

VERSE- BUNDEL

*'n Versameling van gepubliseerde
artikels en geskiedenis*

GESKIEDENIS

Die ryk en blywende
geskiedenis van ons beesras

Toepaslike
wetenskaplike
artikels

DIE BESKRYWING VAN DIE DRAKENSBERGER BEES

DIE BOERE AGTER DIE BEES

*vanuit verskillende streke
in Suider-Afrika*

VELD- EN KUDDEBESTUUR
en ons beeste se uitnemende rol daarin
– in harmonie met die natuur

2022

TAKING YOU B(L)ACK

TO YOUR ROOTS

ARE YOU A TRUE FARMER?

INHOUDSOPGAWE

Inleiding

Geskiedenis

Inleiding

Presidente

Drakensberger geskiedenis

Bemarking - 'n storie wat lekker vertel

Drakensbergers omarm die wetenskap

Verlede vorm grondslag van Drakensbergers se toekoms

Hoogste prys bulle

Wetenskap

Inleiding

Drakensbergers stres nie oor hitte nie

Drakensberger its capacity as feedlot steer

Effective heat stress

Difference in physical traits

The Drakensberger weaner calf: a sought-after commodity

Indigenous breeds more resistant to ticks, research shows

Drakensberger is winsbees wys studies

Die boer agter die bees

Inleiding

'n Lewe saam met Drakensbergers

Boerdery gedy tussen Memel se heuwels

Blinkswart diamante van die Maluti's

Drakensbergers gee min probleme

Winsbees pas aan by jou bestuurstyl

Groter en beter kommersiele kuddes vir die toekoms

Teel Drakensbergers vir beter vleis

Drakensbergers gee wins in voerkraal

Siektes is skaars op die plaas

Drakensbergers - the scientific choice

Genetiese potensiaal gee die deurslag

A rich history makes for a top breed

Drakensberger presteer in die hoëveld

Waldberg Drakensbergers have come a long way

Drakensbergers is hul sout werd

Droogte skep 'n uitdagende geleentheid

The Drakensberger – Ideal for the toughest conditions

Drakensberger bred to produce on the Free State Veld

Why a Gauteng businessman chose the Drakensberger

Working with a system, works

Smart breeding for the serious farmer

Using the Drakensberger to build a sustainable business

The royal Drakensbergers of Lesotho

Drakensberger wys hul staal

Kies Rouvus se teelmateriaal

Laat bewei jou plaas meer winsgewend

Beskrywing van bees

Voordele van 'n inheemse ras

Drakensberger speenkalwers is gesog

The Drakensberger pure and simple

An indigenous breed that beats the odds

Good veld and feedlot performance

The Drakensberger: Dam line of choice

Kies Drakensberger om dié redes

Vrugbaarheid laat die somme klop

Gesonde kalwers gee voorsprong

Voeromsetting en wins behaal so sukses

Inheemse gene gee deurslag

Drakensberger: 'n groen bees vir 'n groen toekoms

'n Aangepaste dier is 'n produktiewe dier

Voorkoms verklap goeie eienskappe van bees

Vleisbeeste en voerkrale: Verseker verbruikersvertroue

Standaard van Voortrekflikheid

Veld- & kuddebestuur

Seleksie en bestuur van verse en eerste kalf koeie

Bewaar landbougrond so deur biodiversiteit

Vee het belangrike rol in bewaringslandbou

Bestuur van veld en kudde ewe belangrik

Antwoorde vir gesonde grond

Resep vir gesonde veld? Laat die natuur vir jou boer

Herlewingslandbou: Lê klem op diere en veld

Ledelys

Ere- en spesiale lede

INLEIDING

Tot die Verse-bundel

Boer volhoubaar

Die Drakensberger is volgens oorlewering, die oudste inheemse beesras in Suid Afrika. Die eerste geskrewe bewyse waar verwys word na die swart inheemse beeste van Suider-Afrika was in 1479 waar Vasco de Gama reeds aan die Kaap handel gedryf het. Alhoewel die Drakensberger Beestelersgenootskap eers gestig is in 1947, is die Drakensberger, waarvan ons weet, al ontwikkel en veredel oor meer as 540 jaar.

Met hierdie joernaal is Drakensberger artikels vanuit landbou tydskrifte soos Landbou Weekblad, Veeplaas, Stockfarm en Farmer's Weekly oor die afgelope 10 jaar selektief saamgevoeg in 'n bondige koffietafelboek waarmee ons poog om die Drakensberger ras tot sy reg te laat kom. Inhoud van die artikels is onveranderd gelaat en slegs die artikel uitleg is oorgedoen vir die joernaal. Die artikels is ook gegroepeer onder die volgende afdelings:

- Die ryk en blywende geskiedenis van ons beesras.
- Toepaslike wetenskaplike artikels.
- Die boere agter die bees vanuit verskillende streke in Suider-Afrika.
- Die beskrywing van die Drakensberger bees.
- Veld- en kuddebestuur en ons beste se uitnemende rol daarin – in harmonie met die natuur.

Artikels in hierdie joernaal is gepubliseer in óf Afrikaans óf Engels. Die artikels waarvan 'n vertaalde weergawe ook beskikbaar is, het 'n QR-kode wat verwys na die Drakensberger SA webblad waar dit aanlyn beskikbaar is.

Die hedendaagse Drakensbergers word gekenmerk as 'n opvallende lang, gebalanseerde en goed-gekleurde blink swart vleisbees wat gedy op natuurlike weiding.

Ons Drakensberger koeie is uiters gesog weens hulle vrugbaarheid en moederinstink. Die ras is ontwikkel en word konstant verbeter deur deurgaans streng seleksie vir ekonomies belangrike eienskappe en toepassing van wetenskaplike norme.

Die Drakensberger is dié inheemse ras met 'n gesogte speenkalf vanaf natuurlike weiding.

Die Drakensberger gaan net van krag tot krag omdat ons staan op die skouers van reuse in die beesbedryf. Beide die Bees en die Boer agter die Bees moet voortdurend aanpas by veranderende omstandighede. Die joernaal lig nie net die suksesverhale en uitdagings van die verlede en hede uit nie, maar skep ook die gemoedsrus dat ons ideaal geskik is om die uitdagings van die toekoms die hoof te bied. Drakensbergers speel op ons “tuisveld” want ons is inheems!

Hiermee wil ek ieder en elk wat 'n bydrae gemaak het tot die joernaal en ons beesras bedank vir julle volgehoue uitlewing van julle passie vir die ras. Die beplanning van die joernaal het al deelsgewys 10 jaar gelede begin toe landbou-tydskrifartikels en bylae jaarliks haarfyn beplan is met 'n duidelike bemarkingsplan terwyl soveel moontlik Drakensberger boere van oor die hele land betrek is. Dit neem werklik 'n hele gemeenskap (stoet- en kommersiële telers, landbou-wetenskaplikes en tydskrifte, borge, keurders, genootskap lede en ons almal se familie en vriende) om 'n ras suksesvol en eerlik te bemark dat die wêreld kan sien wat werklik ons boere op die plaas hou – ons geliefde Drakensberger bees. Daar is 'n rede hoekom die grootste kommersiële telers met Drakensbergers boer.

Uitdagings is en was daar nog altyd. Ons as Drakensberger boere bou aan iets groter as onself. Daar is dalk nog hier en daar telers wat al gebore was toe die genootskap ontstaan het, maar die ras was al lank voor enigeen van ons hier. Dit maak mens beskeie en dit is voorwaar 'n voorreg om deel te wees van die Drakensberger familie. Met God se genade, die bees en die Drakensberger boer-familie kan ons saam die uitdagings die hoof bied en voortbou aan 'n volhoubare beesboerdery.

Kom ons maak saam nuwe herinneringe en geskiedenis vir die toekomstige geslagte.

Lekker lees!

Beste wense en seën

Jean van der Merwe

President

Junie 2022

Inleiding **GESKIEDENIS**

Die ryk en blywende geskiedenis van ons beesras

Die Drakensberger is volgens oorlewing, die oudste inheemse beesras in Suid-Afrika. Die eerste geskrewe bewyse waar verwys word na die swart inheemse beeste van Suider Afrika was in 1479 waar Vasco de Gama reeds aan die Kaap handel gedryf het. Alhoewel die Drakensberger Beestelersgenootskap eers in 1947 gestig is, is die Drakensberger, waarvan ons weet, al ontwikkel en veredel oor meer as 540 jaar.

Alhoewel die doel van die joernaal nie is om die ryke geskiedenis van die ras te dokumenteer nie, sou so 'n bundel nie volledig wees sonder uittreksels uit die geskiedenis nie. Hier volg dus 'n bondige omskrywing van die geskiedenis van die Drakensberger.

Artikels in hierdie joernaal is gepubliseer in óf Afrikaans óf Engels. Die artikels waarvan 'n vertaalde weergawe ook beskikbaar is, het 'n QR-kode wat verwys na die Drakensberger SA webblad waar dit aanlyn beskikbaar is.

PRESIDENTE

MJ Uys
1948-1959, 1962-1965

D van Niekerk
1960-1961

JSL de Jager
1967, 1969-1970

JP Botha
1971-1973, 1977-1978,
1983-1984

DL Reinecke
1974, 1976, 1979-1981

JJ Roos
1985-1987, 1992-1993,
1997, 2000-2003, 2006-2007

GD Terblanche
1988-1989

EP Nel
1994-1995

D Benecke
1998-1999

R van Rensburg
2004-2005

MC Blom
2008-2010, 2014-2016

Dr J Fourie
2011-2013, 2017

W Landman
2018-2020

J van der Merwe
2021-

DRAKENSBERGER

geskiedenis

Die historiese geskiedenis van meeste oorspronklike beersasse in die wêreld is in 'n sekere mate in misterie gehul. Duisend jaar en meer gelede se mense het dit nie belangrik geag om oor diere enige aantekeninge te maak nie, want die diere was maar net eenvoudig daar en gebruik vir basiese behoeftes van vleis en melk. Uiteenlopende en onbevestigde aannames word dan ook deur geskiedskrywers gemaak oor waar en hoe die verskillende rasse soos ons hulle vandag ken, ontstaan en ontwikkel het, maar daar sal altyd sekere geheimenisse oor die verre verlede onbeantwoord bly.

Die Drakensberger Ras het eweneens 'n eie uiters merkwaardige geskiedenis wat ons in drie tydvakke wil behandel.

1. Historiese tydvak: Van der Stels 1500 tot 1679/99. Van “Hottentotsche” bees tot “Vaderlandsche” bees of Vaderlander

Die eerste geskrewe geskiedenis waar daar na die inheemse swart beeste van Suider-Afrika verwys word, is die van die bekende Spaanse seevaarder Vasco da Gama wat reeds in 1479 met die Hottentotte handel gedryf het tydens sy seereise om die Suidpunt van Afrika. Dit was byna 200 jaar voordat Jan van Riebeeck by die Kaap aangekom het. En nou wil die nie-geskrewe geskiedenis dit hê dat Spaanse seevaarders soos Vasco da Gama al aan die Hottentotte bulle van die Spaanse inheemse stiervegeters rasse (Navara en/of Brava) geskenk het en daarom dat hy geweet het waar om aan te doen in sy togte om die Suidpunt van Afrika.

Ondersteunend tot hierdie teorie is die feit dat die Drakensberger van vandag steeds baie sterk fenotipiese ooreenkomste met hierdie Spaanse rasse het. 'n Ander belangrike feit is dat die inheemse swart beeste van daardie tyd net in die Kaap teenwoordig was en nie soos die Nguni later vanuit die Noorde na die Suide getrek het nie. Dit was dan ook die bees wat Jan van Riebeeck met sy koms aan die Kaap in 1652 hier gevind het en waarmee die eerste waens getrek en die eerste sooie grond bewerk was. Jan van Riebeeck skryf dat hierdie swart osse swaarder en sterker is as enige ander beeste en dat die koeie meer melk produseer. Sy voorkeur aan hierdie diere veroorsaak dat hulle so vermeerder en talryk word dat toe Simon van der Stel in 1679 goewerneur word na Jan van Riebeeck, hy hierdie diere as basis vir belasting gebruik het en 'n jaarlikse heffing per swart dier ingevorder het. Simon van der Stel het dan ook aanvanklik na hierdie diere verwys as die swart “vlakhorning” bees wat oontsegglik 'n spesifieke identifikasie aan hierdie diere gegee het en hulle was geskei van diere met ander fenotipiese eienskappe soos die “langhorning”.

Simon van der Stel en sy seun Adriaan was veeboere in murg en

been en kan beskou word as die eerste mense wat diereverbetering in hierdie land gedoen het. Hulle het drie swart Groningin bulle (dubbeldoel ras) uit Holland ingevoer om die inheemse swart “Hottentotsche” of vlakhorning beeste mee te verbeter. Watter persentasie invloed hierdie drie bulle op die totale swart vroulike diere bevolking gehad het was egter gering, want daar was reeds etlike duisend van hierdie swart koeie tot in die Kaapse middellande gewees. Feit is dat die Groningin Ras wel 'n invloed op die geskiedenis van ons ras gehad het. Die Van der Stels was egter oortuig dat hierdie oefening suksesvol was en het hulle nou aan hierdie beeste die naam “Vaderlander” gegee.

Vaderlander om twee redes, 1. Die Groningin ras was van Holland wat hul vaderland was en 2. Omdat hulle 'n ras vir hul nuwe vaderland geskep of dan geteel het. Die Van der Stels was dus nie net verantwoordelik vir die vestiging van die Drakensberger wat ons vandag ken nie, hulle kan ook as die grondleggers van die Afrikaner van vandag beskou word. Hulle het die sogenaamde inheemse “langhorning” met ander rasse kombineer, geselekteer vir die lang horing en die rooi kleur en hierdie diere die “Afrikaansche” bees genoem. Die Afrikaner van vandag. En hierdie belangrike stukkie geskiedenis weerlê dan ook enige bewering dat die Drakensberger uit 'n Afrikaner Fries kruising ontstaan het. Inderwaarheid het die Drakensberger van vandag byna reeds as ras bestaan toe daar eers begin was om die Afrikaner te ontwikkel.

2. Die Tweede Tydvak: 1700 tot 1947. Die Groot Trek, die Oorlogsjare tot die erkenning van die Ras in 1947

In die volgende 100 jaar nadat die Van der Stels beslag gegee het aan “Vaderlandsche” sowel as die “Afrikaansche” beersasse, het al hoe meer blanke baanbrekers stelselmatig oor die tradisionele Kaapse distrikte se grense ooswaarts uitgebrei en het die diere se getalle daarmee saam vermenigvuldig. Onenigheid oor belasting, besitreg en die okkupasie van grond het in 1837 tot uitbarsting gekom en het 'n groot klomp boere die Kaapse grensdistrikte met hul swart spanne osse verlaat en het die Groot Trek die onbekende binneland in begin. Hierdie trekkers het deur die Oos-Kaap en Natal na die binneland getrek tot in Memel in die Vrystaat en Wakkerstroom in die Oos-Transvaal. Soos wat hulle dieper die binneland ingetrek het, het boere hulle gevestig in plekke soos Grahamstad, Kokstad, Utrecht, Vryheid, Ladysmith, Newcastle, Melmoth, Memel in die Oos-Vrystaat en Wakkerstroom in Oos-Transvaal.

Name soos Breytenbach, Brink, Du Pousani, Maritz, Smuts, Potgieter, Prinsloo, Retief, Spies, Van Rooyen, Du Plessis,

eerste Voorsitter.

3. Derde Tydvak 1949 tot op hede

Die basiese rede van onmin in die geledere van die nuut gestigte Drakensberger Beestelersvereniging was die feit dat so baie van die boere wat oorspronklik telers van die Vaderlandse bees was, maar toe wel Europese bulle gebruik het, nie toegelaat was om as lede aan te sluit en hulle diere te laat keur nie. Daar was toe besluit om die boeke oop te hou tot 1951 om telers van ander distrikte wat ook hulle diere in die berge versteek en suiwer gehou het, geleentheid te gee om diere voor te bring vir keuring en deel te word van die Vereniging.

'n Uifers streng keuring standaard was egter van meet af gestel wat meegebring het dat meeste diere nie gekeur kon word nie. Hierdie standaard het veroorsaak dat diere wat later bekend gestaan het as die Tin Trin Blacks en Kempsbeeste, nie keuring kon slaag en deel van die ras kon word nie. Om hierdie hoë standaard te vestig en te handhaaf het die lede van die Vereniging besluit om self die diere wat aanvanklik gekeur was weer te inspekteur en weereens was daar diere uitgeskot. Aan die einde van hierdie suiweringsproses in 1956 was daar 1650 vroulike diere en 73 bulle op die boeke van die Vereniging. Ontevredenheid het steeds geheers selfs tussen lede van die Vereniging wat daarop aanspraak gemaak het dat hulle diere meer suiwer van oorsprong as ander sou wees. Dit het tot gevolg gehad dat enkele telers hulle kuddes geslote gehou het en net bulle uit eie teling gebruik het.

Hierdie was dalk tot ons voordeel,
want verskillende

at. Boere het ook n
 op van daardie bulle
 Uys-beeste bekend
 art koeie was nou
 lag was eenvoudig
 n die ras gedra het

wat verseg het
 ulle vir die skyn
 teurs aangehou,
 weggesteek en

MJ (Joey) Uys
 Ermelo, ene
 bul ingevolge
 teer. Hy het
 'n bul te hê
 er is as die
 l kastreer,
 edgekeur
 ys se bul
 net. Dit
 ed aan
 e hou,
 ng vir

'n
 ster
 stel
 47
 at
 e
 a

gehou het en net bulle uit eie teling gebruik het.
 Hierdie was dalk tot ons voordeel,
 want verskillende

7

Gedurende April van 1947 word 'n Departementele kommissie deur die Minister van Landbou, Adv. JGN Strauss, aangestel om die ras te ondersoek en in Oktober 1947 word die ras amptelik erken en toegelaat dat diere gekeur word volgens die standarde wat die telers self gestel het. 'n Totaal van 621 waarvan 13 bulle, word gekeur en op 7 November 1947 word die Drakensberger Beestelersvereniging te midde van groot onmin gestig, met Oom Joey Uys as

bloedlyne het sekere eienskappe geneties gevestig waaruit ons vandag nog kan selekteer en voortbou.

So was daar die Gryshoek lyn van Joey Uys wat deel was van die Vereniging en die Tai Tau (Uys) en Thys (Uys) Goedgenoeg lyn wat nie deel was van die Vereniging nie. Beide hierdie lyne en ook ander was egter suiwer en in later jare het telers wat wel deel geword het van die Vereniging diere uit hierdie lyne aangekoop en voortgebring vir keuring.

Die genetika vanuit daardie kuddes het dus behoue gebly en speel vandag 'n groot rol weens die verbreding van die totale genepoel van die ras. In 1958 word die boeke weer vir twee jaar geopen om telers met diere wat voldoen aan die vereistes van die Vereniging geleentheid te gee om aansoek te doen. Op 'n belangrike vergadering in 1961 word die strydbyle uiteindelik begrawe, het almal wat wou deel wees van die Drakensberger Beestelersvereniging deel geword en was dit die finale einde van die sogenaamde Uysbees groepering. Die Genootskap het nou 68 lede met 4752 aangetekende diere. Daar was die Kranspoort lyn van John de Jager, Dwarsspruit van Dirk van Niekerk, Meulstroom van Beukes Willemse, Jagkop lyn van Cornelius Uys en vele ander wat gevolg het.

In die tydperk 1955 tot 1966 word daar onverpoosd gewerk aan 'n Grondwet met 'n Standaard van Voortreflikheid, Skedules en Verordeninge vir die Ras en vandag is ons in besit van seker een van die mees volledige dokumente in die Stoetbedryf. In hierdie verband doen mnre Niel Reinecke en Kit Vickery reuse werk.

In 1960 word sommige kuddes uitgenooi om deel te neem aan die Nageslag en Produksie toetse van die afdeling Veeteelt van die Departement Landbou en in dieselfde jaar neem die Drakensberger

ras die eerste keer deel aan openbare skoue (Bloemfontein en Royal). In die daaropvolgende jare word landwyd geskou met groot getalle diere.

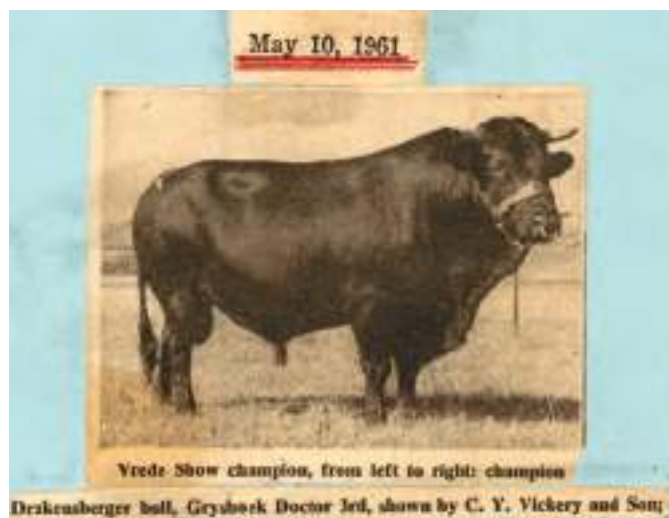
In 1961 word die eerste vier dag Keurder/Beoordelaarskursus vir telers en beamptes gehou.

Sedert 1962 word 'n unieke keuringstelsel implementeer wat vandag nog funksioneer.

In 1963 word besluit om jaarliks 'n bulveiling op Ermelo te hou. In 1967 word die Grondwet van die Drakensberger Beestelersgenootskap hersien om te voldoen aan die vereistes van die Suid-Afrikaanse Stamboekvereniging en word ons genootskap lid van Stamboek en word ons diere in die Stamboekstelsel opgeneem. In 1967 word op 'n Algemene Jaarvergadering besluit dat gekeurde diere onthoring mag word.

In 1968 word weer 'n kursus aangebied wat deur 35 persone bygewoon word. Net 6 slaag. In 1981 besluit die Algemene Jaarvergadering om prestasie toetsing verpligtend te maak vir al sy lede. In 1995 besluit die Algemene Jaarvergadering om natuurlike poenskop diere toe te laat.

Ek is oortuig daarvan dat ons vandag kan terugkyk op 'n ryk geskiedenis wat oor eeue strek en die wonderlike vrugte pluk van dit wat deur 'n klein groepie manne van durf vir ons bewaar en gegrondves is. Ek glo dit nie net nie, ek weet dat die Drakensberger onder dieselfde toestande, nie sy gelyke in Suid-Afrika het nie, op elke terrein van reproduksie, of dit nou basiese reproduksie soos TKP is, of speenmassa of groei op die veld of voerkraal toestande is. Ons word nie geklop nie en ons het nou die amptelike bewyse daarvoor. ■

Johann Fourie: 082 772 7716

BLACK FOX

DRAAKENBERGERS

KLERKSDORP • TOSCA

johannfourie1964@gmail.com | www.blackfoxcattle.co.za

BEMARKING

– 'n Storie wat lekker vertel

S oos met enigiets wat ryk is aan geskiedenis en die moeite werd is om 'n storie oor te vertel, het baie dinge in die Drakensberger Beestelersgenootskap verander, is dit aangepas en gevorm tot die beeld en identiteit wat dit vandag verteenwoordig. Alhoewel die bevordering en bemarking van die ras van die begin af 'n prioriteit was, het die strategie en toepassing daarvan ook die golwe van verandering gery.

'n Boer is passievol oor wat hy doen. Daarom verkondig ons nog altyd spontaan die goeie nuus oor 'n wonderlike ras. Veilings, plaas-praat by die koöperasies en gesprekke met die buurman oor 'n koppie boeretrous was vroeër jare relevante en voldoende kanale. In 'n groeiende vleisbeesmark wat 'n meer kompeterende industrie tot gevolg gehad het, het dit nodig geraak om 'n strategiese struktuur en definitiewe doelwitte aan die bemarkingsfunksie te gee.

Die genootskap het met behulp van professionele diensverskaffers die pad van posisionering, effektiewe beeldbou, bemarking en kommunikasie begin stap. Die regte invalshoek is bepaal deur middel van marknavorsing en daar is gevra "Hoekom boer jy met die ras waarmee jy boer?". Twee gevolgtrekkings was duidelik uit die antwoorde wat ons gekry het. 'n Boer kies 'n ras op grond van dit waarmee sy pa, oupa of ander familie boer of hy kyk bloot wat werk vir die "buurman". As ander boere – in dieselfde omstandighede as hy – sukses met 'n ras behaal,

kan hy mos ook. Daarom dat die veldtog moes spog met 'n trotsheid en patriotisme wat vanself 'n groot deel van die Drakensberger-gemeenskap uitmaak. "Wie is dan bang vir die donker?" is toe in 2017 geleeds.

'n Kombinasie van bestaande en nuwe platforms, verhoudinge, grafika en boodskappe is slim verweef om koppe te laat draai in die rigting van die swart bees.

Die aard van ons pragtige ras leen homself daartoe om aandag te trek binne herlewingslandbou en dit het die ideale geleentheid geskep in 2019 vir die volgende veldtog getitel "Swart op Groen is wat ons doen." Baie navorsing en vele vergaderings met kenners in die veld is belê om seker te maak ons wei saam met die regte rolspelers. 'n Voorbeeld van 'n goeie uitkoms hier is dat die genootskap 'n borg van die gewilde Riemland Studiegroep en Landbou Weekblad se jaarlikse Herlewingslandbou Konferensie is.

Nou is ons in 2022 en ons dryf 'n veldtog wat fokus op die boer agter die bees. Daar is al baie, en gaan nog baie gesê word oor die ras; dit is immers die bees wat die boer op die plaas moet hou en nie andersom nie. Ter wille van die boodskap het ons die uitgangspunt egter 'n bietjie verander en wil ons fokus op hoe die boer lyk wat met Drakensbergers boer. Dis 'n boer wat hou van die inheemse, 'n waardering het vir egtheid en eerlikheid. Een wat weet, die bees kom eerste. *Genuine Boere vir 'n Genuine Ras.* Dit is so toepaslik dat ons in hierdie jaar, met die viering van die 75ste bestaansjaar van die Drakensberger Beestelersgenootskap, juis kan spog met 'n veldtog wat pruntuit vra: "Is jy BOER genoeg?"

'n Bemarkingstrategie wat 'n storie vertel waar die hoofkarakters beide mens en dier is, sal waarskynlik 'n goeie einde hê. Ons is opgewonde om te sien wat die volgende hoofstukke inhou.

Logo: 1976 – 1977

Logo: 1984

Logo: 1985 – 2014

Logo: 2015

Nasionale veiling advertensie: 2014

Nasionale aanlyn veiling advertensie: 2020

DRAKENSBERGERS

omarm die wetenskap

Telergenootskappe het ten doel die versekering van die suiwerheid van 'n ras, die verbetering van die produksiemeriete en die promovering van die ras ten einde die besigheidskomponent te bevorder.

Die suiwerheid van 'n ras word gehandhaaf met 'n standaard van voortrefflikheid wat deur medetelers met keurings toepassing vind. Dit is praktyk reeds vanaf die ontstaan van die Drakensberger Beestesgenootskap in 1947.

Die produksiemeriete verbetering van die ras beteken dat objektiewe meting deur prestasie-meting noodsaaklik is, sodat teelwaardes vir verskeie eienskappe bereken kan word. Reeds in 1832 het die volbloed perdetelers van Pruijs die volgende gesê: "Unless herd books contain production tests, they will be useless and without interest, since they will contain only names of which no one knows anything and which means nothing."

Die offisiële prestasietoetsing van vleisbeeste in Suid-Afrika het eers in 1960 begin toe die Minister van Landbou so 'n skema die 4de Desember 1959, goedgekeur het. Suid-Afrika was een van 'n klein groepie lande waar die Staat 'n veeverbeteringsdiens vir die verskillende plaasveegroepe beskikbaar gestel het. Dit het die produksie gehalte van vee in Suid-Afrika na een van die voorste posisies in die wêreld verplaas.

Die Drakensberger Beestelersgenootskap het deurgaans 'n hoë prioriteit gestel vir objektiewe meting vanaf die inwerkingstelling van die Nasionale Vleisbeesprestasië- en Nageslagtoetskema, deur die Departement van Landbou se destydse Afdeling Vee- en Suiwelkunde.

Dit was egter eers in 1964 dat 6 Drakensbergertelers by die skema aangesluit het. In daardie tyd was 62 Drakensbergertelers by die Suid-Afrikaanse Stamboekvereniging geregistreer. Die telers het nie hulle eie weegskale gehad nie. By die kommersiële veeveilinge is diere per gewig verkoop maar die gewig is geskat. Reeds vanaf 1957 het die Departement van Landbou Paul vervoerbare weegskale uit Amerika ingevoer wat vanaf 1960 vir skemadoeleindes gebruik is. Die Staatsgarage het bakkies beskikbaar gestel waarmee die Paul weegskale na die deelnemende plase vervoer is. Dit het tot 1970 plaasgevind waarna die skemareëls bepaal het dat elke deelnemende teler 'n eie weegskaal moes aankoop. Dit het tot gevolg gehad dat die prestasietoetskema onbeperk kon uitbrei. Dit het ook tot gevolg gehad dat die vleisbeesbedryf weegskale aangekoop het sodat kommersiële veilinge, voor verkoop, die beste kon weeg. Dit het prysbepalings meer sinvol gemaak.

Vanaf 1964 het deelname van Drakensbergertelers aan die Nasionale Vleisbeesprestasië- en Nageslagtoetskema stelselmatig toegeneem. Die Drakensberger Beestelersgenootskap het in 1975 een van sy Raadslede, mnr. Koos Botha, afgevaardig om die Afdeling Vee- en Suiwelkunde te gaan spreek om te verneem of mnr. D.J. Bosman nie as departementele verteenwoordiger van die Minister van Landbou

by die Genootskap kon dien nie. Dit het daartoe aanleiding gegee dat hy vanaf 1975 tot aftrede in die jaar 2000 op die Raad van die Genootskap gedien het. Hy was die Verantwoordelike Beampte van die Nasionale Vleisbeesprestasietoetskema wat die beleid van die Departement oor verskeie aspekte kon oordra en verslag kon doen van die deelname en vordering van die Drakensbergerrasse aan die skema. Oom Danie Bosman het duisende kilometers met 'n skaal agter sy voertuig afgeleë om prestasie-meting bekend te stel en te vestig en verdien eintlik die titel: "Vader van Prestasietoetsing in Suid-Afrika". Sy raad en leiding in verband met teling, skema deelname en beoordeling van Drakensbergers volgens norme van funksionele doeltreffendheid was uiters waardevol. (Bygevoeg deur Carel Nel)

Gedurende 1980 het die Raad van die Drakensberger Telersgenootskap besluit dat deelname aan die Vleisbeesprestasië- en Nageslagtoetskema verpligtend gemaak word en dat keurings nie sal plaasvind tensy prestasietoetsresultate as hulpmiddel vir die keuringsproses getoon kon word nie. Dit het die teling van Drakensbergerbeeste onmiddellik op 'n meer wetenskaplike grondslag geplaas.

Gedurende 1980 het 85 Drakensbergertelers reeds aan die skema deelgeneem. Die Genootskap het ook gegroei en was daar reeds 222 telers by die Genootskap geregistreer. Almal kon egter nie aan die skema deelneem nie omdat die reëls bepaal het dat 'n teler minstens 30 teelkoeie in sy kudde moes besit om van die skemadienste te kon gebruik maak. Die skema was sonder kostes aan die bedryf beskikbaar gestel om die verbetering van die Suid-Afrikaanse veebedryf te bevorder.

Die Vleisbeesprestasietoetskema het uitgebrei met die inwerkingstelling van die eerste Fase C bulgroei-toetsentrum by Irene in 1963. Hierdie sentrums is mettertyd met die hulp van fondse verkry van die destydse Vleisraad, uitgebrei na Cedara in KwaZulu-Natal, Armoedsvlakte naby Vryburg in die Noordwes Provinsie, Queenstown in die Oos-Kaap, en Glen naby Bloemfontein in die Vrystaat.

Gedurende 1971 is plaasgroei-toetse van jong stoetbulle in werking gestel. Die eerste Drakensberger kudde, die van CY Vickery het in 1973, 'n totaal van 15 bulletjies aan hierdie toets onderwerp. Die gemiddelde GDT van die groep was 1370g met 'n variasie van 1110g tot 1570g. Sulke resultate is 'n waardevolle seleksiehulpmiddel en 'n groot faktor in die keuse van kudde bulle.

Die Drakensberger databasis met objektief bepaalde metings het vanaf 1980 uitgebrei na 'n uitstekende volledige databasis. Dit was dus 'n ideale databasis waarteen die eerste BLUP modelle vir die bepaling van teelwaardes in Suid-Afrika getoets kon word. Die Veeverbeteringskemas is gedurende 1995 oorgeplaas na die Landbounavorsingsraad op Irene. Nietemin is die Drakensberger data reeds in 1993 gebruik om 'n model vir die BLUP-lopies van alle rasse saam te stel. Hierdie eerste Suid-Afrikaanse BLUP-lapie

het aanleiding gegee tot 'n MSc (Agric) verhandeling wat in 1994 ingehandig is.

Die Drakensbergerras het vandag een van die mees volledige databasisse van alle vleisbeesrasse in Suid-Afrika wat die akkuraatheid van teelwaardes op 'n hoë vlak plaas. Drakensbergertelers gebruik hierdie wetenskaplike hulpmiddel om die ras vinniger op 'n voordelige genetiese vlak te plaas tot voordeel van die hele vleisbeesbedryf. ■

TEMA: Geskiedenis PUBLIKASIE: Bylae tot Landbouweekblad JAAR: 2021

Verlede vorm grondslag van **DRAKENSBERGER SE TOEKOMS**

Die Drakensberger se aanpasbaarheid, vrugbaarheid, goeie moeder- en melkeienskappe, langlewendheid, groeivermoë, karkasgehalte en voeromsettingsverhouding is die ideale kombinasie om op bykans enige plaas waarde toe te voeg. Dié eienskappe het danksy 'n ryke geskiedenis ontwikkel.

As eg Suid-Afrikaanse beeste kan Drakensbergers aanspraak maak op die beskrywing van “inheems en aangepas” sonder vrees vir teenspraak. Mnr. Henk Delpont, ondervoorsitter van die Drakensberger Beestelersgenootskap van Suid-Afrika, kan dié stelling beaam. Hy bestuur sy eie stoetery en kudde by die Delram-boerdery naby Ficksburg in die Vrystaat saam met sy vennoot, mnr. Pieter Esterhuizen. “Ek was jare lank 'n saaiboer voordat ek met beeste begin boer het. Uit ervaring kan ek sê dat 'n bees wat min moeite verg en genoeg vleis vanaf die veld produseer, 'n waardevolle bydrae tot enige boerdery sal lewer. Die waardetoevoeging geld soveel te meer waar saaiboere herlewingslandbou toepas of vollediger bewaringslandboupraktike wil begin volg.”

Die ras se geskiedenis en oorsprong is volgens Delpont die sleutel tot die Drakensberger se genetiese voordeel. Hy gaan haal die

storie in 1652 met die aankoms van Jan van Riebeeck se geselskap en hul handeldrywery met die oorspronklike Khoisan-inwoners. Die setlaars het baie van die inheemse swart beeste gehou en hulle is as trekdiere en later selfs as belastingbetaling aanvaar in Simon van der Stel se tyd.

Tydens die verkenning van die Kaapse binneland en die vestiging van plase verder weg van die kus is ander swart beeste met soortgelyke Sanga-eienskappe by plaaslike stamme verkry.

GRYSHOEK

Die Uys-familie en hul swart beeste was een van die families wat in die 19de eeu aan die Groot Trek begin deelneem het. Die pad wat die Uyse vanuit Grahamstad na 'n beter heenkome gevolg het, was moeilik. Net sterk diere met 'n goeie gestel en siekteweerstand het die paal gehaal. Die veeldoeligheid van die swart beeste was noodsaaklik en hul diens as trekdiere, melkdiere en slagvee was legendaries.

“Die groep diere wat eindelijk saam met die Uyse in die Wakkerstroom-omgewing in die hedendaagse Mpumalanga gevestig het, het later 'n beduidende rol in die ontstaan en uitbou van die moderne Drakensberger gehad,” sê Delpont. Dié vestigingstyd op die plaas Gryshoek het plaasgevind ná konflik met die Zoeloes (omstreeks 1874).

Tot met die ontdekking van goud aan die Witwatersrand is die beeste grootliks met die oog op trekdiere geteel. Die produk was diere met sterk en groot voorkwarte, terwyl die agterkwarte oorwegend lig en klein was. Soos bevolkingsgroei, ►

Drakensbergers lewer 'n waardevolle bydrae tot bewaringslandbou.

tegnologiese vordering en meganisasie plaasgevind het, het die klem na vleisproduksie verskuif.

Verskeie moeilike tydperke het egter vir die plaaslike veebedryf en die ontwikkelende Drakensberger-beesras voorgelê. Die belangrikste hiervan was:

- Die uitbreek van runderpes in 1896, toe sowat 746 500 beeste gevrek het.
- Die Anglo-Boereoorlog (1899-1902), toe sowat 600 000 beeste van kant gemaak is.
- Die Wet op Veeverbetering van 1934, toe die Uys-bees (Vaderlanders) nie as 'n ras erken is nie ('n staatsubsidie is destyds slegs vir die gebruik van bulle van erkende beessrasse betaal).

Mnr. Swart Dirk Uys het ná die Anglo-Boereoorlog die Uys-beeste, soos hulle toe bekend was, verder begin verbeter.

Die Uys-beeste was bekend en invloedryk in die omgewing, maar is nie as 'n ras erken nie. Talle eienaars van Uys-beeste het met ander rasse, soos die Angus en South Devon, begin kruisteel toe die Wet op Veeverbetering in 1934 geproklameer en die gebruik van ongeregistreerde rasse gepenaliseer is.

Mnr. Joey Uys het aangehou om Uys-beeste in sy geslote kudde te teel en het hom ernstig beywer om die Uys-bees amptelik as 'n ras erken te kry.

Op 1 Mei 1946 het die Uys-beestelersvereniging onder sy leiding tot stand gekom. Uys se moeite was nie vergeefs nie.

In 1947 het 'n kommissie van die Departement van Landbou 'n verslag voorgelê wat aanbeveel het dat die Uys-bees as 'n ras

ingevolge die Wet op Veeverbetering van 1934 aanvaar moet word. Omdat Uys-beesontwikkeling meestal daar plaasgevind het en in groot getalle in die weidingsgebiede van die Drakensberge voorgekom het, is aanbeveel dat die naam van die ras na Drakensberger verander word.

Die sogenoemde "Tin Tin Blacks", Buys-, Kemp-, Landman- en Brookes-beeste verdien ook om vermeld te word danksy hul wesenlike bydrae tot die Drakensbergers se genepoel.

Die Drakensberger-beesras het amptelik op 7 November 1947 ontstaan met die stigting van die Drakensberger Beestelersgenootskap van Suid-Afrika. Met die eerste inspeksies in Februarie 1948 is 621 diere aangeteken. Teen einde 1954 was die syfer 1 723 diere, waarvan 73 bulle was. Teen 1961 was daar 4 752 aangetekende diere. In Mei 1969 is die Drakensberger Beestelersgenootskap as 'n assosiaat-lid tot SA Stamboek toegelaat en in 1972 as 'n volle lid. Tans is die getal geregistreerde diere meer as 15 000.

In 1980 het die telersgenootskap besluit om prestasietoetsing verpligtend vir toelating tot lidmaatskap te maak. Sedertdien kom slegs prestasie-getoetste diere vir inspeksie en registrasie in aanmerking. Omdat die hele ras aan prestasietoetsing onderwerp is, het die eerste ontleding volgens BLUP (Best Linear Unbiased Prediction) in Suid-Afrika op die databasis van die Drakensberger plaasgevind.

Vandag boer die nasate van hierdie pioniers, die broers mnre. Pikkie en Johan Uys, steeds met Drakensbergers op Gryshoek. Pikkie is 'n geesdriftige raadslid van die genootskap en tree gereeld as organiseerder van keurder- en beoordelaarskursusse op.

TEELWAARDES

Die Drakensberger, wat in die moeilikste omstandighede denkbaar ontstaan het, is vandag 'n gewilde ras en beslis 'n "winsbees" wat in vennootskap en harmonie met die natuur gedy. Dit word dikwels uit die oog verloor dat hierdie ras uit 'n tydperk dateer toe diere natuurlik aangepas moes wees om te oorleef. Omdat geen dipmiddels of beproefde medisyne bestaan het nie, moes hulle vlieë, muskiete, bosluise en parasiet-oorgedraagde siektes kon weerstaan.

In sy moderne gewaad is die Drakensberger nie net aangepas vir sy omgewing in Suider-Afrika nie, maar ook by die ekonomiese klimaat, sê Delport.

Danksy hedendaagse navorsing oor die ras en produksiedata en -aantekeninge deur telers is die ras nou in 'n beter posisie om makliker volgens ekonomiese eienskappe te selekteer en voordeel daaruit te trek.

In Mei 2018 het SA Stamboek die eerste genomies-verrykte teelwaardes vir die ras bekendgestel. Dit stel telers in staat om teelbesluite met groter sekerheid te neem, gegrond op teelwaardes. Die Drakensberger is slegs die derde ras en die enigste inheemse ras in Suid-Afrika wat hierdie besonderse mylpaal kon behaal.

Prestasietoetsing as voorwaarde tot lidmaatskap van die genootskap is sedert 1980 verpligtend.

Meer as 15 000 diere is tans by die Drakensberger Beestelersgenootskap geregistreer.

HOOGSTE PRYS

bulle

R1 617

1967 Bulvendusie
Verkoper: CY Vickery & Seun

SA Rekordprys van R50 000

21 September 1989
Verkoper: Oubie de Jager en Seun
Koper: Neuman Broers

SA rekordprys van R115 000

23 Mei 2012
Verkoper: Buffalo Valley Farms
Koper: JA Rautenbach van Lindley

R19 000

1984 Buffalo Valley Produksieveiling

R65 000

19 Mei 2004
Verkoper: Buffalo Valley Farms
Koper: A van Dyk, Middelburg

SA rekordprys van R 110 000

April 2012
Verkoper: Johann Fourie
Koper: Delram

R21 000

1988 Oubie de Jager en Seun
Produksieveiling

SA rekordprys van R107 500

4 Augustus 2011
Verkoper: Neuman Broers
Koper: J D Botha van Standerton

SA rekordprys van R345 000

Augustus 2013
Verkoper: Neuman Broers
Koper: A.J en J.C. Cronje Trust van Vrede

Inleiding _____ **WETENSKAP**

Toepaslike wetenskaplike artikels

'n Groot hoeveelheid fundamentele navorsing oor die ras en sy uitstaande eienskappe is gedoen deur akademiese instansies oor 'n geruime tyd. Hierdie gedeelte van die joernaal bevat uittreksels van hierdie artikels, meester- en doktorsgraad studies wat in populêre tydskrifte soos Landbouweekblad en Farmer's Weekly verskyn het.

Artikels in hierdie joernaal is gepubliseer in óf Afrikaans óf Engels. Die artikels waarvan 'n vertaalde weergawe ook beskikbaar is, het 'n QR-kode wat verwys na die Drakensberger SA webblad waar dit aanlyn beskikbaar is.

Verder is daar QR-kodes na drie spesifieke artikels wat in detail na die navorsing verwys.

Drakensbergers **STRES NIE OOR HITTE NIE**

Die boer kan sy natuurlike hulpbronne ten beste benut met diere wat in harmonie is met die omgewing waarin hulle aangehou word, want daar is 'n besliste korrelasie tussen die dier se fisiologiese reaksie, soos liggaamstemperatuur, asemhalings- en polstempo, en sy vermoë om te produseer.

Me. Liesel Foster het in 'n meestersgraadstudie aan die Sentrale Universiteit van Tegnologie (SUT), Vrystaat, die opvatting dat Drakensbergers nie goed vaar in 'n warm klimaat nie, verkeerd bewys. Dié studie is onder leiding van prof. Frikkie Naser van die Universiteit van die Vrystaat en dr. Pieter Fourie van die SUT, Vrystaat, gedoen.

Haar bevindings is dat daar geen beduidende afwykings tussen die Drakensbergers en ander inheemse rasse in die proewe gevind kon word nie en dat die diere van dié ras beduidend beter gevaar het as sekere ingevoerde beesrasse.

Naser, van die departement wild- en dierkunde, voeg by dat dit 'n waardevolle studie is. Waarnemings is gedoen en eien-skappe is gemeet wat aanpasbaarheid weerspieël wat veral vir die Drakensbergers aktueel is.

Foster sê daar is waarskynlik nie nog 'n bedryf in die Suid-Afrikaanse landbou waarin daar so 'n wye verskeidenheid menings en sienings is as in die beesbedryf nie, van boere tot wetenskaplikes.

Kenners, sê sy, skryf dit grootliks daaraan toe dat daar hopeloos te veel aannames en filosofieë is oor rasse, produksiestelsels, teling, voeding, bestuur, bemarking en talle ander sentimentaliteite waarvoor daar geen konkrete bewyse is nie.

Daarby moet nog gevoeg word dat die meeste rasstandaarde waarop rasverbetering grootliks berus, nie noodwendig op biologiese waardes gegrond is nie.

Omdat sy self 'n Drakensberger-teler is en talle ander telers van die ras dieselfde vrae moes antwoord van mense met die opvatting dat die diere nie warmte kan weerstaan nie, het sy besluit om die studie te doen.

Die navorsing het van Augustus 2007 tot Maart 2008 (lente, somer en herfs) gestrek.

Vorige studies het gewys daar is 'n noue verband tussen 'n dier se fisiologiese reaksie en produktiwiteit.

Temperatuur is 'n belangrike faktor wat bepaal watter soort dier

in 'n spesifieke omgewing onderhou kan word.

Navorsing wys dat beeste by temperature hoër as 27°C al tekens van hittestres toon. Selfs klein opwaartse verskuiwings in kern-liggaamstemperatuur kan 'n invloed op weefsel- en neuro-endokriene funksies hê wat weer op hul beurt vrugbaarheid, groei en laktasie beïnvloed.

Die interaksie tussen genotipe en omgewing (GxO) beteken dat die omgewing verskillende genotipes verskillend beïnvloed. Die "beste" genotipe kan van een omgewing na 'n ander verskil, na gelang van die heersende weerstoestande. Vir die boer beteken GxO die gebruik van daardie spesifieke ras wat die produktiefste in sy omgewing is.

Stres, in sy fisieke vorm, is moeilik in 'n biologiese stelsel meetbaar, maar sekere manifestasies van stres, soos veranderings in liggaamstemperatuur en asemhalingstempo, kan gemeet word.

In haar studie het sy die aanpasbaarheid van Afrikaner-, Bonsmara-, Braford-, Charolais-, Drakensberger- en Simmentaler-verse bepaal aan die hand van ras, kleur, soort haarkleed, veldikte, liggaamskondisie en asemhalingstempo deur hul liggaamstemperatuur rektaal te meet.

Tien rasegte verse (altesame 60) van sewe tot nege maande oud, uit die omgewing waar die proef gedoen is, is gebruik. 'n Telling is aan elke dier se kleur, tipe haarkleed asook liggaamskondisie toegeken. Veldikte is ook gemeet en hul asemhalingstempo én liggaamstemperatuur (rektale temperatuur) is by tien verskillende geleenthede in Augustus en weer 17 keer tussen Desember en Maart gemeet.

Daarvoor is die verse om eenuur die middag in die kraal gesit en die liggaamstemperatuur is teen twee-uur die middag gemeet. Bosluistellings is ook in die somergedeelte van die navorsing gedoen. Die Bonsmara- en Simmentaler-verse is in Februarie aan die proef onttrek weens botsende teelprogramme.

'n Klimaatindeks waarin temperatuur en vogtigheid verwerk is, is met behulp van 'n "Kestrel® 4000 Pocket Weather Tracker" opgestel.

Die resultaat van haar ondersoek is dat die kleur van die haarkleed rasgebonde is en dat daar te min afwisseling binne rasse is. Die gevolg is dat ras eerder as die kleur van die haarkleed gebruik ►

is om die ontleding te doen.

Daar was beduidende ($P < 0.0001$) rasverskille in die haarkleedtelling (van kort en glad tot lank en wollerig) wat sy toegeken het. Die haarkleedtelling is ook deur die seisoene beïnvloed.

Die Afrikaners het vier uit die vyf keer die kortste en gladste haarkleed gehad, met die Drakensberger, Bonsmara en Braford kort op hul hakke. Daar was 'n onbeduidende verskil tussen die Drakensberger- en Bonsmara-verse en tussen die Simmentaler- en Charolais-verse.

Beduidende ($P < 0.0001$) verskille het ook tussen die rasse voorgekom ten opsigte van die kondisietelling wat sy aan die diere toegeken het. In dié opsig het die Braford die beste gevaar, gevolg deur die Afrikaner, Bonsmara, Drakensberger, Simmentaler en Charolais en daar was weer min te kies tussen Afrikaners, Bonsmaras en Drakensbergers.

Veldikte het ook beduidend tussen rasse verskil. Die Afrikaners het die dikste vel gehad en daar was geen beduidende verskille tussen die gemiddelde veldikte van die Bonsmaras, Braford, Drakensbergers en Simmentalers nie.

Die rektale temperature van die Afrikaners, Bonsmaras, Braford en Drakensbergers het ook nie beduidend verskil nie, terwyl die Simmentalers en Charolais beduidend hoër temperature gehad het. Wat weliswaar interessant is, is dat die Drakensbergers in die meerderheid van die lesings die laagste temperatuur gehad het.

Die volgende faktore het 'n beduidende ($P < 0.05$) invloed op die rektale temperature van die volgende rasse gehad: Afrikaner – huiddikte, Bonsmara – huiddikte, Charolais – haarkleed. Hoewel daar beduidende rasverskille was met betrekking tot haarkleed, liggaamskondisietelling, asemhalingstempo en huiddikte het slegs rassamestelling, en nie kleur nie, 'n beduidende invloed op al die diere se rektale temperature gehad.

Neser sê dié gegewens is insiggewend. Die Drakensberger het, ondanks die opvatting dat hy nie hitte goed kan verdra nie, in die proef geensins teruggestaan vir die ander inheemse rasse nie en stof in die oë van die ingevoerde rasse geskop.

Hy sê hoe gladder 'n dier se haarkleed, hoe beter is dit aangepas. Sodra die kleed wollerig raak, wys dit die dier kry swaar as gevolg van stres. Ten opsigte van die kondisietelling het die inheemse rasse op natuurlike veld deurgaans beter presteer.

Die asemhalingstempo van die Drakensberger was ook feitlik deurgaans die laagste, wat daarop dui dat die hitte hulle nie laat stres het nie. As diere warm kry, begin hul asem te jaag.

Die rektale temperatuur is ook 'n goeie aanduiding van diere stres ervaar. Hoe hoër die temperatuur is, hoe meer hittestres ervaar die diere. Neser sê die inligting is vir hom van belang omdat dit nie goed is wat boere normaalweg meet nie en wat 'n mens nie kan waarneem sonder om te meet nie.

Die bosluise op dieselfde verse is vanaf 6 Februarie tot 5 Maart weekliks (vyf keer) getel.

Die Afrikaners het die minste bosluise gedra en daar was geen beduidende verskil tussen die hoeveelheid bosluise op die Afrikaners en die Drakensbergers nie.

Foster sê haar resultate wys duidelik dat rasse se vermoë om bosluise te weerstaan, verskil. Die inheemse rasse met hul dikker vel en gladder haarkleed, wat as 'n afweerder teen

bosluise werk, dra beslis minder bosluise.

Die bestryding van parasiete is duur, hulle begin weerstand bied teen bestaande middels wat bestryding bemoeilik. Dit beteken dat die diere wat nie aan sulke stres onderwerp word nie, meer winsgewend is om mee te boer.

Boere soek voortdurend na maniere om produksie en die winsgewendheid van hul ondernemings te verbeter. Dit maak die keuse van die beesras waarmee jy gaan boer een van die belangrikste besluite wat 'n boer moet neem, sê Foster. ■

PRAKTYK RUGSTEUN STUDIE

Die bevinding van die studie deur me. Liesel Foster, 'n meestergraadstudent aan die Sentrale Universiteit van Tegnologie (SUT), Vrystaat, word gerugsteun deur dr. Johann Fourie. Hy sê van sy beeste wat die afgelope somer in die omgewing van Tosca en Bray geloop het, waar boere sweer dit was die warmste somer in dekades, het geen tekens van stres getoon nie en het op die warmste tyd van die dag gewei.

Die droogte van 2007 het hom in 'n netelige situasie laat beland. Hy moes die helfte van sy stoetkudde van nagenoeg 200 beeste verkoop of hy moes vir hulle 'n ander heenkome vind.

Omdat hy dikwels in die Molopo-gebied gaan jag het en daar baie swart beeste opgemerk het wat geensins sukkel in die warmte daar nie, het hy besluit om die plaas Belvedere van sowat 1 100 ha aan te skaf. Hy het weliswaar nie Drakensberger-bulle daar gesien nie, maar tog swart bulle van ander rasse wat oënskynlik nie gesukkel het nie.

Vandag loop die helfte van sy beeste by Klerksdorp op die plaas Jakkalsfontein en die ander helfte in die Molopo. Dit is omdat hy soveel vertroue in die aangepastheid van die Drakensbergers gehad het dat hy geen probleme voorsien het nie. Dit sou ook sy risiko, veral ten opsigte van die gebrek aan reën, versprei.

Die afgelope somer het die diere geen tekens van hittestres getoon nie en geen dier het oor 'n tydperk van twee jaar enige tekens van tropiese agteruitgang getoon nie.

Altesame 94% van die koeie het dragtig geraak, 93% het gekalf en die gemiddelde speengewig van die kalwers in 2009 was 245 kg.

Foster het haar pa, mnr. Jack Human, se boerdery heeltemal oorgeneem en boer op 2 600 ha met nagenoeg 250 teelkoeie waarvan 90 stoetkoeie is en die res in 'n kommersiële stelsel op die plaas Quaggafontein naby Zastron gebruik word. Haar pa het Drakensbergers op die Landboukollege Cedara leer ken en was só beïndruk dat hy in 1980 sy eerste Drakensberger-bul aangeskaf en in 1989 die Quaggafontein-Drakensberger-stoetery begin het. Sy glo haar ondersoek staaf haar pa se vertroue in die ras.

In 2008 was 92% van al die koeie dragtig en in 2009 was die verskalwers se gemiddelde speengewig op 205 dae 234 kg en die bulkalwers het gemiddeld 255 kg geweeg.

1

2

FOTO 1: Prof. Frikkie Neser sê die studie is waardevol, aangesien waarnemings gedoen is en eienskappe gemeet is wat aanpasbaarheid weerspieël. FOTO 2: Me. Liesel Foster boer self met Drakensbergers. FOTO 3: Om sy natuurlike hulpbronne ten beste te benut, moet 'n mens met aangepaste diere boer wat sulke speenkalwers kan grootmaak. Die blink en gladde haarkleed op 'n dik vel maak dit ook vir uitwendige parasiete moeiliker om vatplek aan dié winsbeeste te kry.

3

**Winterveld
kondisie
is ons missie**

The Drakensberger weaner calf: **A SOUGHT-AFTER COMMODITY**

Few people will argue that the Drakensberger cow is an exceptional animal with outstanding mothering abilities. This is confirmed by the fact that the breed maintains a mere 1,3% calf mortality up to weaning. Put differently: 98,7% of the calves destined for the weaner calf market, will actually reach the market.

“There is no doubt that the Drakensberger is a partner in nature,” says Dr Johann Fourie, board member of the Drakensberger Cattle Breeders’ Society.

Table 1: Carcass results

Live weight (kg)	Carcass weight (kg)	Dressing percentage (%)
348	245,60	70,57
349	271,00	68,78
412	241,20	58,54
393	240,20	61,12
Average: 348	Average: 249,50	Average: 64,51

“The Drakensberger cow is forgiving and can thrive in less than optimal conditions, but they obviously perform much better under good management conditions. We are interested in their performance under those conditions.”

However, to offer the total package as an optimal breeding breed, the Drakensberger must also be a sought-after breed in the feedlot and produce an outstanding carcass. This is especially relevant, as the breed is often criticised for its feedlot performance.

“To scientifically test these objections and criticism against the Drakensberger, the society board pro-actively arranged for testing to be conducted and the results speak for themselves.”

HEAT RESISTANCE AND COAT

“Criticism has been directed at the Drakensberger’s adaptability in hot climatic areas and allegations have been made that the animals cannot withstand heat due to their black coat. To get to the bottom of these statements, the society requested the University of the Free State to conduct a proper scientific study into the matter.

“The study by an MSc student was also presented at the world congress. The results were clear: There is absolutely no evidence that the breed’s black coat has any negative effect on its heat resistance. The rectal temperature taken during the study, which included on six indigenous and foreign breeds, was significantly lower in the Drakensberger group.”

The Drakensberger is a breed to be reckoned with, as it offers a total package for optimal breeding

DISEASE PREVALENCE

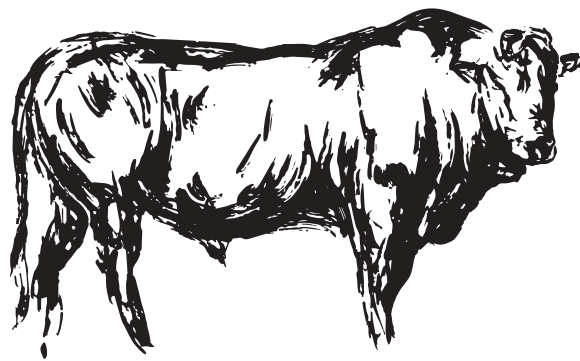
On exactly the same basis, the board requested the University of Pretoria to conduct a study into the Drakensberger’s performance in the feedlot, especially in relation to diseases. Once again an MSc student conducted the study. The latter study was completed by analysing data of more than 600 000 feedlot cattle across the country. The conclusion was clear, namely that there is no reason to discriminate against the Drakensberger in the feedlot.

“To pursue the matter even further, the society, in conjunction with animal health companies MSD and Zoetis, conducted another test based on the point of departure that correct and timeous immunisation of your cattle herd against bovine virus diarrhoea (BVD) is essential and that it makes a major contribution to satisfactory performance in the feedlot.

“We immunised two groups of calves with the BVD vaccine supplied by the two companies. Evaluation of the immunised calves yielded impressive data in respect of feedlot performance.”

Correct and timeous immunisation of your cattle herd is an indication of good management.

VADERLANDSCH

GRASGEVOER | DRAKENSBERGER BEESVLEIS

www.vaderlandsch.co.za

Table 2: Comparison between the average carcass and meat quality values of four genotypes.

Properties	Zubu-type	British breed	European breed	Drakensberger
Dressing H	55,72 b	53,98 a	58,54 b	58,08 b
Tenderness H	3,11 a	3,17 a	2,19 b	2,98 a
Juiciness H	3,47 a	3,41 a	3,36 a	3,69 b
Taste H	3,60 a	3,56 a	3,24 b	3,70 a
Cut resistance HH	137,20 a	130,80 a	190,05 b	129,08 a

a/b values differ statistically ($p = 0,05$); H – higher values (1–7) better; HH lower values better

EXCEPTIONAL AVERAGE GROWTH

Two groups of calves were prepared in 2014 before they were taken to the feedlot. The first group of 500 was immunised with Respiravax, which was generously made available by MSD. The mortality rate among the group of calves was 0,56% (much lower than the feedlot average) and they have exhibited and recorded above average daily growth.

“The breeder received continuous reports from the feedlot, which is the best way of following the animals’ progress. A healthy relationship exists between the breeder and feedlot buyer, which automatically leads to trust and future transactions.

“The second group was immunised with Bovishield, donated by Zoetis as part of a controlled test. In this case, mortality was 0%, with a daily growth rate above the feedlot average. The group consisted of more than 250 calves.

“These results confirm those of a previous test conducted in 2009, when a group of 1 526 calves were taken to a well-known feedlot. The mortality rate was 0,59% and the average growth exceeded the feedlot average.”

These studies, Dr Fourie says, confirm conclusions made by the Beefcor feedlot, where a livestock consultant, Peter Milton, identified the Drakensberger as one of the preferred breeds in the

South African feedlot industry.

To take the study even further, the society conducted individual testing on groups of animals. Positive data was generated throughout.

A GOOD PRICE AT THE AUCTION

“Although this information is available, certain feedlots remain under the impression that the Drakensberger is

an unwanted feedlot animal. This means that individual breeders will have to address the issue proactively in order to change those perceptions,” says Dr Fourie.

“Experience shows unequivocally that negative perceptions disappear once an open and professional business relationship is established with buyers, and information is exchanged in respect of issues such as immunisation, weaning technique, wet or dry calves and especially herd management.

“The board is aware of a very encouraging current trend. In the past there were regions where less was paid for Drakensberger calves than for other cattle at auctions. Now, however, these price differences are disappearing as a result of a deliberate and active campaign by the society.”

Dr Fourie emphasises the value of proper marketing planning. Few calves, for example, are available in September and October. “Therefore, if the immunisation of your herd is up to date and you are able to market dry calves that have been weaned two weeks earlier and had the opportunity to grow out, there will surely be a great demand for these types of calves.”

When it comes to meat quality, the abattoir data speaks for itself, as is illustrated in *Tables 1 and 2* and in *Figure 1*.

MEAT-TO-BONE RATIO

It is a known fact that the Drakensberger carcass boasts an outstanding meat-to-bone ratio. The later the animal is slaughtered, the better the ratio becomes. The fact that the Drakensberger grows for a longer period and produces meat before fat is laid down, certainly counts in its favour.

“With this information available, the time has come for this extremely positive message to reach farmers, feedlot operators and consumers. The Drakensberger remains a formidable breed to be reckoned with, precisely because it offers a total package encompassing the optimal breeding animal.” ■

Contact Dr Johann Fourie on 082 772 7716 or visit www.drakensbergers.co.za for more information.

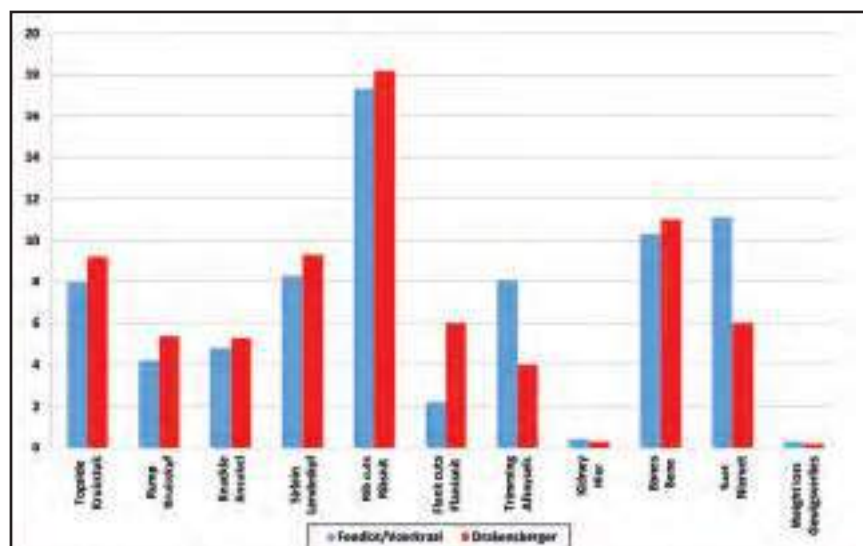

Figure 1

SCAN THE QR CODES TO READ THE ARTICLES ON THE WEBSITE:

The Drakensberger: Its capacity as feedlot steer and its potential to yield high quality beef
– 2012 Journal

Effect of heat stress on six beef breeds in the Zastron district: the significance of breed, coat colour and coat type
– 2012 Journal

Difference in physical traits such as coat score and hide-thickness together with tick burdens and body condition score in four breeds in the Southern Free State
– 2012 Journal

Indigenous breeds more **RESISTANT TO TICKS,** *research shows*

In recent research conducted in the Free State to determine the relationship between hide thickness and resistance to ticks, the Afrikaner and Drakensberger proved their worth. The research shows that these two breeds are far less susceptible to ticks than other breeds because of their thicker hides and sleeker coats. Annelie Coleman talked to researcher Liesel Forster.

Cattle must be productive in a wide spectrum of environments that include stressors such as heat, ultraviolet radiation, humidity, parasites, diseases and nutrition. Susceptibility to these stressors results in significant inter-breed and intra-breed differences in growth rate, fertility and mortality. Adaptability is an important factor in successful commercial cattle farming, and adaptable and stress-resistant cattle breeds have been shown to be more profitable. Applying the knowledge gained, breeders can select for adaptability and low mortality in livestock.

A team of researchers from the Central University of Technology and the University of the Free State recently found significant differences in body condition score, hide thickness and tick counts in Afrikaner, Braford, Drakensberger and Charolais cattle. Ten heifers from each of the four breeds were used in the study on the farm Quaggafontein in the Zastron district. The animals were selected from stud breeders in the southern Free State to guarantee trueness to type and to ensure that they were well adapted to the area.

The research confirms the value of a thick hide

A number of key measurements were taken from all the animals for a period of seven months. Coat scoring was done once in winter and four times in summer due to breed differences in the shedding

Drakensbergers were amongst the top performers in recent hide thickness and tick resistance research. PHOTOS: Annelie Coleman.

process. Coats were scored on a linear scale from 1 (extremely short coat) to 7 (very woolly). Body condition score was measured on a score of 1 (emaciated) to 9 (obese) and appraised as thin (1-3), borderline (4), optimum (5-6) and fat (7). Hide thickness as well as tick counts were monitored.

The research animals were allowed to become naturally infested with ticks, except for patch treatments for two months to contain infestations by *Boophilus decoloratus*, *Hyalomma marginatum rufipes* and *Rhipicephalus evertsi*. Two researchers carefully counted and recorded all visible ticks. The species were not specified and the ►

Hides, as a protection against the environment, determine animals' adaptability.

Past research suggests a sleek coat may indicate metabolic efficiency and the ability to react better to stress.

FAST FACTS

Researchers tested four cattle breeds for correlation between hide thickness and tick resistance.

The study used body condition score as one of the measures of comparison.

The Drakensberger was the second most tick-resistant, after the Afrikaner.

ticks were not removed from the animal. The tick burdens were documented on five separate occasions during one month of the research period.

RESEARCH RESULTS

Significant differences in coat scores were recorded. The Afrikaner had the lowest coat score on four of the five sampling days, while the Charolais had the highest coat score throughout the study. The coat scores were affected by the changing seasons, decreasing from August to February. Previous studies by Turner and Schleger (1960) had shown that although coat score could be affected by season, nutrition, sex and age, the breed was the most important factor. Both researchers, as well as Bonsma (1983) concluded that a sleek coat may indicate metabolic efficiency and the ability to react better to stress.

BODY CONDITION SCORE IS AN EFFECTIVE TOOL

Body condition score is an effective tool for cattle producers who cannot weigh cattle and may even be more significant than cow weight in improving reproductive performance.

The research found noticeable differences in body score between the four breeds, as well as within the breeds. The breeds, ranked on the basis of the mean body condition score in decreasing order, were Braford, Afrikaner, Drakensberger and Charolais.

The animal's hide is the largest single organ of the body. It

consists of both skin and hair and represents between 7% and 8% of the live weight of the animal. The hide determines adaptability to the environment as it protects the animal against it.

Hide measurements were taken three times over the seven-month period by measuring skin fold thickness over the mid-side area - this section is relatively uniform.

The hide thickness varied markedly between the animals. The Afrikaner heifers had the thickest hides and the Charolais the thinnest. No significant differences were reported between the Braford and the Drakensbergers.

INDIGENOUS BREEDS MORE RESISTANT

The two indigenous breeds, the Drakensbergers and the Afrikaners, showed a stronger resistance against ticks compared with the Braford and the Charolais (the latter had the most ticks). In terms of tick counts, the breeds were ranked Afrikaner, Drakensberger, Braford and Charolais from fewest to most. In previous research, Spickett et al found that the indigenous Nguni breed harbored noticeably fewer ticks during periods of peak tick abundance than the Bonsmara and Hereford breeds did. Frisch and O'Neill (1998) ranked the Charolais breed last for tick resistance.

The study confirms that the indigenous Drakensberger and Afrikaner breeds, as well as the Braford to some extent, do have an improved ability to resist ticks, ascribed to the breeds' thicker hides and sleeker coats, which act as tick deterrents. ■

TEMA: Wetenskap PUBLIKASIE: Bylae tot Landbouweekblad JAAR: 2018

DRAKENSBERGER IS *winsbees, wys studies*

Die Drakensberger Beestelersgenootskap se aanspraak dat dié ras 'n ware winsbees is, word deur navorsing ondersteun.

Die Drakensberger, wat in die moeilikste toestande denkbaar ontstaan het, is vandag 'n gewilde ras en beslis 'n winsbees wat maklik in die natuur aanpas en oorleef. Navorsing deur akademici en telers wys ook hoe dié inheemse ras se vermoë om hittestres en bosluise te weerstaan, voordele bied. Die ras is in Suid-Afrika geteel en ontwikkel deur natuurlike en wetenskaplike seleksie, met die gevolg dat die Drakensberger 'n voordeel geniet bo ander rasse wat betref aanpasbaarheid, gehardheid en natuurlike weerstand teen bosluise en bosluisoordraagbare siektes.

BOSLUISE

Die ras is aangepas by die Suid-Afrikaanse omgewing en klimaat. Die Drakensberger het daarom 'n natuurlike weerstand teen inheemse siektes en parasiete opgebou. Omdat geen dipmiddels of beproefde medisyne eeue gelede bestaan het nie, moes hulle eenvoudig aanpas om vlieë, muskiete, bosluise en parasietoordraagbare siektes natuurlik te kon weerstaan. Dr. Liesel Foster, bekroonde Drakensbergerteler van die plaas Quaggafontein by Zastron in die Vrystaat, het in haar meestersgraadstudie aan

die Sentrale Universiteit van Tegnologie (SUT) die opvatting dat Drakensbergers nie goed vaar in 'n warm klimaat nie, verkeerd bewys. Dié studie, onder leiding van prof. Frikkie Nesor van die Universiteit van die Vrystaat en dr. Pieter Fourie van die SUT, het van Augustus 2007 tot Maart 2008 gestrek.

“Vatbaarheid tot verskillende stressors, soos hitte, ultraviolestraling, humiditeit, parasiete, siektes en voeding, speel 'n groot rol in verskille in groeitempo, vrugbaarheid en vrektes tussen rasse. Daarom kan ons redeneer dat rasse met 'n groter weerstand teen stres winsgewender is,” het Liesel geskryf.

Sy het ook in 2010 navorsing gepubliseer oor die Drakensberger se inherente vermoë om bosluise en bosluisoordraagbare siektes beter te weerstaan as uitheemse rasse. Liesel sê haar navorsingsresultate wys duidelik dat rasse se vermoë om bosluise te weerstaan, verskil. Die inheemse rasse met hul dikker vel en gladder haarkleed, wat as 'n afweerder teen bosluise werk, dra beslis minder bosluise. Die bestryding van parasiete is duur. Hulle begin boonop weerstand bied teen bestaande middels, wat bestryding moeiliker maak. Dit beteken dit is winsgewender om te boer met die diere wat nie ►

Groenvlei
DRAKENSBERGERS

GROENVLEI **DRAKENSBERGERS**

*Gedryf deur vrugbaarheid
en strukturele korrektheid*

aan sulke stres onderwerp word nie.

VOORDELE

Selektiewe teling het die Drakensberger se voordele oor die jare help vaslê. Dié eienskappe sluit in:

- 'n Mak temperament, wat hantering makliker maak en beserings onder hanteerders verminder. Daar is ook min gevegte tussen beeste.
- 'n Besondere moederinstink en selfbeskerming help om kalwers suksesvol groot te maak.
- Die Drakensberger moet oor moeilike en bergagtige terrein beweeg. Sy sterk bene en 'n beenstruktuur met harde buffelkloue bevorder sy stapvermoë. Dit gee die Drakensberger ook toegang tot weiding waar ander rasse dalk nie kan uitkom nie.
- 'n Goeie kapasiteit vir voerinname tydens beweiding, veral van veldweidings af.
- Goeie pigmentasie, met weerstand teen die son se ultra-violetbestraling, liggevoeligheid en oogprobleme.
- Maklike geboortes met kleiner kalwers, wat later sterk, stewige speenkalwers lewer.
- 'n Lae voorkoms van aborsies of geboorteprobleme.
- Weerstand teen bosluise en inheemse siektes, veral teen bosluisoordraagbare siektes.
- Betreklik goeie weerstand teen inwendige parasiete.
- Goeie hitteweerstand danksy 'n los vel, asook 'n kort hare met 'n blink, blouswart kleur (wat sonstrale weerkaats).

MEER DATA, MEER WINS

Die winsfaktor is geneties ingebou in die Drakensberger. Die wye verspreidingspatroon van die ras is te danke aan sy uitstekende vermoë om by klimaats- en omgewingstoestande aan te pas. Die Drakensberger gedy in uiteenlopende klimaatstreke. Danksy die genootskap se gebruik van prestasie-meting sedert die 1980's is daar genoeg bewyse dat die ras se voordele nie net toegeskryf word aan goeie boerderypraktyke nie. Telers gebruik hulpmiddels, soos teelwaardes – en binnekort ook genomiese seleksie – wat SA Stamboek beskikbaar stel, om die eienskappe van die ras verder te verbeter. “Die gebruik van genomika sal 'n nuwe wêreld vir die ras ontsluit. SA Stamboek sal genomies verrykte teelwaardes vir die Drakensbergerrasse binne die volgende paar maande publiseer. In die toekoms sal die winsgewendste diere reeds op 'n jong ouderdom geïdentifiseer kan word. Dié bestuurshulpmiddel kan jare bespaar om nader aan die optimum winsgewende Drakensberger vir jou omgewing te kom,” sê mnr. Derick Orsmond van die stoetery Infracor op die plaas Nooitgedacht in die omgewing van Carolina, Mpumalanga. Sy “superkoei”, JA060069, is aangewys as Drakensbergerwenner in *Landbouweekblad* en SA Stamboek se Elite-Platinumkoei-kompetisie. JA060069 is 12

Een van die Drakensbergerrasse se spogkoei is die 12 jaar oue JA060069 van Infracor Stud Breeders. Hier is sy – dragtig met haar tiende kalf – saam met haar kalwers van 2016 en 2017. FOTO: Derick Orsmond.

PERSENTASIE VREKTES TOT SPEENOUDERDOM

	Drakensberger	Gemiddelde syfers van nege verskillende rasse
Aborsie	0.29	0.49
Doodgebore	1.3	2.24
Natuurlike oorsake	0.44	1.22
Bosluissiektes	0.51	1
Ander	0.68	1.21
Totaal	3.22	6.16
BRON: LNR IRENE		

jaar oud. Sy oortref steeds die rasgemiddelde vir geboortegewig, speengewig, gemiddelde daaglikse gewigstoename en voeromsettingsverhouding. Dit is hierdie tipe teelmateriaal in die ras wat die winsgewendheid van die Drakensberger help uitbou. “Ek het my laat lei deur Stamboek SA se inligting toe ek JA060069 aangekoop het. Sy kom oorspronklik van mnr. Johan Rautenbach se Jatro-stoetery op Lindley. Dit is altyd 'n goeie riglyn: Jy gaan die syfers na, kyk na wat die beste diere vir jou spesifieke toestande is, en sluit hulle by jou kudde in.” Dié superkoei is beslis 'n kurweknakker.

Haar kalwers se gemiddelde geboortegewig van 35,5 kg is 3,5% laer as die rasgemiddelde, maar met 'n speengewig (direk) wat 10,5% hoër as die rasgemiddelde is. Die gemiddelde daaglikse gewigstoename van haar kalwers is 26% hoër en hul voeromsettingsverhouding is 16% hoër as die rasgemiddelde.

Inligting van die Landbounavorsingsraad se Instituut vir Direreproduksie by Irene toon dat Drakensbergers onder alle beesrasse in Suid-Afrika die laagste voorkoms toon van siektes en kalfvrektes (sien die TABEL). As sodanig beteken dit moeitevrye, goedkoper bestuur, veral waar ekstensiewe weidingspraktyke toegepas word.

MARKNEIGINGS

Winsgewendheid word ook beïnvloed deur bemarkbare vleis, arbeidskoste en diersorg. “Die Drakensberger is een van die inheemse rasse wat ingesluit is in doktorale studies by die Universiteit van Pretoria,” sê Derick. “Een van die projekte lê daarop klem om die genotipering van diere goedkoper te maak vir die boer. Dit kan gedoen word deur 'n laedigheidsmerkerpaneel te ontwikkel. Dit sal help dat genomiese seleksie goedkoper word.”

Die tweede projek ondersoek die poenagen in die Drakensberger en ander inheemse rasse. “Daar is reeds vasgestel dat die Celtic-variant op chromosoom 1 (BTA1) verantwoordelik is vir poenskopdiere. Poenas hou verskeie voordele in vir die boer en dra by tot die bevordering van diersorg. Die doel van die projek is om 'n kommersiële diagnostiese toets te ontwikkel, spesifiek vir Suid-Afrikaanse rasse. “Só kan poenskoppe akkuraat, vinnig en goedkoop geneties geïdentifiseer word. Bevestiging van die poenagen in die Drakensberger ras is ver gevorder. Poenskopdiere kan by verskeie telers verkry word,” sê Derick.

Die vleisgehalte vir die eindverbruiker word wêreldwyd belangriker. Uitsonderlike premies word verkry vir snitte met beter marmering, maar dit is nog nie die norm by die algemene Suid-Afrikaanse verbruiker om op grond van vleisgehalte hul snitte te kies nie. Tog berei die ras hom strategies voor vir 'n kieskeuriger verbruikersmark.

Met die samewerking van SA Stamboek word ultrasoniese skanderings reeds geruime tyd by Drakensberger-groeitoetse ingesluit. Die marmeringsindeks word bepaal en talle telers selekteer vir diere met beter marmering. ■

Inleiding

DIE BOER AGTER DIE BEES

vanuit verskillende streke in Suider-Afrika

Die Drakensberger gaan net van krag tot krag omdat ons staan op die skouers van reuse in die beesbedryf. Beide die Bees en die Boer agter die Bees moet voortdurend aanpas by veranderende omstandighede. Die joernaal lig nie net die suksesverhale en uitdagings van die verlede en hede uit nie, maar skep ook die gemoedsrus dat ons ideaal geskik is om die uitdagings van die toekoms die hoof te bied. Drakensbergers speel op ons “tuisveld” want ons is inheems! Hierdie gedeelte van die joernaal bevat artikels wat die suksesverhale van Drakensberger boere bevat. Dit vertel ons meer van die boer agter die bees. Artikels in hierdie joernaal is gepubliseer in óf Afrikaans óf Engels. Die artikels waarvan ’n vertaalde weergawe ook beskikbaar is, het ’n QR-kode wat verwys na die Drakensberger SA webblad waar dit aanlyn beskikbaar is.

'n Lewe saam met DRAKENSBURGERS

Ons Viljee's boer al drie geslagte lank met Drakensberger-beeste. Oupa Piet het in 1930 al met swartbeeste en Uys-beeste geboer. Pa Piet het in 1939 by oom Jaap (Dwarsspruit) van Niekerk begin werk. Soos almal weet was oom Jaap een van die stigterslede van ons genootskap in 1947. Hy was my pa se mentor en het hy sy "stockmanship" en sy mening oor hoe die Drakensbergerbees moet lyk, aan hom oorgedra. Hy het weer sy onbegrensde liefde vir die swartbees met sy voortreflike eienskappe saam met sy kennis oor veeteling, aan my oorgedra. Ek is vanjaar 65 jaar oud. Net so oud soos die genootskap! Na my pa by oom Jaap weg is, om vir die jonger dr. J.J. van Niekerk by Mont Pelan te gaan boer, het oom Koos Botha op Dwarsspruit begin werk met dieselfde gevolge as wat my pa beleef het. Oom Koos het my pa se groot vriend geword en daarmee saam ook my mentor.

Daar is min mense wat sulke diep spore in Drakensbergerteling getrap het as oom Koos. Ek weet hoeveel duisende kilometer en dae weg van die boerdery af, het hy kaalvuis baklei om Drakensbergers en Uysbeestelers bymekaar te hou. By hom het ek 'n verdere skoot inspirasie en kennis gekry om met 'n nederige poging te help om ons beesras te ontwikkel.

Iets interessant: Oom Koos vertel dat sy sitplek aan etenstafel by oom Jaap se linkerhand was en al kom watter belangrike gaste, of familie kuier, is hy nie weggeskuif na 'n ander sitplek toe nie. My pa skryf in sy dagboek op oom Jaap se sterfdag, 29 Mei 1953: "Hy het my baie opgehelp, ek het by hom gekom met 10 skape en is weg van hom met 700 skape na 612jaar. Hy was vir my meer 'n vriend as 'n baas." So ook het tannie Susan, my ma Frits, na sy in 1942 met my pa getroud is, as huisvrou afgerig en geskool. My ma het uiters goeie herinneringe van hul dae op Dwarsspruit waar hulle soos oom Jaap se eie kinders behandel is.

So is 'n ketting oor ons beesras gevorm, want ek beskou Rudolph en Louis Botha as ware kenners van die Drakensbergerbees, wat hulle al lankal bewys het met hulle betrokkenheid by Drakensbergerteling.

Daar was egter baie ander telers en boere voor wie ek grootgeword het, wat op my 'n groot indruk gelaat het en wat as 'n gesamentlike krag ons beesras in die regte rigting gestuur het. Byvoorbeeld oom Freddie Benecke, John de Jager, Johan Klopper, M.K. Wessels, Bennie Pieterse, Izak Boshoff, Beukes Willemse, Neil Reinecke, Christo Cronje en Pierre Uys. Ander persone wat volgens my 'n groot rol gespeel het is ooms Joey Uys, Chris Vickery, Willem Pieterse, Piet Moolman, John Roos en Jaap van Niekerk (Snor).

Ongelukkig kon ek nie al die jare my kant bring ter bevordering van ons beeste nie, omdat ek 'n onderwyser en staatsamptenaar was. Daar was gelukkig die 6 en 'n half jaar wat ek by die Landbouskool op Morgenzon was, waarin ek my kon uitleef met die stigting van die Gloorwin Stoetery in 1975. Met deelydse boerdery by Volksrust, kon ek van 1976 af my in my eie boerdery uitleef. Pa

Piet is in 1986 oorlede en van toe af het ek ook beheer gekry oor die Rietkol Stoetery. In 2002 het ek uit die Onderwysdiens getree en kon ek my volle aandag aan die Drakensbergerras wy.

Die ontwikkeling van ons geliefde beesras was nie net 'n poging van die reeds genoemde persone nie. Ek huldig elke ander lid, amptenaar en ondersteuner van ons beesras, elke stoetteler en kommersiële teler wat oor geslagte lank ons bees as suiwer teeldier bevorder het. Julle het 'n monument nagelaat vir winsgewende vleisbeesteling landswyd.

Die grootste voorregte wat my te beurt geval het, was om te kon kwalifiseer as keurder; om vir 'n termyn op die raad te dien; en om aangewys te word as deel van die opleidingspan vir die junior leerder keurderskursus. Die hoogtepunt van elke jaar is die keuringstoere, wat ek kon meemaak; rasbevordering by Nampo; boeredae en skoue waar ons ras vertoon is. Dan ook die opleidingskursusse by Grootfontein Landboukollege, Morgenzon Landbou Akademie, Volksrust en Gryshoek. Dan die individuele besoeke aan nuwe lede en kommersiële telers op hulle plase.

Oor ons beeste: Of u nou saamstem of nie, die Drakensberger is nog dieselfde ou harde, taai, aangepaste bees van 65 jaar gelede. Gaan kyk maar na foto's in ou joernale. Ons het wel 'n bietjie meer bespierung, breedte en boud asook balans aan ons beeste gesit, maar die ekonomiese belangrike eienskappe is nog dieselfde as 65 jaar gelede. My pleidooi aan elke Drakensbergerteler is om eers met die oog en met "stockmanship" te selekteer en daarna die syfers en BLUP in die prentjie te bring.

Ons beesras is en bly 'n veldbees wat nie geklop kan word nie en prestasies in die voerkraal, slagskompetisies, Fase D en C toetse wys dat ons kompeteer in die boonste vyf beesrasse in Suid-Afrika.

'n Stukkie raad:

Moenie tyd mors nie! Toets jou beeste in jou eie voedingsomstandighede op jou plaas en verkry 'n stel indekse vir elke belangrike teelaspek en doelwit. Moenie net die bulkalwers toets nie, maar ook die verse, want die pelvismeting wat gedoen word, help jou om te selekteer vir die kalfgemak van jou koeie.

Laastens: Moet nooit jou geloof in God en Sy Skepping verloor nie, want dit is juis dit wat ons vir 65 jaar dra. Gelowige standvastige ouers en voorouers wat vir ons die Drakensberger aflostok aangegee het, het dit bewys.

(Opgedra aan elke lojale Drakensbergerteler). ■

BOERDERY GEDY

tussen Memel se heuwels

Daar is min kommersiële kuddes én stoeterye wat by Neuman-broers van die omgewing Vrede en Memel in die Oos-Vrystaat kan kers vashou as dit by veeboerdery, en spesifiek Drakensbergers, kom.

Neuman-broers bestaan uit mnre. Leonard en Rodney Neuman, wie se boerderybelange strek oor duisende hektaar waarop hulle met Drakensbergers, Merinoskape en vir hul melkery met Holsteins boer. Kontantgewasse word hoofsaaklik verbou om in voervloeibehoeftes te voorsien. Hulle is reeds sowat 40 jaar lank heeltyds aan die boer in dié omgewing.

Trouens, hulle word onder die grootste Drakensbergertelers in die land gereken en behaal jaar ná jaar van die beste gemiddelde veilingspryse in die land.

Hoewel die Neumans saam boer, is Rodney grootliks verantwoordelik vir die Drakensbergers se daaglikse bestuur. Hulle het twee Drakensbergerstoetskuddes, Frelon en Hymgert, en 'n groot kommersiële kudde.

In hul stoeterye én kommersiële kudde is prestasie in ekstensiewe toestande vir Rodney noodsaaklik. Veldbultoeite speel daarom 'n belangrike rol. Neuman-broers was die eerste Drakensbergerboere wat veldtoeite op die plaas onder beskerming van Veldbul Ram Suider-Afrika (VBRSA) uitgevoer het.

WINSGEWENDHEID

Maar, dit is nie vir toekennings, erbewyse of aansien waarvoor die Neumans boer nie. “Ons bemark speenkalwers. Dit is ons eerste besigheidsdoelwit met die Drakensbergers. Voerkrale is ons kliënte en ons kalwers is van 'n hoë gehalte en daarom gesog,” sê Rodney.

“Ek teel eerstens beeste vir die kommersiële mark. Voordat ek 'n stoetteler is, is ek 'n kommersiële boer. Ons toets die beeste op die veld, want as hulle hier presteer, sal hulle in die voerkraal presteer.”

Hul pa is oorlede toe die Neumans nog jonk was. Rodney was 18 en Leonard 20 jaar oud.

“Boerdery is 'n besigheid en as jy nie wins maak nie, maak dit nie

sin nie,” sê Leonard, wat beaam dat hulle hierdie les vroeg-vroeg moes leer.

“Ons het twee plase geërf: Excelsior waar ek boer, en Cork, waar Leonard woon,” sê Rodney. “Ons het 'n mengelmoes beeste ▶

Mnr. Rodney Neuman tussen sy Drakensbergers op die plaas Excelsior. FOTO: Liza Bohlmann.

OORSPRONG

Mnre. Rodney en Leonard Neuman is die derde geslag wat in die veebedryf betrokke is. Hulle oupa was 'n veespekulant. Hul pa, Hymie, het ernstig begin boer en was uit en uit 'n beeskenner. “My pa was eerstens 'n Uysbees-man. Vandag is die Uysbeeste en Drakensbergers een en dieselfde, maar in daardie jare was daar 'n groot vete onder telers. My pa het geglo in 'n funksionele tipe bees met byvoorbeeld 'n effense hangkruis wat volgens ervaring vir gemak met geboorte sorg. Hy was min gepla oor kosmetiese eienskappe by die beeste soos 'n kop met krullerige hare en horings wat op 'n spesifieke manier moet draai,” vertel Rodney. “Met sy ervaring van ander rasse was die Drakensberger die naaste aan 'n ideale ras vir ons omstandighede wat my pa kon kry.”

In 1974 het mnre. Hymie Neuman, pa van mnre. Rodney en Leonard Neuman, sy siening oor swart beeste en teelbeginsels in Landbouweekblad uiteengesit.

Koeie en bulle, hetsy in die stoet- of kommersiële kudde, móét in ekstensiewe omstandighede presteer. Die enkeles wat nie die mas opkom nie, word uitgeskot.

geërf, van Hereford, Angusse en Afrikaners tot Drakensbergers.”

Neuman-broers se Drakensbergerstoetery Hymgert is genoem na hul pa, Hymie, en ma, Gertie. Dit is in 1979 begin, maar hulle het steeds met ander rasse ook geboer.

Hulle vertel die waterskeiding het in 1980 gekom toe ’n verskriklike droogte hul gebied tref. Daar was teen die einde van die somer geen weiding op enige van hulle plase nie en die enigste beskikbare weiding wat te huur was, het tussen Winfield en Frankfort gelê.

“Dit sou ons te veel gekos het om die vee aan te ry, toe trek ons maar die trop van sowat 1 700 oor ’n afstand van tussen 120 km en 130 km. Ons het vier dae getrek om al die beeste by die nuwe weidings te kry, maar ons swart beeste het die roete binne drie dae afgelê,” vertel Rodney met bewondering.

“Aangesien ons al ons beeste op een plek byeengebring het voor ons eie Groot Trek, het die spul soos ’n indrukwekkende Smartieboks van beeste gelyk soos al die verskillende rasse se kleure gemeng het,” beduie Leonard. “Toe ons egter in Frankfort ingaan, is dit duidelik hoe ons trop swart beeste strate voor enige van die ander rasse aankom. Hulle het met gemak geloop, ver voor die ander, met my pa se Uys-beeste heel voor. Van die ander Europese rasse het ons tien stuks vee langs die pad verloor en eindelik het die aanvanklike groot trop in vyf verskillende troppe oor die vier dae aangekom. Tóé het ons mooi gesien dat Drakensbergers vasbyters is.”

Ook met die terugtog in September was dit die swart beeste wat ’n dag voor enige van die ander beesrasse by Cork se hek ingestap het.

“In daardie stadium was net sowat 50% van ons totale kudde Drakensbergers, maar dié les het ons laat besluit om die hele kudde na swart beeste te verander. Ons het die ander rasse begin uitkot en ons daarop toegespits om die Drakensbergers te vermeerder,” vertel Rodney.

“Talle van die groot kommersiële boere is ook Drakensbergerboere, want dit is ’n bees wat homself onderhou en min moeilikheid gee. Jy kan ekstensief met Drakensbergers boer sonder probleme,” sê Leonard.

VEILING

Tot vandag toe benut hulle die Drakensberger se uitstekende loopvermoë. Vanjaar hou hulle op 6 Augustus weer veiling en hou hulle duimvas dat hulle weer geseënd sal wees met die land se hoogste gemiddelde veilingspryse. Hulle hou die jaarlikse veiling op die plaas Newlands, wat naby aan die teerpad is.

“Dit is sowat 25 km se stap van hier af. Daardie bulle is reeds afgerond en veilingsgereed, maar stap met gemak daardie pad. Bulle met ’n goeie stapvermoë beteken dat hulle by meer koeie kan uitkom in dektyd en daarom selekteer ons ook vir dié eienskap,” verduidelik Rodney.

“Ons koop ook bulle in. As daar goeie teelmateriaal buite ons kudde is, sal ons dit aanskaf. Ek het verlede jaar ’n bul by die Gryshoek-stoetery gekoop en sien uit daarna om te sien hoe hy gaan vaar.”

GESONDHEIDSVORDELE

Die swart pigment van die vel beteken dat Drakensbergers hittetoestande goed verdra.

Die vel om die oog is ook swart en probleme met pienkoog of seer oë is vir hulle onbekend.

Drakensbergers kan as inheemse ras hitte én koue goed verwerk. ’n Gladde haarkleed en dik vel beteken minder probleme met bosluise en daarom ook ’n laer voorkoms van bosluisoordraagbare siektes.

Sterk kloue en pote beteken goeie loopvermoë. Wanneer weiding

TOPVEEBOERE

In Oktober 2012 is mnre. Leonard en Rodney Neuman by die Aldamvleisbeeskool aangewys as Molatekse Veeboer van die Jaar vir hul prestasie met stoet- en kommersiële Drakensbergerbeeste, Merinoskape en Holstein-melkbeeste. Prof. Frikkie Naser het in sy beoordelaarsterugvoering gesê die Neuman-broers het dit reggekry om hul boerdery te omskep in een van die winsgewendste boerderye in die land. “Met hul streng teelbeleid en duidelike doelwitte het die boerdery met verloop van jare in ’n modelboerdery ontwikkel.”

Mnre. Rodney (links) en Leonard Neuman ontvang die eerbewys as Molatekse Veeboer van die Jaar vir 2012. FOTO: Andries Gourus

skraps raak behou hulle goed kondisie omdat hulle weiding in selfs bergagtige dele benut en uitstekende voeromset het.

Koeie is goeie moeders met baie melk wat vir gesonde, stewige speenkalwers sorg.

LES GELEER

Een van die eienskappe van Drakensbergers is juis vrugbaarheid en daarom moet stoettelers versigtig met dié voordeel omgaan, meen Rodney.

Wanneer jy teelkoeie wil selekteer, is rekordhouding juis baie belangrik. Om op bloot sigwaarde te kies is gevaarlik, “want daardie mooi, vet koeie is dikwels die een wat nie daardie jaar gekalf het nie of wat haar kalf verloor het. Omdat sy oorgeslaan het of nie ’n kalf moes speen nie, is haar kondisie beter. Om daardie koeie te kies, beteken ook dat jy haar vrugbaarheidsprobleme kies,” sê Rodney, wat sê hy hierdie fout vroeg in sy loopbaan gemaak en gou daaruit geleer.

HOU REKORD

Die Neumans is groot voorstanders van veldbuldoetse en rekordhouding deur SA Stamboek.

In die stoeterye is daar sowat 1 000 beeste waarvan 600 koeie is. Elke een het ’n gebrandmerkte nommer, staalplaatjie met haar ID-nommer én ’n genommerde plastiekoorplaatjie vir rekordhouding.

Koeie word van November tot Januarie gepaar. Die stoetkudde se tussenkalfperiode is gemiddeld 390 dae.

“Op speenouderdom, 12 maande en 18 maande ouderdom, weeg ek my verskalwers. Bulkalwers word op speen geweeg, op 12 maande en daarna begin ons met die veldtoetse waar hulle een keer ’n maand geweeg word. Dr. Hannes Dreyer van die VBRSA is hier van groot hulp,” sê Rodney.

Die veldtoets duur van Oktober tot Maart. Benewens gewig word ’n kondisietelling gegee, ’n punt vir temperament, haarkleed, bespiering en aan die einde van die toetstydperk word die bekken en skrotums ook gemeet. Daarna word die bulle vir vrugbaarheid getoets voordat besluit word om met hulle te teel.

“Ons het groot sukses met hierdie aanslag, want nou teel ek ’n dier wat ook mooi lyk én presteer,” verduidelik Rodney. Leonard kry die laaste woord in: “Die resep vir ’n winsgewende boerdery is eenvoudig: Grond en swart beeste, dan het jy gewaarborgde sukses!” ■

NEUMAN BROS
DRAKENSBERGER AND MERINO

TEKEN AAN!

Neuman Broers se produksieveiling is die eerste Donderdag in Augustus van elke jaar.

'n Veiling wat jy nie mag mis nie.

Rodney: 082 746 8142 • rodney@neumandrakensbergers.co.za

@neumanfarming Neumandrakensbergers

BLINKSWART DIAMANTE

van die Maluti's

Bykans op die grens met Lesotho anderkant Ficksburg lê een van mnr. Henk Delpont se plase waar die Drakensbergers soos swart diamante in die namiddagson blink ná 'n bietjie reën.

Mnr. Henk Delpont boer heeltyds met gesaaides, Drakensbergers en wild. Mnr. Pieter Esterhuizen is sy sakevennoot wat al talle jare by die boerdery betrokke is. Dit is juis Pieter wat vir Henk instaan tydens *Landbouweekblad* se plaasbesoek, terwyl sy vennoot op amptelike Drakensberger-sake in Bloemfontein is.

Die plaas is in die streek se kenmerkende Malutigebergtes geleë met tientalle damme wat deur die afloopwater uit die kranse gevul word. Van bo van die bergtop af kan 'n mens die verskillende troppe van Henk-hulle se swart beeste duidelik sien.

“Dit is nou een ding van die Drakensberger, of die veld groen, bruin of wit van die kapok is, jy kan jou troppe baie mooi van baie ver sien,” sê Pieter.

Hulle boer egter op 'n baie wetenskapliker manier as om net vir die mooi, blinkswart beeste te kyk. Hierdie beeste is goud werd in dié wêreld.

PRODUKSIEREKORDHOUDING

Oorplaatjies word tydens produksierekordhouding vir maklike identifisering gebruik, maar hulle kyk ook na elektroniese opsies. “Ons ondersoek juis die moontlikheid van 'n hoëfrekwensie-RFID-oorplaatjie, maar ons het nog nie op 'n produk afgekom wat in ons vereistes voorsien nie,” sê Pieter.

Met radiofrekwensie-identiteitsplaatjies sal rekordhouding baie makliker toegepas word. Rekordhouding is vir hulle belangrik omdat hul kommersiële kudde op dieselfde wyse as hul stoetskudde bestuur word. Daar is sowat 1 200 diere in die kommersiële kudde en sowat 250 in die stoetskudde.

“Rekordhouding en bestuur loop vir ons hand aan hand,” sê Pieter.

Henk en Pieter het ook ander boerdery- en sakebelange. Hulle het onder meer ook plase met gesaaides by Bothaville en wild op 'n buurplaas by Ficksburg.

Die bergagtige dele van die plaas is getem met 'n groot padbouprojek en die aanplant van weidings om die Smutsvinger- en oulandsgas wat reeds op die plaas voorkom, aan te vul.

Troppe wei in die vallei, teen die voorheuwels, teen die kranse en bo-op die top van die tafelkop. Trouens, met die tog op teen die berg merk ons 'n paar koeie en kalwers wat doodluiters teen 'n krans wei – hier gaan veld nie verlore nie, want met hul bergklimvernuif benut Drakensbergers elke moontlike geleentheid om die streek se natuurlike suurveld te benut.

“Ons gee ook van Voermol en Molatek se onderhoudslekkie,

sny hooibale en baal ook sowat 30 ha lusern wat ons meestal terughou vir die winter. Bykomende rog en winterweidings word ook aangeplant en ons eksperimenteer met verskillende weidingsgewasse.”

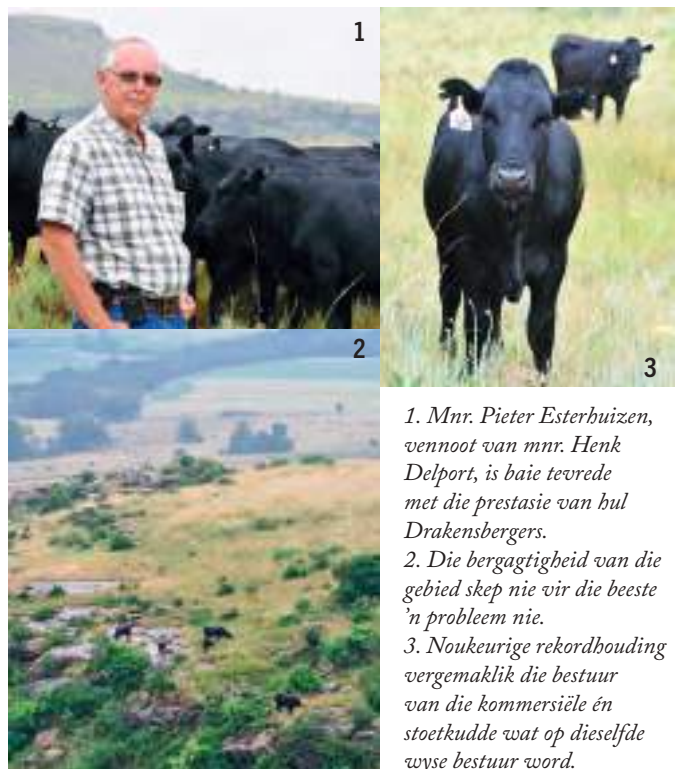
GOEIE BULLE

Die afgelope ruk het hulle baie bestee in bulle van 'n goeie gehalte om gouer by hul ideaal uit te kom om self topklasbulle te verkoop.

“Ons wil aanhou om die kudde te verbeter en dit kan jy net regkry met selektiewe teling. Dit is hoekom die produksiesyfers vir ons uiters belangrik is,” sê Pieter.

Speenkalwers word op sowat sewe maande in Mei bemark. Hulle is reeds baie naby aan hul mikpunt om kalwers op sowat 230 kg te speen.

'n Verdere mikpunt is om die produktiwiteit per hektaar te verbeter met aangeplante weidings van tussen 600 ha en 800 ha wanneer hulle klaar is. ■

1. Mnr. Pieter Esterhuizen, vennoot van mnr. Henk Delpont, is baie tevrede met die prestasie van hul Drakensbergers.
2. Die bergagtigheid van die gebied skep nie vir die beeste 'n probleem nie.
3. Noukeurige rekordhouding vergemaklik die bestuur van die kommersiële én stoetskudde wat op dieselfde wyse bestuur word.

Drakensbergers GEE MIN PROBLEME

Hierdie chirurg streef na die voortdurende verbetering van sy diere. Dit is hoekom visuele beoordeling vir hom belangrik is, maar prestasietoetsing word nie agterweë gelaat nie.

Dr. Johann Fourie het aanvanklik in die Klerksdorp-omgewing begin boer op grond wat sy ouers besit het. Dit was 286 hektaar groot, maar mettertyd het hy dit aangevul met grond wat hy langs die oorspronklike plaas gekoop het. In 2007 het hy grond in die Molopo gekoop in die omgewing van Tosca en Bray waar hy tans sowat 'n derde van sy Drakensberger-kudde hou.

Die plaas se naam, Jakkalsfontein, kom van die oorsprong van die fontein, wat baie skelm uit 'n skeurtjie in die klippe kom. Die fontein is nie standhoudend nie, maar vloei slegs in die winter na gelang van die reënval deur die somer, verduidelik Johann.

“Die plaas is histories in die sin dat daar oorlog gemaak is tydens die Anglo-Boereoorlog. Daar is 'n graf op die plaas van 'n Boerekryger wat verkeerdlik geskiet is deur sy eie makkers – hy het die ‘verkeerde’ klerre aangehad en is nie betyds herken nie. 'n Mooi grafsteentjie merk die plek.”

Johann boer hoofsaaklik met Drakensbergers en het sowat 650 geregistreerde diere. Daar is 150 Wit Dorperskape en 'n bietjie wild wat hy somer vir die lekker aanhou. Die wild is op die Molopo-plaas en bestaan uit onder meer koedoes, gemsbokke en springbokke.

“Die beesboerdery se lekker is gesetel in eienskappe van diereboerdery wat vir my min probleme gee,” sê Johann. “Die goeie besetting van alle vroulike diere, geboortegemak met 'n lae kalvfrektesyfer, 'n hoë speenpersentasie en goeie speengewigte dra alles by tot die eienskappe van die Drakensberger waarvan ek hou.”

MAKLIKER BESTUUR

Omdat Johann eintlik 'n chirurg van beroep is, en dus baie besig is met dinge wat nie met sy boerdery te doen het nie, is die langlewendheid van die Drakensberger – manlike en vroulike diere – vir hom baie belangrik. “'n Ras wat die minste telefoonoproep

Die Drakensberger pas goed in droogtetoestande aan. Johann meen dit is een van die ras se beste eienskappe in die afgelope droë jare wat hulle beleef het.

oor probleme waarborg, is vir my baie belangrik.”

Vir weiding het Johann gemengde veld, suurveld en rantjieveld wat goed is in die somer, maar baie onsmaklik in die winter. Daar is dele wat soetveld is, “vir die winter natuurlik.” Ook sowat 'n vyfde van die oppervlak is aangeplante weiding wat in die jaarprogram inpas. Die Molopo-plaas is sowat 20% aangeplante weiding, borseltjie- en bloubuffelgras. Johann huur 1 400 hektaar vir weiding en die drakrag wissel van 6,5 hektaar tot 10 hektaar per grootvee-eenheid.

Die Drakensberger is inheems en uniek in baie opsigte, met gehardheid en behoue vrugbaarheid in droogtetoestande. Johann sê dit is die kenmerk wat vir hom tot groot voordeel gestrek het deur die afgelope paar jaar se voortslepende droogtes.

SUPERKOEI

“Met al die diere in albei streke in berekening gebring, is my kudde se dragtigheidspersentasie 94%. Die afgelope jaar is geen kalf dood tydens geboorte nie. Slegs een kalf is dood voor speen en dit is ▶

net omdat die weerlig dit doodgeslaan het.”

Dit is bewys dat die Drakensberger-koei swaarder word tydens laktasie. Die amptelike syfer wat deur die SA Stamboek gedokumenteer is, is gemiddeld 39 kg. “Dit is nog ’n eienskap wat vir my die boerdery minder intensief, maar tog doeltreffender maak.

“Wanneer na beesboerdery oorhoofs gekyk word en nie net na spesifieke eienskappe nie, maak die Drakensberger sin.”

Johann het net stoetdiere. Diere wat nie verder in die stoetery gebruik gaan word nie, word as kommersiële diere verkoop. Hy maak slegs van een teelt tyd gebruik – ’n somerkalftyd – hoofsaaklik geskoei op die beskikbaarheid van weiding.

“Hoewel ek tevrede is met die mense wat my boerderybelange behartig, mnre. Marius Tromp en Jaco Venter, is dit vir my moeilik om twee kalftye te behartig. Die plase is 400 km van mekaar. Voeg daarby groeitoetse, bemarking, vervoer en wat nog en dit is vanselfsprekend logisties moeilik.”

Vroulike diere moet produktief wees, dit is tog haar primêre doel. Diere wat nie dragtig is tydens ondersoek nie en waarvoor daar geen onderliggende rede vir nie-dragtigheid is nie, word uitgeskot.

Vroulike diere word gepaar op 20 tot 21 maande. Hy verkies om nie vroeër te begin nie omdat hy nie tyd vir ekstra probleme het nie. “Ek verpes die oproep wat my meedeel dat daar probleme met ’n geboorte is. Dit gebeur gelukkig min en ek wil dit so hou.”

Johann gebruik kunsmatige inseminasie (KI) en het al groot sukses daarmee gehad. “Ek insemineer vir ’n seisoen met ’n spesifieke bul en glo nie daaraan om te ‘speel’ met ’n klomp verskillende bulle ‘om te kyk wat gaan gebeur nie’.”

STOET EN PRESTASIE

Dit is vir Johann belangrik dat daar na prestasiedata gekyk word wanneer stoetteling ter sprake is. Visuele voorkoms is wat

eerste raakgesien word. “Van ver af sien jy dit mos eerste raak, die bouwvorm, die bespierung, lengte. Dán eers kyk jy na die syfers. En dit moet vir die stoetboer die bees wat hy voor hom sien, komplimenteer en verbetering in jou kudde verseker.”

Daarom, meen hy, moet die bees ook vir die koper ’n verbeterde diere wees op die pad vorentoe. “Dit is tog waarom stoetteling gaan – die voortdurende verbetering van diere.”

Die bulle word aan fase D-toetsing onderwerp. Dit is ’n groeitoets wat op die plaas gedoen word om die beste diere uit te wys. Dit word dikwels as gesamentlike toetse met ander telers gedoen. Daarna word die diere aan die keuringsvereistes en standarde van die genootskap onderwerp. Die diere wat nie die keuring slaag nie, word bemark.

VOERKRALE

Volgens Johann moet die kritiek op Drakensbergers deur sekere voerkrale in perspektief gesien word en om te verduidelik, het hy chirurgie as ’n voorbeeld geneem.

“Alle operasies het een uitkoms ten doel: Sukses. Tog praat ’n mens nie sommer oor suksesvolle operasies nie, maar sodra daar iets skeefloop, weet almal daarvan. Die Universiteit van Pretoria het hierdie kritiek teen die bees ondersoek en kon, uit die data van digby 600 000 diere, geen bewys vind wat die diskriminasie teen die Drakensberger regverdig nie.

“Studies is verlede jaar gedoen met 1 500 kalwers wat vooraf met verskillende middels vir verskillende groepe geïmmuniseer is. Die vrektesyfer was 0,4% met goeie groeisyfers.

Die groot geheim,” sê Johann, “is die skep van ’n werkende verhouding met die koper by die voerkraal. Kommunikasie van die verkoop tot die slag van die diere is noodsaaklik. Die teler wat trots is op sy kalwers en homself, sal ’n produk aanbied wat goed sal presteer.” ■

BO: Dr. Johann Fourie en sy vrou, Marianne.

REGS: Johann meen ’n bees se visuele voorkoms is baie belangrik omdat ’n boer dit eerste raaksien. FOTO’S: Verskaf.

DIE GRAS
IS ALTYD GROENER
AAN DIE DONKER KANT

WINSBEES PAS AAN

by jou bestuurstyl

Die vraag is nie óf jy gaan wins maak met jou Drakensbergers nie, maar hóéveel, sê die manne wat weet.

Twee van dié manne met wie Landbouweekblad oor Drakensberger gesels het, is mnre. Klaas Venter en Abrie Cronjé. Klaas is 'n groot saaiboer in die distrik Grootvlei en Abrie boer 'n ent vanaf Vrede saam met ander familieleden. Die ooreenkomste tussen Klaas en die Cronjés is dat hulle suksesvol is en onder meer met Drakensbergers, mielies en sojabone boer. Maar hier hou die ooreenkomste op. Hul sukses met Drakensbergers word op uiteenlopende maniere behaal, elkeen op sy eie manier wat by hulle betrokke boerderybesighede inskakel.

GROTER, MAKLIKER

Vir Klaas is die voordele van 'n groot kudde 'n faktor wat by sy saaiplaas inskakel en kontantvloei verseker met die verkoop van speenkalwers.

Sy kudde van sowat 3 500 tot 4 000 Drakensbergers benut sy plaas se natuurlike weiding, wat hoofsaaklik uit rooigras in die somer en die bykomende hektare van sy gesaaides se mieliereste in die winter bestaan.

Klaas se skuur staan vol John Deere-trekkers, stropers en werktuie. Hy is vanjaar bekommerd oor die reën wat maar net nie wou val toe dit moes nie. Sy gesaaides is die hooftokus in sy boerdery wat hy op eie houtjie van die grond af opgebou het. Die een deel van sy boerdery waarvoor hy nie bekommerd is nie, is sy Drakensbergers.

En dit is juis hoekom hy so lief is vir dié taai, inheemse ras wat sy hande losmaak om sy gesaaides te bestuur en graan te verhandel.

Ten spyte van die minimale bestuur wat hy toepas, tel sy kommersiële kudde vandag onder die grootstes in die land en hy is tevrede met die inkomste wat sy speenkalwers vir hom inbring. "Ons speen hulle op so ses of sewe maande en mik vir 'n speengewig van tussen 200 kg en 230 kg."

Bulle met 'n goeie werkvermoë en wat in die veldtoetse goed geprester het, word in mnre. Abrie Cronjé se kudde gebruik. FOTO'S: Liza Bohlmann.

CRONJÉS MEET OM TE WEE

Abrie Cronjé boer saam met sy pa en broer wat hoofsaaklik na die gesaaides omsien, en sy neef, wat die hoenderplaas bedryf.

Die Cronjés het 'n kommersiële beeskudde wat bestaan uit Drakensbergers, rooi beeste en Bovelders. Met sy doelwit om self bulle te bemark en om die stoettelery wat hulle eens gehad het, weer op die been te bring, gebruik Abrie 'n wetenskaplike benadering tot sy kudde. Prestasiemeting en 'n noukeurige teelbeleid geld op dié plaas.

"Hoewel ons tans net kommersieel met Drakensbergers boer, neem ons steeds deel aan veldbultoele wat die veldbulklub se ▶

'n Reusekudde wat min sorg nodig het en duisende speenkalwers per jaar lewer, is deel van mnre. Klaas Venter se suksesverhaal met Drakensbergers.

fase C-toets insluit,” vertel Abrie, wat byvoeg dat hulle tans ’n groep van 40 jong bulle in die veldtoets het.

Hulle spits hulle daarop toe om diere met goeie bespiering, gehardheid, loopvermoë en karkasgehalte te teel en maak van bulle én kunsmatige inseminasie gebruik. Sowat 350 van hul vroulike diere word jaarliks kunsmatig geïnsemineer. Hulle gebruik hoofsaaklik bulle wat hulle by mnr. Rodney Neuman koop.

Abrie spits hom juis daarop toe om die raseienskappe waarvoor die Drakensberger bekend is, in sy kudde te behou deur bulle se syfers vooraf goed te bestudeer. “Die haarindeks vir ’n gladde haarkleed is vir ons belangrik om natuurlike weerstand teen bosluise te bied. Drakensbergers kan ook uiterste hitte én koue goed hanteer en ons soek daardie natuurlike gehardheid. Ons selekteer ook vir loopvermoë en vrugbaarheid, wat vroegrypheid insluit. Die aanpasbaarheid en gehardheid van die bees is die grootste suksesstorie van die Drakensberger,” sê Abrie.

Vroulike diere se prestasie word ook fyn dopgehou en bekkenmeting is noodsaaklik, meen Abrie. Hulle het die afgelope seisoen by slegs 3% van die geboortes probleme gehad waar hulle moes hand bysit.

“Koeie moet goeie moedereienskappe en ook genoeg melk hê. Ons kyk na elke koei in die kudde en moniteer hul prestasie noukeurig – veral die 350 koeie wat ons vir KI selekteer.”

Hul sukses met KI (eerste strooitjie in November) is tussen 60% en 65%. Vir die res van die kudde geld ’n dektyd van twee maande by die bulle tussen Desember en Januarie. “Koeie begin teen laat Augustus kalf. Omdat ons vir vroegrypheid selekteer, sal ons koeie wat laat kalf, dus ná middel Oktober, uitskot. Dragtigheid word in Mei bevestig.

“Vroulike diere bly gemiddeld nege jaar in die kudde en op agt jaar begin ons hul bek ondersoek. As ’n koei nie meer lekker kan vreet nie, gaan ons haar nie straf deur haar in die kudde te hou nie.”

GOEIE TEMPERAMENT

Sy beeste word elke dag getel en redelik dikwels in krale en drukgange gehanteer. “Almal op die plaas weet dat die beeste so stresvry as moontlik gehanteer moet word en hul goeie temperament maak dit maklik. As ek sien dat ’n bees vir my in die drukgang blaas, weet ek iewers is die dier se stresvlakke opgejaag. Op hierdie plaas verskree of slaan ons nie beeste nie: Dit word glad nie geduld nie.”

Selfs in die veld is die beeste byna handmak en laat poseer Abrie een van sy bulle maklik vir ’n foto.

Abrie glo in goeie weidingsbestuur en ’n produksielek. Hy werk ook nou saam met die veearts dr. Rudolf Fourie. Hy volg ’n inenting- en doseringsprogram om siektes te voorkom. Bulle word

HEEL BO: Mnr. Klaas Venter van Grootvlei.

BO: Mnr. Abrie Cronjé tussen sy Drakensbergers in die omgewing van Vrede.

getoets vir vrugbaarheid en vir geslagsiektes.

Eerstekalfverse kry ’n reproduksielek van nadat hulle gekalf het tot ná die winter en volgens Abrie het hulle met hierdie eenvoudige stap hul besettingsyfer by verse van 68% tot 88% verbeter. En omdat hy hierdie dinge meet, weet hy dat sy uitgawes aan bedryfsmiddele, soos die reproduksielek, absoluut die moeite werd is.

Hul speenkalwers word tans op ’n gemiddelde gewig van 239 kg bemark en hulle streef daarna om op 210 dae speenkalwers van 245 kg te lewer.

“Ons doelwit is egter om ook binnekort ons eie bulle te begin bemark,” sê Abrie. ■

LINKS: Moeders met baie melk lewer swaar speenkalwers wat die Cronjé’s se wins per hektaar weidingsveld op ’n gesonde peil hou.

BO: Hierdie koeie en jong kalf van mnr. Klaas Venter is in uitstekende kondisie, ten spyte van die min reën wat tot dusver vanjaar in die omgewing geval het.

DR IZAK HATTINGH:

Drakensberger farmer

How did it come to be that a veterinarian started farming with Drakensberger cattle in the Eastern Free State?

“Easy”, says Dr Izak Hattingh, veterinarian in Villiers: “Apart from this region being Drakensberger territory, especially further east towards the Drakensberg mountains, my father used to farm with Drakensbergers because it is such a hardy and cold-tolerant breed that can survive well on the veld.

“Being a veterinarian with little time to spend with my cattle, the Drakensberger perfectly suits my lifestyle. I need to farm with an animal that can look after itself and a cow that can rear a calf on her own.”

Izak farms with commercial Drakensbergers in a typical Eastern Free State mixed farming operation, consisting of crops, cattle and sheep. The cattle are kept on the veld in summer and on crop residues in winter. The farm is situated between Villiers and Oranjeville, between the Wilge and Vaal Rivers.

Izak Hattingh and his sons, Drikus and Izak, both future Drakensberger breeders.

OUTSTANDING TRAITS

“I use a variety of the best Drakensberger bulls I can afford, on our best cows. Our main selection criteria are good values for growth, with the aim to breed replacement heifers. The rest of the cows go to other bulls, mainly European beef breeds. These calves are sold on the spot and are highly sought after at feedlots, as their heterosis leads to satisfactory performance in the feedlot.” His breeding season runs from 15 November to end January, when cows are kept on the veld along with the bulls.

“I put my heifers with the bulls from the age of 15 months, for 63 days from 1 May onwards. They calve in February and March. Their calves are weaned by the end of August so they can be put with the bull again in November and then join the rest of the cows.”

Over the past ten years the conception rate across the entire herd has been more than 85%, with the heifers at around 90%.

“My heifers undergo strict selection. Any heifer that fails to fall pregnant the first time is culled. First-calvers that do not become pregnant in the November breeding season, are also culled on the spot. This is the best method to select for fertility. Thereafter each cow gets one chance in her lifetime. If she does not fall pregnant

TOP: These calves are from Drakensberger heifers and an Angus bull. They were born in February and March, respectively. ABOVE: A Drakensberger cow with a Chianina-cross calf.

inside of the normal mating season, she is sent off to the bull along with the heifers during May. After that they don't get another chance.”

PURE MOTHER LINE

All of Izak's cows are pure-bred Drakensbergers. He firmly believes that the breed's mother line cannot be beaten in his area due to its exceptional traits. He uses a variety of bulls on the purebred cow herd. This is why he has a very strong opinion of the Drakensberger as a mother line in a terminal cross-breeding programme.

“If you can combine the advantage of an exceptional easy-to-manage mother line with the heterosis offered by a crossbreeding programme, your situation is ideal. We benefit from a weaning weight of 10–15kg on the cross-bred calves. I believe the value of heterosis is not as well utilised as it should be in our country.

“Apart from high weights, feedlots are prepared to pay a premium for the cross-bred calves. This means that I enjoy double the benefit – improved weaning weights and a premium per kilogram. My pure-bred Drakensberger cow herd exhibits exceptional traits such as fertility, calving ease, hardiness and a sufficient supply of milk, making the breed an easy animal to farm with. With a cross-breeding programme on these cows, I also benefit from heterosis.

For more information, phone Izak Hattingh on 082 322 0452.

Bigger, more productive **COMMERCIAL HERDS** *for the future*

This farmer from Mpumalanga concentrates on producing weaners, but thanks to performance testing, the quality of his commercial herd is so high that a large number could be selected as stud animals.

There's been a marked shift in the role of the commercial breeder within the livestock industry. Not only are commercial herds getting bigger, they're also getting better, says Mr Hannes Lombard, owner of Westend farm and renowned Drakensberger breeder.

Mr Piet de Villiers, one of the big players in the Drakensberger community, has on occasion expressed his admiration for Westend's Drakensbergers.

Piet praises the way Hannes and his son, Hano, manage their Drakensberger division and the consistent quality of the cattle from the commercial Westend herd.

"I could undoubtedly select most of the animals from Hannes's herd as stud animals – they're that good," Piet said in an interview at the offices of SA Stud Book in Pretoria. And he's not the only observer impressed with the top quality of Westend's animals.

The most recent production sale, on 11 March – the eighth of its kind for Westend Estate – once again demonstrates the top-quality animals produced by this herd.

"In a tough year like this one where the drought played a big role, we still did well despite slightly lower average prices," says Hannes. They offered 350 female animals and 100 calves at the auction.

At a previous auction in 2012, Westend earned R4,16 million for 480 cows and calves, an average of nearly R9 000 per animal.

WESTEND ESTATE

Besides their Drakensbergers, the Westend Estate near Morgenzon, Mpumalanga, has a number of highly regarded farming divisions. These include a Merino flock and a Holstein dairy. Crops are also planted for feed and direct marketing purposes.

Hannes is a professional engineer but has for many years enjoyed the special working environment his farm provides. For him the biggest joy of farming lies in developing systems that work and meet the challenges of the farm with a good strategy. Hano is also involved in the farm full time and focuses mostly on the cropping division.

PERFORMANCE MEASUREMENT

Hannes believes that tapping into the expertise of specialists benefits their farm, and this is the case for their Drakensberger

TOP: Proven performance and excellent condition on tough veld conditions ensure top auction prices for Westend Drakensbergers. Of course, these traits also ensure that their weaners fetch a good price. ABOVE: Dr Hannes Dreyer.

herd too. He often consults Dr Hannes Dreyer, veterinarian, consultant and director of the SA Veld Bull Club.

He started his commercial herd 35 years ago. "At that stage we analysed different breeds to determine which performed best in this region with its mainly sourveld pastures. Based on the evidence available at the time, we decided on Drakensbergers. For this Highveld environment you need a hardy animal," Hannes says.

"With Dr Dreyer's help, we've been participating in veld bull tests since 2007, so Westend's bulls are tested in local conditions. Usually we wean by May, and then we select the best bull calves. Normally the test comprises between 60 and 70 bulls."

Hannes explains further: "At every weighing we also judge condition, coat and temperament. Bulls are part of the test for around 180 to 200 days, depending on each farmer's environment and land. We conclude the test in February and March. By that time we have also measured and examined the pelvis and testicular development and have given a performance score. Based on this, an economic index is calculated and made available to the breeder. He can then determine according to the data which bulls he wants to keep in his herd and which he wants to sell or cull."

RECORD KEEPING

"In any large gene pool, selecting the best animals is only possible with the help of measurement and meticulous record keeping.

"We use the HerdMaster programme to keep records of our herd's performance, and, based on that, we can keep an eye on fertility and each calf's weaning index," Hannes says.

"For the most part we breed our own bulls for our commercial herd, but we also buy in bulls to ensure genetic diversity. We also only sell veld-tested bulls that we have used ourselves for a year or two, so in that way we know what we're selling to our customers."

Westend's commercial Drakensberger herd is aimed at progress. A select group of heifers are artificially inseminated with the semen of top quality bulls.

The increase in top-quality animals means that Westend now

ABOVE: Messrs Hannes and Hano Lombard of Westend Farm. RIGHT: Bulls are subjected to veld tests, with temperament and ease of handling being much sought-after.

aims for annual production sales instead of the former bi-annual ones. "We only offer our surplus animals that we believe will contribute to the breed," Hannes says.

They also attended the national Drakensberger auction in Parys in April this year to offer customers the best of Westend.

PROFITABLE

While auctions are like a 'bonus round', commercial weaner production remains Westend's first priority. In order to produce enough weaners, they need 1 500 breeding cows, which is what they currently have. The herd, which is extensively managed, graze crop residues in winter and are also fed supplementary hay.

"There's no doubt that our Drakensbergers play a very real part in Westend's success. Our livestock holding is a stable division and crucial to the farm's profitability. Every division has production cycles, and it's expedient to spread your risk. But every division contributes and has to be profitable in its own right," says Hannes.

At Westend they select specifically for good condition on the veld. "The economic value of a beef cattle system lies in beef production. So condition needs to be sound." ■

Enquiries: Dr Hannes Dreyer,
e-mail: hannesdreyer@vodamail.co.za

ABOVE: Whether it's Westend's Drakensbergers or Merinos, record-keeping and performance testing help keep the livestock division as profitable as possible. RIGHT: Drakensbergers have proven that they can utilise veld even under tough conditions.

FEEDLOT PROFITS

with Drakensbergers

Adding value is one of the ways of making farming more profitable, so Mr Gert du Preez established a feedlot where he rounds off his cattle before marketing them.

Drakensbergers play a huge role in the success of the Langspruit feedlot near Standerton. PHOTOS: Liza Bohlmann.

The Du Preez family has been farming on the farms Vogelstruisfontein and Langspruit near Standerton since 1920, when Mr Gert du Preez and his wife Dinah settled there. As a young man, Mr JT (Koos) du Preez farmed with his parents. His love of farming and nature always kept him positive during the hard times.

“With faith, hard work and perseverance he expanded his farming enterprise into the diversified and economic success it is today,” remembers Gert.

For more than 30 years they have been farming only with purebred Drakensbergers. The Drakensberger’s hardiness, adaptability and ability to withstand the Highveld cold and dry winter months, as well as the cows’ exceptional mothering instincts make the Drakensberger the perfect breed. “We don’t need to experiment with cross-breeding and other types of cattle because the Drakensberger’s profitability off the veld and in the feedlot speak for themselves. All these characteristics contribute to the success of our farming enterprise.”

Langspruit uses two breeding seasons. During June and July heifers are mated for 63 days and the cows are mated from November to January for 84 days.

“Livestock and animal production experts don’t necessarily agree with two breeding seasons, but it works very well at Langspruit because crop residues are already available as early as March when the first heifers calve. Secondly, weaners are distributed through the year, which spreads the provision of calves to the Langspruit feedlot along with the cows’ calves over five months instead of the traditional three months a year,” explains Gert.

“Heifers that calve for the first time then get an extra three months to recover before they are mated as cows.”

Heifers that don’t get pregnant during the first mating of 63 days are immediately culled, rounded off or slaughtered. Cows that skip a year are only mated once more and if they don’t get pregnant, they are culled along with the old cows.

SA VELD BULL TEST

During the weaning period, a group of bull calves is selected for the annual SA Veld Bull Test that is done on the farm. From this, replacement bulls are selected for the herd. Thereafter, all weaners are sent to growing-out camps. The feed intake of the calves is limited to prevent them from gaining too much weight, especially the heifers. Calves should not gain more than a kilogram per day.

“Calves are typically grown out to between 210 kg and 250 kg. Replacement heifers are selected after winter. Once the heifers are biologically ready and have reached a target weight of at least 320 kg, they will be mated for the first time,” says Gert.

The advantage of this method is that the remaining heifers are already grown out and adapted to the feedlot and they can then quickly be rounded off and slaughtered. “Instead of buying grazing at a high cost to further expand the herd, the capital is rather used to grow out animals in camps and to bring them into production sooner, so they can produce more meat quicker; thus increasing the turnover and production of beef.” Langspruit regularly buys in top stud bulls to breed replacement heifers and herd sires.

Koos very soon realised the value and importance of economies of scale, but everything he attempted has to be done within his

abilities and control. This remains Koos's recipe for farming success.

ADDED VALUE

Langspruit Estate produces grain, beef and broiler chickens. With the dissolution of marketing boards and the emphasis on the free market, the farm already started to add as much value as possible to the grain and meat that was being produced back in 1996. That was when they started storing and marketing grain directly from the farm.

The feed intake of the calves is limited to prevent them from gaining too much weight, especially the heifers.

Weaners are also finished in their feedlot and marketed directly. All raw materials, with the exception of protein concentrate, are grown by the farm and used in the feedlot.

"If you retain control over what you produce, sell it when market prices are favourable and market it over a period of time,

Herd manager Mr Frans Kasselmann (left) and Mr Gert du Preez of the farms Vogelstruisfontein and Langspruit.

the average realised prices will be more profitable," Gert emphasises.

Today Langspruit markets directly to abattoirs, selected butcheries and retail stores. ■

TEMA: Die boer agter die bees SKRYWER: Marieke Snyman PUBLIKASIE: Bylae tot Landbouweekblad JAAR: 2015

Breeding Drakensbergers FOR BETTER BEEF

The Drakensberger is an indigenous breed that thrives in difficult conditions. It can also be cross-bred with European beef breeds, delivering offspring to perform exceptionally well in feedlots.

Mr Dennis Dedwith started his Diamond D Cattle Company 20 years ago and today farms 6 000 ha with 1 500 breeding females. It is a commercial cattle farming enterprise and his females consist of Brahman, Beefmaster and Drakensberger crosses. He markets his commercial animals after rounding them off in his feedlot between Parys and Vredefort.

The manager on the farm is Mr Adrian Strong and assistant managers are Messrs Jors Mphora and Riaan van Rensburg. "They manage the entire cattle operation," says Dennis. "We also have a feedlot in Vredefort where we round off our own animals and market them directly to abattoirs."

Part of his female herd also consists of top-quality Drakensbergers. He uses Angus and Brahman bulls on the Drakensberger females as part of his cross-breeding programme. The results of this cross-breeding are impressive, to say the least.

"The Drakensberger's contribution is a solid indigenous cattle breed with good milk traits that crosses well with European beef breeds. This gives me the best of both worlds," says Dennis.

The objective of this farming enterprise is to get the maximum

ABOVE: Mr Dennis Dedwith says that crossing the Drakensberger with a European breed gives him dual benefits. INSET: Mr Dennis Dedwith.

amount of meat per hectare, says Dennis. "What we need are cattle that get the best growth in feedlots, with the highest average daily weight gain (ADG) versus the best feed conversion rate (FCR)."

THE DAM LINE

It was the good milk traits of this well-adjusted indigenous breed that convinced Dennis to use Drakensbergers as his dam line.

“We need females that can adapt to difficult conditions. They must be able to tolerate drought and raise a calf every year in such conditions. A dam line must have good milk traits and the cattle must be hardy and medium-framed. For replacement heifers we cross-breed the Drakensbergers with Brahman or Angus bulls, and for our terminal crosses that are sent to the feedlot, we cross-breed our Drakensbergers with Limousin and Charolais bulls.”

The reason why Dennis cross-breeds the Drakensberger with European breeds is for maximum meat. “European breeds are soft; they don’t cope with drought very well, but are especially good at producing a high volume of good-quality meat.”

Dennis has two breeding seasons – on 1 November, the bulls are put with the females and at the end of January they are removed. In May, pregnancy tests are done and the cows that are not pregnant are culled. Bulls are put back with the females from 1 July to 31 August.

“The advantage of this is maximum calving percentages. We believe that if you have just one breeding season, it places a heavy burden on the herd. The females don’t get a break. Two breeding seasons ensures maximum calving percentages and weaners throughout the year.”

VACCINATIONS

Dennis’s cattle are given a general health supplement every year.

“We inject the cows twice a year with Multimin. Once a year we vaccinate all the cattle against anthrax, botulism, lumpy skin disease and red water.”

The bulls are tested twice a year for sexually transmitted diseases and fertility before they are put with the females. The females are also regularly tested for bovine viral diarrhoea (BVD).

Ticks can cause serious losses so Dennis’s cattle are continuously treated for them. “We don’t wait until the animal is almost eaten alive. We treat animals regularly to ensure they stay healthy.

“We are hesitant to buy in females. We rather keep our own replacement heifers back and use only the best stud bulls with the cows. The crossbred animals are of top quality, well-adapted and bred on the farm. We have used this management system on the 1 500 females in the herd for many years. We try to keep the herd closed to reduce the risk of introduced diseases.”

The replacement heifers are put with the bulls at 14 months and those that don’t fall pregnant are immediately culled. “We only retain the most fertile animals. This is why closed herds are more productive. Because we only use premium stud bulls, our breeding is top quality.”

Dennis farms extensively on veld. “The slaughter animals are rounded off in feedlots with grass and grain and marketed to abattoirs.”

When Dennis isn’t busy on the farm, he manages his steel mills (George Stott & Co) in Johannesburg, which manufacture a wide range of steel products. ■

TEMA: Die boer agter die bees SKRYWER: Marieke Snyman PUBLIKASIE: Bylae tot Landbouweekblad JAAR: 2015

The vet rarely calls **AT THIS FARM**

The management focus needed for his significant cropping enterprise makes the Drakensberger the perfect choice for Mr Johan Botha. It’s a breed that can take care of itself, he points out.

Mr Johan Botha farms with his two sons, Jannie and Izak, on Spandekroon near Standerton. He’s been farming Drakensbergers since 1975 but initially had two herds: Drakensbergers and Afrikaner-Devon.

Johan considers the Drakensberger a hardier breed, and because the farm also has quite a large cropping component, farming Drakensbergers works well for them. “The cattle take care of themselves. They don’t need a lot of looking after,” says Johan.

They have a stud, Janzak, and also farm beef commercially. They have about 2 500 cows. They only breed bulls for themselves, but when they do buy bulls in, they buy the best they can find. Because they prefer to round off animals themselves, the farm JD Botha and Sons also has its own feedlot.

Jannie says while they mainly utilise natural grazing, they do use their own maize in the feedlot ration.

CROPPING COMPONENT

With crops being just as important as livestock on the farm, the cattle don’t have the luxury of being pampered, especially when it comes to calving. “The animals are selected according to certain strict criteria, and if the cow can or will not calve, she is marked and culled.” The heifers are first served at 18 months, although there are farmers who start this process even earlier.

“Mainly because the heifer is so young when she’s first mated, conception is not always successful. We then give the heifer a second chance. But if she’s an older cow and doesn’t conceive, she gets culled,” Johan says.

Jannie explains that their breeding season is from October to January. “Each herd has a year number for record-keeping purposes. That way we know which bull is mated with which group. We also use a branding system and an ear tag.”

The weaning weight of the Bothas' cattle starts from 210 kg, and they round off their animals themselves. The cattle are sold at 470 kg. According to Johan they have an agent who recruits buyers and handles all the marketing.

DISCRIMINATION

Johan says they are satisfied with the current beef price, but there was a time when their Drakensberger weaners were discriminated against.

"That's mainly why we started rounding off the cattle ourselves, because we realised that what was being said about the animals was simply not true. To test our theory, we even bought in calves of other breeds to compare their susceptibility to pneumonia, for instance."

Jannie says they also have a herd of red Bovelders, and neither breed has a greater susceptibility to illness.

"Drakensbergers are some of the best, if not the best, mothers a calf in the veld could have. She looks after her calf herself and it seldom happens that a mother rejects her calf. Compared to other breeds, the Drakensberger also has a very good temperament," Johan says.

Jannie says they have a vaccination programme for black quarter and redwater, but he considers it a pretty common problem.

"Other diseases we look out for are lumpy skin disease, rift valley fever, and ephemeral fever (or three-day stiff-sickness). We did get vaccine for it this year," Johan says. "We're vaccinating now, because we're not keen on having these diseases in our herds. But at the moment it's not really a problem for us."

EXTERNAL PARASITES

Regarding its tolerance for external parasites such as ticks, the Drakensberger performs very well. "It's an indigenous breed. It is even fairly resistant to redwater. Other breeds are more susceptible," says Johan.

Jannie explains that they used to have two breeds that used to graze together at a time when ephemeral fever was a problem. "Not even 10% of the cattle that got sick were Drakensbergers. That's because it's an indigenous breed. Over the years it has built up a good resistance.

"It's been a long time since there's been a vet on the farm. If there's a disease we don't really know about, we'll have the carcass tested, but we mostly treat the sick animals ourselves."

The fact that they rarely need a vet contributes to their success, as vet bills would have made their operation unprofitable, Johan says. "That and the fact that we now have the time to pay proper attention to the other parts of our farming operation."

They artificially inseminate heifers at first mating, explains Jannie. "It's easier to use AI with heifers, because you can synchronise the process. A farm labourer and I do it.

The Bothas breed bulls exclusively for themselves, but also buy only the best bulls in for breeding purposes.

"Every day one has to check whether the heifers are ready and when they conceive. So we put Kamar stickers on their backs, so you know exactly when they're ready for AI. Previously we were just wasting our time, because most of the time 50% of the heifers were not yet ready."

Of the two brothers, Jannie most enjoys working with the cattle, while Izak enjoys the crops more. "But I enjoy the cattle too. We both jump in where we are needed," Izak adds quickly.

Jannie says after leaving school both he and Izak went overseas for a while. "My brother was in England, and I was in the United States, where we worked on farms. Upon our return, we came to farm with our dad."

Johan says there are many emerging farmers in the area who can't necessarily afford to buy their own cattle. The Bothas have lent them cattle to build up a herd of their own, using a stud agreement.

"We don't engage in a project like this very often, but in this case there was an opportunity to help someone else." ■

LEFT: The Bothas farm together on Spandekroon near Standerton. From left are Messrs Jannie, Johan and Izak Botha. RIGHT: The reason the Bothas love the Drakensbergers is that the cattle practically take care of themselves and don't need much looking after.

DRAKENSBERGERS -

The scientific choice

Not only are Willie Landman and Jean van der Merwe colleagues in their engineering company, M-Tech Industrial in Potchefstroom – they are also partners in the Black Hills Drakensberger stud, situated some 25km from the town. They believe that the Drakensberger is ideal for part-time farming and represents a scientific approach to stud breeding. According to Willie the first priority in choosing a breed to farm with, is having a love for that breed.

VALUE FOR MONEY

Another aspect they emphasise, is value for money. “Part of our job,” they explain, “is to carry out techno-economic studies for clients to allow them to achieve the best technical solutions that make the best economic sense. In this context, we are convinced that the Drakensberger offers cattle farmers such a solution.”

TEMPERAMENT

“If you look at how easy it is to farm with Drakensbergers, certain traits emerge that make them great livestock. The first two are surely temperament and longevity,” they say.

“We have limited farm labour available, so if we have to get a

becomes productive, it makes sense to get as many calves as possible from her. It is not unusual for a Drakensberger cow to produce 16 calves in her lifetime. “In our herd are many cows that are 15 years or older,” they say.

SOCIETY SUPPORT

An aspect that contributes to the success of Drakensbergers for part-time farming, is that the Drakensberger Cattle Breeder’s Society of South Africa is especially farsighted. Not only do they offer good support

Drakensbergers have developed into extremely efficient and economic beef cattle with good meat qualities.

Few things are more beautiful than a herd of shiny black Drakensberger cows.

group of 60 cows in the kraal for quick immunisation after work, we call on two farm workers to have the cattle ready when we drive out to the farm at half past four. Because the cattle are so easy to work with, they will quietly wait in the kraal, allowing us to complete the immunisation process before dark.”

A LONG, PRODUCTIVE LIFE

The other positive factor is the long productive life of the breed. To get an animal in calf, requires time and money. Once she

to especially members, but have also used strict selection to take the breed from the traditional draught oxen of 100 years ago to the extremely efficient and economic breed it is today.

“To a part-time farmer it is important that his systems are as efficient as possible and take up as little time as possible. The systems the society uses via Bengu Farm and SA Stud Book, meet these requirements.”

ECONOMIC PRODUCTION

In economic meat production it is not only kilograms of meat per hectare that count, but also production cost.

“To generate a sustainable income using the least input, requires an adaptable and hardy animal with exceptional mothering abilities. Whether it is extremely dry or wet, hot or cold, a Drakensberger cow will raise her calf and the

farmer will have a vigorous weaner calf that reaches its potential quickly and efficiently in the feedlot or on the veld. This is the Drakensberger in a nutshell.” ■

For more information, contact the Drakensberger Cattle Breeders Society on 051 410 0968, e-mail drakensberger@studbook.co.za or visit the website www.drakensbergers.co.za.

GENETIESE POTENSIAAL

gee die deurslag

“Dit is ’n heerlike uitdaging om Drakensbergers te teel en hul volle genetiese potensiaal na vore te bring,” sê Eli van der Merwe, eienaar van die Blyde Drakensbergerstoetery.

Eli, ’n afgetrede prokureur, het onlangs sy 80ste verjaardag gevier. Hy is egter nog vuur en vlam oor sy Drakensbergers en boer al dekades lank in die prentjiemooi Pelgrimsrus-distrik.

Eli het uit die staanspoor met Drakensbergers begin boer omdat die ras gehard en ekonomies is. Hy sê die Drakensberger hoef nie terug te staan vir enige van die vleisbeesrasse nie. Die ras is goed aangepas vir alle klimaatstoestande in Suid-Afrika, het goeie weerstand teen parasiete en het ’n rustige temperament.

Hy sou nie sy kudde sonder die hulp en wetenskaplike steundienste van onder meer die Drakensberger Beestelersgenootskap, SA Stamboek en navorsingsorganisasies soos die Landbounavorsingsraad (LNR) kon vestig nie.

“Danksy die Drakensberger Beestelersgenootskap en die ervaring en vernuf van ons stoettelers, staan die Drakensberger trots in die rooivleisbedryf. Ons het hierdie posisie verwerf deur die toewyding van ons telers oor baie jare. Die Drakensberger se standaard van voortreflikheid is gerig op eienskappe wat belangrik is om ’n aanpasbare, geharde, maklike, ekonomies produserende bees met sagte, sappige vleis van die veld af te teel.”

SELEKTIEWE TELING

Noukeurige teling en goeie genetika is deel van Eli se suksesresep. “Prestasietoetsing is lankal reeds verpligtend en het gehelp om ons te bring waar ons nou is. BLUP teelwaardes is ook ’n kragtige hulpmiddel om seleksie en vooruitgang makliker te maak.”

’n Uitstaande Drakensbergerbul van Eli van der Merwe se Blyde Drakensbergerstoet.

Hy het sy kudde reg van die begin af opgebou deur goeie bulle te koop. “Ek is trots op my Drakensbergers. Ek het my bulle oor die jare by stoettelers gekoop, ná ’n versigtige analise van hul BLUP teelwaardes.”

Eli benadruk dat hoewel bulle verantwoordelik is vir 50% van die genetiese samestelling van elke kalweroes, word 50% deur die koeie bygedra.

Hy glo daaraan om in die streng keuring van sy koeie te belê om sy kudde te bevorder. Hy poog om met ’n goeie genepoel en ’n noukeurige teelbeleid die regte koei met die regte bul te paar om kalwers te teel met eienskappe soos vrugbaarheid, maklike geboorte, baie melk, goeie groei, goeie voeromset en met ’n medium raam.

“Deur gebruik te maak van gemiddelde teelwaardes en genetiese tendense, kan ek bepaal welke diere uitgeskot moet word. Met die ander koeie kan ek korrektiewe paring gebruik om my kudde op die regte vlak te hou.”

DIE GEHEIM VAN TELING

Eli sê teelwaardes bly ’n hulpmiddel tot teling – ’n kragtige hulpmiddel, maar dit is nie die alfa en omega nie.

“Nadat al die teelwaardes oorweeg is, die koeie gedek is en die kalwers gebore is, moet steeds teruggegaan word na die standaard van voortreflikheid. Voldoen die kalf aan ons keurders se vereistes en het hy die eienskappe wat ’n Drakensberger moet hê?”

Eli teel vir gebalanseerde teelwaardes en het deur die jare al baie lesse geleer. Koeie met ’n goeie voeromsetverhouding en Kleiber-teelwaardes het ’n beter tussenkalfperiode, herbeset beter en bly in die kudde behoue.

Weidingsverbetering vorm ook deel van Eli se bestuursprogram en hy doen baie moeite om die rooigrasweiding op sy plaas te verbeter. ■

Eli van der Merwe en sy vrou, Shirley, op hul plaas, Breytenbachskraal in die Pelgrimsrus-distrik.

Vir meer inligting kontak die Drakensberger Beestelersgenootskap. Skakel 051 410 0900 of e-pos ronande@studbook.co.za. Kontak Eli van der Merwe by 076 453 0826 of e-pos elishirl@vodamail.co.za.

A rich history **MAKES FOR A TOP BREED**

Johannes Retief is a leading Drakensberger breeder. He says many farmers in the Hanover area have discovered the value of Drakensberger cattle.

When Vasco da Gama set foot on South African soil, he entered into a barter deal in which he exchanged a black ox for three bracelets from the Khoi tribe. He wrote that “we find him very fat and his meat as toothsome as the beef in Portugal”. Later Jan van Riebeeck would use the black cattle he encountered to establish the first herd.

These cattle are the Drakensbergers that Johannes Retief of Hanover farms with. Cattle breeding in South Africa really started when Van Riebeeck’s successor, Willem Adriaan van der Stel, imported eight Groningen bulls from the Netherlands to improve the general appearance, milk production, draught ability and carcass quality of the black cattle.

“Historical documents tell of numerous teams of black oxen known as Vaderlanders used during the Great Trek. Voortrekker Piet Uys’s herd consisted mainly of black cattle. Through careful inbreeding and selection, his son, who settled between Volksrust and Wakkerstroom, started to breed the infamous Uys cattle.

“It was only on 7 November 1947 that the breed was dubbed ‘Drakensbergers’, as most of them were found near the Drakensberg Mountains.”

WHY DRAKENSBERGERS?

Johannes is actually a well-known Merino breeder, but he also keeps a beautiful Drakensberger herd on this farm. “They thrive on natural veld and have an amazing rumen capacity able to convert low quality roughage into meat.

“History has shown that the Drakensberger is inherently hardy and unbelievably adaptable. It can withstand cold, heat and drought. Its outstanding temperament, good mothering abilities, resistance against ticks and tick-borne diseases, low birth weight and good milk production are further plus points.”

These cows are not picky about grazing. One of the traits of the Drakensberger is that it thrives in any veld, from the dry Karoo to the wet Boland.

“The breed is found throughout the country – from the Bushveld in the north, the Lowveld with its red- and heartwater, the Karoo with its extremes, and the wet Boland with its mountains.”

He has been farming with Drakensbergers in the Karoo since 1973. “We farmed in Graaff Reinet between the mountains until 1999, before moving to the Hanover area, which consists mostly of plains and shrubs. The Drakensberger’s ability to survive has developed over many years. The animals possess good walking ability and with their hard black hooves, are able to cross rough terrain with ease.

“Another unique property is that cows gain up to 31kg weight while suckling their calves.”

OUTSTANDING CROSSES

Experience has taught Johannes that the Drakensberger is an exceptional breed for cross-breeding. The animals are known to deliver small calves at birth and can be crossed with any breed.

“Merino sheep are our main branch and the Drakensbergers were forced to simply fall in and settle on grazing that isn’t necessarily the best. This is the trend in our region. The successful herd on our farm is merely an example of the many successful Drakensberger herds in our area,” says Johannes.

Since 2000 breed numbers have increased considerably in the Hanover area. A club was created and currently has 30 members comprising six breeders and 21 commercial farmers. Clearly farmers in the area have come to recognise the success of the Drakensberger and are excited by the possibilities offered by the breed. ■

*For more information,
call Johannes Retief on
082 385 1821 or contact
the Drakensberger Cattle
Breeders’ Society on
051 410 0974 or visit
www.drakensbergers.co.za*

DIE **BESTE** BOD

THE **BEST** BID

HOOFKANTOOR / HEAD OFFICE

Anton Vos - 012 460 9916

BOSVELD & LIMPOPO / NAMIBIË / NAMIBIA

Johann Vossler - 015 491 3141/4

MPUMALANGA / GAUTENG / KWAZULU-NATAL

Wessel Meyer - 017 819 1106

OOS-VRYSTAAT / EASTERN FREE STATE

PJ Müller - 058 813 1067

SENTRAAL-VRYSTAAT / CENTRAL FREE STATE

**NOORDWES / NORTH WEST / NOORD-KAAP /
NORTHERN CAPE**

Allan Sinclair - 051 451 1439

**OOS-KAAP / EASTERN CAPE / NOORD-KAAP /
NORTHERN CAPE / WES-KAAP / WESTERN CAPE**

Chris Troskie - 041 001 0122

VLEISSENTRAAAL EIENDOMME

Andreas Greeff - 072 118 7509

LEWENDEHAWE · STOETVEE · SLAGVEE · WILD · ALGEHELE UITVERKOPINGS · LOSGOED · EIENDOM
LIVESTOCK · STUD STOCK · SLAUGHTER STOCK · GAME · DISPERSAL SALES · MOVABLE ASSETS · PROPERTY

hoofkantoor@vleissentraal.co.za • www.vleissentraal.co.za

Drakensbergers presteeer IN DIE HOËVELD

Die Talman Drakensbergerstoet is in die Ermelo-omgewing geleë. Die eienaar, Petrus Taljaard, boer onder meer met stoet- en kommersiële Drakensbergerbeeste.

Petrus het ná sy Weermag-opleiding in die vroeë 1990's saam met sy pa begin boer in die gemengde boerdery, wat saai-, bees- en skaapvertakkings ingesluit het. "My pa het my vroeg in my lewe reeds die waarde van gemengde boerdery geleer, waar verskeie vertakkings verseker dat jou risiko versprei is," vertel hy.

Die Talman Drakensbergerstoet is in 1996 amptelik geregistreer. Uit die stoet word bulle vir die kommersiële kudde op tweejarige ouderdom geselekteer vir eie gebruik, waarna hulle op driejarige ouderdom aan die mark beskikbaar gestel word. Kopers kan dus met groter gemoedsrus beproefde bulle aankoop.

Talman Drakensbergerbulle word jaarliks op die Oos-Transvaalse Allerasbulveiling, asook die jaarlikse veiling van die Oos-Transvaal Drakensbergerklub, aangebied.

'N EG SUID-AFRIKAANSE RAS

"Dit is 'n groot voorreg om met 'n eg Suid-Afrikaanse ras te boer, en om boonop ook die ras te kan bevorder. Om met 'n ras te boer waarvoor jy lief is en waarop jy trots is, is baie bevredigend," sê Petrus.

Hy sê daar is verskeie redes waarom hulle kies om met die Drakensberger te werk. Die goeie temperament van die ras bring mee dat hulle met min arbeid 'n groot trop beeste kan hanteer, sonder dat die diere onder uiterste stres verkeer.

Daarby doen die ras veral goed in sy omgewing, omdat die diere onder uiterste weersomstandighede goed presteeer. "In die somermaande tel die koei op die veld gewig op met 'n kalf langs haar wat soog. Dit is myns insiens een van die beste moederlynrasse in Suid-Afrika." In die kommersiële kudde word van basterkrag gebruik gemaak deur *Bos Taurus*-tipe selektief te gebruik. Sodoende word die potensiaal van die diere nog verder ontsluit. Dié fokus beklemtoon ook die belangrikheid van balans in die boerdery.

GEBALANSEERDE FOKUS

"Dit is belangrik om te onthou dat te veel fokus op enige eienskap die ander eienskappe nadelig beïnvloed. Ons probeer om, in pas met die natuur, gebalanseerd op elke belangrike eienskap te fokus."

Petrus voeg by dat goeie balans wat belangrike eienskappe betref,

'n Groep Drakensberger-speenkalwers wat op 'n vroeë ouderdom geëriesbrand is.

ook 'n eienskap van die Drakensbergerras is wat hulle verder neem met seleksie." 'n Duimreël wat ons in die kudde toepas, is dat 'n vers op driejarige ouderdom klaar gekalf moet wees. As ons daarop fokus, selekteer ons op 'n natuurlike manier vir goeie vrugbaarheid en minder kalfprobleme. Die meeste Drakensbergerkoeie haal dié afsnypunt."

BAIE MOONTLIKHEDE

Nog 'n belangrike voordeel van die ras, sê Petrus, is dat 'n Drakensberger-boerdery verskeie opsies bied. "Jy kan dus die rigting inslaan wat in jou omstandighede die winsgewendste opsie is. Hetsy dit speenkalwers vir die voerkraal is, 'n osboerdery of speenkalwers wat self verder op die veld geneem word, die diere behaal goeie resultate. As jy goed vir hulle sorg, sorg hulle ook goed vir jou."

Volgens Petrus kan die goeie vordering wat die Drakensbergerras maak, daaraan toegeskryf word dat telers toenemend daarop fokus om breër diere te teel wat nie net meer bespiering en beter sprong van rib het nie, maar boonop ook elke jaar 'n hoë gehalte kalf speen. "Waar met hierdie ras geboer word, word gewerk met 'n bees wat goed aangepas is en aan die hedendaagse vereistes voldoen. ■

Vir meer inligting, kontak Petrus Taljaard by 082 493 4173 of talmanpt@gmail.com. Skakel die Drakensberger Beestelersgenootskap by 051 410 0974 of besoek die webtuiste www.drakensbergers.co.za vir meer inligting.

Waldberg Drakensbergers HAVE COME A LONG WAY

The Waldberg Drakensberger herd has been in existence since 1890, when Udo Beneke's great grandfather, Rudolph Beneke, worked as a transport driver in the Lüneburg district of Mpumalanga. He used black oxen to pull his wagon and until the day of his death maintained that they are the toughest oxen around.

The generations that followed also farmed with the herd – first grandfather Friedrich and his brother Helmut, then father Manfred and his brother Dieter. Today Waldberg is the second oldest Drakensberger stud in South Africa.

At one stage Dieter was forced to close down the stud, but Manfred continued with the commercial herd. Approximately six years ago Udo, who meanwhile had also joined the operation, decided to revive the Waldberg Drakensberger stud.

“Throughout all generations the stud and commercial herd were run side by side, with no difference between the quality of the cattle. This allowed me to confidently select and register some of my cows as stud animals, as they had been bred pure since the 1890s.”

ADAPTING TO HARSH CONDITIONS

The key trait that sets their Drakensbergers apart amid the tough conditions of the Lüneburg mountains, says Udo, is their adaptability and ability to utilise the entire farm's grazing.

“I sometimes get anxious when I see where these cattle graze! They are not afraid of heights and graze right below the cliffs and on the steepest slopes. They utilise grazing that is difficult for other livestock to access.”

Cows that are worthy of carrying the Waldberg name. They have been strictly selected for four generations.

Udo says that although it is unwise to compare breeds, he does compare the performance of his Drakensbergers to that of the other cattle on their farm. Both in respect of weaning and year-old weight, the breed consistently tops their red cattle by at least 10kg.

The most important trait that distinguishes the Drakensbergers of the difficult Lüneburg mountain areas from other cattle, is their adaptability and ability to utilise the entire farm's grazing.

Udo farms in an exceptionally sour and tough area, with an annual rainfall of approximately 1 200mm. The area is also known for its high tick infestation levels. The Drakensberger performs well under these conditions. The most important trait that distinguishes the Drakensbergers of the difficult Lüneburg mountain areas from other cattle, is their adaptability and ability to utilise the entire farm's grazing.

“Since the revival of the stud, Udo has resolved to stick to strict selection policies. “I refuse to have animals on my farm that do not meet my standards.”

After weaning the heifers are taken to the veld, where they have to prove whether they are adapted well enough to survive on the veld and remain on the farm. The bulls are also taken to the veld to undergo a year-long veld test before they are selected. Only then are they ready for the auction.

WORTHY REPRESENTATIVES

Udo says one of the reasons why he decided to revive the stud, was to recognise the efforts of his grandfather, Friedrich. Although he passed away when Udo was only six years old, Udo has fond memories of how his grandfather used to take them to look at the cattle. The seeds of his affection for the Drakensberger breed were sown way back then. “This sentiment is one of the reasons why we continue with this task. The other is the satisfaction I get from making progress based on my measuring their development, thereby setting my standards. Through this process I am able to identify the right animals, and I know that those carrying the Waldberg name are worthy representatives of the dreams and inputs of my ancestors. ■

For more information, phone Udo on 082 797 8088. Visit the website of the Drakensberger Cattle Breeders' Society, www.drakensberger.co.za

DRAKENSBURGERS

is hul sout werd

“Die Drakensberger-ras is volgens my een van die beste rasse om in my gebied mee te boer. Met ons warm somers en koue winters het die Drakensbergers geen probleem om aan te pas nie. Hul rustige geaardheid maak dit ’n louter plesier om met dié diere te werk.”

Schalla vertel dat die Drakensberger-ras jare gelede al sy hart gesteel het, omdat dit diere is wat na hulself kan omsien en ’n baie rustige geaardheid het.

Só gesels Schalla van Schalkwyk met passie oor sy gemengde boerdery. Hoewel hy nie ’n stoetboer is nie, glo hy en sy seuns, Willem en Charlie, daaraan om die kudde suiwer te hou en maak hulle net van suiwer bulle gebruik in hul kommersiële kruisrasteling.

Volgens hom is die Drakensberger die ideale bul om op verskillende koeie te gebruik omdat die diere soveel unieke eienskappe het en so maklik aanpasbaar is.

EERS IN DIE ONDERWYS

Schalla vertel dat hy hom as jong man as onderwyser bekwaam het en vir ’n baie kort tydjie eers in die onderwys was. Sy hart het egter altyd na die natuur en diere gehunker, en in 1972 het hy besluit om te begin boer. Hy en sy vrou, Hermien, het aanvanklik in die Thabazimbi-omgewing met verskillende rasse, waaronder die Drakensbergers, geboer. In dié kruisrasboerdery het die Drakensbergers sy hart gesteel en het hy besef dit is die ras wat die hoekpaal van sy boerdery moet word. Hy het hom al meer op Drakensbergerbulle begin toespits en dit was die suksesresep vir sy boerdery.

Schalla en een van sy seuns, Charlie.

Later het hul kinders, Willem, Linkie en Charlie, ook betrokke geraak by die boerdery. Die twee seuns behartig nou elkeen sy eie afdeling van die boerdery. Schalla sê hoewel hulle voortgaan met die boerdery in die Bosveld, het hy besluit om sy veeboerdery na die Koster-omgewing te verskuif.

WAAROM DRAKENSBURGERS?

Daar is baie redes waarom hy met Drakensbergers boer. “Baie jare se ondervinding het my geleer dat die Drakensberger-koei uitstekende moedereienskappe het. Daar is weinig kalwingsprobleme in my kudde en die vroulike diere het gewoonlik melk in oorfloed. Hierdie ras het die vermoë om in die veld na homself om te sien.

“Die Drakensbergers vra min onderhoud en aandag. In die somer loop die beeste op natuurlike weiding en vir ’n kort tyd in die winter, wanneer die weiding skaars is, gebruik ek oesreste. ’n Mens kan redeneer dat dit die oesreste-opbrengs kan verlaag, maar deur daarvan gebruikte maak, word die drakrag van die plaas baie verhoog omdat ek in die winter my weiding kans gee om te rus.”

TOENAME IN GEWILDHEID

Schalla sê die Drakensbergers is nie baie bekend in die Koster-omgewing nie en kom nie algemeen voor in die omgewing nie, maar verskeie rooivleisprodusente het reeds die voordele en winsgewendheid van dié ras begin raaksien. Heelwat boere in sy omgewing het reeds begin om Drakensberger-bulle op die proef te stel. Dit is veral die kommersiële boere wat die waarde van Drakensberger-bloed in hul kuddes raaksien. ■

Vir meer inligting, skakel Schalla of Hermien by 083 310 8303, of kontak die Drakensberger Beestelersgenootskap by 051 410 0974 of besoek www.drakensbergers.co.za.

MEERKAT

ONLINE AUCTIONS

Meerkat is 'n wêreldklas aanlyn-platform met meer as 18 000 verbruikers en reeds meer as 200 veilings gehou.

Bespreek jou veiling nou op Meerkat om beter pryse te behaal op jou veiling.

Navrae: Ro'an van Tonder

082 567 0069

roan@meerkatonline.co.za

Sit dit op Meerkat...

DROOGTE

skep 'n uitdagende geleentheid

Wanneer die reën weer kom, sal die meeste veeboere weer diere moet koop. Daarom is dit nou noodsaaklik om vroegtydig te besluit watter tipe diere 'n mens nodig gaan hê om dié droogteramp in 'n geleentheid van genetiese vordering te omskep. Koop dan meer deurdag as die vorige keer om vordering uit dié terugslag te maak.

Dis die positiewe benadering van twee jong Drakensbergertelers, Willie Landman en Jean van der Merwe, wat hul Black Hills-stoetery op Rooipoortjie net buite Potchefstroom bedryf.

“Dié droogte het ons teen die grond gehad. Ons damme en watertenks was leeg, die krippe droog. Ons moes 'n plan maak. Ons het die verse net 60 dae by die bulle gesit en ná 28 dae van dragtigheid met behulp van bloedtoetse nie-dragtige verse en bulle met keuringspunte van laer as 70 laat slag en dragtige verse met keuringspunte van laer as 70 verkoop,” vertel hulle.

GEBRUIK VAN KUNDIGES

Dié twee het in 2005 deelyds begin boer. As ingenieurs was 'n paar beginsels vir hulle maklik. Hulle is lief daarvoor om te meet, hulle hou van syfers en die verwerking daarvan, en het besef dat akkurate rekordhouding deesdae makliker is met die moderne elektroniese hulpmiddels. Daarby was dit vir hulle maklik om kenners se raad te vra en hul dienste te bekom.

Dit het waarskynlik grootliks daartoe bygedra dat gevestigde telers binne die Drakensberger Beestelersgenootskap die jongelinge onder hul vlerke geneem en met groot kundigheid van baie goeie raad voorsien het. In dié tyd het hulle ook die bekende veekundige raadgewer, Danie Bosman, betrek om hulle te help.

Hulle het die stoetery in 2009 begin en uitgebrei tot sowat 120 teelkoeie, in 2012 hul eerste bulle begin verkoop en van verlede jaar af ook dragtige verse begin bemark. Volgens die terugvoer van beesboere wat by hulle bulle gekoop en gebruik het, was hul vordering bevredigend en dit is veral bemoedigend dat kommersiële telers van hulle diere hou.

Hierdie bul, BH 11 112, is deur Jean en Willie geteel en word in die stoetery gebruik. Dit is ook die tipe bulle wat hulle op veilings aanbied.

FUNKSIONEEL DOELTREFFENDE DIERE

“Ons het eintlik geen prentjie van die ideale Drakensberger in ons koppe gehad nie. Oom Danie het dit vir ons kom leer en vandag streef ons daarna om funksioneel doeltreffende diere met gebalanseerde teelwaardes en prestasiesyfers, en wat ook mooi is, te teel.”

“Die syfers is 'n uitstekende hulpmiddel om geneties voortreflike diere te identifiseer, maar ons het ook geleer om ons oë oop te maak, na die diere te kyk en ook die voortreflike eienskappe wat nie noodwendig in die syfers vasgevang is nie, raak te sien,” sê hulle.

Danie sê seleksie is die proses waarmee 'n vleisbeeskudde objektief deur meting en subjektief deur die waarneming van die voorkoms van teeldiere in 'n meer ekonomiese eenheid verander word. Die gemete sowel as die waarneembare eienskappe het 'n genetiese basis en is dus oorerflik.

DEURDAGTE SELEKSIEBESLUIE

Seleksiebesluite moet deurdag en oordeelkundig geneem word, want die resultaat van huidige besluite sal vir baie jare in die kudde teenwoordig wees. Daarom moet soveel hulpmiddels as moontlik gebruik word om die regte besluite te probeer neem.

Vleisbees-teelkoeie moet optimaal doeltreffend produseer ten opsigte van reproduksie, moedereienskappe en aanpasbaarheid, en daarby moet hul voorkoms ook funksioneel korrek wees. Koste wat voortdurend styg, laat die klem val op koeie wat:

- Die vermoë het om van die veld af te produseer.
- 'n Medium raam het en nie oormatig (droog) bespied is nie.
- Elke jaar 'n gesonde en fris kalf speen.
- Goeie voerdoeltreffendheid het en gras doeltreffender gebruik.
- Maklik sonder hulp kalf.
- 'n Hoë reproduksietempo handhaaf.
- Goed by die omgewing aangepas is en 'n lae veearts- en lekkening het.

Die oogmerk is sulke koeie wat elke jaar 'n fris speenkalf kan produseer en so gou as moontlik weer dragtig raak.

KEUSE VAN VERVANGINGSVERSE

Die seleksie van vervangingsverse om uiteindelik 'n bydrae tot die koeikudde se prestasie te lewer, is ook uiters noodsaaklik. Verse wat tydens die eerste dekseisoen nie dragtig raak nie, word uitgeskot. Verse wat wel kalf, se eerste kalf word geweeg en 'n indeks word bereken. Dié wat 'n kalf met 'n indeks van onder 90 gee, is uit en as sy met die tweede dektijd nie dragtig raak nie, is daar ook nie vir haar plek nie.

Verse wat omsigtig geselekteer word, gaan voortdurend deur 'n reproduksie- en kalfgrootmaakfase, wat seleksiedruk op hulle plaas totdat hulle op die ouderdom van ses jaar hul plek in die teelkudde gevestig het.

Danie sê die invloed van kuddebulle is oor 'n tydperk van 15 jaar sowat 90% op die resultaat van die teelproses. Daarom is dit voordelig om, waar moontlik, moderne tegnologie soos kunsmatige inseminasie (KI) en embryo-oorplanting te gebruik om geneties so vinnig as moontlik na die teeldoelwit te vorder.

Jean van der Merwe en Willie Landman.

“Uiteindelijke welslae is net soveel meer moontlik as daar soveel as moontlik gemeet word en die boer se oog voortdurend geoefen word om die tekens wat die natuur vir 'n mens gee, fyn waar te neem en reg te vertolk.”

UITSTEKENDE BENADERING

Willie en Jean sê dié benadering van Danie, wat hy oordra sonder om doekies om te draai, pas hulle uitstekend. Hulle hou daarvan om 'n proses met struktuur te volg waarin kundiges insette lewer eerder as om op 'n lukrake manier vorentoe te beur.

“Syfers is vir ons 'n groot hulpmiddel omdat dit baie genetiese eienskappe weerspieël wat 'n mens nie kan sien nie. Naas die syfers wat in teelwaardes verwerk is, word die diere aan die hand van nog agt belangrike eienskappe beoordeel.

“Vrugbaarheid is die belangrikste eienskap, wat gemeet word aan die skrotum-omvang en die ontwikkeling van die testes van bulle en die tussenkalftydperk van koeie. Kalwers se geboortegewig word streng dopgehou en 'n teelwaarde van hoogstens +1kg word toegelaat. Hul teelwaarde vir speen en melk moet bo die rasgemiddeld wees. Die gemiddelde daaglikse toename in gewig (GDT) en voeromsetverhouding moet hoër as die rasgemiddeld wees en hulle moet lank van lyf wees.

“Ons volgende mikpunt is om die fase C en D-toetsings wat ons doen, aan te vul met die veldtoetsstelsel van dr Hannes Dreyer en die resultate van die toetse ook by ons diere se beraamde teelwaardes te voeg. Ons het in Mei 2016 die eerste veldtoets op 'n groep verse voltooi en die resultaat was baie insiggewend,” sê hulle. ■

Vir meer inligting, kontak Willie Landman by 082 257 8511 of willie@blackhills.co.za, en Jean van der Merwe by 082 719 7521 of jean@blackhills.co.za.

**STEADFAST BREEDING /
VRUGBAARHEID VERSEKER**

THE DRAKENSBERGER – *ideal for the toughest farming conditions*

South Africa is known for its challenging farming conditions. However, according to one farming family, Drakensberger cattle have proven ideal for overcoming these. Lloyd Phillips reports.

Getting to Sleutel Farm in a 4x4 bakkie is a slow and tortuous process. Situated about 40km from Phuthaditjhaba in the Free State, and consisting of mostly steep hills covered in rocks, grassland and ouhout (*Leucosidea sericea*) trees, the 180ha farm is an unlikely home for a successful beef cattle enterprise.

Father-and-son team, Jakob (59) and Paul (32) Tshabalala, are adamant that the Drakensbergers they farm are the sole reason for the success of their BMZ Farmoto commercial beef enterprise.

The Drakensberger and Drakensberger-type cattle thrive in the harsh terrain and climate.

"We have no electricity, no running water, and almost no cattle-handling infrastructure out here," says Jakob. "The drought has been hard on our area too. But our Drakensbergers will walk many kilometres every day to find fresh grazing and springs. Then, at the end of the day, they walk back. Paul and I, and our four herders can keep an eye on them overnight," Jakob says.

Sleutel Farm is state-owned, but the Tshabalalas have been granted a rent-free lease for the property in perpetuity and Jakob first moved onto the farm in 1993. At the time he brought along 40 mixed breed cattle and about 35 Angora goats. His initial intention was to become a smallscale farmer like many others in the Phuthaditjhaba area.

But then he met Hennie Hattingh of the nearby AgriQwa government farm. It was a state-owned agricultural development agency for the now-defunct QwaQwa homeland and no longer exists. Hattingh managed AgriQwa's stud Drakensberger beef herd.

"Hennie saw me admiring AgriQwa's stud Drakensberger bulls over the fence and we started talking about cattle and other livestock," recalls Jakob. "He became my mentor and taught me many valuable things about livestock production, especially about the importance of only using healthy, top quality bulls on my cows,

The Tshabalalas only buy in top quality, suitable stud Drakensberger bulls for use on their breeding females. These bulls have transformed the commercial beef enterprise for the better. PHOTOS: Lloyd Phillips.

and keeping my cows healthy and fertile."

BUYING THE FIRST DRAKENSBERGER BULL

By 1995, Jakob had saved up enough money to buy a replacement bull for his mixed breed commercial herd. He followed Hattingh's advice and visited father-and-son Drakensberger stud breeders, Joseph and Flip Fourie in the Afrikaskop area. He was pleasantly surprised that both spoke fluent Sesotho, and were keen to sell him a Drakensberger bull that would be ideally suited to Sleutel Farm's production conditions and would improve the commercial breeding herd. To this end, the Fouries first visited Sleutel Farm before deciding on which bull to sell Jakob.

"It was decided that the bull had to add beefiness to my herd, have strong legs and hooves to walk across the mountains, and be able to survive on mostly natural veld grazing. It also had to be

TOP: Paul and Jakob Tshabalala are grateful to the Drakensberger Cattle Breeders' Society members who continue to help them improve their commercial Drakensberger beef enterprise.

ABOVE: Water can be scarce on Sleutel Farm. However, the Tshabalalas' Drakensberger cattle are capable of walking great distances to drink. PHOTOS: Supplied.

able to tolerate the very cold winters here – it often drops to below freezing – and the warm summers. It can reach 30°C or more,” explains Jakob.

Following advice from the Fouries, Hennie Hattingh, and even Farmer's Weekly, Jakob says he saw an immediate improvement in the quality of the first batch of Drakensberger-cross calves.

“The calves were definitely beefier. I also liked the black colour that the Drakensberger genetics gave to some of these first calves. The black calves also seemed to have a strong herding instinct and liked to stay together. This is helpful because they didn't wander off to mix with the cattle of other developing farmers in the area,” Jakob says.

IMPROVED GENETICS

To prevent his first stud Drakensberger bull from mating its offspring, Jakob sold it in 1997 and bought a replacement stud Drakensberger bull. This is a practice he and Paul continue to follow, replacing a bull every three to four years. At any given time they now have five stud Drakensberger bulls on the farm.

The original mixed-breed commercial breeding herd with which Jakob arrived on Sleutel Farm in 1993 has been improved by stud Drakensberger bulls to such an extent that they now own 117 Drakensbergertype breeding females.

Jakob and Paul also invested in 17 registered Drakensberger cows from various breeders recommended by the Drakensberger Cattle Breeders' Society. Jakob explains that these cows will help them to eventually convert Sleutel Farm's commercial beef herd to

pure Drakensberger genetics.

“We are slowly selling our Drakensberger-type breeding females and using the money to buy more pure Drakensberger females. We're hoping to eventually have 300 pure Drakensberger breeding females only,” says Jakob.

The Tshabalalas currently have an open breeding season for their Drakensbergers. Their animals are divided into breeding herds of 48 females and 87 females each. Two stud Drakensberger bulls run with the smaller female breeding herd, while three bulls run with the larger group.

Due to a lack of financial resources, the Tshabalalas have not been able to erect perimeter fencing or all the required internal fencing. Instead, to keep the two female breeding herds and their bulls apart, herdsmen are employed to walk with the herds as they graze.

As they don't want bulls mating their offspring, strict records are kept. “The two female breeding herds are kept on opposite sides of the farm. At night, for safety against stock thieves and predators, the herds are kraaled in two separate camps near to where we all sleep,” he says.

“We've received very positive feedback on the quality of our steers.”

Despite having an open breeding season, the Tshabalalas have noticed that their Drakensberger females are generally mated from October to March every year. These females then calve down from the following August to about January. At two months, the bull calves are fitted with castrator rings.

All calves are force-weaned at about eight months old and all steers, and any unselected replacement heifers, are sold to the Blokhuis Feedlot in Harrismith. The average weaning weight of calves is between 210kg and 220kg. They market about 60 steers a year, and they are sold in groups of similar size and weight from May to July. Jakob explains that this is to prevent marketing groups from penalising them for steers lacking uniformity.

“Blokhuis Feedlot has given us very positive feedback about the quality of the Drakensberger steers that we market to them,” Jakob says.

The Tshabalalas' Drakensberger-type cattle, and pure Drakensberger cows and bulls feed off the veld, and receive little supplementary feed. In summer these animals get a ration of P12 and salt mix lick once a week. During the winter months they receive a Beesvet 33+ ration mixed with yellow maize chop twice a week. Cattle are dipped only if Jakob and Paul notice any ticks on them and are treated according to a programme of vitamin supplements and vaccinations. “Redwater is present here but we've found that the Drakensberger genetics are redwater diseasetolerant. Since 1993, we've lost only one animal to redwater,” says Jakob.

The Tshabalalas stress that they are 100% committed to farming Drakensberger genetics. They are grateful to the Drakensberger Cattle Breeders' Society, of which they have been members since 2012, for all the assistance and information they have received. ■

Phone Jakob Tshabalala on 083 974 9706 or email him at jakob.bmz@mymtntnmail.co.za.

Phone the Drakensberger Cattle Breeders' Society of SA on 051 410 0974, email them at drakensberger@studbook.co.za or visit the society's website: www.drakensbergers.co.za.

Drakensbergers bred to produce **ON THE FREE STATE VELD**

In 2000, Liesel Foster returned to Quaggafontein near Zastron in the Free State to farm with her father, Jack Human. Sixteen years later, she is in charge of 300 veld-adapted Drakensberger cows that have served as the subject of research in two ground-breaking studies. Mike Burgess reports.

Despite the gruelling drought, Liesel Foster's Quaggafontein Drakensberger herd have achieved an 87% conception rate this year, while never achieving a conception rate of less than 90% from 1986 to 2015.

The Drakensberger story on Quaggafontein began in 1980

when Liesel's father, Jack Human, purchased his first bull to improve temperament and calving challenges in the family's crossbred herd.

Today, more than 35 years later, the Quaggafontein Drakensberger Stud, farmed exclusively on 3 559ha of veld, are

respected for their exceptional fertility. They have also played a role in the master's and doctoral degrees awarded to Liesel by the Central University of Technology (CUT) in Bloemfontein.

Liesel believes that, in time, maize production will have to be prioritised to feed a growing human population rather than livestock. In turn, this will result in beef producers having to farm with cattle able to perform efficiently and economically under forage production systems.

"There's going to be an increase in the trend for cattle to be kept on land that cannot be used for direct cultivation of human food," she explains. "Consequently, the increased utilisation of roughage [in beef production] can be expected, with grain playing an ever-diminishing role. This is where I believe the Drakensberger breed comes into its own."

As a result, the Quaggafontein Drakensbergers are farmed extensively, and effective veld management is a priority to Liesel.

"Grazing is the most important

A group of Drakensberger bulls on Quaggafontein with the neighbouring former Transkei areas of Sterkspruit and Herschel in the distance. The 80-cow Quaggafontein Drakensberger Stud plays an important role in producing bulls for the commercial herd of 220 cows. PHOTOS: Mike Burgess

constraint in an extensive production system and the management of the rangeland is the most important pivot on which a successful extensive beef production system hinges,” she says.

THREE-GROUP CAMPS

After considerable research, Liesel has opted for a three-group-camp grazing system developed for Elionorus (*koperdraad*) sour grassland by Dr Mias van der Westhuizen in 2011.

The system, she says, aims at ensuring a full season’s rest for a camp every three years within the context of the controlled use of palatable and under-utilisation of unpalatable grasses.

“It’s based on the principle that grazing stimulates grass growth, so I attempt to graze camps in such a way as not to over-utilise the palatable grasses. The under-utilisation of the unpalatable grasses causes them to become moribund and they eventually die off. This provides an ideal seedbed for the more palatable grasses.” The system is controversial, concedes Liesel, but she believes that high-intensity grazing is a short-term solution and in effect stimulates the growth of unpalatable grass species.

FERTILITY – THE MAIN PARAMETER

Because fertility in cattle breeding is six times more important than any other production parameter, it is of central importance in the Quaggafontein Drakensberger herd’s selection processes.

Furthermore, says Liesel, although environmental constraints go a long way in determining the size of individual cows, strict selection for fertility will always ensure that animals do not become too large to produce effectively from the veld.

The average adult Quaggafontein Drakensberger cow weight is 550kg, which is large for the area, she says.

“The environment places a constraint on the size of an animal, but if your main selection criterion is fertility, your animals can never be too big.”

Liesel uses self-bred bulls in her 220-head commercial herd. Sires for her 80-cow stud herd are purchased only from breeders who farm under similar conditions and have the same breeding objectives as Liesel. “Young bull calves are subjected to an extensive growth test,” she says. “I use the interaction between genotype and environment (G x E) to identify the animals that perform better under extensive grazing conditions. Importantly, there’s no correlation between growth/production under intensive

and extensive conditions.”

BODY CONDITION

Because spring rains have been late in the past few years, Liesel has moved the breeding season a month later to allow cows to calve closer to the summer rains. Bulls are put to two-year-old heifers from 1 December to 28 February; cows are put to the bull from 15 December to 31 March.

“If your main selection criterion is fertility, your animals can never be too big”

The Quaggafontein Drakensberger herd’s average intercalving period is 394 days, despite three-year-old first-calf heifers not receiving any extra supplementation in their attempt at a second calf.

“Giving these animals additional feed causes less-adapted animals to become pregnant again and they are thus retained in the herd,” explains Liesel. “For this reason, the three-year-old first-calf heifers receive the same supplements as the cow herd.”

All calves are marked at birth to ensure that intercalving periods and wean indices are calculated correctly. They weigh an average of 40kg at birth and are weaned between five-and-a-half and six months at an average weight of 215kg. The early weaning of calves ensures that cows do not undergo the strain of suckling calves in mid-winter, allowing them to gain significant weight from weaning to calving.

In addition, at weaning, cows with poor mothering abilities are culled, while all heifer calves weighed at 12 months are culled according to body condition scores (BCS).

“To me, body condition scoring is the most important tool on the farm,” says Liesel. “It’s simple and easy to do and is an indication of the feeding status of the animals. I try to keep the BCS above 2,5 (out of a possible five).” ■

‘We’ve been selecting animals to produce and reproduce in the conditions in which they are farmed,’ says Liesel about her Quaggafontein Drakensbergers. ‘The Drakensberger has never disappointed us.’

Quaggafontein Drakensberger cow and calves in the south-eastern Free State. From 1986 to 2015, the Quaggafontein Drakensberger herd consistently achieved a conception rate of at least 90%.

Why a Gauteng businessman CHOSE THE DRAKENSBERGER

Sean Kramer is a successful businessman and a weekend farmer. As such, he needed a profitable breed that could generate income without much attention or inputs. He spoke to Wayne Southwood about why the Drakensberger is the perfect breed for his part-time operation.

Self-made businessman, Sean Kramer, and his wife, Glynda, are weekend farmers who run commercial Drakensbergers on their 1 300ha farm, Hoëbult, near Vrede in the Free State. Sean is the co-owner of Assign Services, a business support services company.

Having grown up on the family farm near Ogies in Mpumalanga, Sean always longed for a farm of his own. But this dream took many years to realise.

After matriculating from Eden College in Johannesburg, he completed his national service, and worked for Woolworths for two years. At 23, he started his own business, and the success of this enabled him to pursue his farming ambitions.

Before purchasing their farm, Sean and Glynda became friends with Rodney Neuman, a prominent Drakensberger stud breeder in Vrede. Rodney played a prominent role in locating the farm and choosing the breed, and remains the Kramers' friend and mentor.

Sean Kramer farms Drakensbergers on his farm, Hoëbult, in Vrede in the Free State. Sean is careful to ensure that his herd receives adequate feed during winter, which has resulted in strong, healthy cows and calves.

PHOTOS: Wayne Southwood

THE BENEFITS OF THE DRAKENSBERGER

As Sean and Glynda are weekend farmers, they wanted to invest in a breed that did not require much attention and would be profitable with minimum inputs.

"Drakensbergers are very well-adapted to this area, calve easily and have good temperaments. Bulls are generally docile, and low maintenance," he says.

Sean started his operation in January 2004 with 100 commercial heifers and seven stud bulls, which he bought from Rodney Neuman, and 60 other commercial heifers, which he purchased from local breeders. Twelve years later, Sean and Glynda have a commercial herd of 400.

Their cows are typical Drakensbergers: they are medium-framed, feminine and have a fine bone structure and good body capacity. They also have excellent udders with high milk volumes, and are good mothers that are protective of their calves.

Drakensbergers are renowned for their bone to meat ratio, which is the highest of all breeds. Sean's cows weigh between 470kg and 500kg. The average birthweight is 38kg, while the average weaning weight at seven months is 230kg. The herd's conception rate last season was 85%.

BREEDING AND FEEDING

The breeding season starts at the beginning of October and lasts until the end of January, with calving from July to September. Sean has 16 stud bulls, and one bull covers between 20 and 25 cows. In mid-April, cows are tested to determine if they are in-calf; those that are not are sold or culled. Calves are weaned at the end of April or May. According to Sean, Drakensbergers do particularly well in the feedlot as they have an excellent feed conversion ratio. His calves are in high demand, and he received R21/kg for weaners last season.

Hoëbult consists mainly of sweet veld, with red grass (*Themeda triandra*) particularly prominent. The average annual rainfall is about 700mm, and the farm's carrying capacity is 3,25ha/LSU.

Vrede winters can be particularly severe and it is crucial to make adequate feeding provision. Most farmers in the area sustain their cattle with maize stover and hay during winter. Sean leases his 140ha maize lands to his neighbour on condition that his cattle can graze the stover. Sean has 80ha of weeping lovegrass (*Eragrostis*

curvula), which he cuts and bales. He produces an average of 1 000 large, round bales a year.

His herd grazes maize stover from July to October, depending on veld condition. This is supplemented with *Eragrostis* bales and a winter protein lick consisting of salt, maize, cotton oil and Molatek's Meester 20. A phosphate lick is provided in summer. Due to this feeding regimen, Sean's cows and calves remained in excellent condition during winter.

HEALTHY PROFITS

"From a financial point of view, it was the right decision to farm Drakensbergers, because of the ease of the operation. Pregnancy and calving percentages have been good, they grow well, and weaning weights are good. Drakensbergers are not called the profit breed for nothing," Sean says.

He warns against overgrazing, a mistake he made at one stage. This resulted in a decline of his herd's fertility, decreased weaning weights and the destruction of his veld. Fortunately, by

reducing his cattle numbers and correcting his mistake, he was able to overcome these challenges and reverse the damage. Sean plans to breed uniform, healthy, highly productive animals. He relies on the advice of experts such as Rodney to assist him in selecting replacement heifers. Sean selects 30 heifers with the best conformation to enter the breeding herd every year. The most important criterion for culling cows in the breeding herd is the inter-calving period: every cow must calve every year, and non-performers are culled.

The longevity of Drakensberger cows is exceptional, with many breeding at 10 years or older. The only limitation to this is the state of their teeth. All of Sean's aged cows are inspected; if their teeth are in reasonable condition and they are in-calf, they are not culled. ■

Phone Sean Kramer on 083 377 5581, or email him at sean@assign.co.za. Phone Ronande Wiese at the Drakensberger Cattle Breeders' Society of South Africa on 051 410 0974.

Sean Kramer (right) with friend and mentor, Rodney Neuman, on the maize stover lands.

During winter, Sean's commercial Drakensberger cows and calves graze maize stover, and are supplemented with hay and protein licks.

Soos moedersmelk...

SAMPIE SMITH

082 940 9283

sampie.smith@yahoo.com

Volg ons op Facebook
vir veiling datums

Sambesi Drakensbergers

Working WITH A SYSTEM, *works*

John Roos and Derick Orsmond aim to breed Drakensberger cows that produce a calf every year. The most important factor for them is that the cow must be veld-reared and produce well without assistance from a vet or expensive supplements. Gerhard Uys reports.

John Roos of Buffalo Valley breeds Drakensberger cattle on 1 650ha in the Carolina district. About 70% of this land was bought by Derick Orsmond of Infracor Stud Breeders and a complementary herd of stud Drakensbergers was established. While the aim of Buffalo Valley is to keep the herd closed, Infracor Stud Breeders decided to open the gene pool to utilise the good qualities in other Drakensberger stud lines. This is done with embryo flushing, artificial insemination, the SA Stud Book Logix system, and the new Genomic programme being developed by the Agricultural Research Council and its partners.

Buffalo Valley was established when John and a partner, Frank Poulter, started a milk production business with veld-reared cows. They used dairy breeds at first, but found that the cows that yielded the greatest volume of milk under Highveld conditions were the 'Veld Friesians', which they later identified as Drakensbergers. "This convinced us to breed Drakensbergers," John says.

WELL-ADAPTED

Drakensbergers are well adapted to different climatic conditions, are tick- and disease-resistant, and produce small calves. This translates into risk-free calving, while they are also mild-tempered, he says.

Today, veld-reared, low-maintenance cows form the basis of their operation. The cows comply with the Drakensberger Cattle Breeders' Society's performance testing and inspection criteria, contributing to the improvement of the breed. John and Derick also aim to breed affordable bulls from the veld that can breed with 30+ cows in a three-month breeding season, without needing supplements.

John Roos aims to breed cows from the veld that produce a calf every year without costly supplements. PHOTOS: Supplied.

THE HERD

The herd comprises 180 breeding cows, with a bull:cow ratio of 1:35. "Our herd is closed. We cross between three dam lines in the herd. Occasionally, we bring in herd sires from half-related herds," John says. He uses artificial insemination only if a trait is lacking in his herd.

Birth weights of 36kg, and weaning weights at 205 days of 228kg (for bulls) and 216kg (for heifers), are standard for the herd. Despite 2015 being a dry year, a 92% conception rate was achieved. Heifers are mated from 15 September to 30 January, and cows from 1 November to 30 January.

John envisages that in 10 years they will have a smaller herd, and concentrate on muscling with good breeding values.

The cattle are also veld-tested on the farm using VBRSA

John Roos

growth tests for extensive veld conditions. In addition, John extends the test throughout the year as an unofficial on-farm test.

PASTURE MANAGEMENT

Grazing on the farm consists of a mix of sourveld, red grass and *Eragrostis plana*. An additional 175ha *Eragrostis* and 40ha kikuyu make up the planted pastures. The carrying capacity is one LSU/3ha, and is utilised as

one LSU/1,86ha for six months of the year, whereafter cattle are moved onto spare camps. There are 80 camps with water cribs fed by fountains and boreholes.

About 50% of the farm is burnt after the first rain, and six weeks after burning new shoots are ready to be grazed. Burnt veld is grazed to a height of 100mm and cattle are rotated to another camp until the veld has recovered. Cattle are then moved to spare camps until calving, and then onto hay and *Eragrostis* until summer veld is ready.

During winter, the animals are kept on a maintenance lick, and in summer on P6 Phosphate lick.

CAREFUL PLANNING

The Buffalo Valley production system has a finely tuned monthly calendar that forms the backbone of the operation.

“When you use the veld as base [for production], you’re forced to select animals that fit into the system,” John says. “Every cow deserves a chance. But if she doesn’t conceive after being given a fair chance, she is culled. First-calf heifers are, however, put to the bull again, and marketed as in-calf cows.”

A SYSTEM THAT WORKS

• August

Normal calving season begins. Cows and calves are weighed and ear codes are cut. Both cows and calves are weighed two days after calving. A maintenance lick is provided. Bovine venereal disease (BVD) and Vibrin vaccinations are given to heifers that have to be mated in September. Cows on ‘spare’ veld are moved onto hay as soon as they have calved. Heifers are weighed to ascertain one-year weight.

• September

First-calf heifers are mated. Two-year heifers are mated on 15 September. Calves born in August are dehorned. Cows and newborn calves are weighed within two days of calving and given a maintenance lick. ‘Spare’ camps are burnt and the remainder are rested. Vaccinations against lumpy skin disease and three-day stiff-sickness are administered, and a longacting agent is given for ticks. All animals receive hay.

• October

Calves born in September are dehorned. Cows and calves are weighed within two days of birth. Cattle are kept on hay, with a maintenance lick. Cows are vaccinated against BVD after calving. Year-old bulls begin VBRSA growth tests on the veld and receive a P6 phosphate lick.

• November

Cows are mated and bulls are removed from heifer camps. Calves

are dosed against tapeworm. Cows go to the veld and receive a P6 phosphate lick. Dehorning and weighing continue. All animals are vaccinated against spleen disease, blackquarter, lumpy skin disease, botulism and three-day stiff-sickness. Multimin and vitamin A are administered and Ivomex Gold is given for parasites. Bovine tuberculosis and Bovine malignant catarrhal fever (BCMF) tests are performed. One-year-old bulls are weighed every two weeks, with two-year-old bulls undergoing veld-testing.

• December

Cows are still on the veld with P6 lick. Animals are dipped if necessary. Calves are dosed for internal parasites. Calves receive a booster for blackquarter and botulism four weeks after their first vaccination. Hay production begins.

• January

Cows are put onto the veld with a P6 lick. Multimin and vitamin A are administered. Bulls are removed from cows at the end of January. Young animals are dosed against liver fluke and wireworm. First-calf cows and calves are weighed for weaning weights.

• February

Calves from first-calf heifers are weaned. Calves are vaccinated against BVD and dosed for tapeworm.

• March

Cows and calves are weighed for weaning weight. Heifers are weighed for 18-month weight. Cows are put on the veld with a P6 phosphate lick. VBRSA growth tests are concluded. Breed society selection for 15- to 18-month-old animals begins. Selected animals are branded. On 15 March, pregnancy testing begins. Cows that fail to fall pregnant are culled.

• April

Veld phase testing of veld bulls is stopped and rounding off for auction starts. Beesvet concentrate and hominy chop is fed to bulls kept on spare veld and hay. Dosing for lint- and tapeworm is undertaken. All calves are vaccinated for BVD, blackquarter, botulism, spleen disease, red water and anaplasmosis. Heifers are vaccinated against brucellosis and vibriosis. Weaner calves are branded. Cows are still on the veld with a maintenance lick. Calves are kept on kikuyu with a maintenance lick. Winter veld testing for bulls commences. Bulls are tested for fertility and Trichomoniasis.

• May

Cows are on the veld with a maintenance lick and calves are kept on kikuyu with a maintenance lick. First-calf heifers receive Ivomec, Multimin and vitamin A injections.

• June

First-calf heifers start calving. Cows and calves are weighed two days after birth. Umbilical cords are cut, and calves injected with sulphur. All animals are placed on spare veld with a maintenance lick. Cows are moved onto hay with a maintenance lick after calving.

• July

First-calf cows calve until the end of July. Calves born in July are dehorned. Cows and calves are weighed two days after birth. Year-old heifers are weighed. Start adaptation for bulls. ■

- Phone John Roos on 082 809 7941 or email johnjroos@gmail.com. Phone Derick Orsmond on 083 273 6432 or email derick@infracor.co.za.
- Phone the Drakensberger Cattle Breeders' Society of SA on 051 410 0974, email drakensberger@studbook.co.za, or visit drakensberger.co.za for more information.

SMART BREEDING

for the serious farmer

It was an easy decision. Their future plans would include the Drakensberger breed. Neusberg Farming was established when Gys Steyn purchased some farms in the Middelburg district of the Karoo.

Following the advice of the Grootfontein Agricultural Development Institute (GADI), he decided to utilise 20% of the available carrying capacity by putting cattle onto the land. This led to him purchasing cattle of various breeds, among them a group of Drakensbergers.

It soon became clear that the Drakensbergers were faring much better than the other cattle. Always in better condition, they were able to wean better calves, mainly because they were able to climb higher up into the mountains, while most of the other cattle stay near the bottom, close to water.

BEST OF THE BEST

This led to the registration of the Neusberg Drakensberger stud in 1999, the main aim being to breed animals that are adapted to the harsh (extremely hot to sub-zero temperatures and snow) conditions on the farms situated in the northern foothills of the Sneeuberg mountain range. Rainfall in the area ranges between 300 and 500mm on different parts of the farm, giving rise to a range of veld types, namely solid Karoo bushveld and coarse, unpalatable sourgrass veld in the mountains.

The stud was started mainly with cows and bulls purchased from the Buffalo Valley stud from Carolina in Mpumalanga, as well as from the Rouvus and Grasmunt studs and a few other breeders.

“Based on an analyses of which animals performed the best on the farm under prevailing conditions, we breed smaller, medium-framed animals that are able to efficiently produce above-average weaner calves, adapting and producing well in feedlots,” says Clift Frewen, general manager and stud master in charge of the Neusberg Drakensberger stud. “The emphasis is on our own conditions, as it isn’t a problem to simulate other conditions by purchasing a range of feeds and licks, which ultimately leads to increased production but lower profit margins.

“Cows, heifers and bulls in production are given only a urea-based lick during the winter months. The only animals that are given more than this, are the bulls that are being prepared for sales. The latter is

done on the veld, and commences eight weeks prior to a sale,” Clift explains.

Neusberg currently has 116 stud cows and a commercial herd of 150 cows.

CONSISTENT REPRODUCTION

At Neusberg they select strictly for reproduction and any animal that fails to conceive, is immediately culled. Clift describes the process: “The conception rate of the 116 stud cows, mated during extremely dry conditions at the beginning of this year, was 96% and only two of the 26 heifers that were mated, failed to conceive.

“Cows and heifers that battle to calve are culled together with their progeny. Cows are continually evaluated based on their calving records and those that fail to perform, are deregistered. The genetic evaluations generated through Logix Beef are used extensively in these evaluations.

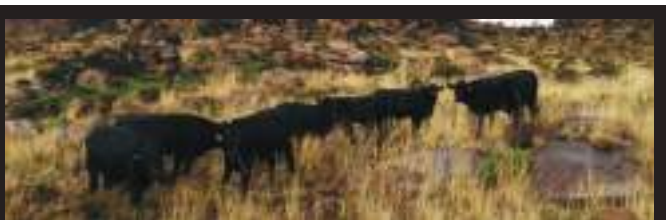
“The young weaned bulls are put in mountain camps to grow out and undergo production measurement under those conditions. Only those who make it out there are presented for inspection,” he says, “as only bulls that scored high for phenotype at the annual inspection conducted by the Drakensberger Cattle Breeders’ Society, are considered for selection as stud sires.

“The genetic evaluation of bulls selected for use as herd sires are of the utmost importance, and these bulls must come from cows that have above-average reproduction and progeny records.” This, explains Clift, is where the Logix cow values are extremely useful.

A REWARDING SELECTION

Adherence to the afore-said selection objectives seems to be paying off, as the herd averages for Logix cow value and calf growth have been surpassing the breed average for a number of years now. In respect of the value of cow maintenance, which has been consistently higher than average, Clift believes it is an indication that selection is having the desired effect in the stud.

Bulls are sold at the Karoo Drakensberger Club sale at the beginning of August every year and at the Rouxville bull sale early in October every year. Bulls are also available on the farm. ■

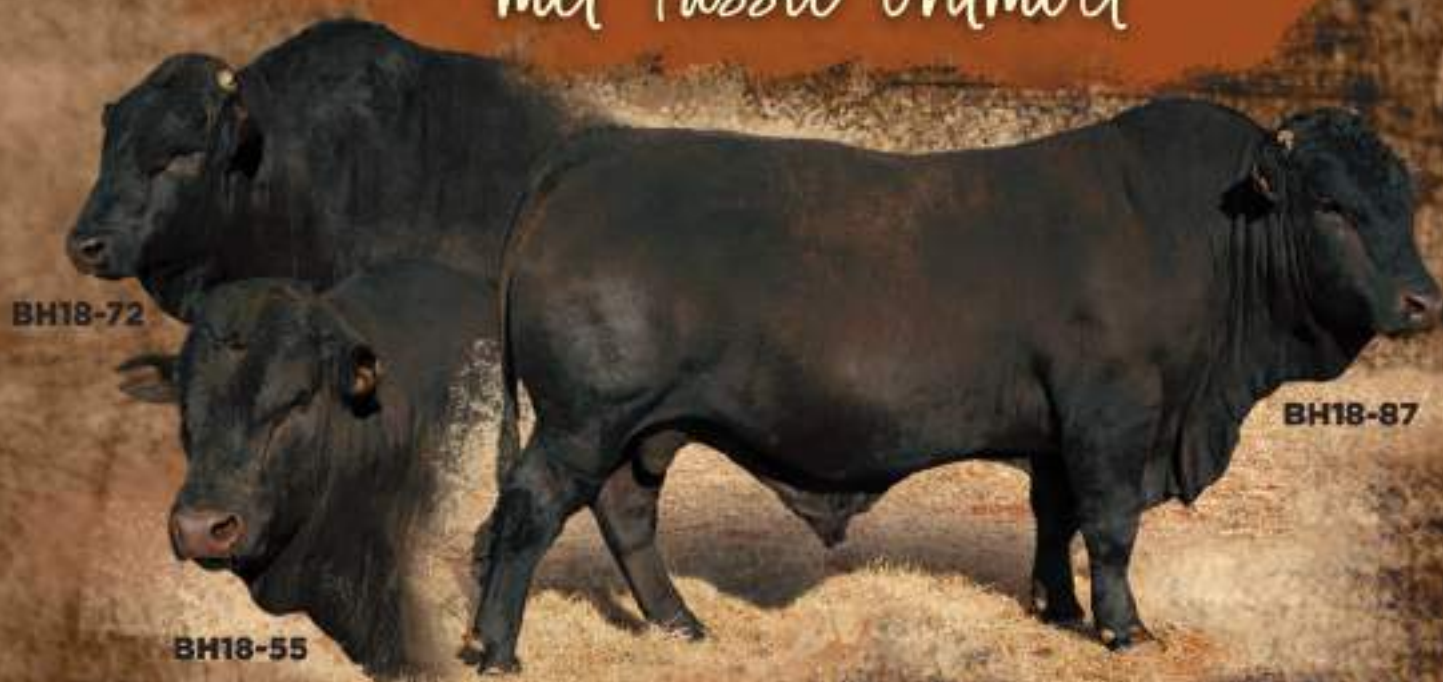
Weaned bulls in the phase D test.

For enquiries, contact Clift Frewen on 079 015 1010 or neusberg@nokwi.co.za. Alternatively phone the Drakensberger Cattle Breeders’ Society at 051 410 0974 or visit www.drakensbergers.co.za.

Waar data en praktyk
met Passie ontmoet

Willie Landman
083 257 8511

*Genetically Engineered
since 2009*

Jean van der Merwe
082 719 7521

Using the Drakensberger to build **A SUSTAINABLE BUSINESS**

Taking advantage of market opportunities is key to success in any business operation, especially farming. KwaZulu-Natal beef farmer, Max Mxabo, is confident that the Drakensberger breed is ideally suited to his plan to tap into one such local opportunity. Lloyd Phillips reports.

As soon as talk turns to his cattle, 42-year old Max Mxabo's eyes light up. Although he owns and edits Pondo News, his heart clearly lies with his Drakensberger beef herd and his other beef farming concerns. "I grew up in Mphetshwa village in Bizana in the Eastern Cape and developed a love for agriculture, especially cattle, because I spent a lot of my childhood herding my late father Eric's cattle," he recalls.

In 2009, Max decided to indulge this love by starting his own beef farming business. While waiting to acquire a farm large enough to accommodate his vision for his commercial beef business, Max runs his herds on lands in the OR Tambo District Municipality and the Greater Kokstad Local Municipality, both in southern KwaZulu-Natal (KZN). He points out that southern KZN and northern Eastern Cape have numerous small scale cattle owners running their animals on communal grazing.

However, most of these are of the indigenous beef cattle types,

and while beautiful and hardy, are not popular with some feedlots. "I want to grow my Drakensberger commercial herd until I can start producing sufficient top-quality 18- to 24-month-old marketable bulls every year," says Max. "Then I want to approach the Eastern Cape department of agriculture about buying bulls from me to supply to emerging beef farmers in the province. "I also intend marketing my Drakensberger bulls directly to emerging beef farmers in both southern KZN and northern Eastern Cape."

BENEFICIAL TRAITS

The Drakensberger has a number of beneficial traits that Max believes are ideal for helping develop emerging beef farmers into profitable and sustainable commercial farmers. These traits can be accessed by keeping the Drakensberger genetics pure in a commercial beef production enterprise, either for on-farm finishing of slaughter animals or in the production of weaners for

Drakensbergers, says Max, are easily capable of walking long distances over hilly terrain to access grazing and water. PHOTOS: Lloyd Phillips

sale to feedlots. The genetics can also be accessed by crossbreeding Drakensberger bulls with Nguni-type or other beef cattle owned by emerging farmers, thereby improving the quality and productivity of their herds. “An indigenous beef breed is best adapted to our country’s production conditions,” explains Max. “My research found that the Drakensberger is hardy, durable, and has beefiness and good milk production. I also wanted a breed that’s not high-maintenance. The Drakensberger is all of these.”

STARTING THE HERD

To start his nuclear breeding herd, Max bought 16 Drakensberger females in 2009 from Donovan Gilson in nearby Franklin.

They were empty firstcalvers with no calves at foot. At the same time, he bought a two-and-a-half-year-old stud Drakensberger bull from Bollie Drakensberger Stud, owned by Edwin Schroeder in Glencoe, 425km from Kokstad.

With his previous practical beef management experience, combined with his research on Drakensberger management, conversations with other Drakensberger breeders around the country, and having attended the renowned annual Aldam Stockman’s School, Max was confident that he could get his fledgling Drakensberger enterprise into production.

He uses a fixed breeding season, with his Drakensberger heifers running with a Drakensberger bull from 15 November to mid-February. The Drakensberger cows are run with a bull from 1 December to the end of February.

The heifers are given a head start on the cows because, being put to a bull for the first time, they may need more than one covering before conceiving. Max also prefers the heifers to be 22 months old when going with the bull so that the resulting gestation is unlikely to stunt any of their remaining physical growth.

“I use this breeding cycle to prevent new calves experiencing the very cold winter temperatures, sometimes even snow, that we get in the Kokstad area in June, July and August,” he says.

GROW FASTER

“I aim to have my Drakensberger females calve down in the warmer months, starting at the end of September and ending in late November,” says Max. “Any females that don’t produce a calf

Max puts his bulls to his breeding females from 15 November to the end of February every year, so that calving takes place from the end of September to late November.

Max Mxabo spent much of his childhood herding his father’s cattle, and has inherited a passion for his Drakensbergers and other cattle as a result.

are immediately culled from the breeding herd.”

To prevent sexually transmitted diseases from entering his breeding herd, Max has his bulls tested at the end of October every year.

Since 2010, Max has increased his Drakensberger herd to 45 breeding cows, 42 long yearlings and two bulls. To prevent in-breeding, he keeps good records and replaces bulls in the herd every four years. Using portable pens to separate them from their dams, Max force-weans his Drakensberger calves at about seven months.

During the three-week weaning period he gives the calves water, hay and lick. He has noticed that his pure Drakensberger calves grow faster than the other breeds of beef cattle he owns. The average weaning weights of the Drakensberger calves are between 260kg and 270kg live weight.

HIGHLY INTELLIGENT

“I’ve learnt some interesting things about the Drakensberger since having my own,” says Max. “Firstly, they are very intelligent. They like to stick together as a breed, and don’t really mix with other breeds if they have their own kind nearby.

The cows-in-calf stick together for safety, and any cows with calves at foot work together to form a protective barrier between their calves and any danger.” According to Max, his Drakensberger cows also like to hide their young calves in long grass, behind rocks or in bushes if the mother needs time to graze or drink. If there’s no hiding place, a Drakensberger cow will wait with the calf until it’s rested sufficiently to walk with its mother to grazing and water.

Max’s ultimate aim is to own a top-class Drakensberger stud of at least 200 breeding females. He is growing this enterprise by retaining all of his own heifers to breed to bought-in stud Drakensberger bulls, or to unrelated selfbred Drakensberger bulls.

“I sometimes have to travel far to buy replacement bulls or new female bloodlines. But I enjoy going on these trips; I get to meet new people, to see different Drakensberger genetics, and learn new things.” The Drakensberger, adds Max, is a profitable breed that is in demand.

“I definitely recommend this breed to other beef farmers.” ■

- Contact Max Mxabo at 082 741 7524, or max.pondonews@gmail.com.
- Contact the Drakensberger Cattle Breeders’ Society of South Africa at 051 410 0974, or ronande@studbook.co.za

The Royal Drakensbergers **OF LESOTHO**

Lesotho's royal grazing land is remote and harsh, at an elevation of 2 275m and with temperatures sometimes dropping to -12°C. Despite these unforgiving conditions, the 580 Drakensberger cattle that run on this land thrive. Annelie Coleman spoke to Lesotho's King Letsie III about this remarkable herd.

Lesotho's reigning monarch, King Letsie III, succeeded his father, King Moshoeshoe II, in 1996. The latter had introduced Drakensbergers into his royal herd in the early 1970s, but the majority of the current Drakensberger herd is primarily made up of the progeny of a bull and ten heifers donated to King Moshoeshoe by the South African Drakensberger Cattle Breeders' Society later that decade. The 580-strong herd is kept on the royal grazing grasslands at Semonkong ('Place of Smoke') located in the Maseru district of the country. The grazing land is called Mphatsoenyane, after the stream that flows through it. It is harsh, mountainous terrain and cattle herders monitor the herd on foot or on horseback. In winter, temperatures can plummet, but the herd remains hardy and strong, according to King Letsie.

"Snow occurs regularly in June, July and August, with very little or no effect on the animals," he says.

A WELL-ADAPTED BREED

The Drakensberger's history in Africa is long, and its genetics have been perfected over hundreds of years. The breed excels under the widest Southern African conditions – from alpine Lesotho to arid Namibia. Indeed, Carel Nel, South African Drakensberger breeder and advisor to King Letsie, highlights the breed's survival during the Great Trek, a time during which no vaccines, antibiotics and tick remedies were available. The breed does well on Semonkong's relatively unpalatable sourveld, with its high fibre content and reduced nutritional content. The animals do not receive supplementary feed but do receive a summer lick and winter protein lick.

"The breed's exceptional walking abilities and indiscriminate grazing habits are of the essence, because the animals must be able to maintain themselves on the veld through the winter," says Nel.

King Letsie and his Drakensberger advisor, Carel Nel. Nel is encouraging the monarch to branch out into stud breeding, owing to the exceptional quality of the herd. PHOTOS: Annelie Coleman.

Drakensbergers are well-adapted to the fibrous sourveld grazing at Semonkong, and receive no supplemental feed.

During *Farmer's Weekly's* visit to Semonkong, King Letsie singled out a group of 86 cows that dropped 86 calves in the 2016/2017 breeding season. This achievement, he says, underscores the Drakensbergers' exceptional fertility. The breed's high milk production and strong mothering instincts means a high weaning percentage, although no formal production records are kept. King Letsie maintains a single-season, multi-sire breeding season that lasts from about the end of December until the end of March.

The animals are inoculated annually against botulism, black quarter and gall sickness, but rarely suffer from disease. They are raised on the veld and live off the veld, and their progeny is superbly adapted to veld conditions, according to King Letsie.

"Coupled with calving ease, the Drakensberger is by far the best breed to farm under extensive conditions. Because of the ruggedness of the terrain, we cannot afford to pussyfoot about with the cattle. My Drakensbergers allow for trouble-free management under extreme conditions," he says.

BUILDING THE COMMERCIAL BEEF INDUSTRY

In Lesotho, cattle breeding is in its infancy, and King Letsie does not regard it as an economic activity. Presently, cattle are used mainly as working animals, and their meat is often used ceremonially at formal gatherings, such as weddings and funerals. The monarch's long-term objective is to establish a commercial beef cattle breeding sector, similar to the country's wool and mohair production industries.

"Cattle owners who want to sell some animals are forced to bring their animals to Maseru and barter them at the informal markets. The animals are kept along the roadsides of the city to be sold. We need a formal marketing process where buyers and sellers come together in an orderly fashion. This will ensure long-term, sustainable and profitable beef production in my country."

A SUPERB FEED CONVERTER

King Letsie describes the Drakensberger as a functional, effective and affordable breed that gives producers an opportunity to realise good profits with low input costs. He says it is an excellent feed converter and its delicate bone structure ensures an improved dressing percentage. He therefore wishes to expand the Drakensberger breed as widely as possible in order to establish an additional stream of income for Lesotho's farmers.

Nel explains that, from the onset, the emphasis on breeding Drakensbergers was for the improvement of important economic traits. "These include adaptability, fertility, high milk production, low

According to King Letsie Drakensbergers are excellent feed converters.

TOP: King Letsie III and Carel Nel.

ABOVE: Drakensberger cows are strong milkers and easy calvers, making them the top contenders for beef cattle production under extensive conditions.

mortality, growth, feed conversion and carcass quality."

He is encouraging the monarch to expand his operation into breeding stud animals, as some of the animals in the herd are of outstanding quality.

A productive beef cattle industry could also markedly reduce the country's dependence on imported beef.

King Letsie has in the past put some of his cattle on auction in South Africa, but found the process laborious and with too much red tape. He believes that the solution for Lesotho would be to establish a feedlot to supply the existing abattoir in Maseru. The Drakensberger, he argues, is the ideal breed to get such an endeavour off the ground, as it is an indigenous African cattle breed, bred and developed through natural and scientifically based selection, resulting in adaptability, hardiness and natural resistance against ticks and tick-borne diseases.

So much faith does King Letsie have in the future of the breed in Lesotho that he is already naming some of his cattle after his 10-year old son, Prince Lerotholi. Some of the cattle also carry the brand of his father, King Moshoeshoe II.

"The Drakensberger is, in my opinion, by far the best choice for us to get viable commercial beef breeding off the ground in Lesotho," he says.

He attributes much of his success to the support of his brother, Prince Seeiso Bereng Seeiso, and his uncle, Chief Masupha Seeiso.

"This really is an African breed bred for African conditions. Our herd has proven its exceptional attributes over the decades in the rugged mountains of Lesotho. These black cattle are the answer to sustainable and profitable beef cattle farming in our country." ■

- E-mail Carel Nel at carelnel02@telkomsa.net.
- Contact the Drakensberger Cattle Breeders' Society of South Africa at 051 410 0974, or email ronande@studbook.co.za

BLACK FOX

Ons is almal dit eens: Die Drakensberger is ryk aan geskiedenis. Ek vorm deel van die geskiedenis met die eerste aankoop van Uys-beeste uit die Heilbron-distrik in 1974. Twee bulle, Hoogte Thys en Hoogte Kerneels en sewe koeie.

Die dae van die gevreesde plaastelefoon-oproep en “nommer asseblief”, met die boodskap “Die koei, hy sukkel...,” het tot ’n groot mate verdwyn. Kalwingsprobleme is nie Drakensbergers se sterkpunt nie.

Deelname aan keuringstoere het my laat besef ek kon vertrou hê in die genetica wat op daardie stadium in my kudde teenwoordig was. In 2003 het ek die stoetbedryf betree. Individue wat die grootste impak op my kudde gemaak het, is Louis Nel (Nello) en Carel Nel (Grasmunt). Hierdie telers is ook my vriende en adviseurs. Die invloed van manlike en vroulike diere, bekom uit die onderskeie kuddes, speel steeds ’n betekenisvolle rol in my kudde.

Die administratiewe deel van my kudde word hanteer deur nog ’n vriend, Magiel Blom, sonder wie se advies en ondersteuning ek

beswaarlik die data korrek kan aanteken en aanwend.

My stoet se naam is Black Fox, afgelei van swart beeste en die plaasnaam, Jakkalsfontein.

In 2007 tref die droogte diep en koop ek ’n stukkie grond aan in die Molopo. 45 Koeie en twee bulle word daarheen geskuif en ek maak geskiedenis deur dáár met Drakensbergers te boer. Ek word ook deel van die ‘Langs ver paaie’ Drakensberger groep, met medeboere in Namibië en die Kalahari.

Die Black Fox stoet bestaan uit sowat 300 teelkoeie en deel van my geskiedenis is om diere te teel wat in uiters uitdagende omstandighede presteer. Die doelwit is die teel van diere waarmee ek self wil aanhou boer, wat ook in ander boere se kuddes ’n positiewe impak sal maak. Anders is ek en my Black Fox stoet, geskiedenis. Daardie aspirasie het ek geensins nie.

Dr. Johann Fourie

BLYDE STOET

Geslagte Van der Merwes se verbintenis met beeste het begin lank voordat Blyde Stoet ontstaan het. Gedurende die 1950's was Eli se Pa, Oupa Willie van der Merwe, betrokke by die ontwikkeling van die Bonsmara-ras. Van die eerste F3 en F4 Bonsmara-bulle is by boere uitgeplaas en Willie het so ’n bul bekom en op sy Afrikaner koeie gebruik. Na sy dood, het sy vrou, Ouma Nine, verder met dié beeste geboer.

Eli en Shirley het in 1981, 20 kommersiële Drakensberger verse en ’n bul by Johannes Vos van Ermelo gekoop. Kort daarna het Eli begin om die kalfies en moeders by geboorte te weeg. Die gewigte is by LNR ingedien. In 1990 het die Blyde Stoet begin en die meerderheid van die kommersiële Drakensberger beeste is as eerste aanvaardings opgeneem.

Sedert 2014 word al Blyde Stoet se bulletjies en versies deur ’n ekstensiewe Fase D Plaas-groeitoets gesit en tydens die afsluiting word almal ook geskandeer om die karkaseienskappe te meet. Die

Fase D evaluasie van beide geslagte het daartoe gelei dat Blyde Stoet Drakensbergers BLUP teelwaardes het met hoë akkuraathede.

Vandag is Blyde Stoet een van slegs twee kuddes van al die bees-rasse in Suid-Afrika wat ook vroulike diere deur die Fase D toets sit.

Gedurende die laaste 32 jaar het Blyde Stoet bulle ingekoop van verskeie medetelers. Spesiale bulle het ’n groot verskil in ons kudde gemaak. Bulle wat onthou kan word vir hul impak is PU 050017, wat Oom Pierre Uys uit die veld tussen die koeie gaan uithaal het, JA 050004, JA 100044 en die GR bulle van Oom Gawie en Frik Roux.

Ons bedank medetelers, Stamboek se genetici, stelsels en data-ontleding en lojale personeel wat bygedra het tot Blyde Stoet se sukses.

*Eli en Shirley van der Merwe
Dries en Ingrid de Bruyn*

Blyde Stoet

JESUMAR

Die Jesumar Drakensbergerkudde het sy ontstaan in 2004 met die aankoop van die eerste diere op ’n 6+ veiling gehad. Sedert die begin was kwantiteit nooit ’n opsie nie. Met elke veiling is die diere wat by die kudde se teelbeleid sou inpas, aangekoop.

Deur die jare het die teeldeelwitte nooit verander nie. Daar word gestreef na vrugbare diere met goeie groei- en melk eienskappe. Ten einde vinniger sukses te behaal word bulle ingekoop wat aan hierdie vereistes voldoen.

Syfers is belangrik en speel ’n noemenswaardige rol in die seleksieproses. Dit is maklik om fenotipiese regstellings te doen omdat foute of probleme sigbaar is. Genetiese gebreke of tekortkominge is baie moeiliker aangesien manlike eienskappe eers in die eerste generasie, en vroulike eienskappe in die tweede generasie na vore kom.

Met ’n streng keuringsbeleid het Jesumar homself gevestig as ’n kudde wat sy plek kan volstaan in die Drakensberger ras. Daar word gestreef daarna om die kudde voortdurend te verbeter ten einde verbeterde genetiese materiaal aan die kommersiële boere van Suid-Afrika te voorsien.

Ons wens die Drakensberger Beestelersgenootskap geluk met hul 75ste bestaansjaar. Dankie vir elke persoon wat help bou het aan die ras tot waar hy vandag staan. Dit is voorwaar ’n voorreg om deel van só ’n genootskap te wees. Mag die volgende 75 jaar net so voorspoedig wees.

*Neels Wilken
Freddie Wasserfall*

Jesumar
DRAKENSBERGERS

NEUMAN BROERS

Gegewe die aantekening van 'n stoet Drakensberger bul "Holnek laksman" wat Hymie Neuman in 1958 gekoop het, kan daar bevestig word dat ons familie toe reeds met die swart beeste geboer het.

In 1979 het Neuman Broers by die Drakensberger Beestelers-genootskap as Hymert Drakensberger stoetery aangesluit. Die stoetery is vernoem na ons pa, Hymie en ma, Gertie. Op daardie stadium was daar nog met ander rasse ook geboer.

Met die verskriklike droogte in 1980 het ons 'n kopskuif gemaak siende dat daar geen meer weiding op enige van ons plase was nie. Die enigste beskikbare weiding wat te huur was, het tussen Frankfort en Winfield gelê. Dit het finansieel nie sin gemaak om die vee aan te ry nie, daarom het ons die trop koeie oor 'n afstand van 125km laat trek. Ons het vier dae getrek om al die beeste by die nuwe weiding te kry. Ons swart beeste het die roete binne drie dae afgelê. My pa se Uys-beeste het met gemak heel voor geloop. Van die ander Europese rasse het ons tien-stuks vee langs die pad verloor.

Ook met die terugtog in September, was dit die swart beeste wat

'n dag voor enige ander beesras by ons plaashek in gestap het. In daardie stadium was net 50% van ons totale kudde Drakensbergers, maar die les het ons laat besluit om die hele kudde na swart te verander.

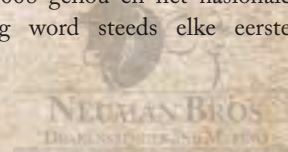
In 2002 het ons die hele Frelon stoetery van wyle Mnr. Pieter Botha gekoop.

'n Veldbultoeis is in 2005 op die plaas begin. Dit was die eerste Drakensberger kudde wat deur so 'n toets gegaan het, en dit was onder die beskerming van Veldbul SA.

Op die ouderdom van twee jaar, nadat bulle die veldtoets suksesvol geslaag het, word hulle in ons eie kudde gebruik, waarna die beste vyftig op drie-jarige ouderdom verkoop word op ons veiling.

Ons eerste veldbul-veiling is in 2008 gehou en het nasionale rekordpryse behaal. Hierdie veiling word steeds elke eerste Donderdag in Augustus aangebied.

Rodney Neuman

RIETKOL

Die Rietkol-stoet se oorsprong het begin in 1938. My pa het by Oom Jaap van Niekerk, stigterslid van die DBTG, as plaasvoorman op Dwarsspruit begin werk. Hier het hy kennis gemaak met hierdie voortrefflike beesras. Pa het 'n klein stoetery, die Pelaa-stoet, begin in 1947. Na ons na Rietfontein verhuis het, het hy sy stoetverse aan die Magdaskop-stoet verkoop, maar steeds sy volwasse geregisteerde koeie behou. Hy was maar altyd die bul-teler van Drakensberger-bulle, wat vir bure en kennisse goeie materiaal verskaf het, al was hulle nie in 'n stoet geregistreer nie.

Die Rietkol-stoet is in 1967 gestig en al die kommersiële beeste is as F3 en F4 in die genootskap opgeneem. Hy was 'n keurder sedert 1976 en het met sy "stockmanship" kennis en liefde vir die bees, 'n nederige bydrae gemaak tot die sukses van die Drakensberger bees. Hy het van tyd tot tyd groepe koeie aan bestaande en nuwe stoet-telers verkoop. So het die Nelle van Brandfort by geleentheid 40 koeie by ons gekoop, om by hulle stoetery te voeg. My pa is

in 1986 oorlede en ek het die voorreg gehad om die Rietkol stoet vorentoe te neem.

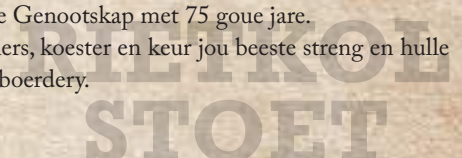
Ons het in 2005 by Veldbul SA aangesluit om die prestasietoetsing van die LNR en Stamboek te komplementeer met veldsyfers om ons bees se intrinsieke eienskap van veldbees beter te toets. Bulle word jaarliks by die SHDK Veiling verkoop, asook aan jarelange kliënte op die plaas.

In die volgende hoofstuk gaan die volledige Rietkol-stoet die eiendom van ons bure sedert 1958, die Lombards, word. Ek gaan 'n klein stoetery stig, die Lokteir Stoetery en sal steeds betrokke bly as keurder, opleier en promotor vir die beste veldbeesras in SA.

Gelukwense aan die Genootskap met 75 goue jare.

My pleidooi aan telers, koester en keur jou beeste streng en hulle vat jou na 'n winsbeesboerdery.

Piet de Villiers

ROUVUS

Oupa Frik het al met alle beeste geboer en op aanbeveling van Mnr. Oosthuizen, veekundige van Potch Landboukollege, het hy in ongeveer 1968 Drakensberger-bulle aangekoop. Die suiwer Drakensbergerkalwers het die swaarste geweeg en hulle moeders se reproduksie-eienskappe was die beste. Die vermoë om te herstel na droogtes, saam met vele ander voordele het Pa Gawie aangespoor om met geregisteerde diere te begin boer. Die eerste vroulike diere was vanuit Romarius, Vikery en MK Wessels se kuddes aangekoop. Hierdie vroulike diere het die basis van Rouvus gevorm wat in 1976 tot stand gekom het.

Pa Gawie was by alle vorme van meet betrokke. Voeromsetting was Pa se gunsteling en met die oopmaak van die eerste Fase C sentrums in 1983, het Rouvus deelgeneem.

Rouvus, saam met die Vrystaatse Drakensbergerklub het fase D intensiewe toetse gedoen, maar met 'n droogte in 1999 en 'n tekort aan hooi kon die toetse nie geskied nie.

Hierdie droogte het daartoe gelei dat al Rouvus se bulkalwers na die Sernick fase C toetssentrum geneem is. Met soveel meer sinvolle inligting wou ons voortaan geen ander seleksiemetode

gebruik nie. Pa Gawie het egter aanhou glo, "om te meet is om te weet", want dit maak ekonomies sin. Hierdie metode het verander tydens die oprigting van ons eie toetsstasie. Die bulle met die beste eienskappe (veral die reproduksiewaardes van moeders en oumas) word nou in die stoet gebruik.

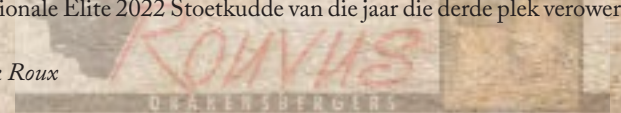
Die Rouvus-stoetery se privaat toetssentrum het sy deure in 2007 geopen en sedertdien só uitgebrei, dat daar vandag veertien vreetpunte is.

Die stoet is sedert die einde van 2010 tot in Februarie 2014 deur erge droogte geteister. Ondanks bitter min weiding, het die diere steeds hul kondisie behou en was hulle besonder goed dragtig.

Rouvus het reeds voor die amptelike gebruik van skandering in 2000 daarby betrokke geraak en gebruik dit sedertdien deurlopend om marmering, onderhuidse vet, die grootte van die oogspier en vleisopbrengs te bepaal.

Die kudde het vanjaar in die Vleissentraal/SA Stamboek Nasionale Elite 2022 Stoetkudde van die jaar die derde plek verower.

Frik Roux

Drakensbergers WYS HUL STAAL

Dit is nie die kudde met die beste speenpersentasie en swaarste speenkalwers wat die mees ekonomiese is nie, maar die kudde wat dié mikpunte met die minste koste kan bereik. En hier is die Drakensberger koning.

Vir die afgelope drie jaar bring beesboere in die Witkoppegebied naby Memel speenkalwers byeen en word hulle vir die mark gevoer. Omdat verskillende rasse en tipes so saamgegooi word, is dit baie interessant om te sien watter tipe beeste die beste groei.

Die voerprojek vind die afgelope twee jaar by Marthinus Willemse op sy plaas Matilda plaas. Altesaam 130 kalwers het in Mei 2016 aangekom en die eerste formele weging was op 25 Mei. Die laaste kalwers is op 19 September geslag. Die broers Beukes en Marthinus Willemse het tussen hulle 30 Drakensberger-kalwers ingeskryf. Hiervan het sewe in die top 20 mees ekonomiese groeiers geëindig.

“Ons oorspronklike versoek aan die deelnemers was dat ons kalwers tussen 180 en 260kg wou hê, maar op die ou end is sowat 30 kalwers ingeskryf wat heelwat swaarder was. Hulle is dus ook vroeër uitgelaai. Volgens ons somme is die ligter kalwers deur die bank baie meer ekonomies om te voer.”

DAAGLIKSE GEWIGSTOENAME

Die kalwers is in drie groepe geklassifiseer – ’n ligte, medium en swaar groep. Al die kalwers het egter in dieselfde kraal gestaan en het ewe veel toegang tot die voerbakke gehad. Die daaglikse gewigstoename is dus bepaal op grond van ’n gemiddelde inname per kalf, wat natuurlik nie voorsiening maak vir moontlike afwykings in individuele innames nie.

Die kalwers is vyf keer geweeg en elke keer is die gemiddelde daaglikse gewigstoename (GDT) bereken. Die gemiddelde GDT vir al 130 kalwers was 1,2kg, terwyl die 30 Drakensbergers ’n gemiddeld van 1,44kg behaal het.

Uit die top 20 beste presteerders het Beukes vier en Marthinus drie Drakensberger-kalwers gehad. Die res van die top 20 kalwers het aan agt verskillende boere behoort.

IDENTIESE OMSTANDIGHED

“Hoewel hierdie ’n baie rowwe voertoets was en sekerlik heelwat verfyn kan word aan ons metode van meting, is al die kalwers presies eenders behandel en hulle het dieselfde toegang tot voer gehad. Onder hierdie identiese omstandighede het sekeres beter presteer as ander, en dit is vir ons die belangrike punt. ’n Mens kan in hierdie verband nie die Drakensberger se prestasie ignoreer nie,” verduidelik Marthinus.

Wat individuele prestasie betref, het twee kalwers ’n gemiddelde GDT van 2,0 behaal. Die beste prestasie onder die Drakensbergers was twee kalwers wat GDT’s van 1,9 behaal het en drie met 1,8.

Marthinus beklemtoon dat die goeie GDT’s van die Drakensbergers, in vergelyking met die gemiddelde prestasie van die groep, weereens illustreer dat die Drakensberger geen tree hoeft terug te staan vir ander rasse en tipes by voerkraalprestasie nie.

’N UITERS EKONOMIESE BEES

“Die toets het bevestig dat die Drakensberger ’n uiters ekonomiese bees is. Hierdie prestasie in die voerkraal is die een deel. Die ander is dat hierdie kalwers uit ’n hoogs doeltreffende koeikudde kom wat min insette vereis. Dis voorwaar ’n wensituasie.”

Wat verder met die metode van berekening vir die bepaling vir die mees ekonomiese groeiers bevestig is, sê Marthinus, is dat dit nie die swaarste, mooiste en grootste kalf op die oog is wat noodwendig die mees ekonomiese bees is nie, en ook nie noodwendig die een met die beste GDT nie.

“Hy groei so lekker, want hy vreet so lekker en dit kos geld! Dit is die kalf wat met die minste kos die beste groei, nie die groot kalf wat die meeste vreet en die meeste groei nie.”

Ook by die koeie, beklemtoon hy, is dit nie die kudde met die beste speenpersentasie en swaarste speenkalwers wat die mees ekonomiese is nie. “Dit gaan oor die kudde wat dié mikpunte met die minste koste kan bereik, en dit is waar die Drakensberger kop en skouers bo enige ras uitstaan.” ■

Vir meer inligting, skakel Marthinus Willemse by 072 660 9070, die Drakensberger Beestelersgenootskap by 051 410 0974 of besoek die webtuiste www.drakensbergers.co.za.

26ste
PRODUKSIEVEILING

DONDERDAG
21 JULIE 2022
KALKFONTEIN • VENTERSBURG

DV die derde Donderdag van Julie jaarliks

AANBOD

40 STOET-
BULLE **100** KOMMERSIËLE
VROULIKE DIERE

VIR MEER INLIGTING:

Gawie 083 264 5487 | Frik 083 455 1264

Kies die regte teelmateriaal **VIR GOEIE VLEISPRODUKSIE**

Rouvus-boerdery onder leiding van oupa Frik het met alle soort beeste geboer. Nadat pa Gawie in 1968 Drakensbergers aangeskaf het, het die ras strate beter geprester as al die ander rasse waarmee ons geboer het. Daarom die oorskakeling na net Drakensbergers, sê mnre. Gawie en Frik Roux, die pa-en-seun-kombinasie van Rouvus Drakensbergers.

“Bykomende oorwegings was dat die Drakensberger gereeld kalf en vinnig ná droogtes en winters herstel,” sê Gawie.

In 1976 is pa Gawie se eerste stoetkalfers gebore. “Toe ek in 1986 ’n *Farmers’ Weekly*-eerbewys vir een van ons koeie ontvang, het ek verneem van fase C-toetse waar die voeromsettingsverhouding (VOV) gemeet word. Sedert 2007 word fase C-toetse by die Rouvus-vergelykingsentrum gedoen.”

Deesdae speel tegnologie ’n belangrike rol vir die veeboer. “Dit is maklik om die beter diere vinniger te identifiseer op grond van hul teelwaardes en produksie-data. Rekenaarprogramme vergemaklik die paringsproses aansienlik en daarom kan ons met gemak selfgeteelde bulle gebruik.”

Die bulle word volledig geëvalueer. Die gemiddelde daaglikse gewigstoename, VOV, hoogte, lengte, oogspiergrootte, vel- dikte, skrotumomtrek asook vetneerslag en marmering word bepaal ná die toets van 84 dae. Diere wat slaag word deur die genootskap gekeur, en dié bulle word dan in veldtoestande aangehou met ’n somer- of winterlek na gelang van die seisoen. Van die top-bulle word dan met verse gepaar.

In die daaropvolgende seisoen word met uitgesoekte bulle geteel. Die Roux’s gebruik een teeltyd – van die laaste week in November tot aan die begin van Maart. “Ons pluk nou die vrugte van diere met ’n beter VOV. Die kudde se kalf- en speenpersentasie is bo 88. Die grootste demper op dié syfer is veediefstal.”

Twee jaar oue bulle word gepaar met stoet- en kommersiële vroulike diere, en op drie jaar word bulle op die jaarlikse produksieveiling aangebied.

Met met die korrekte teelmateriaal verkry jy gemete VOV met betroubare teelwaardes. VOV is die mees ekonomiese waarde van beesboerdery.

Laat bewei jou plaas **WEER WINSGEWEND**

Mnr. Danie Slabbert, Drakensberger- en saaiboer van die plaas Van Rooyenswoning by Reitz.
FOTO's: Liza Bohlmann.

Ultrahoëdrukstrookbeweiding is een van die sinvolste maniere om 'n winsgewende balans tussen weidingverbetering en diereproduksie te skep. Boonop skakel dit uitstekend by herlewingslandboupraktyke in.

Groter veerkragtigheid en 'n gesonde verskeidenheid grasspesies was die grootste voordele vir sy plaas nadat hy in 2017 van selektiewe laedrukbeweiding na nie-selektiewe ultrahoëdrukbeweiding oorgeskakel het, sê mnr. Danie Slabbert, Oos-Vrystaatse herlewingslandbouboer.

Hy volg die beginsels van ultrahoëdrukstrookbeweiding wat deur pioniers soos mnr. André Lund verfyn is. Die gebruik van Drakensbergers in 'n stelsel waar ultrahoëdrukstrookbeweiding geld, is op Slabbert se plaas in die distrik Reitz besigtig tydens *Landbouweekblad* se herlewingslandboukonferensie. Die konferensie is met die samewerking van die Riemland-studiegroep en Graan SA aangebied.

Slabbert het binne 'n betreklik kort tydperk van minder as twee jaar opgelet hoe die spesie-samestelling van die veld gediversifiseer het nadat hy ultrahoëdrukstrookbeweiding begin toepas het. Breëblaargrassoorte, kruie, veldblomme en natuurlike klawer begin nou minder voedsame grassoorte, soos steekgras, vervang.

HULPBRONNE

Slabbert verduidelik dat voervloeibepanning op sy plaas makliker is omdat hy 'n saaiboer én 'n veeboer is.

“Eintlik is ek 'n grondboer, want dit maak nie saak of ek vleis of mielies produseer nie, die hulpbron is grond.”

Sy seisoenale weiskedule lyk só: Van Desember tot April is sy Drakensbergers op die veld. Van einde April tot Mei wei die beeste op dekgewasse wat hy ná aartappels plant. Van Mei tot Augustus gebruik hy mieliereste vir winterweiding. Vanaf Augustus tot November wei die beeste weer op lande waar 'n multispesie-

dekgewasmengsel geplant is.

“Die gebruik van dekgewasse is 'n fantastiese nuwe praktyk in ons boerdery. Ek gebruik ultrahoëdrukstrookbeweiding op alle lande, hetsy veld, dekgewasse of mielie-oesreste. Die beeste se trapaksie, speeksel, urine en mis werk in simbiose met die natuur – van vlieë en miskruiers tot voëls en die lewe in en onder die grond.

“Dit is fantasties om te sien hoe die biodiversiteit en natuur terugkom as jy haar toelaat.”

REHABILITASIE

Volgens Slabbert was sy grond afgetakel en nie naastenby so gesond soos wat dit 200 jaar gelede was nie. Ultrahoëdrukstrookbeweiding is nie net goed vir die veld nie, maar is ook 'n manier om uitgeputte grond en 'n boerdery se winsgewendheid op saailande te verbeter. 'n Veekomponent is daarom 'n noodsaaklike element van grondherlewing.

“Vir ons begin dit by die rehabilitasie van die veld. Die resultate is reeds baie bevredigend daar waar ons die beeste nou vir 'n tweede jaar op die veld het. Ons is besig met navorsing oor die sukses van hierdie ‘behandeling’, en elke twee jaar doen ons 'n opname oor die veld se spesiesamestelling én grondontledings.

“Ek kan getuig van die sukses wat ons reeds na net een ‘behandeling’ van ultrahoëdrukstrookbeweiding behaal het. Die organiese materiaal in die grond het binne 'n jaar merkwaardig toegeneem. Daar waar ek voorheen slegs geenbewerking toegepas het, het dit my tien jaar gekos om die grond se organiese materiaal met net een persentasiepunt te verbeter.”

Slabbert sê hy is opgewonde oor die verskeidenheid

grasspesies en natuurlike peulgewasse wat terugkom in die veld.

“Ek het ’n groot verskil in die veld gesien. Ons het gedink die veld op die plaas is die natuurlike veld, maar na net één van die ‘behandelings’ met Drakensbergers op die veld, is dit asof tientalle spesies ontwaak het.

“Selektiewe laedrukbeweiding het dieselfde skade aangerig as die ploeg. Dit is niemand se skuld nie, want ons het almal opgetree volgens wat ons gedink het is reg. Gelukkig weet ons nou van beter!”

ONKRUID VERGAAN

Wat van indringerplante, soos slangbos (bankrotbos), en giftige plante, soos tulpe?

Die onbenutbare slangbos (*Seriphium plumosum*) is ’n reuseprobleem op Suid-Afrikaanse plase, beaam Slabbert, maar hy sê beeste en ultrahoëdrukstrookbeweiding is die antwoord.

“As jou veelading hoog genoeg is, sal slangbos ná drie of vier seisoene van ultrahoëdrukstrookbeweiding op jou plaas verdwyn,” sê Slabbert.

“Die slangbos word deur gras ingeneem. Dit is merkwaardig om te sien hoe die beeste slangbos ooptrap.”

Danksy die gekonsentreerde uitwerking van die beeste se mis is daar ook meer miskruiers en erdwurms. Op hul beurt verhoog hulle die grondgesondheid en bring broodnodige koolstof terug. Sy Drakensbergers se trapaksie breek ook grondkorse sodat water en lug beter kan indring.

Slabbert glo die risiko wat gifplante vir vee inhou, verlaag met ultrahoëdrukstrookbeweiding.

“Ons vind ook gifplante, soos tulpe, hier. Wat ek waargeneem het, is dat tulpe die eerste groen plant in die lente is. ’n Bees wat

selektief wei, gaan dié groen blare uitsoek en ’n honderd tulpe vreet en vrek.

“Met ultrahoëdrukstrookbeweiding is daar nie vir die bees kans om elke groen blaartjie te gaan uitsoek nie. Só sal ’n bees in die kudde waar hulle nie-selektief moet wei, dalk net een of twee tulpe vreet.”

’n Span navorsers hou namens Graan SA en die Mielie-trust herlewingslandbouers, soos Slabbert, se vordering dop. Die span wat sy veld se herstel bestudeer, bestaan onder meer uit die wetenskaplikes mnre. Gerrie Trytsman, kundige op die gebied van dekgewasse, Frits van Oudtshoorn, weidingkundige, en dr. Astrid Jankielsohn, insektekundige.

“Ons sien hoe die samestelling van die grasspesies verander en meer breëblaargrassoorte, kruie, natuurlike klawer en veldblomme voorkom,” sê Slabbert.

Lund, skrywer van ’n handleiding oor ultrahoëdrukstrookbeweiding, en plaaslike kenner van dié stelsel, meen gifplante en onkruid het ’n nut in die natuur.

“Die natuur het ’n ingeboude weerstand. As jy jou veld begin seermaak, sal die natuurlike biodiversiteit teëskop. Dan vermeerder plante met dorings, onsmaklike plante en gifplante.

“Dit is die natuur se manier om te keer dat sy geheel en al vernietig word. Alles wat ons nou in die ekologie sien wat verkeerd geloop het, is mensgemaakte probleme. As jy hierdie regstelling maak en plante onder ultrahoëdrukstrookbeweiding eenders bewei, boots dit die natuurlike migrasie en gedrag van troppe wild na wat honderde jare gelede hier gewei het.”

Lund se kernbeginsels vir ultrahoëdrukstrookbeweiding sluit in:

- Enige plaas is natuurlike ekologiese kapitaal wat as ’n geheel volhoubaar bestuur moet word.
- Bestuur jou hulpbronne met behulp van gesonde, holistiese, ekologiese beginsels en aangepaste vee.
- Gee die veld kans om voldoende te herstel.
- Hou die veedruk te alle tye op die maksimum vlak.
- Hou jou diere tevrede met vol rumens.
- Verhoog veegetalle en verkort weityd per strook om ultrahoë veedruk te bewerkstellig.
- Die regte ingesteldheid en wil om die stelsel reg toe te pas en te bestuur is noodsaaklik.

ARBEID

Binne hierdie weidingskampe word ’n strook teen ’n voorafbepaalde tempo vir beweiding vrygestel. ’n Geëlektrifiseerde draad met ’n draagbare energiebron word dan op die regte tydstip aangeskuif en die beeste daarmee saam.

Op Slabbert se plaas wissel twee werknemers mekaar met hierdie taak af. Dit verg slegs een persoon om sy kudde van sowat 500 beeste elke uur te verskuif.

“Op Sondag is die verskuiwing minder intensief en gebruik ons hekke om die kudde vier keer outomaties te skuif. Indien dit wel nodig is om die kudde in stroke op ’n Sondag te verskuif, is dit vir

Skokdrade word gebruik om weistroke te span sodat die beeste aangemoedig word om alles voor die voet te vreet en nie selektief te wei nie. Die drade word ’n hele paar keer bedags vorentoe geskuif. Beeste kan steeds na agter in die kamp wei en rondbeweeg en het altyd toegang tot genoeg water.

my die lekkerste ding om dit gou self te kom doen.”

Normaalweg word Slabbert se beeskudde 13 tot 15 keer per dag tussen sonop en sononder volgens weistroke verskuif (die laaste verskuiwing is om 18:00). “Snags kan hulle terugwei en gaan water drink. Meestal gaan lê hulle om te rus en te herkou.”

Wanneer diere ondersoek of behandel moet word, gebruik hy ’n verskuifbare kraal. Andersins gebruik Slabbert ’n paalspuit as net een of ’n handvol diere behandeling nodig het.

Genoeg water is ’n vereiste by ultrahoëdrukbeweiding. ’n Volwasse bees drink gemiddeld sowat 60-70 liter water per dag. Die waterkripstelsel wat Lund ontwerp het, is verskuifbaar.

Die veesuiping se ontwerp is rond en het ’n 2 000 liter-opbergingsstank met ’n vlotterklep bo-op wat gekoppel is aan watertoevoer. Só is daar altyd genoeg water en genoeg plek vir vee om vinnig klaar te suip.

TEMPERAMENT

Nóg ’n voordeel van Drakensbergers is dat die beeste se temperament hantering baie maklik maak. Die beeste raak ook gou gewoond aan die geskeduleerde verskuiwing na die volgende strook veld.

“Veral op Sondag as ek self die kudde skuif, praat ek sommer met hulle en sê ‘kom ons gaan’. Om ’n groot kudde Drakensbergers só te verskuif sonder moeite, is ’n ongelooflike lekker gevoel. Die hantering is sonder ’n geskree en gepypslanery. Die beeste volg jou, want jy is hul herder,” sê Slabbert. ■

NAVRAE: Mnr. Danie Slabbert, 082 339 9018.
e-pos: slabman7@gmail.com,

Mnr. André Lund, skrywer van die handleiding oor ultrahoëdrukstrookbeweiding, Die wonder van UHDSB.

Blyde Stoet

Blyde Stoet gebruik ekstensiewe Fase D toetsing met skandering van alle manlike en vroulike aanwas om Drakensbergers met gebalanseerde teelwaardes te teel vir **MEER VLEIS**

**Die toekoms
is SWART**

Inleiding

BESKRYWING

van die Drakensberger bees

Die hedendaagse Drakensbergers word gekenmerk as 'n opvallende lang, gebalanseerde en goed-gevelede blink swart vleisbees wat gedy op natuurlike weiding. Ons Drakensberger koeie is uiters gesog weens hulle vrugbaarheid en moederinstink. Die ras is ontwikkel en word konstant verbeter deur deurgaanse streng seleksie vir ekonomies belangrike eienskappe en toepassing van wetenskaplike norme. Die Drakensberger is dié inheemse ras met die mees gesogte speenkalf vanaf natuurlike weiding.

Hierdie gedeelte van die joernaal bevat artikels oor die eienskappe van die Drakensberger wat dit 'n gesogte keuse regoor Suider-Afrika maak en selfs in Australië.

Artikels in hierdie joernaal is gepubliseer in óf Afrikaans óf Engels. Die artikels waarvan 'n vertaalde weergawe ook beskikbaar is, het 'n QR-kode wat verwys na die Drakensberger SA webblad waar dit aanlyn beskikbaar is.

VOORDELE

van 'n inheemse ras

Suid-Afrika is bevoorreg om 'n verskeidenheid inheemse rasse te huisves wat baie jare gelede uit Noord- en Sentraal Afrika na die ooste en weste tot in die suide migreer het. Hulle het deur gebiede getrek met hoë temperature vol parasiete en siektes. Dié wat gehard, weerstandbiedend en fiks was het oorleef en hulle gevestig in KwaZulu Natal en in Namibië en by die Khoisan volke in die Wes-Kaap. In die Wes-Kaap het die Voortrekkers die diere identifiseer as goeie trek diere en hulle geruil en veredel. Die swart, Sanga beeste (*Bos taurus africanus* soos hulle bekend staan) is met die Vaderlanders wat van Europa by die Kaap geland het gekruis en die Drakensberger-ras het mettertyd sy beslag gekry. Dit kan dus beskou word as waarskynlik een van die eerste komposiete rasse in die wêreld. Die rooi Sangas het weer die basis gevorm vir die Afrikaner ras.

Hierdie rasse het oor sowat 300 jaar in die Suid-Afrikaanse omgewing aangepas en het die vermoë om in die ekstensiewe toestande voortreflik te presteer. Hulle lewer vandag 'n belangrike bydrae tot die diversiteit van genetica wat veral in tropiese en subtropiese gebiede van die wêreld 'n belangrike bydrae kan lewer.

Suid-Afrika beskik ook oor 'n wye verskeidenheid uitheemse taurus rasse wat beter aangepas is in die meer gematigde klimaatstreke. Skoue en die aanhoudende invoer van genetica uit die noordelike halfrondomgewing verhinder dat hulle aanpassingsvermoë onder Suid-Afrikaanse toestande verbeter. Suid-Afrika beskik ook oor verskeie uitheemse *indicus* rasse wat vir hulle besondere aanpassingsvermoë in 'n warm klimaat bekend is.

Dit is dus nie verbasend dat die getal stoet kuddes van die uitheemse taurus rasse oor die afgelope 40 jaar afgeneem het van 30% in 1972 na 15% in 2011.

Die produksie van vleisbeeste in Suid-Afrika draai grootliks om hulle vermoë om in die betrokke omgewing aan te pas en te produseer.

AANPASBAARHEID

Diereproduksie is 'n funksie van genotipe en omgewing. Die omgewing is saamgestel uit verskillende elemente wat die produksie van die vleisbees direk of indirek beïnvloed. Die hoeveelheid voedsel en die kwaliteit daarvan is 'n primêre invloed gevolg deur die temperatuur, humiditeit, reënval, hoogte bo seespieël, bestraling, grond pH., interne en eksterne parasiete en siektes.

Die teler het 'n duidelike begrip nodig hoe elke omgewingseffek die diere beïnvloed. Dit is belangrike inligting wat hom sal toelaat om die mees aangepaste diere vir die betrokke omgewing te selekteer. Prestasie evaluering in al sy fasette is in hierdie opsig 'n waardevolle hulpmiddel.

Dit is egter nodig om ook visueel die aanpasbaarheidseienskappe te evalueer aangesien dit nie gemeet word nie. Dit is by die verskeidenheid van omgewings in Suid-Afrika waar die meriete van inheemse rasse na vore tree. Hulle besit die vermoë om met lae insetkoste doeltreffend vleis te produseer in die verskeidenheid

van omgewings.

Die belangrikste omgewingsfaktore waarby beeste moet aanpas sal vervolgens bespreek word met spesiale verwysing na uitheemse taurus en inheemse *taurus africanus* (Sanga) beeste. Dit sluit dus *Bos indicus* rasse uit.

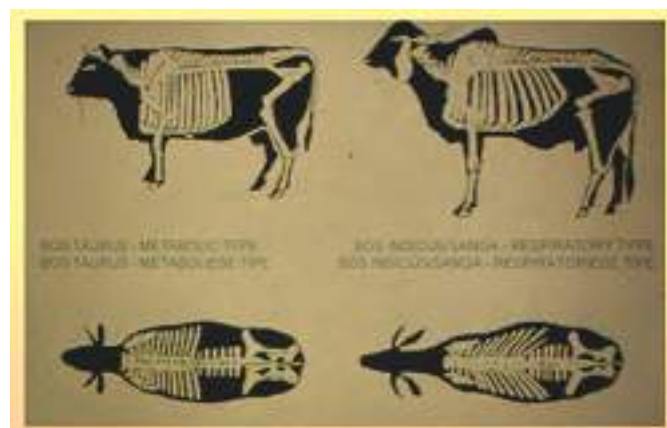
1. BOUVORM

Inheemse Sanga rasse het 'n eiesoortige bouvorm in vergelyking met uitheemse taurus rasse.

- Hulle het 'n respiratoriese bouvorm soos *Bos indicus* rasse wat beteken dat hulle dieper deur die voorlyf en relatief platter deur die ribbes is. Die ribbes lê ook skuinser na agter. Uitheemse rasse het 'n meer metaboliese of ronde bouvorm, is breër op die rug en die ribbes lê vlakker na agter.
- Die veloppervlakte van die inheemse en *Bos indicus* rasse is sowat 15% groter as die metaboliese tipes wat liggaamshitte regulering meer effektief maak, veral in 'n warmer klimaat. In die gematigde klimaat van Europa is die bouvorm ronder, die vel dunner met 'n vetlaag daaronder en 'n wolhaar wat hitte meer effektief binne hou.
- Inheemse rasse se bouvorm eienskappe is bedoel om effektief van hitte ontslae te raak terwyl dit by uitheemse *taurus* rasse bedoel is om hitte in die koeler omgewing binne te hou.

Hierdie verskille word in Figuur 1 aangedui:

Figuur 1: Verskille in bouvorm tussen respiratoriese en metaboliese tipes.

2. TEMPERATUUR

Weens die bloedsomloop, metabolisme, vertering en beweging word hitte aanhoudend in die liggaam gevorm. Die oortollige hitte moet van ontslae geraak word anders styg die liggaamstemperatuur en dit beïnvloed die eetlus en die diere se produksie nadelig. Die bouvorm, haarkleed en veldikte beïnvloed die mate waartoe 'n diere van oortollige hitte ontslae kan raak. Die omgewingstemperatuur en humiditeit is soortgelyk bepalende faktore.

In die meeste vleisproduserende dele in Suid-Afrika kan die somers warm (30-32°C) tot baie warm (40-45°C) wees. Die ►

inheemse taurus rasse het die vermoë ontwikkel om aan te pas en te produseer onder hierdie omstandighede. Koue temperature onder 0°C tot -15°C is nie so 'n groot probleem vir mens en dier nie mits daar voldoende voedsel beskikbaar is.

Gemiddelde liggaamstemperatuur van bees : 38.7°C
 Gemaksone uitheemse taurus rasse : -1°C tot 16°C
 Gemaksone uitheemse indicus rasse : 10°C tot 27°C
 Ongemaksone uitheemse taurus rasse : hoër as 27°C
 Ongemaksone uitheemse indicus rasse : hoër as 35°C
 (Volgens Brody, 1956)

Die inheemse taurus rasse gemaksone lê waarskynlik tussen 27°C en 35°C met sekere rasse soos die Nguni en Afrikaner wat selfs by hoër temperatuur gemaklik sal wees. Die normale variasie tussen diere vir aanpasbaarheid by hoër temperature kom by die inheemse rasse voor. Genotipes is te vinde wat by hoër as 35°C temperature sal aanpas. Sulke genetika moet sinvol vermeerder word vir daardie betrokke omgewing. Enkele opmerkings en waarnemings:

- Navorsingsresultate by Mara proefplaas het getoon dat sodra die rassamestelling 50% of hoër uitheems is, die diere ongemak toon weens die hoër temperatuur van die omgewing en swakker presteer.
- Kommersiële telers in gebiede oos van die Drakensberge beweer dat hulle koeie minstens 25% inheemse ras samestelling benodig om doeltreffend te produseer.
- Noord van die Springbok skeerkring kan uitheemse taurus bulle nie gemaklik vir natuurlike dekking gebruik word nie weens die hoër omgewingstemperatuur van 30°C en hoër in die somer. Die diere verkies om in die koelte van bome te staan en is nie by die koeie nie. Dit lei tot laer kalpersentasies.
- By die Irene Fase C groeitoetsentrum was dit opmerklik dat indien die dagtemperatuur 32°C oorskry sekere diere vinniger asemhaal om hulle liggaamstemperatuur te probeer stabiliseer.

a. Asemhalingstempo

Indien diere vinniger asemhaal is dit omdat hulle poog om hulle liggaamstemperatuur te stabiliseer. Die meting van asemhalingstempo is dus een aspek van aanpasbaarheid wat kan plaasvind. Die normale asemhalingstempo van vleisbeeste is 24 – 26 per minuut.

Met die ekologiese navorsing van Bonsma (1980) was dit duidelik dat beeste jonger as 12 maande moeiliker van oortollige hitte ontslae geraak het in die warmer Mara omgewing as ouer diere. Jong diere in die sub-trope of warm gebiede behoort dus van voldoende skaduwee voorsien te word.

Ten einde verskille in aanpassingsvermoë te evalueer is 'n groep van 50 inheemse ras bulle se asemhalingstempo gemeet toe die omgewingstemperatuur 32°C was. Hulle is 2 km in groepe van 5 vinnig laat loop na 'n drukgang waar die haarkleed tipe, asemhalingstempo en liggaamstemperatuur van elke bul bepaal is. In Tabel 1 word die invloed van die tipe haarkleed aangedui met ooreenstemmende liggaamstemperatuur en asemhalingstempo.

Tabel 1: Effek van tipe haar op liggaamstemperatuur en asemhalingstempo

Haartipe	Temp °C	Asemh/min	Asemh. Variasie
Glad	39.9	58	26 tot 82
Middelmatig	39.9	59	37 tot 81
Grof	40.0	66	48 tot 94
% verskil	0.3%	13.8%	361.5%

Die fenotipiese korreksie tussen gladheid van haar en groei (GDO) was 0.21. Dit dui op die beter aanpasbaarheid in die betrokke omgewing van gladde haar diere.

By Mara proefplaas het bulle van verskillende rasse 'n Fase D veldgroeitoets voltooi. Temperature en die asemhalingstempo van die bulle is gemeet. Die omgewingstemperatuur was 34°C. Die resultate verskyn in Tabel 2.

Tabel 2: Asemhalingstempo en liggaamstemperatuur van verskillende rasse

Ras	Temp °C	Asemh/min
Nguni	39.4	47
Drakensberger	39.3	55
Uitheemse rasse	39.6	62
% verskil	0.3%	13.9%

Die inheemse rasse toon 'n beter aanpasbaarheid van 31.9% volgens asemhalingstempo by die Mara, sub-tropiese omgewing en sal dus gemakliker wees en beter presteer.

b. Vel

Die vel en hare vorm 'n buffer tussen die dier en sy omgewing en speel dus 'n belangrike rol met aanpasbaarheid en liggaamshitte regulering. Veldikte meting is 'n verdere maatstaf om aanpasbaarheid te meet. Die vel verteenwoordig sowat 8% van die lewende gewig van die liggaam. In 'n studie van Foster et al. (2009) in die Suid-Vrystaat het die inheemse Afrikaner verse die dikste velle gehad met die uitheemse Charolais ras die dunste velle. Die gemiddelde veldiktes verskyn in Tabel 3.

Tabel 3: Veldiktes van vier rasse in die Suid-Vrystaat

Ras	Tipe	Veldikte (mm)
Afrikaner	Inheems	15.0
Braford	Komposiet	13.3
Charolais	Uitheems	8.8
Drakensberger	Inheems	12.0

Die verskil tussen die dikste vel van die Afrikaner en dunste Charolais vel was 6.2mm of 70.5% wat 'n betekenisvolle aanpasbaarheidsverskil is.

'n Dik vel is voordelig vir die doeltreffende temperatuur regulering van die dier veral in die warmer somer maande. Heelwat meer bloed vloei na die oppervlakte van die dier sodat afkoeling gemakliker kan plaasvind.

Die hittestrale van die son dring makliker deur 'n dun vel na die liggaam van die bees wat dit moeiliker vir die bees maak om sy liggaamstemperatuur stabiel te hou.

Die verandering van veldiktes oor tyd van die inheemse Sanga rasse en die uitheemse Britse rasse verskyn in Tabel 4.

Tabel 4: Enkel velmaat diktes van Fase C getoetste bulletjies

Ras	1993-97	2005-09	% veranderinge
Afrikaner	9.5	8.7	-9.2
Bonsmara	8.4	8.1	-3.7
Drakensberger	8.1	8.2	+1.2
Britse rasse	7.3	7.1	-2.8

Die inheemse Afrikanerras se veldikte het oor die 12 jaartydperk met 9.2% dunner geword. Dit kan toegeskryf word aan minder

kuddes wat nog voorkom in die warmer Bosveld omgewing. Verblydend is dat die inheemse Drakensberger ras se veldiktes met 1.2% toeneem het. Dit het aanpassingsvoordele veral wanneer die somers warm is. 'n Totaal van 211 Drakensberger bulletjies wat in die warmer Molopo gebied aan Fase D groeitoetse onderwerp is het 'n enkel veldikte maat van 8.6mm gehad. Dit is 5% dikker as die rasgemiddeld.

Die veldiktes van die drie inheemse rasse was 1.2mm dikker as die uitheemse rasse. Dit is 'n verskil van 17% wat aanpasbaarheid bevoordeel.

Wonde is gepraakseer aan die uitheemse en inheemse rasse by Mara proefplaas. Die dikker inheemse ras velle op die dier het heelwat gouer genees as die uitheemse ras velle.

c. Veloppervlakte

Volgens sekere navorsers beïnvloed die veloppervlakte van die dier die spoed van afkoeling. Hitte verlies moet gelyk wees aan hitte produksie. Veloppervlakte is 'n primêre funksie van hitte uitstralings. Veloppervlakte sal dus 'n belangrike rol speel in die aanpasbaarheid van diere. Die vel bevat die sweetkliere sodat 'n groter veloppervlakte hitte uitstraling sal vergemaklik.

Kibler en Brody (1951) het gewys dat Brahman vroulike diere 'n 12% groter veloppervlakte het as Jerseys en Holsteins van dieselfde gewig.

Die ore, keelvel en naelvel van die Brahman het 11% van die totale veloppervlakte gevorm. By die Santa Gertrudis en Shorthorn was dit 9% en 6% onderskeidelik. Die bulletjies wat by Irene aan Fase C deelgeneem het se skedelengtes is gemeet as maatstaf van veloppervlakte. Bulletjies met die groter skedes en losser vel om die lyf het 7% beter gegroei en 'n 80% beter voeromsetverhouding getoon. Die kortste skede diere het 'n vaster vel om die liggaam vertoon wat meer soos die velle van die uitheemse rasse is. Die langer skedes is funksioneel ongewens.

Bulletjies met korter aanvaarbare skedes was teenwoordig met goeie prestasies. Dit is die genetica wat inheemse rasse moet vermenigvuldig.

d. Haarkleed

Die haarkleed speel 'n belangrike rol met hitte regulering. Die evalueering daarvan vir aanpasbaarheid is dus belangrik. Die inheemse rasse het 'n dik los vel oor die liggaam met 'n kort glansende haar. Hierdie eienskappe vergemaklik hitte regulering by temperature wat 27°C oorskry. Die uitheemse taurus rasse is in 'n koue klimaat ontwikkel met 'n beskermende buite haar van 50°C in dikte en 'n baie dunner krulhaar van 30°C in dikte wat liggaamshitte beskerm. As hulle in die Suid-Afrikaanse omgewing nie vroeg in die somer verhaar nie sukkel hulle om van oortollige hitte ontslae te raak wat hulle prestasie nadelig beïnvloed. Bonsma (1943) het 'n wollerige inheemse Afrikanerbul bekom en hom gepaar met gladde Afrikaner koeie. Byna 50% van die nageslag was wollerig.

Op 8 maande ouderdom was die gewigsverskille soos volg:

- Gladde haar Afrikaner: 243kg Asemhaling per minuut: 47
 - Wollerige haar Afrikaner: 149kg Asemhaling per minuut: 148
- Verskil 63%

Loop gemak van gladde haar teenoor wolhaardiëre:

- Wollerige uitheemse rasse: 6.4km per dag - Liggaamstemp: 41.1°C
- Gladde haar uitheemse rasse: 25.6km per dag - Liggaamstemp: normaal
- Gladde haar inheemse rasse: 64.0km per dag - Liggaamstemp: normaal

Gladde haar inheemse rasse kan gemaklik beweeg en loop by 'n omgewingstemperatuur bo 30°C. Selfs op die hoëveld van Suid-Afrika is temperature gemaklik hoër as 30°C in die somermaande.

Inheemse rasse het oor die algemeen 'n glansende haarkleed. 'n Blink gladde haar weerkaats die sonstrale meer effektief as 'n dowwe haarkleed wat belangrik is vir normale liggaamsfunksionering.

3. SIEKTES EN PARASIE TE

Bosluië en parasiete veral in die warmer tye van die jaar veroorsaak irritasie en ongemak en is die oorsaak van verskeie siektes.

'n Dikker vel op 'n bees verkry immuniteit meer geredelik en is minder onderhewig aan bosluis oor die liggaam as dun velle. Op die sagter dele van die liggaam sal bosluis altyd hulself vestig.

By die Groblersdal navorsingstasie het 'n uitheemse Britse ras groot oop sere langs die stert ontwikkel van bosluis byte terwyl die dikker vel inheemse rasse in dieselfde kamp geen sere ontwikkel het nie. Bosluiseerstand is matig oorerflik (25%) wat aandui dat seleksie moontlik is. In Fase D groeitoetse wat op die veld gedoen is met inheemse rasse is bulletjies gevind met weinig bosluis terwyl ander bulletjies meer gehad het.

Foster et al. (2009) onderneem met 4 rasse en 10 verse per ras bosluistellings in die Suid-Vrystaat. Die resultate verskyn in Tabel 5:

Tabel 5: Bosluistellings in die Oos-Vrystaat

Ras	Bosluis telling
Afrikaner	12
Braford	19
Charolais	27
Drakensberger	16

Die bosluistellings is volgens getal volgesuigde bosluis aan die sye van die diere wat sigbaar was. Die getalle is dus laag en waarskynlik net van die blou bosluis.

Die inheemse Afrikaner en Drakensberger rasse het die minste bosluis gehad. Indien aanvaar word dat elke bosluis op die dier 'n verlies van 0.5g per bosluisspesie veroorsaak tot op speenouderdom maak dit 'n produksieverskil wat finansiële belangrik is. Uit Tabel 5 is dit duidelik dat die uitheemse Charolais ras 225% meer bosluis gedra het as die inheemse Afrikaner ras en 169% meer as die inheemse Drakensberger ras. In hoë besmette bosluisgebiede sal die uitheemse rasse dit uiters moeilik vind om te oorleef.

Die grootte van die bosluis is nie aangeteken nie. Gewoonlik is die bosluis op die uitheemse rasse groter as op die inheemse rasse en lê dus meer eiers en vermenigvuldig dus vinniger.

Op Mara is gevind dat die uitheemse rasse op 'n area van 8 x 10 vkcm, 11500 bosluis gehad het teenoor die 3500 van die inheemse rasse.

In die Standerton omgewing is Europese rooiwater 'n probleem. Die uitheemse rasse gaan op 'n streep dood as voorsorg nie getref word nie. Die inheemse rasse is veel meer gehard en vrek nie so maklik nie. 'n Teler in daardie gebied het sy uitheemse Britse ras diere verkoop weens 'n hoë onderhoudskoste en groter persentasie vrektes.

4. PIGMENT

In die Suid-Afrikaanse omgewing is pigment op die vel, oë, hoewe en neusspieël noodsaaklik. Die ultraviolet strale van die son veroorsaak kanker indien pigment nie teenwoordig is nie.

In die sanderige gebiede van die Molopo, Kalahari, Limpopo provinsie, Wes Vrystaat en Namibië is 'n sterk swart hoof noodsaaklik vir die dier om suksesvol in die omgewing aan te pas.

5. LEK-INNAMES

Op Omatjenne Proefplaas in Namibië is die lekinname van die verskillende rasse bepaal. Die resultate verskyn in Tabel 6.

Tabel 6: Lek-inname van verskillende rastipes

Rastipe	Getal koeie	Inname/dier/dag	Koste (sent)
Inheems	70	140	4.5
Komposiet	86	315	10.1
Uitheems	38	419	13.4
% verskil	-----	299%	299%

Die produksiekoste van die uitheemse rasse slegs wat lekinname betref was byna 300% hoër as by die inheemse rasse.

OPSOMMEND

- Inheemse rasse presteer in baie opsigte beter as die uitheemse rasse in die Suid-Afrikaanse omgewing omdat hulle aanpasbaarheidseienskappe beter gevestig is oor 'n tydperk van meer as 300 jaar.
- Die somermaande in Suid-Afrika is meestal warm en bo 30°C. Dit is dus noodsaaklik dat telers van inheemse rasse meer pertinent aandag gee aan die aanpassings of fiksheidseienskappe soos haarkleed, glans van hare, pigment, veloppervlakte, veldikte, siekte en bosluis weerstandigheid. Hierdie eienskappe behalwe veldikte word nie gemeet nie en moet dus visueel aandag geniet.

- Selekteer diere wat in die betrokke omgewing van die teler die beste presteer. Diere kan goed presteer tot by 32°C maar kan by 35°C uitsak.
- Suid-Afrika het 'n sterk voerkraal komponent. Aanpasbaarheid in die voerkraalomgewing is dus belangrik. Toets dus jong bulle in 'n soortgelyke omgewing en verwyder swak presterende of probleem diere vir verdere teling. Dit is 'n kort toets wat veld aanpasbaarheid nie sal benadeel indien seleksie korrek plaasvind nie.
- Inheemse rasse kan hulle veldaanpasbaarheidseienskappe verbeter, maar kan ook diere teel wat in 'n voerkraalomgewing aanpas. Dit sal die inheemse rasse in 'n uitstekende posisie plaas in die vleisbeesbedryf.

VERWYSINGS

Bonsma, J.C., 1943. Influence of colour of coat on adaptability of cattle. Farming in South Africa.

Bonsma, J.C., 1980. Livestock Production. A global approach. Tafelberg Publishers. Cape Town.

Brody, S. 1956. Climatic physiology of cattle: A review. J. Dairy Sci. Anniv.

Foster, C.A.P.J., Fourie, P.J., Neser, F.W.C., and Fair, M.D. (2009) Differences in physical traits such as coat score and hide-thickness together with tick burdens and body condition score in four breeds in the Southern Free State. Drakensberger Nuusbrief, Dec. 2009.

TEMA: Beskrywing van die bees SKRYWER: Lloyd Phillips PUBLIKASIE: Farmer's Weekly JAAR: 2017

The Drakensberger, PURE AND SIMPLE

The indigenous Drakensberger is ideally suited for profitable breeding and production, without the need for cross-breeding. Various breeders can attest to this fact, says Lloyd Phillips.

Drakensberger cattle are well adapted to a diversity of Southern African production conditions, which makes for a robust animal that is increasingly sought after. The

breed can thrive in various climates and terrains, and on differing vegetation and natural feed. This explains why farming with pure Drakensberger genetics, whether the animals are registered

or not, can be more profitable than producing crossbred progeny for on-farm finishing or for sale to feedlots.

BOLLIE DRAKENSBERGERS

The Drakensberger's exceptional adaptability is one of the main reasons that Edwin Schroeder, owner of Bollie

Edwin Schroeder believes that a cattle farmer should only farm with a breed that he has a passion for. For Edwin, it's the Drakensberger. Courtesy of Edwin Schroeder.

Drakensbergers in KwaZulu-Natal's Glencoe area, is passionate about the breed. He says that the Drakensberger is tolerant of both heat and cold local temperature extremes, and is naturally resistant to many tick-borne diseases and other health challenges. Edwin believes that for the cattle farmer, the primary objective

This hardy indigenous breed is resistant to many tickborne diseases

should be to achieve maximum return on investment and labour, and the Drakensberger can be relied on to deliver this.

At 76, Edwin has been farming cattle for over 50 years, and with Drakensbergers since 1971. He runs both registered and nonregistered Drakensberger cattle. His operation generates an income in a number of ways. Stud bulls are sold at the National Drakensberger Auction and at the Tri-Bull Sale every year. Surplus heifers and cows are sold to other cattle breeders. Old and other cull cows are sold to local butcheries and cattle traders. All oxen and culled bulls are finished in an on-farm feedlot and sold as carcasses to butcheries.

FAST FACTS

The indigenous Drakensberger is superbly adapted to South Africa's diverse and demanding conditions.

The Drakensberger is highly regarded for its feed efficiency and growth performance.

Farming purebred Drakensbergers can be far simpler and more affordable than crossbreeding.

"My breeding policy is based on productivity, fertility, weaning and post-weaning weights, so cows and calves failing on these traits are culled," Edwin explains. "There are logical reasons for keeping the genetics of the Drakensberger breed pure. Hybrid vigour achieved through crossbreeding only makes a positive difference in the first cross and is not carried genetically to the next generation. More than 50 years of cattle farming has taught me that you can achieve the same, or better, results with the pure Drakensberger as you can with any crossbred or other purebred animal under my management and farming conditions."

The Drakensberger breeding management plan calls for the regular buying in of pure Drakensberger bulls with proven improved genetics from unrelated herds. According to Edwin, this provides additional economic advantages. "It could be considered as adding hybrid vigour by crossbreeding genetics within the

Edwin Schroeder says that he can achieve the same, or better, production results with pure Drakensbergers as with any other purebred or crossbred beef cattle. Courtesy of Edwin Schroeder.

Drakensberger breed," he explains.

NEUMAN DRAKENSBERGERS

Rodney Neuman, of Neuman Drakensbergers in the eastern Free State, also breeds with purebred genetics. His enterprise, situated between Vrede and Memel, generates its primary income by selling weaners to feedlots. He also hosts an annual sale offering 50 stud bulls and 120 pregnant commercial heifers on auction.

"The benefits of farming with a pure Drakensberger herd outweigh any benefits of crossbreeding. I also find herd management easier by sticking to one breed," he says. "[Drakensbergers] were bred and raised in days when antibiotics were unknown, and they have an inherent resistance to local tick-borne diseases. By keeping them pure, we also ensure having a uniform herd of cattle."

Rodney uses his self-bred two-year-old stud Drakensberger bulls on his pure Drakensberger breeding females, and thereby saves costs by not having to buy bulls of other breeds for crossbreeding purposes. He says that he has found there to be greater demand for pure Drakensberger females than for crossbred females. In his experience, and contrary to some claims, crossbreeding cattle does not significantly increase weaning weights.

Like Edwin, he values the breed's ability to withstand cold winters and hot summers and the black pigmentation on its skin and hooves, which successfully reflects the sun's rays. He recalls a family anecdote of a time when, during a great drought many decades ago, his forebearers were forced to walk their cattle 140km in search of better grazing.

"On the fourth day of this trek, the pure Drakensbergers were ahead of the other cattle breeds. This proved to me that the Drakensberger has an excellent walking ability."

Rodney Neuman says that, in his experience, the benefits of farming with pure Drakensbergers outweigh the benefits of crossbreeding. Courtesy of Rodney Neuman

GRYSHOEK DRAKENSBERGERS

Pikkie Uys's Gryshoek Drakensbergers operation is over 150 years old, and Pikkie has undiminished enthusiasm for the breed. He cites the Drakensberger's resistance to disease, its loose and thick skin that, combined with a long tail, inhibits parasites, and its large pelvis that reduces calving problems. He also values the breed's ability to recover quickly after lean winter months.

Pikkie's herd is based in Mpumalanga's Wakkerstroom area, and he generates part of his income by selling bulls on the annual OTDK/Ermelo All Breeds Auction, and marketing long weaners.

According to Pikkie, farming purebred Drakensbergers and not having to buy in replacement bulls is a profitmaker. Replacing only 25% of his pure Drakensberger bulls with bought-in bulls of other breeds or bought-in Drakensbergers would cost R1 million a year at the current purchase price of about R40 000 a bull. ▶

Pikkie did try crossbreeding in his commercial Drakensberger herd in the past. “We regretted this decision – it’s a logistical nightmare,” he recalls. “The Drakensberger is one of the best breeds to compete with crossbreeding. I’m convinced that, over the long term, breeding with pure Drakensberger genetics that have been performance-tested and have reproduction records is more profitable and sustainable.”

He says that the Drakensberger Cattle Breeders’ Society (DCBS) has a unique selection system where about 40 Drakensberger breeders are trained as inspectors. This prevents breeders from enforcing their own preferences on the breed. “There’s already enough variation within the breed to suit every taste,” he says.

According to Pikkie Uys, the Drakensberger is one of the best beef breeds to compete with crossbreeding. Courtesy of Pikkie Uys.

DELRAM CATTLE COMPANY

Delram Cattle Company is situated in the eastern Free State’s Ficksburg area. Henk Delpont has been farming Drakensbergers since 2010, and for him, feed efficiency and growth performance

Edwin Schroeder says that the diversity of genetics within the Drakensberger breed allows for achieving hybrid vigour within the breed. Courtesy of Edwin Schroeder.

are important in his herd.

“An animal that utilises its feed effectively and achieves maximum growth with the least feed requirements is important not only for the feedlot but for every beef farmer too,” he says.

Henk places great emphasis on conducting performance testing, and keeps detailed records of the results as well as other production aspects. In this way he is able to easily identify underperforming animals in his stud and commercial Drakensberger herds, and cull them as soon as possible.

“The quality of a bull is determined by the performance of his progeny. There’s no other way to determine if a bull is generating value and if his genetics are worth using further. Some of the most important traits in a Drakensberger are not visually observable, and can also have low heritability.”

According to Henk, the economic impact of female fertility is four times greater than any other production trait. Fertility is typically negatively correlated to growth, and to chase after only high weaning weights can lead to calves that are too large at birth, which in turn leads to calving problems.

“There are females that achieve both good production and good reproduction, and it’s our task as Drakensberger breeders to identify these females and increase their numbers in the herd. A Drakensberger cow that, from year two, weans a heavy calf that then grows well in a feedlot or on natural veld is what we’re striving for,” he says.

According to Henk, top Drakensberger genetics are available at attractive prices, the DCBS is helpful, and there are pleasant working relationships within the Drakensberger community. ■

Rodney Neuman is supportive of farming with pure Drakensbergers because this indigenous breed is well-adapted to a variety of local production conditions. Courtesy of Rodney Neuman.

FROM PEN TO PEDIGREE

ARE YOU A TRUE FARMER?

Jare van Uitnemendheid

Veels geluk aan die Drakensberger beestelersgenootskap met jul 75-jarigefeestvieringe

Mag julle in die toekoms verder van krag tot krag gaan. Ons is trots
daarop om vir meer as 60 jaar met julle verbind te kan wees.

Strong Advertising

60 JAAR

Meer as 60 Jaar van
Uitstaande Produkte & Diens

Vir meer inligting skakel 032 439 5599
of stuur 'n e-pos aan info@voermol.co.za.

Voermol Feeds SA | www.voermol.co.za

Voermol

Wat die natuur kort -
sal Voermol voorsien

An indigenous breed that **BEATS THE ODDS**

The Drakensberger has proved to be robust, as shown by its performance during the ongoing drought. Magiel Blom, president of the Drakensberger Cattle Breeders' Society of SA, spoke to Jeandré du Preez about the benefits of this breed.

According to cattleman Magiel Blom, the Drakensberger was an easy choice. A truly South African breed, it boasts a variety of traits, including adaptability and strength, that no farmer can ignore. These traits, the result of the breed's development through both natural and scientific selection, mean that the Drakensberger has significant advantages over other breeds.

Magiel began farming Drakensbergers in 1997 when he bought a handful of cows from various breeders. Today, he farms 80 cows on the farm Vlaklaagte in the Witbank area of Mpumalanga. According to him, the breed's adaptability means that it thrives well in every environment: the sourveld grasses of Mpumalanga, the snow of the Drakensberg, the Karoo shrub veld, and even the dunes of Namibia.

One of only three indigenous cattle breeds in the region, the Drakensberger copes with the fierce African sun, thanks to its shiny, black hide, which reflects the sun's rays. The thickness of the hide also enables the animal to withstand cold, and provides resistance to insect-borne diseases. "I dip my animals three times a year and deworm them once," says Magiel.

WALKING ABILITY

The condition of any animal deteriorates if feed is limited. However, the Drakensberger breed has proven that, even in harsh circumstances, it has the resilience to maintain condition remarkably well. This can be attributed largely to its ability to utilise grazing optimally, its excellent walking ability (due to strong legs and bones), and its hard, buffalo-like hooves.

"This [capacity to walk with considerable distances] means they can graze effortlessly on every corner of the farm," says Magiel.

The Drakensberger's shiny, black coat reflects the rays of the sun, enabling the animal to cope in the heat. The thickness of the hide also ensures protection in low temperatures. Courtesy of Drakensberg Cattle Breeders' Society.

"During the severe drought of the 2015/2016 season, the breed did not lose its condition while suckling calves and reconceiving. With minimal roughage and lick, their hides were also in a shiny condition."

Magiel refers to figures from SA Stud Book's 2015 Annual Report that testify to the breed's hardiness.

FAST FACTS

The indigenous Drakensberger copes easily with hot and cold conditions.

Farmer Magiel Blom says that his Drakensberger cows maintained their condition in the recent fierce drought.

Drakensberger cow weight at calf birth is about 10kg more than the average weight of all breeds – testimony to the breed's hardiness.

"At calving, a Drakensberger cow weighs on average 479,8kg, while weighing 495kg on average at weaning; an increase of 15,2kg."

This compares with other cattle breeds in South Africa; according to Stud Book records, the average weight of cows at calving across all breeds is 492,9kg, increasing to 497,7kg at weaning – an average increase of only 4,8kg.

DOCILE TEMPERAMENT

According to Magiel, Drakensbergers have a docile temperament and are easy to handle. (He adds, however, that a farmer's handling methods and how often he moves through the herd also plays a part.) A good temperament also helps to ensure easy handling, which means it requires less labour.

The Drakensberger Cattle Breeders' Society of SA discriminates against a wild temperament. "If an animal wants to charge when confined in a pen, it gets rejected as a stud animal," says Magiel.

QUEEN OF COWS

The Drakensberger cow is often referred to as the queen of cows. "The reasons are obvious: they calve easily, their reconception rates are high, their milk production is very high, and the cows have a strong protective instinct," says Magiel.

Despite the drought, all his cows reconceived. "We noticed that in spite of the grazing scarcity, the cows still had the ability to reconceive while having a suckling calf. This is a true testament to their productivity and profitability, even under the worst

conditions.” Heifers can come into heat at a relatively young age, and can be mated as early as 14 months. However, Magiel says that this would require extra management to ensure successful results. His heifers are put to the bull at 27 months. He explains that a Drakensberger cow’s womb heals quickly after calving, which makes the animal highly fertile. “If a cow calves effortlessly, its womb will heal within 45 days, and the cow will regain normal fertility.” According to SA Stud Book’s 2015 annual report, the inter-calving period (ICP) of all registered Drakensberger cows was 425 days. In Blom’s herd the ICP is 369 days.

In addition, a Drakensberger cow can calve easily and without assistance. And, due to the availability of estimated breeding values (EBVs), it is possible to identify bulls that deliver calving ease.

Magiel also emphasises the protective nature of the cows: “You’ll often see two or three cows looking after the calves, while the rest of the herd is out grazing.”

EXCELLENCE IN THE FEEDLOT

The Drakensberger breed is an excellent feedlot animal. “Although there are no official growth figures for various breeds in feedlots, growth rates of up to 2kg/day have been recorded among the breed. However, average rates of 1,7kg/day are more common,” says Magiel.

He cites a study by the University of Pretoria that the Drakensberger’s susceptibility to disease and mortality in the feedlot does not exceed any other breed.

The breed has qualified for Australia’s Grass Fed Testing Programme. “The Drakensberger is mainly a veld animal adapted to thrive on natural pastures, the cheapest asset available to the cattle industry. Its exceptional rumen volume and the ability to convert grass, even of low quality, into meat of high quality, makes

it suitable for the veld.”

THE PROOF IS IN THE MEAT

The Drakensberger is renowned for its excellent meat and carries the gene associated with marbling. Blom reports that he knows of farmers in the Free State who, during the drought, could not keep up with the growing demand for the meat, despite its being more expensive than ordinary cuts. ■

Drakensberger cows are known for high milk production. In his early farming years, Magiel Blom milked his cows for domestic purposes and then reunited them with their calves. Jeandré du Preez

D'HOFSTEE DRAKENSBURGERS

D'Hofstee verstaan, na reproduksie, is **voeromsetverhouding** die grootste kostedoeltreffendheid vir die voerkraal.

Wenner-bulle word gekies vir albei kenmerke.

Dit is 'n kuns, 'n praktiese wetenskaplike kuns.

DIE RESULTATE SPREEK VANSSELF:

- AAD 170078_VOV=3.83_GDT=2341
- AAD 190064_VOV=3.1_GDT=2019
- AAD 210008_VOV=3.08_GDT=2078

GOOD VELD & *feedlot performance*

Henk Delport of Delram Cattle Company is convinced that veld raised and adapted Drakensberger cattle are the best breed for feedlots as well as commercial producers. Gerhard Uys reports.

Henk Delport of Delram Cattle Company breeds stud and commercial cattle on his farm Sterkfontein near Ficksburg in the eastern Free State.

When Henk bought the farm in 2010, there were already a number of Drakensbergers on the farm. After conducting thorough research, he found that this indigenous breed was well-suited to the environment and could be profitably farmed in the area.

Top genetics were available at reasonable prices, and the Drakensberger Cattle Breeders' Society of SA was helpful, while cooperation between breeders was also very good, he recalls.

Henk, who has 33 years' farming experience, had farmed mainly maize in the Bothaville district before deciding to convert a newly acquired farm near Ficksburg into a cattle enterprise.

Freeze branding on cows is highly visible and helps prevent theft. EID tags assist with identification during handling. These cows are 13 years old and still productive.

The Ficksburg area is well-suited to profitable Drakensberger breeding. PHOTOS: Supplied.

CLIMATE AND AREA

According to Henk, the average rainfall on the farm is about 700mm/year. The Ficksburg area is approximately 1 700m above sea level, with the high-lying areas on the farm consisting primarily of Avalon soil. The soil in low-lying areas varies between turf, sandy loam and shale. In general, the soil is sour, poor, shallow and difficult to access.

"This environment is difficult to manage. The winters are punishing, with temperatures ranging between -7°C and -11°C. The Maluti Mountains are often covered in snow and the wind can be icy. Summers are moderate, and temperatures seldom exceed 32°C. During spring, the *Eragrostis curvula* grass is extremely nutritious, but the protein content decreases in the late summer," Henk says.

VELD MANAGEMENT

Henk says that good veld management improves the nutritional value of the grass and this decreases reliance on additional feed or supplements.

The veld on Sterkfontein is primarily made up of *E. curvula* grass, and Henk applies fertiliser to some pastures annually.

Natural grasses that are less palatable also abound, but he believes good grazing practices improve the veld. He makes use of high-density grazing (HDG) to ensure that unpalatable grasses are also utilised.

"For a stud breeder that uses smaller groups of animals, HDG is more of a challenge. We attempt to keep our large cattle groups in camps for short periods to utilise grass as fast as possible and then move on," he says.

FAST FACTS

Indigenous Drakensbergers are well adapted to the Ficksburg area.

Bulls undergo extensive testing on the veld to ensure good veld adaptation.

Comprehensive record-keeping is Delram Cattle Company's secret for success.

The carrying capacity of the area is generally about 5LSU/ha, but Henk says that he prefers to maintain a carrying rate of 2,8LSU/ha. Following the drought, he maintains a carrying rate of 2LSU/ha to give the veld a chance to recover, while he reduces

Despite being beautiful, the Ficksburg terrain is difficult to manage, with erosion, slopes and rocks being the dominant landscape.

carrying capacity to 1LSU/ha on fertilised pasture using HDG practices.

He has also been experimenting with cover crops designed to improve carrying capacity. Good results

have been achieved with cover crops in the US, while local producers are starting to reap the benefits of this farming practice, he says.

VELD ADAPTED & GRASS-FED

Feed efficiency and growth performance are important in the Delram operation.

“An animal that uses its feed efficiently and grows maximally is important not only to a feedlot, but to a producer,” Henk explains. “Feedlots are producers’ biggest clients and as breeders we have to produce cattle that will generate a profit for our clients. In addition, the farmer also benefits from a herd that is effective on the veld. Veld-adapted cattle like the Drakensberger are essential as they do not receive any additional feed during their stay on the farm. A cow that loses too much weight in winter and doesn’t recover fast enough to conceive, eliminates herself.

“Record-keeping is therefore essential, as bad performers cannot be identified without it.” At Delram, the focus is on efficient feed conversion, as feed is the greatest expense for feedlots, and Henk believes that a breed or breeder with superior feed conversion will be sought-after by feedlots.

Producing grass-fed cattle is a necessity for Delram, another reason why Henk chose the Drakensberger breed.

“Grass-fed is often associated with animals that don’t receive grain [feed] before slaughter. We sell weaners at the age of one year at an average weight of 330kg.”

At this age, most of the animals are slaughter-ready, but most are still finished off in a feedlot for a short period. Older weaner calves that graze on veld for most of their lives perform excellently, while losses are also minimal as they have been vaccinated, dehorned and castrated where applicable, Henk explains.

Bull calves that pass a weaning test are selected for phenotypical correctness, and then sent to the Rouvus Phase C testing facility near Ventersburg. These bulls, along with those of other breeders, are subjected to performance testing. Thereafter, measurements such as height, length and scrotum circumference are recorded by SA Stud Book. Marbling, eye muscle area and meat yield are also scanned. As bulls from different herds are compared, measurements are a good indication of a bull’s performance.

“After Phase C testing, bulls undergo a further 12-month veld test without receiving supplements, and under natural grazing conditions,” Henk says.

BULLS AND COWS

According to Henk, gestation has an economic impact four times greater than any other production procedure. Typically, fertility correlates negatively to growth, therefore chasing high weaning weights can lead to heavy calves that can result in calving problems,

he explains.

“But there are cattle that perform well in production and reproduction, and as a stud breeder it’s your task to identify those animals. A cow that produces a heavy weaner calf that grows well in a feedlot or on the veld every year, is what we strive for,” Henk says.

It is important to use Drakensberger bulls that have been subjected to a number of performance tests, he stresses. Bulls with good breeding values limit risks when bred. SA Stud Book has developed a star system for Drakensbergers that simplifies the selection process.

It is important to note that a bull is measured on the performance of its progeny. There is no other way to determine whether a bull has added value, or whether its genetics can be improved upon. Some of the most important traits are not evident during visual appraisal and are also of low heritability. Record-keeping also helps to determine intercalving periods.

“We started out with commercial cattle without any recorded breeding values, but did keep birth registers,” Henk recalls. “Using good bulls had an enormous impact on the herd in only five years.”

BREEDING

Artificial insemination (AI) is used on 12- to 14-month-old replacement heifers, which make up about 10% of the herd.

Henk plans to increase the use of AI once he finds a better ‘recipe’ for conception. Using AI results in a shorter calving period, and facilitates easier management. When calves are all born within a month, weaning and pre-weaning indexes are easier to attain,

Delram focuses on efficient feed conversion

while the best bulls are utilised to their full potential.

As AI does not always guarantee high conception rates, Henk ensures that it is performed twice, and a ‘sweeping bull’ is used afterwards.

A single bull services 35 cows, but in extreme cases where forage and water availability was not optimal in all camps, multi-bull matings are used, at a rate of 120 cows to three bulls. After multi-bull matings, paternal DNA verification is necessary. “We use only one breeding season of 65 days in summer.

Pregnancy tests are conducted a month after bulls have been removed, and open cows are covered again and moved to a commercial herd in Bothaville,” Henk says.

Any 12- to 14-month-old heifers that are not in optimal condition during the breeding season are covered only in March, with a resultant conception rate of 80% to 90%.

A comprehensive vaccination programme is seen as ‘insurance’ against outbreaks of disease, he says. Weaner calves are vaccinated before being weighed, and then again six weeks later, but never during weaning, as the stress can affect the effectiveness of vaccines.

These Drakensberger cows in a camp on Sterkfontein are in excellent condition despite the recent drought.

The **DRAKENSBERGER:** *dam line of choice*

Henk Delport of Delram Cattle Company is convinced that veld raised and adapted Drakensberger cattle are the best breed for feedlots as well as commercial producers. Gerhard Uys reports.

The Drakensberger is an optimally efficient beef cattle breed with beneficial attributes crucial to any profitable commercial beef enterprise. It competes with many other fine breeds in South Africa, but has several characteristics that afford it specific advantages, especially in a system where cattle graze on veld together with sheep.

According to the latest Drakensberger breeders' manual, information from the Agricultural Research Council's (ARC) Animal Production Institute indicates that among all cattle breeds in South Africa, Drakensberger cows had the lowest incidence of disease and calf mortality. In itself, this is a good indication of a breed that ensures effortless management, especially where extensive grazing practices are applied. Developed through a process of rigorous selection in the higher lying grasslands of southern Africa, the Drakensberger is notably adapted to thrive and produce on the veld. Its exceptionally capacious rumen gives it the ability to convert even unpalatable grass into high quality beef.

The dark, glossy hair coat and loose skin are benefits in bitter cold or searing heat, also acting as a shield against the sun's UV rays to reduce the danger of skin cancer. The flint-hard hooves and

strong, functional legs give it an unmatched ability to cover long distances, even on the most challenging terrain.

EFFICIENT REPRODUCTION

The Drakensberger is exceptionally suitable as dam line in any crossbreeding system. As a pure breed, or in a crossbreeding operation using a suitable bull, cows produce and reproduce under extreme and variable circumstances, utilising available forage efficiently to sustain themselves and their calves.

Cows are expected to calve at an early age, live a long and productive life, and wean calves at an optimal weaning weight on the veld, with minimal human input and supplementation. Weaning weights of around 260kg on sweetveld and 220kg on sourveld (both at 205 days) are the norm. A cow's ability to recover condition after a severe winter is another outstanding trait. These aspects makes the Drakensberger a dam line of choice.

The current minimum standards for Drakensberger cows in terms of calving, requires heifers that fail to conceive by 39 months to be deregistered. A long and productive life of 15 years and even more is common for the breed. For a full list of minimum reproduction standards for Drakensberger cows see *Table 1*.

Table 1: Minimum reproduction standards of Drakensberger cows

Age of cow	Minimum calf numbers
3 years + 100 days	1
5 years + 100 days	2
6 years + 100 days	3
8 years + 100 days	4
9 years + 100 days	5
10 years + 100 days	6
12 years + 100 days	7

The Drakensberger breed is the dam line of choice for commercial beef production on the veld, whether as purebred or in a terminal cross-breeding programme. PHOTOS: Roy Ferguson

Statistics on Drakensberger cow performance, as recorded by SA Stud Book between 2013 and 2015, indicate

the average weight of cows at calving to be 466kg (2013), 471kg (2014) and 479,8 kg (2015). The average weight of Drakensberger cows at weaning was 497kg (2013), 494kg (2014) and 495kg (2015). It is worth noting that the average weight of Drakensberger cows with a calf at foot increased by 31kg (2013), 23kg (2014) and 15,2kg (2015) compared with all other breeds registered with SA Stud Book. These breeds showed an average increase of only 5kg (2013), 4kg (2014) and 4,8kg (2015). For more statistics on Drakensberger cow performance see *Table 2*.

Table 2: Statistics for Drakensberger cow performance

Attribute	2013	2014	2015
Birth weight (kg) bull calves	35,6	34,8	36,3
Birth weight (kg) heifer calves	33,5	32,8	34
205-day weight (kg) bull calves	232	214,6	213,5
205-day weight (kg) heifer calves	214	197,5	198,1
12-month weight (kg) bulls	261	252,9	244,3
12-month weight (kg) heifers	228	237,7	227,5
18-month weight (kg) bulls	362	366	353,4
18-month weight (kg) heifers	313	317,7	310,3
Cow weight at calving (kg)	466	471	479,8
Cow weight at weaning (kg)	497	494	495
Increase in cow weight	31	23	15,2
Age at first calving (months)	32,8	33,7	34,2
Average ICP (days)	419	424	429,9

MATERNAL INSTINCTS

In the article titled 'Using the Drakensberger to build a sustainable business' (FW, 24 February), emerging KwaZulu-Natal cattleman Max Mxabo says he weans his Drakensberger calves at about seven months. He gives them water, hay and lick during a three-week weaning period and uses portable pens to physically separate calves from their dams. His pure Drakensberger calves grow faster than those of other beef cattle breeds he owns, giving an average weaning weight of between 260kg and 270kg, he says.

INTERESTING OBSERVATIONS

Max reported interesting observations on cow behaviour. They tend to keep together as a breed and don't really mix with other breeds if they have their own kind nearby. In-calf cows stick together for safety, and cows with calves at foot work together to form a protective barrier to shield their calves from possible danger.

A Drakensberger cow also tends to hide her young calf in long grass, behind rocks or in bushes if she needs time to graze or drink. If there's no hiding place, she waits with the calf until it's rested sufficiently to catch up with her on her way to grazing or water. The current demand for Drakensberger females is so great that it is sometimes difficult to satisfy.

Breeders emphasise that one of the greatest attributes of Drakensberger cattle is to make maximum use of natural grazing, the cheapest asset available to any cattleman.

On the veld, they weigh about 550kg at 30 months. Purebred Drakensberger weaner calves finish in a feedlot at about 440kg at 11 months. Another benefit is the breed's ability to cross well with both *Bos indicus* and *Bos taurus* breeds, making it exceptionally suitable as the dam line breed in any crossbreeding system. ■

Stigter van die Rietkol Stoetery

Rietkol Carel Stamvader sedert 1986

RIETKOL STOET

80 jaar by Drakensberger
teling betrokke

Kies Drakensbergers **OM DIÉ REDES**

Die Drakensberger se veredelde inheemse eienskappe gee hierdie ras goeie vastrapplek in die plaaslike beesbedryf. Mnr. Carel Nel van Grasmunt-Drakensbergers skryf hier waarom hy en talle ander beesboere dié ras die winsbees noem. Nel boer tussen Brandfort en Bultfontein in die Vrystaat.

Wanneer 'n mens na die reklame van elke vleisbeesras in Suid-Afrika kyk, vind jy dat byna almal op dieselfde “goeie hoedanighede” aanspraak maak.

Alle rasse se reklame sê daardie ras beskik oor aanpasbaarheid, vrugbaarheid, groeivermoë en geboortegemak. Begrippe, soos wetenskaplik ontwikkel, inheemse herkoms en kruisteelvermoë, word ook gebruik om rasbevordering te doen.

Natuurlik het elke ras 'n plekkie onder die son, want 'n boer maak 'n sukses as hy boer met die ras waarvan hy hou. Hy beplan en bestuur beter en gee eenvoudig meer aandag aan sy diere.

Tog het boerdery in ons moderne tyd 'n besigheid geword. Soos in enige ander besigheid gaan dit oor die eindresultaat, oftewel die wins van daardie besigheid binne 'n spesifieke omgewing lewer. Om dit te kan doen, gebruik 'n mens elke denkbare, beskikbare hulpmiddel.

In die vleisbeesbedryf is daar soveel wetenskaplik bevestigende hulpmiddels dat selfs kommersiële boere dit deesdae regstreeks of onregstreeks gebruik.

Nog 'n belangrike sakebeginsel om meer winsgewend te kan wees, is om insetkoste so laag moontlik te hou en sodoende wins te verhoog.

BOERE SE KEUSE

Die Drakensbergerbeesras is vir oningeligte boere dalk net nóg 'n beesras. Tog beskik dié unieke inheemse ras oor eienskappe wat oor eeue heen geneties vasgeteel is, en wat beslis 'n wesenlike verskil aan 'n beesboer se inkomste sal maak.

Uiters lae bedryfskoste sluit veeartseny- en produksiekoste in. Die Drakensberger het 'n sterk, natuurlike weerstand teen bosluise en bosluisoordraagbare siektes. As 'n Drakensberger wel 'n siekte

opdoen, is die kans goed dat die dier gered kan word. Verskeie boere wat ook met ander rasse geboer het, bevestig hierdie stellings.

Voeg daarby die Drakensberger se lae onderhoudsbehoefte en sy merkwaardige vermoë om te oorleef en volhoubaar te reproduseer in uiterste klimaats- en swak weidingstoestande, en jy sal verstaan hoekom soveel boere dié ras verkies.

Die Drakensbergerkoei het lank reeds haar titel as koningin van koeie verdien. Haar vermoë om van enige bul maklik te kalf en baie melk te lewer om 'n swaar speenkalf te lewer én weer maklik dragtig te raak, is wyd bekend. Dit is een van die hoofredes waarom die grootste kommersiële beeskuddes in die land Drakensbergers verkies.

Boere geniet ook die ras se kenmerkende goeie temperament.

Nog 'n belangrike faktor is die feit dat die Drakensberger as suiwer ras uitstekende resultate behaal in die volle begrip van reproduksie.

Die hou en seleksie van eie vervangingsverse beteken dat reproduksie ook op kommersiële vlak vinnige verbetering van die kudde tot gevolg het. Kruisteling vir verhoogde inkomste is dus nie nodig nie. Omdat die Drakensberger onverwant is aan ander beesrasse in die land, word goeie resultate behaal deur 'n Drakensbergerbul by vroulike diere van ander rasse te gebruik.

Kies dus Drakensbergers, want ongeag die manier waarop die Drakensberger in 'n kudde betrokke is of watter rol hy speel, is dit duidelik dat die Drakensberger bydra tot die winsgewendheid van enige ekstensiewe beesboerdery. ■

Navrae: E-pos: carelnel02@telkomsa.net;
tel. 051 821 1984.

Salomé

DRAKENSBERGERS

Sedert 1969

Willie en Kallie Watermeyer

Tel: 073 640 6151

VRUGBAARHEID

laat die somme klop

Die Drakensberger is 'n aanwinst vir die vleisbeesbedryf en speel 'n belangrike rol in die Oos-Vrystaat, die Hoëveld in Mpumalanga en in die warmer weigebiede tot in die Kalahari en Namibië. Mnr. Danie Bosman vertel meer van dié beeras se uitstekende kenmerke.

Die Drakensberger bewys homself veral op die ekstensiewe weivelde van Suid-Afrika as 'n ekonomiese aanwinst vir die vleisbeesbedryf. FOTO: Verskaf.

Drakensbergerkoeie het in 2016 baie van die kollig gesteel in die SA Stamboek Elite-koei-kompetisie met die suksesvolle inskrywing van 41 koeie (5,9%) uit die 698 inskrywings van 30 rasse. Dit gaan egter ook oor hoe die ras in die praktyk vaar.

Drakensbergers word in die vleisbeesbedryf as 'n moederlynras aanvaar. Dit is 'n moederlyn wat gedy op ekstensiewe, natuurlike weidings met 'n voordelige reproduksietempo sonder kalfprobleme en voldoende melk om 'n sterk, gesonde kalf op sewe maande te speen.

Talle kommersiële telers boer met Drakensbergers en bemark speenkalwers suksesvol aan die voerkraalbedryf. Een teler het selfs sowat 6 000 kommersiële Drakensbergerteelekoëie.

Die doeltreffendheid van 'n vleisbeeskudde word deur die bedryf vanuit twee perspektiewe benader, naamlik ekonomies en biologies. Albei is vir die teler belangrik.

KALFPERSENTASIE

Biologiese doeltreffendheid is meestal gekoppel aan ekonomiese doeltreffendheid, maar uitsonderings kom wel voor. Dit is byvoorbeeld moontlik om 'n kalfsyfer van 90% met byvoeding te bereik, maar as dit nie ekonomies is nie, is so 'n bestuurspraktyk nie geregverdig nie.

By die Drakensberger is dit moontlik om met lae bedryfskoste en goeie bestuur 'n kalfsyfer van minstens 90% te behaal.

REPRODUKSIE

Skrotumomvang is waarskynlik die beste genetiese aanwyser van reproduksie by die manlike dier wat tans beskikbaar is. Aangesien die primêre genetiese verbetering in 'n kudde vanaf die bulle afkomstig is, is seleksie vir 'n voordelige skrotumgrootte, vorm, sekondêre manlikheid en libido belangrik.

Die Drakensberger Beestelersgenootskap en sy keurders verstaan hierdie beginsel sodat keurders hoë standaarde met

keurings toepas. Drakensbergertelers neem deel aan groeitoetse van jong bulle vanaf speenouderdom – op natuurlike weidings en in intensiewe voerstelsels. Die afgelope vyf jaar is 1 869 jong bulletjies aan groeitoetse onderwerp. Die meeste van die bulletjies wat deur die genootskap goedgekeur is, word op Drakensbergerveilings aangebied.

Skrotumomvang, wat gemeet word aan die einde van 'n groeitoets, het die afgelope 11 jaar geneties toegeneem van 31,6 cm in 2006 tot 34,3 cm in 2016. Dit is 'n verbetering van 9%.

Groter skrotums beteken meer semen van 'n hoër gehalte wat reproduksie op 'n gesonde vlak plaas. Die algemene aanbeveling is dat skrotumomvang by tweejarige bulle van 36 cm tot 40 cm behoort te wees. Die verbetering van reproduksie vind primêr plaas deur die bulle wat in 'n kudde gebruik word.

Navorsing toon 'n hoë korrelasie van -0,81 tussen skrotumomvang en ouderdom van puberteit by die dogters. As verse op 15 tot 18 maande gepaar word, is dit 'n gunstige verbetering by Drakensbergerbulle.

VRUGBAARHEID

Reproduksie is die goue draad wat vloei deur al die eienskappe wat in die seleksieproses beklemtoon word. As seleksie op groeivermoë toegespits is, is dit goeie beleid om reproduksie op 'n hoë vlak te hou. Reproduksie en oorlewing vanaf bevrugting tot by speenouderdom lê klem op die fiksheidseienskappe van die vroulike dier.

Die uitskakeling van vrektes voor geboorte, met geboorte en tot speenouderdom, is van groter belang ten opsigte van ekonomiese en biologiese doeltreffendheid as wat algemeen verwag word.

Al die verskillende rasse het 'n gemiddelde kalfsverlies van 3,8% gehad. Die Drakensberger is een van die rasse wat die beste gevaar het met 'n verlies van slegs 2,7%.

Die tussenkalfperiode (TKP) van Drakensbergerkoeie het oor die jare verbeter van 477 dae in 1976, 445 dae in 2000, 432 dae ►

Waldberg Drakensbergers

Sedert 1890

Nut die verlede vir die toekoms.

Udo en Chantelle Beneke

Lüneburg • 082 797 8088 • waldbergdrakensbergers@gmail.com

in 2010 en eindelijk 423 dae in 2016. Dit is 'n TKP wat 54 dae korter is as in 1976 en 'n verbetering van 1,8 dae per jaar, wat besonder is.

As die 30 vleisbeesrasse by SA Stamboek gegroepeer word, is dit slegs die Britse rasse met 'n TKP van 419 dae wat tans 'n beter TKP as die 423 dae van die Drakensberger het.

As individuele Drakensbergerkuddes se TKP bereken word, het 24,2% van die kuddes 'n TKP van 400 dae of minder (gemiddeld 387 dae). Dit is 'n uitstekende prestasie op die ekstsiewe weivelde van Suid-Afrika. ■

TEMA: Beskrywing van die bees PUBLIKASIE: Bylae tot Landbouweekblad JAAR: 2018

Gesonde kalwers GEE VOORSPRONG

As 'n inheemse beesras het die Drakensberger 'n groot voordeel wat geboortegemak betref. Mnr. Rodney Neuman verduidelik watter eienskappe die ras onderskei ten opsigte van geboortegemak en die ideale speengewig.

Drakensbergers spog met amptelike syfers van SA Stamboek wat wys dié ras se kalfvrektesyfer (2,7%) is beduidend beter as die nasionale gemiddelde (3,8%). “Die voordele van die ras se inheemse eienskappe is soortgelyk aan dié van wild,” sê mnr. Rodney Neuman van die Drakensberger-telersgenootskap.

“Inheemse beesrasse en wild sukkel byna nooit met moeilike geboortes nie. Een van die ooreenkomste met wild is hoe die Drakensberger se kruis van die heupe na die sitbene toe val. Dit help beslis met makliker geboortes. Sodra die lyn van die heup na die kruis te hoekig is, word die stertwortel 'n obstruksie wanneer die koei kalf.”

Met voerkrale wat swaarder speenkalwers soek, meen Rodney telers kan soms die fout maak om kalwers met 'n te swaar geboortegewig te teel. Dit kan aanleiding gee tot geboorteprobleme. Té klein kalwers is ook nie ideaal nie, want normaalweg sal kalfies wat met geboorte klein is, ook 'n ligter speengewig hê.

“Geboortegewig en speengewig is gekorreleer, maar jy kry ook bulle wie se nageslag hierdie kurwe buig. Ons noem hulle kurweknakkers. Om werklik te bepaal watter van jou bulle kurweknakkers is wat klein kalfies met 'n vinnige groeitempo en swaarder speengewig sal lewer, moet jy data versamel en die bul se teelwaardes raadpleeg,” sê hy. Só kan jy jou seleksieproses verfyn en die “kurweknakkerbulle” tot voordeel van jou kudde aanwend.

KALWERS EN KOEIE

Die Drakensbergerrasse is bekend om sy geboortegemak, kalfgesondheid en uitstekende moedereienskappe.

“Telers van ander rasse kan sê hulle speen swaarder kalwers, maar daar is geen ras wat ons somer kan klop as dit by ons koeie kom nie. Terwyl die kalf aan die koei suip, word sy gemiddeld 18 kg swaarder, en dit terwyl sy in 'n ekstsiewe stelsel op gewone veld wei. Baie ander rasse se koeie sal gewig verloor in die tyd dat hulle 'n kalf grootmaak,” sê Rodney.

Hierdie uitsonderlike kenmerk beteken die koei se gesondheid en liggaamskondisie herstel vinnig nadat sy gekalf het en sy raak gou weer dragtig.

Drakensbergkoeie toon die laagste voorkoms van siektes en kalfmortaliteit onder alle beesrasse in Suid-Afrika. Drakensbergerkalwers is tipies lewenskragtig en nie te groot of swaar by geboorte nie. Dit verminder die voorkoms van kalfwingsprobleme. 'n Goeie groeitempo lewer gesogte speenkalwers. FOTO: Verskaf.

“My Drakensbergers is vroeg geslagsryp. Ek sit my eie verse op twee jaar oud by die bul. Hoewel die vers nog self groei, kan sy reeds 'n kalf dra.”

Dr. Hannes Dreyer help Rodney om pelvismetings in sy kuddes te doen.

“Pelvismetings is een van die maatstawwe wat ek gebruik om my verse te kies, want sodra die bekkenholte te klein is, kan 'n kalf maklik draai en vassit. Met die natuurlike bou en wye pelvis van die Drakensbergkoei kom hierdie probleem by uitsondering voor.”

Die ideale koei is volgens Rodney een wat elke jaar sonder probleme 'n “ordentlike” kalf speen. Die koei moet daardie kalf op sewe of agt maande teen sowat 210 kg kan speen.

“In my eie kudde mik ek vir 'n effens swaarder speenkalf wat 240 kg weeg. Die nasionale gemiddelde vir Drakensbergers is 209 kg.”

Rodney sê 'n te lae speengewig kan toegeskryf word aan swak teelmateriaal, koeie met te min melk, kalfsiektes of 'n kombinasie van hierdie faktore.

Speengewig kan ook deur omgewingsfaktore beïnvloed word, soos die seisoen waarin die koei kalf en die beskikbaarheid van weiding. 'n Bulkalf is normaalweg swaarder as 'n vers. Verse en baie ou koeie lewer meestal ligter kalwers.

“My aantekeninge wys watter koeie in die kudde bly en watter ek moet uitskot. Die koeie wat elke jaar kalf en 'n goeie kalf speen, is die koeie wat ek in die kudde hou. Die kalf behoort by geboorte nooit meer as 10% van die moeder se gewig te wees nie. As jy die koei en die kalf weeg, sal jy sien hoe hierdie gewigsverhouding lyk.”

Rodney doen ook later 'n visuele inspeksie van kalwers.

“As ek swak kalwers sien, keer ek hulle uit in 'n kraal. Die moeders van daardie kalwers sal agterbly en dan word die koei en die kalf van die hand gesit.”

BULLE EN DATA

Rodney se raad aan bulkopers wat meer geboortegemak in hul kuddes wil teel, is om te kyk na die teelwaardes wat deur SA Stamboek ontleed is.

“Ek het die voordeel dat ek bulle uit my stoetkudde met die hand kan uitsoek vir my verse in die kommersiële kudde, maar ek gebruik steeds die nodige data om bulle met die regte waardes vir geboortegemak te kies.”

Hy moedig alle telers aan om aantekeninge te hou, al is kuddes groot. “Ek het twee stoetkuddes wat uit net meer as duisend beeste bestaan. Dit is moontlik om rekord te hou, selfs van baie diere. Ons gebruik SA Stamboek se Logix-program. Jy loop 'n onnodige risiko as jy blindelings 'n bul gebruik sonder data oor sy prestasie.” ■

TEMA: Beskrywing van die bees SKRYWER: Danie Bosman PUBLIKASIE: Bylae tot Landbouweekblad JAAR: 2018

VOEROMSETTING EN WINS: *Behaal só sukses*

Danksy 'n uitstekende voeromsetting wys die Drakensberger reeds sedert 1965 dat hy 'n beesras is wat vleisbeesboere se beursies kan laat bult.

Die Drakensberger besit 'n besondere vermoë om voedsel doeltreffend te gebruik en dit is 'n aanwys vir die vleisbeesbedryf. Die Drakensberger-telersgenootskap is vanjaar amptelik 70 jaar oud, maar die ras is reeds sowat 360 jaar in Suid-Afrika teenwoordig.

Die ras se sterk pigment en swart kloue is 'n aanwys in die voerkraal en in sandveldtoestande. Navorsingsresultate in 'n voerkraalomgewing het bewys kloue speel 'n belangrike rol wat voeromsetting betref. Sodra die kloue meer as die normale groei toon, is die dier fisiologies ongemaklik en dan verswak die voerverbruik.

Die nasionale vleisbeesverbeteringskema van die Departement van Landbou het reeds in 1963 met intensiewe groeitoetse begin, veral wat betref die dier se vermoë om voedsel in vleis om te skakel.

Diere word individueel gevoer sodat die groeitempo per dag en die hoeveelheid kos wat nodig is om een kilogram gewig aan te sit, bepaal kan word.

Sommige Drakensbergerbulle is vandag tot 24% langer as wat hulle hoog is. Op die foto is mnre. Carel Nel (links) van die Grasmunt-stoetery by Brandfort en Peet van Vuuren van die Kleinzonderhout-stoetery by Bronkhorstspuit by die bul Grasmunt Danco. FOTO'S: Liza Bohlmann

Die betekenisvolle variasie tussen diere het die geleentheid geskep om hierdie ekonomies belangrike eienskap in die Drakensbergerras te verbeter. Van 1965 tot 2016 is 1 928 Drakensbergerbulle aan dié groeitoetse onderwerp. Sulke

geriewe is vandag op verskeie plase in Suid-Afrika beskikbaar.

By een van die groter plaastoetssentrums word Drakensberger-bulle reeds van 2007 af aan groeitoetse onderwerp.

Altesame 546 bulletjies het reeds groeitoetse voltooi met 31 (5,7%) wat 'n voeromsettingsverhouding (VOV) van 5:1 of beter behaal het, met 'n beste VOV van 4,36:1.

DIE VERHOUDING

Tot 70% van die koste in 'n voerkraal is voerverwant. Voerkrale in Suid-Afrika voer 1,5 miljoen speenkalwers per jaar om hulle sowat 200 kg per kalf te laat groei. As die VOV met 1,5 kg voer per kilogram vleis verbeter, is die besparing aan voerkoste alleen R450 miljoen.

Voeding maak 55% van koeikuddekoste uit. 'n Drakensbergerkoei van 500 kg vreet gewoonlik 3% van haar liggaamsgewig, dus 15 kg kos per dag of 5 435 kg per jaar. As sy danksy 'n beter VOV 1 kg per dag minder vreet, spaar sy 365 kg voer per jaar. 'n Kudde van 100 koeie spaar dus 36,5 ton weiding per jaar.

Dit is 'n groot voordeel in droogtetye. Sulke diere sal beter aangepas wees met 'n hoër reproduksietempo.

Die VOV is volgens proewe twee tot drie keer nouer gekorreleer met wins as groei. Met die afronding van individueel gevoerde osse is gevind dat die VOV -0,79 met wins gekorreleer is, terwyl die korrelasie met die gemiddelde daaglikse toename (GDT) 0,25 was.

OORERFLIKHEID

Voeromsetting is 'n oorerflik eienskap. Dit is goeie nuus, want seleksie vir voeromsetting beteken genetiese verbetering.

Die Drakensbergerrras het die afgelope tien jaar 'n genetiese verbetering van 6% vir voeromsetting getoon, volgens die berekende teelwaardes. 'n Drakensbergerkudde wat aan hierdie eienskap aandag gee, toon 'n verbetering van 17% oor dieselfde tydperk.

Die kudde gebruik dus vandag 17% minder kos om dieselfde resultaat te bereik as tien jaar gelede. Dit is 'n betekenisvolle ekonomiese voordeel.

In navorsing van die Landbounavorsingsraad by Irene is gevind dat verteringsverskille tussen diere op die makrovlak voorkom, dit wil sê in die rumen en spysverteringskanaal. In sekere diere is twee keer meer aminosure en koolhidrate gevind met dieselfde rantsoen as in ander diere. Die berekende erfbaarheid is 0,34 en dit is betekenisvol voordelig. Dié bevinding beteken dat die deurvloei

'n Koei wat met minder voer steeds presteer, is goud werd vir 'n boerdery omdat hulle beter aangepas is en 'n hoër reproduksietempo handhaaf.

van voedsel deur die verteringskanaal tussen diere verskil en dat dit geneties van aard is.

Seleksie vir voeromsetting het dus voordele vir intensiewe en ekstensiewe toestande.

Daar is altyd koeie in 'n kudde wat in 'n goeie kondisie is, waarskynlik omdat hul voedsel stadiger deur die spysverteringskanaal beweeg en hul vertering doeltreffender is sodat hulle hul kondisie kan handhaaf en gouer weer beset raak.

By Drakensbergers wat aan groeitoetse onderwerp is, is 'n betekenisvolle fenotipiese korrelasie van -0,28 tussen liggaams-lengte en die VOV gevind. In een groeitoets was die korrelasie -0,50. Dit wil dus voorkom of langer diere 'n voeromsettingsvoordeel het.

As die groeitoetsresultate van 1965-1970 ontleed word, was die Drakensbergerbulletjies 9% langer as wat hulle hoog was.

Vandag, vanweë seleksie vir beter genotipes, is daar bulle in die Drakensbergerrras wat 24% langer is as wat hulle hoog is. Sulke nuwe teelmateriaal dra betekenisvol by tot 'n laer produksiekoste.

TOETSRESULTATE

Drakensbergerbulletjies word reeds vanaf 1965 aan individueel gevoerde groeitoetse blootgestel. Die bulle wat die beste presteer, word in stoetskuddes gebruik.

Drakensbergerbulle word van 1980 af op plase getoets in intensiewe en ekstensiewe toestande. Altesame 19 431 bulletjies is aan hierdie groeitoetse onderwerp. Die genootskap en telers se keuringsproses verseker dat uitstekende teelmateriaal aan die bedryf beskikbaar gestel word.

Die amptelike groeitoetsduur van individueel gevoerde bulletjies is in 1999 verkort tot die huidige tydperk van 84 dae met 'n aanpassingstydperk van 28 dae. Die bulle ontvang 'n groeitoetsrantsoen met 'n ruvoer-inhoud van minstens 35% om rumenontwikkeling te ondersteun. Die gemiddelde groei en VOV van Drakensbergerbulle met die variasie wat teenwoordig is, word in die Tabel gegee.

GROEITOETSRESULTATE VAN DRAKENSBERGERBULLETJIES			
EIENSKAP	GEMIDDELDE GROEI	BESTE PRESTASIE	% VERSKIL
GDT (g)	1 592	2 147	35
VOV	5,96:1	4,36:1	37
Voer per dag (kg)	9,49	7,26	31

Die Drakensberger-telersgenootskap keur nie bulle onder 'n indeks van 90 vir naspeengroei (GDT) of VOV nie. Sulke diere word geslag en nie vir teling benut of aan kommersiële telers verkoop nie.

VOERGEBRUIK

Doeltreffende voerverbruik is belangriker as naspeengroei. Ekonomies gesproke is hierdie eienskap twee tot drie keer belangriker as naspeengroei.

Voeromsetting verdien meer aandag vanweë die ekonomiese impak daarvan. Sommige telers probeer al van 1965 af om met die groeitoetse van bulletjies aan hierdie eienskap aandag te gee. Soos die genetiese neiging van die ras aandui, is die resultate bemoedigend.

Die Leachman-beesboerdery in Amerika het ook vroulike diere getoets vir hul vermoë om voedsel doeltreffend te gebruik. Hulle het gevind dat sommige koeie drie keer meer kos vreet as ander. Een van die kuddes wat met hulle saamwerk, die K Lazy K Ranch, het 500 bulletjies aan groeitoetse onderwerp. Hul VOV het oor 'n tydperk van vyf jaar van 6:1 tot 4,80:1 verbeter. ■

Die resultaat van **46 Jaar se teling**

CAREL & ANITA NEL 082 828 1984 | carelnel02@gmail.com

INHEEMSE GENE

gee deurslag

Die Drakensberger is 'n eg Suid-Afrikaanse beesras. Mnr. Henk Delpont van die Drakensberger Beestelersgenootskap beskryf dié beeste as die ideale veevennoot in herlewingslandboustelsels.

Drakensbergers kan as eg Suid-Afrikaanse beeste aanspraak maak op die beskrywing van “inheems en aangepas” sonder enige vrees vir teenspraak.

Mnr. Henk Delpont, ondervoorsitter van die Drakensberger Beestelersgenootskap, verduidelik dié stelling uit eie ondervinding. Hy het sy eie stoetery en kudde by Delramboerdery naby Ficksburg wat hy saam met sy vennoot, mnr. Pieter Esterhuizen, bestuur.

“Ek was jare lank 'n saaiboer voordat ek met beeste begin boer het. Uit ervaring kan ek sê dat 'n bees wat min moeite verg en genoeg vleis vanaf die veld produseer, 'n waardevolle bydrae tot enige boerdery sal lewer. Die waardetoevoeging geld soveel te meer waar saaiboere herlewingslandbou toepas of vollediger bewaringslandboupraktyke wil begin volg.”

Die ras se geskiedenis en oorsprong is volgens Delpont die sleutel tot die Drakensberger se genetiese voordeel. Hy gaan haal die storie in 1652 met die aankoms van Jan van Riebeeck se geselskap en hul handeldrywery met die oorspronklike Khoisan-inwoners. Die setlaars het baie van die inheemse swart beeste gehou en dit is as trekdiere en later selfs as belastingbetaling aanvaar in Simon van der Stel se tyd.

Tydens die verkenning van die Kaapse binneland en die vestiging van plase verder weg van die kus is ander swart beeste met soortgelyke Sanga-eienskappe by plaaslike stamme verkry.

Die Uys-familie én hul swart beeste was onder die families wat in die 18de eeu aan die Groot Trek begin deelneem het. Die pad wat die Uysse vanuit Grahamstad na 'n beter heenkome gevolg het, was moeilik. Net sterk diere met 'n goeie gestel en siekteweerstand het die paal gehaal. Die veeldoeligheid van die swart beeste was noodsaaklik en hul diens as trekdiere, melkdiere en slagvee was legendaries.

“Die groep diere wat eindelik saam met die Uysse in die Wakkerstroom-omgewing in die hedendaagse Mpumalanga gevestig het, het later 'n beduidende rol in die ontstaan en uitbou van die moderne Drakensberger gehad,” sê Delpont.

GRYSHOEK SE UYSBEESTE

Dié vestigingstyd op die plaas Gryshoek het ná die Zoeloeoorloë (omstreeks 1874) plaasgevind. Swart Dirk Uys het ná die Anglo-

Die Drakensberger se eienskappe word gerugsteun met 'n wetenskaplik bewese goeie groeivermoë op die veld én in voerkrale, 'n gunstige voeromsettingsverhouding, prestasietoets- en BLUP-syfers en 'n suksesvolle keuringstelsel wat help om net die beste beeste vir teling te behou. Genomies verrykte teelwaardes vir die ras is sedert 'n jaar gelede beskikbaar. FOTO's: Liza Bohlmann.

Boereoorlog (1899-1902) die Uysbeeste – soos hulle toe bekend was – begin verbeter.

Die Uysbeeste was goed bekend en invloedryk in die omgewing, maar is nie as 'n ras erken nie. Talle eienaars van Uysbeeste het met ander rasse, soos die Angus en South Devon, begin kruisteel toe die Wet op Veeverbetering in 1934 geproklameer en die gebruik van ongeregisteerde rasse gepeenaliseer is.

Mnr. Joey Uys het aangehou om Uysbeeste in sy geslote kudde te teel en het hom ernstig beywer om die Uysbees amptelik as 'n ras erken te kry. Op 1 Mei 1946 het die Uysbees-telersvereniging onder sy leiding tot stand gekom. Uys se moeite was nie verniet nie, en in 1947 is die moontlikheid om die Uysbees as 'n ras te registreer, deur 'n departementele kommissie ondersoek. Die aansoek was suksesvol. In Oktober 1947 is die nuwe, inheemse, swart beesras tot die Drakensberger herdoop – op Uys se aanbeveling.

Op 7 November daardie jaar is die Suid-Afrikaanse Drakensberger Beestelersgenootskap gestig met Uys as voorsitter.

In 1961 het die vereniging reeds meer as 4 700 geregistreerde diere opgeteken gehad. Tans staan die getal geregistreerde diere op sowat 13 540.

Vandag boer die nasate van hierdie pioniers, die broers mnre. Pikkie en Johan Uys, steeds met Drakensbergers op Gryshoek. Pikkie is 'n geesdriftige raadslid van die genootskap en dien gereeld as organiseerder van keurder- en beoordelaarskursusse.

Die Drakensberger het sterk bene en kloue, 'n goeie loop- en weivermoë, gehardheid en aanpassingsvermoë.

TEELWAARDES

In sy moderne gewaad is die Drakensberger nie net aangepas vir sy omgewing in Suider-Afrika nie, maar ook by die ekonomiese klimaat, sê Delport. Danksy hedendaagse navorsing oor die ras en produksiedata en -aantekeninge deur telers is die ras nou in 'n beter posisie as ooit om makliker volgens ekonomiese eienskappe te selekteer en daaruit voordeel te trek.

In Mei 2018 het SA Stamboek die eerste genomies verrykte teelwaardes vir die ras gepubliseer. Dit stel telers in staat om teelbesluite met groter sekerheid te neem, gegrond op teelwaardes. Die Drakensberger is slegs die derde ras en die eerste inheemse ras in Suid-Afrika wat hierdie mylpaal behaal.

Delport meen die Drakensberger se aanpasbaarheid, vrugbaarheid, goeie moeder- en melk-eienskappe, langlewendheid, groeivermoë, karkasgehalte en voeromsettingsverhouding is die ideale kombinasie om op bykans enige plaas waarde toe te voeg.

BEWARING

“Tydens *Landbouweekblad*, die Riemland-studiegroep en Graan SA se herlewingslandboukonferensie op Reitz kon konferensiegangers self sien hoe maklik die Drakensberger by 'n saai-boerdery met bewaringslandboupraktyke kan inskakel. Benewens die geld wat die boer uit die verkoop van diere kan maak, dra hulle op verskillende maniere tot die volhoubaarheid van 'n boerdery by,” sê Delport.

Eerstens word veld op marginale grond benut. Met goeie weidingsbestuur kan swak veld of selfs veld wat met onkruid besmet is, gerehabiliteer word.

Tweedens word dekgewasse of oesreste op landerye tussen die groeitye van kontantgewasse in geld omgesit. Die ander belangrike deel is die bydrae wat beeste, soos Drakensbergers, tot die hervestiging van biodiversiteit in die grond lewer.

“Jy kan beswaarlik 'n meer omgewingsvriendelike en ekonomies volhoubare besluit vir jou plaas neem. ■

*NAVRAE: Mnr. Henk Delport,
e-pos: cattle@delram.co.za*

Drakensbergers wat uit die oorspronklike Uysbees geteel is op Gryshoek naby Wakkerstroom in Mpumalanga. FOTO: Uys-familie.

Ná eeue se natuurlike seleksie en veredeling van die Drakensberger het die ras sy goeie melkeienskappe behou, tesame met 'n goeie loop- en groeivermoë. Vrugbaarheid, goeie moedereienskappe en geboortegemak is 'n bonus vir boere.

Mnre. Pieter Esterhuizen (links) en Henk Delport van die Delram-boerdery is vennote en boer saam by Ficksburg. Hulle het onlangs Landbouweekblad se herlewingslandboukonferensie op Reitz bygewoon. Delport is die ondervoorsitter van die Drakensberger Beestelersgenootskap.

Drakensberger: **'N GROEN BEES VIR 'N GROEN TOEKOMS**

Hoe jy ook al die geskiedenis van die Drakensberger in Suid-Afrika wil interpreteer, die feit is dat die Drakensberger van vandag 'n inheemse Sanga-tipe beesras is. Hy het sy beslag aan die suidpunt van Afrika gekry en sy aanpassings- en oorlewingsvermoë is sonder weerga. Die Drakensbergerkoei word allerweë gerespekteer vir haar vrugbaarheid en lae onderhoudskoste.

“Hoewel die Drakensberger (dalk hoofsaaklik vanweë sy naam) met die bergagtige, oostelike hoë-reënvalstreke van die land geassosieer word, het sy migrasie na hierdie dele eintlik relatief onlangs eers plaasgevind,” verduidelik Henk Delpont, vise-president van die Drakensberger Beestelersgenootskap van Suid-Afrika.

“Hy kom eintlik uit die droër, warm streke in die suid-westelike dele van die land waar hy in die hande van die plaaslike bevolking sy beslag gekry het nog lank voor die eerste Europeërs hier voet aan wal gesit het.

“Gedurende die trekproses saam met die Voortrekkers (en spesifiek die Uyse) het daar natuurlik self 'n ingrypende seleksieproses plaasgevind wat verdere unieke eienskappe in die bees vasgelê het, wat toe later hoofsaaklik in die omgewing van Wakkerstroom as afsonderlike tipe geïdentifiseer is. Die Uys-familie het hierdie diere goed bewaar en, gelukkig vir ons, reeds van baie vroeg af aan sorgvuldige meting blootgestel.”

Die resultaat van hierdie proses is 'n inheemse bees wat by uitstek aangepas is om aan al die ekonomiese vereistes van 'n goeie vleisbees te voldoen in terme van vrugbaarheid en groei, maar met 'n besondere lae onderhoudsbehoefte.

MOOI VS. GOEIE DIERE

“Ongelukkig,” sê Henk, “sal hierdie eienskappe verlore raak as daar nie op 'n deurlopende basis hiervoor geselekteer word en as diere nie die geleentheid gegee word om te wys dat hulle nie aan die vereistes voldoen nie. As stoetboer is dit my grootste dilemma: As ek 'n mooi bul op my veiling wil verkoop en 'n aanvaarbare prys vir hom wil kry, moet ek hom van kleins af mooi oppas en voer.

“Hy kry dus nooit die geleentheid om sy ware, inherente eienskappe ten toon te stel nie. Hy word nooit blootgestel aan die geleentheid om te onderpresteer of om werklik sy meerderwaardigheid teenoor sy tydgenote te wys nie. Dit is juis vir hierdie rede dat ek bang is dat die stoetbedryf te ver wegbeweeg het van die behoeftes van die kommersiële teler, wat in die eerste plek 'n aanpasbare, lae-onderhoud koeikudde in stand wil hou.”

Wat hierdie koeikudde betref, sê hy, bly koeie vir hulle hele lewe as't ware in 'n veldtoets. Die enigste kriterium is of sy elke jaar 'n aanvaarbare kalf speen en in staat is om dadelik weer dragtig te raak omdat sy in 'n aanvaarbare kondisie is. Dit is in hierdie konteks jammer dat die persepsie van 'n mooi koei en 'n goeie koei ook van mekaar wegbeweeg het.

TELINGSASPEKTE TER OORWEGING

Hierdie streng seleksie vir reproduksie behels eintlik 'n hele stel eienskappe, onder andere vrugbaarheid, aanpasbaarheid, voeromsetvermoë en melkproduksie, sê hy.

“Omdat jy wil hê jou vervangingsverse moet ook aan hierdie kriteria voldoen, is dit krities dat die bulle wat jy gebruik sal bydra

tot hierdie eienskappe. Die enigste manier om daarvan seker te maak, is om bulle te gebruik wat gemeet is vir hierdie eienskappe, maar ook vir eienskappe wat jou speenkalwers 'n aantreklike opsie vir die voerkrale maak.

“Aan die ander kant is dit net so belangrik om seker te maak dat die bulle wat jy gebruik nie vir jou ongewenste eienskappe in jou kudde inbring nie. Soveel moontlik inligting oor elke bul wat jy dus gebruik, is noodsaaklik. Dit is slegs op grond van die regte inligting dat jy die regte besluite kan neem en jou risiko kan beperk.”

As die kriteria vir 'n goeie koei dan vrugbaarheid en kondisie met lae onderhoudskoste is, sê Henk verder, is daar by hom geen twyfel nie dat die inheemse rasse doodgewoon beter vaar omdat hulle beter aangepas is by ons plaaslike omstandighede.

“Jy kan met enige dier in Suid-Afrika boer, en met die regte insette kan jy uitstekende resultate behaal. Die koste om egter daardie resultate te weeg te bring, is 'n faktor waarvan jy nie kan wegkom nie. Netto wins per hektaar is 'n som wat die Drakensberger telkens na vore bring as 'n uiters winsgewende ras.”

N GROEN BEES

Volgens Henk is 'n nuwe mark tans besig om te groei, en dit is nou gekoppel aan die beweging wat losweg as herlewingslandbou bekendstaan.

“Die saaibedryf is besig om fundamenteel te verander in terme van bewerkingspraktyke en aspekte soos geenbewerking, dekgewasse en 'n veefaktor is onlosmaaklik deel hiervan. Saaiboere besef toenemend dat hulle 'n veefaktor in hul boerderypraktyke moet inbring om aan die een kant by te dra tot die grondgesondheid van hulle lande, maar aan die ander kant om die dekgewasse wat hulle plant te benut. Dit bring verder 'n diversifisering van inkomste mee wat in veranderende weersomstandighede baie waardevol vir die saaiboer is.

Die Drakensbergerkoei word allerweë gerespekteer vir haar vrugbaarheid en lae onderhoudskoste.

“Hulle pas dan die een of ander hoëdrukbeveidingstelsel toe en daarvoor benodig hulle 'n rustige bees wat homself maklik laat vasdruk tussen elektriese drade. Hiervoor is die Drakensberger by uitstek geskik, omdat daar so 'n hoë premie op temperament geplaas word by die keuring van diere. Die Drakensberger is inderdaad besig om 'n reputasie as 'n groen bees op te bou.”

'n Aspek wat nou hiermee saamhang, is klimaatsverandering, sê Henk. Daar word toenemend gemeen dat die aanskuif van die reënseisoen, met geweldige droë voorsomers, 'n permanente tendens is en nie bloot deel van 'n siklus nie. Die implikasie is dat boere sal moet aanpas om hierdie droë voorsomers beter die hoof te bied. Juis as gevolg van die Drakensberger se oorlewingsvermoë en sy kapasiteit om vinnig kondisie te verbeter vanaf die veld ná die eerste reën, maak dit hom 'n uiters aantreklike opsie.

Die rustige Drakensberger laat hom maklik in 'n klein spasie vasdruk.

“Hier in ons wêreld, by Ficksburg in die Vrystaat, lyk dit asof ons eers in Desember groen weiding kan verwag. Dit beteken dat ons vir ten minste twee maande langer, die diere op winterveld moet kan dra. Omdat die Drakensberger se onderhoudsbehoefes so laag is, is dit net soveel makliker om hulle deur hierdie droogtetypperk te dra as in die geval van diere met 'n hoër onderhoudsbehoefte.”

GEBOEKSTAAFDE VOORDELE

Twee ander Drakensberger-boere beaam hierdie laaste stelling van Henk heelhartig. Hannes Lombaard van Westend Landgoed in die Morgenzon-omgewing in Mpumalanga, boer reeds 40 jaar kommersieel met Drakensbergers. In die suurveldomgewing waar hulle boer, sê hy, is die Drakensberger se vrugbaarheid en aanpasbaarheid van die deurslaggewende faktore wat die ras vir hulle so winsgewend maak.

In die teenoorgestelde rigting, in die Hotazel-omgewing van die Kalahari, boer Werner Vermeulen op die plaas Middelpuys. Hy het sowat 20 jaar gelede as 'n groentjie met sy beesboerdery begin. Sy keuse om met Drakensbergers te boer, sê hy, kom van wat hy gesien het in die berge naby Badplaas in Mpumalanga. Nou, 20 jaar later, is hy nog méér oortuig daarvan dat hy die regte keuse gemaak het.

Onder die uiters strawwe droogtetoestande van die afgelope paar jaar, kon hy steeds 'n kalfpersentasie van 96% handhaaf (in vergelyking met so min as 38% op buurplase). Die oorlewingsvermoë van die Drakensberger, sê hy, bly doodgewoon verstommend.

STAATMAKER TELERSGENOOTSKAP

Dit is alles goed en wel om die Drakensberger as bees op te hemel, sê Henk, maar 'n mens moet ook die rol van die telersgenootskap uitsonder.

“Waar interne politiek in die meeste telersgenootskappe daarvoor berug is dat dit eintlik die ras terughou en skade berokken, kan ek met eerlikheid sê dat die gees onder Drakensberger-telers geweldig eensgesind is en dat lede die belang van die ras bo eie belang stel.

“Ons is 'n progressiewe genootskap wat indringend na aspekte kyk wat die ras tot nadeel of langtermynvoordeel kan wees. Ons help mekaar, en enige nuwe telers kan verseker daarvan wees dat hulle met ope arms ontvang sal word en alle hulp sal kry wat hulle benodig. ■

Vir meer inligting, skakel Henk Delpont by 083 300 1131.

'N AANGEPASTE DIER

is 'n produktiewe dier

Soos die klem in die veebedryf na vleisproduksie beweeg het, is diere met 'n goed gebalanseerde en gespierde vleiskarkas ontwikkel. Die moderne Drakensberger is 'n produk hiervan danksy sterk seleksie gegrond op wetenskaplike norme.

Naas die feit dat die Drakensberger inheems is, het die ras verskeie ander ekonomies belangrike eienskappe, soos aanpasbaarheid, vrugbaarheid, geboortegemak, sterk melkproduksie, langlewendheid, groeivermoë, voeromsetting en karkasgehalte. Voorkoms is egter hoog op die lys en seleksie word streng gedoen volgens die Standaard van Voortreflikheid.

Die waarde wat die Standaard van Voortreflikheid in die ontwikkeling van die ras bied, word maklik herken aan die eenvormigheid en algemene voorkoms van die Drakensberger. Wyle prof. Cas Maree het gesê die Drakensberger het in 'n ras met opvallende genetiese eienskappe ontwikkel, wat dit amper 'n perfekte beesras maak.

Drakensberger-telers wou nog altyd optimale en doeltreffende produksie teen die mees ekonomiese vlakke lewer. Sonder hierdie vermoë sou hulle nie met ander beesrasse kon meeding nie, veral in gevalle waar sommige Drakensberger-telers ook skape saam met hul Drakensbergers laat wei. Die Drakensberger, wat veral aangepas is om op natuurlike weiding te gedy, het 'n buitengewone grootpensvolume en die vermoë om gras, selfs van 'n lae gehalte, in vleis van hoë gehalte te omskep.

Vroulike diere, die hoeksteen van Drakensberger-teling, moet altyd in staat wees om die voervoorrade wat tot hul beskikking is, te gebruik om hulself te onderhou, bekwaam te produseer en voort te plant in uiterste, veranderlike omstandighede.

Vroulike diere moet 'n kalf sonder probleme en op 'n vroeë ouderdom kan voortbring. Daarna moet sy 'n lang en produktiewe lewe lei waartydens kalwers teen 'n optimale speengewig voortgebring word.

Telers bereik hierdie doelwitte met natuurlike weiding en minimum insette. 'n Uitsonderlike eienskap van die Drakensberger-koeie is haar vermoë om ná die winter te herstel. Al dié aspekte het daartoe bygedra dat die Drakensberger in 'n uitstekende moederlyn ontwikkel het.

Inligting van die Landbounavorsingsraad se Instituut vir

'n Lang en produktiewe leeftyd van 15 jaar en selfs langer is algemeen vir die Drakensberger.

Diereproduksie toon dat Drakensberger-koeie, vergeleke met ander beesrasse in Suid-Afrika, die laagste voorkoms van siektes en kalfsterftes toon. Dit dui op probleemlose bestuur, veral waar ekstensiewe weidingspraktyke toegepas word.

Drakensberger-bulle is bekend om hul libido en lang, produktiewe lewe. Aangesien Drakensberger-bulle uit 'n moederlynras afkomstig is, is hulle ideaal vir gebruik by koeie van alle rasse, soorte en groottes.

Die Drakensberger-bul se kruisteelvermoë moet ook nie onderskat word nie, veral omdat die Drakensberger nie verwant is aan enige ander beesras ter wêreld nie.

Die koeidoeltreffendheid van so 'n kudde word verbeter omdat minder probleme ondervind word wanneer koeie kalf. 'n Drakensberger-bul, veral dié wat vroeër gereed is vir voortplanting, sal ook die sogenoemde maervleis-beesrasse se vordering tot markgereedheid verbeter. Naspeense groei, voeromsetting en karkasgehalte, in sover dit deur die bul bepaal word, beïnvloed die eindproduk, naamlik die vleis. In hierdie opsig het die Drakensberger-bul 'n bewese rekord. ■

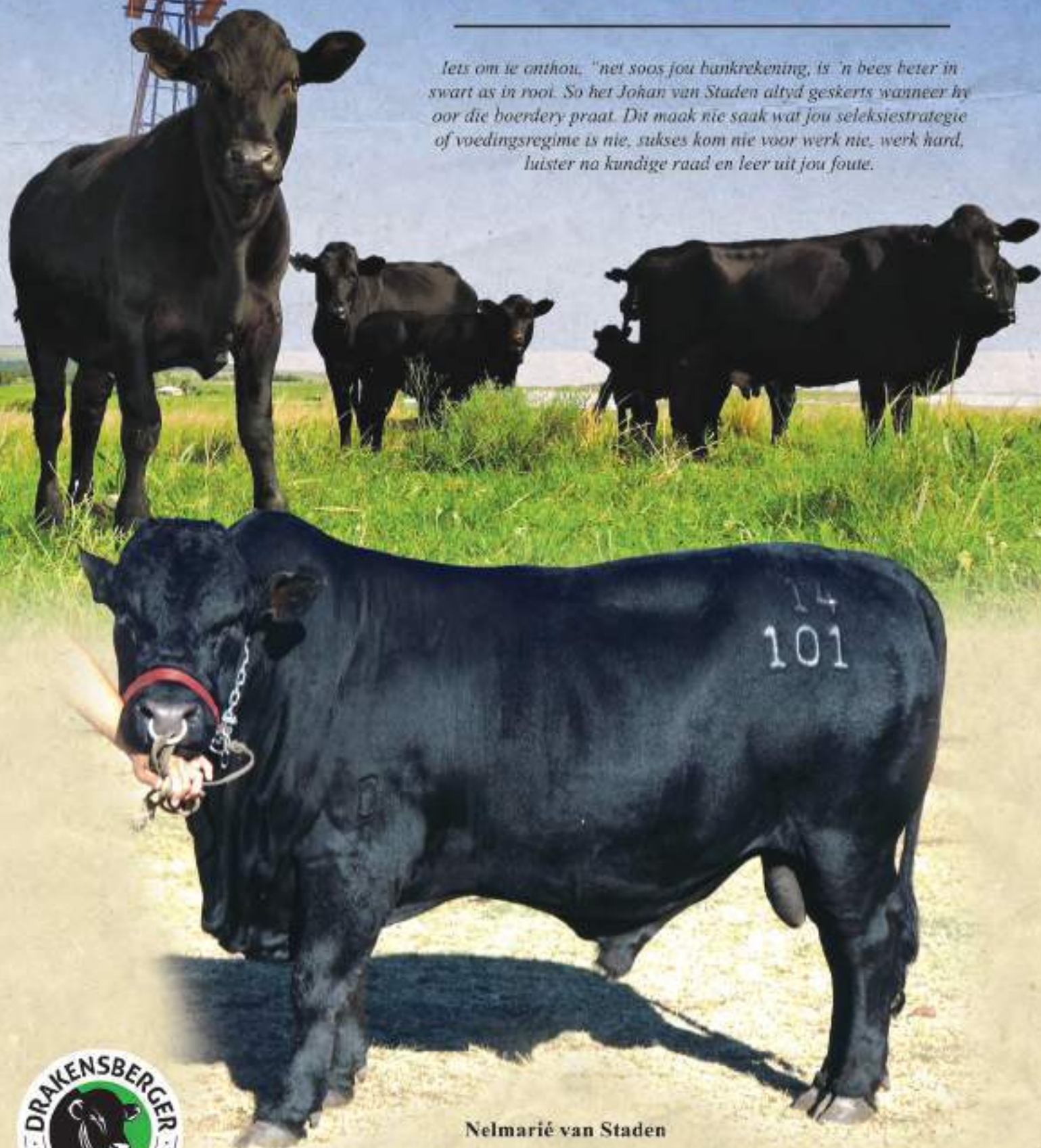

Bonheim

DRAKENSBERGERS

Iets om te onthou, "net soos jou bankrekening, is 'n bees beter in swart as in rooi. So het Johan van Staden altyd geskerts wanneer hy oor die boerdery praat. Dit maak nie saak wat jou seleksiestrategie of voedingsregime is nie, sukses kom nie voor werk nie, werk hard, luister na kundige raad en leer uit jou foute.

Nelmarié van Staden

082 466 4868 | bonheim.drakensberger@gmail.com

Magaliesburg

VOORKOMS VERKLAP

goeie eienskappe van bees

'n Dier se vermoë tot aanpasbaarheid, gehardheid en natuurlike benadering tot reproduksie kan bepaal word deur sy fisieke eienskappe te bestudeer. Tydens 'n webinaar van die Drakensberger Beestelersgenootskap het kenners raad gegee oor die aspekte waarvoor boere en telers op die uitkyk moet wees.

Aanpasbaarheid by beeste is belangrik wat veral die omgewing en temperatuur betref. 'n Dier se gemakstemperatuur is by omgewingstemperatuur van 10-27 °C. "Diere moet ultravioletstrale van die son af kan weerkaats en nie aantrek nie, anders gaan hulle warm word en sukkel om aan te pas," sê mnr. Danie Bosman, 'n veekundige wat lank verbonde was aan die Landbounavorsingsraad (LNR), waar hy onder meer betrokke was by die prestasietoetsskema van al die beerasse.

Hy sê blink, gladde hare, velkleur en veldikte is belangrik vir diere om hitte te kan verduur.

"Die vel, 'n belangrike orgaan, is 8% van die dier se gewig. 'n Dik vel is noodsaaklik vir aanpasbaarheid omdat dit meer bloedsomloop na die oppervlak het. Só kan die dier van oortollige hitte ontslae raak."

Bosman sê 'n dier se vel word in die nek gemeet en moet minstens 18 mm wees; 12 mm of 14 mm is te dun.

Hoewel 'n bees se fisieke voorkoms 'n goeie aanduiding is of hy by die klimaat gaan aanpas, sê mnr. Pikkie Uys, 'n boer van die Wakkerstroom/Volksrust-omgewing in Mpumalanga,

aanpasbaarheid is net so belangrik in herlewingslandbou.

"Ek het verlede jaar 'n ultrahoëdrukbeweidingsproef gedoen waar ons tot 900 beeste op 0,8 ha per dag laat wei het met agt, ses en drie skuiwe per dag. Ek het gesien die besetting by my eerstekalf-koeie het daaronder gely en watter groot verskil daar tussen diere kan wees wat aanpasbaarheid betref. Sekere diere het eenvoudig die vermoë om hul kondisie beter te behou en dus vinniger te kan herstel ná kalwing en herbeset te raak. Hierdie diere is beter aangepas vir hul omgewing."

Uys sê hy wil voedingsaangepastheid voeg by eienskappe wat nodig is vir aanpasbaarheid. Diere pas aan by ongunstige invloede wat hul gehardheid kan beïnvloed.

"Ons besef nie hoeveel skade ons aanrig met al die byvoeding en hoë-energie-rantsoene wat ons die jong diere gee nie, asook dipstowwe en doseermiddels.

"Deur my diere te dip, het hulle binne ses maande hul weerstand vir rooiwater verloor, maar ek kan dit binne ses maande terugkry deur hulle weer bloot te stel. Dit is 'n mite dat inheemse rasse nie rooiwater of galsiekte kry nie. Ek glo wel hulle het 'n beter vermoë om 'n weerstand te ontwikkel, maar hulle kan dit ook verloor," sê Uys.

Hy sê al hoe meer veeboerderye word ingesluk deur saai-boere wat meer geld op 'n kleiner hoeveelheid hektaar kan verdien. Om winsgewend te wees, is dus noodsaaklik vir 'n beesboer as hy ook mededingend wil wees.

"Winsgewendheid word deur veelading en vrugbaarheid bepaal. Ons sal dus meer diere op minder grond moet aanhou. 'n Outomatiese gevolg hiervan gaan kleiner diere met 'n laer onderhoudsbehoefte wees.

"Kleiner diere is nie vrugbaar omdat hulle klein is nie. Hulle is klein omdat hulle vrugbaar is. Dinge soos 'n gladde, blink vel, kondisie en kleur is baie belangrik, maar prestasie wys jou alles. Die toppunt van prestasie vir

Aanpasbaarheid speel 'n rol by diere se vrugbaarheid en grootte.

die vroulike dier is om elke jaar vanaf die ouderdom van twee jaar af 'n gesonde, lewenskragtige kalf te lewer.

“Boere gaan hulle vasloop as hulle direk vir groei selekteer. Groei is belangrik, maar dit moet relatief tot die dier se raam wees. Die dier wat vinnig groei vir sy eie raamgrootte sal in die meeste gevalle die beste dier wees.”

GROOTTE VAN KOEI

Bosman sê die grootte van die koei is belangrik wat betref aanpasbaarheid, reproduksie en hoeveel diere op 'n gegewe oppervlakte aangehou kan word.

“Die koei se grootte is 'n kwessie van balans met die omgewing, waarvan voeding die belangrikste is. 'n Koei wat 600 kg weeg, vreet 18 kg voer, teenoor 'n koei van 400 kg wat 12 kg vreet. Dit maak 'n groot verskil om die fisiologiese aspekte, wat hormone insluit, aan die gang te hou.

“As die koei wat 18 kg per dag moet vreet dit nie kry nie, gaan sy nie reproduseer nie. As sy nie reproduseer nie, gaan sy daardie kalf verloor. Ons wonder dikwels hoekom die koei wat 600 kg weeg haar kalf verloor en dink iets moes gebeur het, maar dit is juis dié koei wat jy moet uitskot. Daardie koei is te groot vir die omgewing en sy sê dit vir jou deur haar kalf tydens of dadelik ná geboorte te verloor.”

Wanneer 'n dier se voorkoms en grootte bekyk word, moet die beginsel van bespierung teenoor goeie vleiseienskappe ook onder die vergrootglas geplaas word.

Bosman sê daar moet 'n balans wees tussen bespierung, reproduksie, melkproduksie en aanpasbaarheid. As 'n boer nie daardie balans handhaaf nie, gaan hy teëspoed optel by reproduksie en melkproduksie.

“Ons wil almal bespierung hê, veral by die bulle. Ons moet egter

Mnr. Danie Bosman sê telers moet eerder bulle uitsoek wat koeie dek wat by die veld aangepas is, en nie noodwendig die sterk, gespierde bulle nie.

onthou dat die vroulike diere van die bul wat jy gebruik, oor 15 jaar nog in die kudde is en as jy 'n fout maak, stap daardie fout al die pad saam.

“Pas op vir oorbespierung en dubbelspieregene. Die nadele wat daardie beeste inbring, is op alle vlakke net te veel – op bouwvormvlak, die ingewande; hart en lewer wat kleiner is; en die spiere wat geen vet het nie. As jy buitevet en marmering verloor, verloor jy reproduksie. Jy het vet nodig vir herbesetting en vir reproduksie,” sê Bosman.

Uys sê hy het begin om diere met die dubbelbespierungsgeen te identifiseer en hulle nie meer te gebruik nie. “Ek het besef hulle is verantwoordelik vir 80% van probleme met kalftyd. Daardie diere het ook nie melk nie, hulle sukkel om weer bevrug te raak en van hulle toets dragtig, maar wanneer die kalfseisoen kom, kalf hulle nie. Ek twyfel dus nie daaroor dat dié diere minder vrugbaar is nie.”

BENUT STAMBOEKE

Reproduksie is die grondslag van 'n kudde se voortbestaan en 'n stamboek is 'n nuttige handleiding waarsonder 'n boer nie kan klaarkom nie.

“Jy maak 'n reusefout as jy dink jy kan sonder stambome met diere teel. As jy egter stambome- en reproduksierekords het en dit nie gebruik om swakke diere uit te gooi nie, is dit min werd,” sê Bosman.

“Ek werk al 'n klompie jare saam met twee kommersiële telers, en dit maak my bekommerd dat hulle geen idee het van die stambome en watter verse watter bulle se kalwers is en wat die opvolgbul is nie.

“As jy byvoorbeeld inteling kry deur 'n pa by 'n dogter te sit, is reproduksie die eerste eienskap wat geraak word. Binne die Drakensberger-ras kan jy 'n mate van kruisteling toepas deur verskillende lyne met mekaar te paar, maar bly in beginsel weg van inteling. As jy familie wil gebruik, gaan na lynteling toe (neef en niggie), en dan na 'n lyn wat goeie prestasies lewer.

“Ek hou van stamboeke omdat ek dan die ma kan kry. Ek kan sien wat haar reproduksie en melkproduksie is, en wie haar ma, ouma en oupa is. Stoettelers plaas al hierdie inligting in die katalogus, wat uitstekende waarde bied. As jy 'n bul koop en die ma is 'n swak reprodukerende koei, voeg jy 'n klomp swak gene by jou kudde.”

REPRODUKSIE

Die ontwikkeling van reproduksie-organe is ook belangrik. In die geval van vroulike diere is die eerste ding waarna opgelet moet word, dat die koei vroulik lyk, sê Bosman. Die hele dier moet vroulik wees, van die kop tot die skouers en blad. Sy moet ook 'n wigvorm hê en haar vroulike dele moet goed ontwikkel wees.

“Ons het op 'n keer embryo's by 60 koeie getap vir mense in Amerika. Van hierdie koeie het 42 embryo's op 'n slag gelewer en ander vyf. Dit was interessant om na hul bouwvorm en geslagsdele te kyk. Dié wat minder gelewer het, was swakke en hul geslagsdele en uier was 'n bietjie kleiner. Hulle het 'n bietjie meer bespierung gehad en was growwer diere, dus tel vroulikheid baie.”

Uys sê hy kyk na kondisie, blink vel en die ontwikkeling van die vulva en uier as aanduidings van korrekte hormoonbalans.

“Vir die genetiese vooruitgang van jou kudde is die bulle egter baie belangrik. Jy gaan dit nie bewerkstellig deur swak koeie uit te gooi nie, maar net deur beter bulle te gebruik.

DIE BULLE

“Elkeen moet sy eie resep vir bulseleksie gebruik, maar dit behels min of meer dat 'n bul soos 'n bul moet lyk en optree. Hy moet 'n sterk en breë kop, nek en oogbanke hê, en 'n swaar voorkwart ▶

en wig na agtertoe. Die belangrikste is die skrotum, want dit is 'n baie goeie aanduiding van vrugbaarheid. Dit moet egter relatief wees, dus 'n groot skrotum in verhouding met sy raam," sê Uys.

Die bul se skrotum moet goed gevorm en simmetries wees, want dit huisves die semen.

"Vir behoorlike besetting van koeie is 35 miljoen sperms nodig. As net 20 miljoen sperms ejakuleer, gaan die koei nie beset raak nie. Dit is gekoppel aan die grootte van die skrotum en uitstekende byballe wat duidelik sigbaar is. Libido is ook belangrik omdat die bul meer as een koei moet dek. Dit kan bepaal word deur op die

uitkyk te wees vir 'n kaal kol op die voorkop en ander sekondêre eienskappe, soos 'n bul wat vol lewe lyk. Die skede moet ook nie te lank wees nie, want dit beduiwel die reproduksieproses."

Uys sê teling gaan juis oor hoe om eienskappe te teel wat nie met 'n ander ras verbeter kan word nie. "Dit is die meeste van die tyd oorlewingseienskappe, soos vrugbaarheid en aanpasbaarheid." ■

■ NAVRAE: Web: www.drakensbergers.co.za

TEMA: Beskrywing van die bees PUBLIKASIE: Bylae tot Landbouweekblad JAAR: 2021

Vleisbeeste en voerkrale: **VERSEKER VERBRUIKERSVERTROUW**

Die deeglike monitering van Suid-Afrika se voerkraalkudde is noodsaaklik – ter wille van uitvoer en sodat plaaslike verbruikers gerus kan wees hulle koop veilige kos. Twee kenners het lig hierop gewerp op 'n webinar van die Drakensberger Beestelersgenootskap.

Die speenkalfbedryf maak staat op goeie verhoudinge tussen produsente en kopers, terwyl ander kundiges hulle op navorsing toespits om die rooivleiswaaidekking vaartbelyn te maak.

"In Suid-Afrika word die beste rooivleis nie uitgevoer, soos in die vrugtebedryf nie, maar aan plaaslike verbruikers beskikbaar gestel. Hulle kan verseker wees die vleis is van internasionale gehalte en hulle hoef nie bang te wees om rooivleis te eet nie," sê mnr. Dewald Olivier, hoofbestuurder van die Suid-Afrikaanse Voerkraalvereniging (Safa).

Hy sê dit is noodsaaklik dat die voerkraalbedryf voldoen aan vereistes wat met naspeurbaarheid, dieregesondheid, voedselveiligheid en voedselsekerheid verband hou. Hy sê dit maak sin dat naspeurbaarheid van die voerkraal af teruggevoer word na die boer toe, maar wys daarop dat die toekoms van beesvleisuitvoer eintlik op vertrouensverhoudinge tussen deelnemers gaan berus.

Hy meen daar gaan produsente wees wat nie aan die vereistes van 'n naspeurbaarheidstelsel kan of wil voldoen nie en eerder vir die plaaslike bedryf vleis teen sekere pryse sal produseer.

Vir voerkrale in Suid-Afrika om winsgewend en volhoubaar te wees, moet dit wetenskaplik bestuur word. FOTO: Verskaf.

“Boere wat uitvoergerig is, sal vertrouensverhoudinge met voerkrale bou, wat op húl beurt in soortgelyke verhoudinge met betrokkenes verder in die waardeketting sal staan, plaaslik én internasionaal.”

Olivier sê daar sal onderafdelings in die vleisbedryf wees waarin almal verbind is tot die uitvoer van naspeurbare, siektevrye vleis na internasionale handelsvennote wat daardie onderafdelings se protokolle vertrou. Soos in die geval van varkvlies, sal sulke onderafdelings kan aanhou uitvoer, ongeag die heersende nasionale bek-en-klouseerstatus of voorkoms van ander diersiektes in ander dele van die land.

Hy sê om 24% van Suid-Afrika se beesvleisproduksie te kan uitvoer, sal die land 'n beter graderingstelsel vir vleis moet instel wat vir buitelandse verbruikers aanvaarbaar sal wees. Benewens ouderdom moet dit sagtheid en marmering aandui.

Kommunikasie tussen die telersgroepe en die kopers van hul diere is van groot belang vir die suksesvolle bemarking van speenkalwers. 'n Belangrike aspek in die oop gesprek tussen belanghebbendes is om te verstaan waarom sekere kalwers beter in 'n voerkraalstelsel vaar as ander.

Nog 'n aspek waarvolgens produsente beter pryse vir hul diere by die voerkraal kan beding, is die bepaalde gesondheidsvlak van die kudde, onder meer die inentingsprogram wat die boer volg. Olivier ondersteun die noukeurige boekstaving van die kudde se geskiedenis, wat daartoe kan bydra om die naspeurbaarheid van 'n produk van die plaas tot op die verbruiker se bord te bevorder.

“Hoewel diere ons produk is, is ons 'n besigheid wat op verhoudings gebou is. Voerkrale het produsente nodig en ons glo hulle het ons ook nodig. Ons het lank teen mekaar gewerk, maar ons moet nou saamstaan om ons produk in die buiteland te verkoop.”

Die voerkraalbeweging se kode van beste bestuurspraktyk behels van die goeie versorging en grootmaak van diere deur middel van goeie bestuur tot die behoorlike uitoefening van veeartsenykundige praktyke en die behandeling van diere. Alles word gekoppel aan die internasionale ISO-standaard wat onafhanklik gemonitor word.

“Suid-Afrikaanse vleis ding met die beste ter wêreld mee. Die wêreld se markte is oop. Ons moet ál nader aan selfregulering beweeg, waarvan dié projek 'n goeie begin is,” sê Olivier.

NAVORSING

Mnr. Phillip Oosthuizen, wat vir sy doktorsgraad in landbou-ekonomie aan die Universiteit van die Vrystaat studeer, se navorsing oor vleisbeeste is daarop toegespits om die hele rooivleiswaardeketting meer vaartbely te maak en meer waarde uit die bedryf te put. Dit sluit onder meer in die ondersoek na die beesrasse wat die beste groei, die ideale aanpassings- en voertydperk, die beste rantsoene en vleisgradering.

Hy sê nie net die beste bestuur is noodsaaklik om wins te maak nie, maar 'n wetenskaplike boer moet ook seker maak hy bly aan die voorpunt deur die beste tegnologie te benut en self navorsing te doen oor hoe om sy waardeketting te optimaliseer.

“Die boer moet volgehoue aandag skenk aan die produkte wat hy lewer, asook aan die prosesse, tegnologie, sakemodelle en sektore wat daarmee verband hou. Die uiteindelijke doelwit is ekonomiese volhoubaarheid.”

Oosthuizen sê Suid-Afrika slag gemiddeld 8 miljoen beeste per jaar, waarvan 75% deur voerkrale met staanplek vir 700 000 beeste gaan. Hoewel die plaaslike vleisbeesbedryf dinamies is, is daar heelwat ruimte vir verbetering om die voerkraalbedryf meer winsgewend te maak.

Oosthuizen sê die vraag is hoe ekonomies volhoubaar dit is. Stygende produksiekoste kan slegs teëgewerk word deur meer

op dieselfde grond te produseer, groter te word, te diversifiseer en waarde toe te voeg. By die Sernick-groep, waar hy hoof van navorsing en ekonomie is, word iets van alles gedoen. Die klem is egter op groter winsgewendheid uit die beesboerdery, voerkraal en waardetoevoeging.

Oosthuizen se eerste navorsingsprojek in 2015 was toegespits op die presisie-afronding van vleisbeeste in die voerkraal om die beste wins te bepaal met die voertyd van verskillende beesrasse in verskillende prysskenario's. Deur onder meer die groei, voerinname en uitslagpersentasie van elke eiesoortige ras te bepaal, kan die voerkraalprestasië nageboots word. Indien prysskenario's, hoofsaaklik voer- en karkasprys, saam met die prestasiedata verwerk word, kan 'n voertyd bereken word om die hoogste wins te toon.

DOELTREFFENDHEID

“Beesboere moet besef voerdoeltreffendheid en groei word belangriker vir voerkrale. Sonder genetiese verbetering gaan voerkrale, en veral dié wat nie deel van 'n waardeketting is nie, moeilik oorleef,” sê Oosthuizen.

Voerkrale in Suid-Afrika is marginaal en riskant wanneer dit nie wetenskaplik bedryf word nie. Volgens Oosthuizen se navorsing toon voerkrale 30% van die tyd 'n verlies. Van sy aanbevelings vir winsgewende voerkraalproduksie sluit in:

- Koop gesonde, goeie speenkalwers van bulle waarvan die groei en voeromsetting bekend is. Stoettelers kan werklike waarde toevoeg deur hul bulle geneties te selekteer vir groei en voeromsettingsvermoë. Telers wat hul bulle daarvoor laat toets en daarvolgens selekteer, kan dié eienskap na die kommersiële produsent se kudde oordra vir beter waarde in die voerkraal. Vroulike diere wat uit geselekteerde stoetbulle geteel is, sal oor hierdie eienskappe beskik en behoort dit aan hul nageslag oor te dra. Akkurate stambome tesame met seleksie vir genetiese verbetering verhoog die voorspelbaarheid van teling en is van die waardetoevoeging wat die stoetteler aan die kommersiële teler bied. Wetenskaplike vordering sal stoettelers binne die volgende drie tot vyf jaar in staat stel om hul diere ook te selekteer vir vleissagtheid. Vleis van dié beeste sal tot 'n beter eetervaring vir die verbruiker lei.
- Beeste moet die nodige aanpassing (*backgrounding*) ondergaan voor hulle voerkraal toe gaan. Die bulle moet eers 30 dae lank op veldweiding wees waar hulle 'n aanvullende proteïenlek kry. Groei word tot 1 kg per dag beperk. Daarna word die diere tien dae lank in die voerkraal op 'n voerkraal-beginnerrantsoen aangepas. Dan is hulle gereed om die voerkraalproses te volg. Die doel van die aanpassing is die oorskakeling van die rumen van 'n melk-en-gras- na 'n graanrantsoen, wat baie energie bevat en die rumen se suurvlek verlaag. Die kalf moet ook kans kry om gemaklik saam met ander kalwers in 'n klein kampie uit dieselfde voerbak te vreet. Verder help dit om immuniteit op te bou.
- Navorsing wat gedoen is om die optimale slagtyd van verskillende rasse te bepaal, word gebruik om die finansiële voordeel daarvan te kry.
- Kalwers wat nie in die voorbereidingsfases presteer nie, sal ook nie in die voerkraal presteer nie. Sowat 10% word uitgeskot voordat hulle voerkraal toe gaan. ■

NAVRAE: Mnr. Derwald Olivier, e-pos: exec@safedlot.co.za, 082 800 3737, web: safedlot.co.za; mnr. Phillip Oosthuizen, e-pos: phillip@sernickgroup.co.za

STANDAARD VAN *voortreflikheid*

Hierdie is die minimum standaard vir keuring volgens voorkoms en prestasie. Behalwe in die geval van nuwe Hulpstamboek A aannames, sal beeste nie goedgekeur

word as daar nie prestasiesyfers tydens keuring is nie. Lede word onder die konstitusie verplig om aan die amptelike prestasietoetsskema deel te neem voordat keuring kan plaasvind.

	BUL	KOEI
ALGEMENE VOORKOMS (20 punte)		
	'n Swart aangepaste vleisbees met treffende lang, diep lyf.	'n Swart aangepaste vleisbees met treffende lang, diep lyf.
Rasegtheid en Karakter	Soos blyk uit 'n statige manlike kop, vorm van oë en kop, voorkoms van horings, nekplasing en vorm van skof en skouers, lengte van rug en kruis, haarkleur en tekstuur.	Soos blyk uit 'n statige vroulike kop, vorm van oë en kop. Kromming en deursnit van horing, lenige verfynde nek en netjiese aanhegting en plasing van skouers, lengte van rug en kruis, haarkleur en tekstuur.
Bouvorm	Duidelik omlyn, reguit, simmetries en egalig gevlees. Lyf lank, diep, breed met aanvallige bo- en onderlyn. Gemaklike vry gang met lang treë.	Duidelik omlyn, reguit, goed gebalanseer, simmetries en egalig gevlees. Lang lyf, redelik diep, breed, groot kapasiteit met 'n aanvallige bo- en onderlyn. Gemaklike vry gang met lang treë.
Kwaliteit	Soos blyk uit 'n soepel dik vel, haarbedekking en tekstuur, sterk en platbeen en vol egalige vleisbedekking.	Soos blyk uit 'n soepel los vel, haarbedekking en tekstuur, sterk, platbeen met egalige vleisbedekking.
Kleur	Blink-swart met die verskynsel af en toe van grys kolle op die lyf en grys stertkwas. Wit is toelaatbaar in die onderlyf.	Blink-swart met die verskynsel af en toe van grys kolle op die lyf en grys stertkwas. Wit is toelaatbaar op die onderlyf.
MASSA EN GROOTTE VIR OUDERDOM (3 punte)		
	Volwasse massa nie minder as 800kg. Grootte en massa vir ouderdom gebaseer op produksiegegewens, soos verskaf deur die Amptelike produksie aantekeningstelsel, is 'n vereiste by keuring.	Grootte en massa vir ouderdom gebaseer op produksiegegewens, soos verskaf deur die Amptelike produksie aantekeningstelsel as vereiste vir keuring.
KOP EN HORINGS (10 punte)		
Neusspieël en Bek	Sterk en manlik. Breed met groot swart neusgate, kakebeen goed ontwikkel.	Breed met groot swart neusgate, kakebeen goed ontwikkel.
Oë	Groot, wakker, wyd geplaas, oogbanke redelik prominent.	Groot en wakker, wyd geplaas, oogbanke nie te prominent nie.
Gesig	Middelmatige lengte van oë tot bek met effense vernouing na die bek, dog goed gevul, reguit en wyd.	Middelmatige lengte van oë tot bek, dog goed gevul, reguit en wyd.
Voorkop	Effens kort, breed, reguit, plat en gevul beide tussen die oë tot onder die horings.	Effens kort, breed, reguit, plat en gevul beide tussen die oë tot onder die horings.
Profiel	Weens redelike prominente oogbanke en vol voorkop vertoon profiel baie effens geboë. Neusbeen is egter plat en reguit.	So te sê 'n reguit lyn, dog nie hol nie.
Kruin	Plat en wyd, tot effens prominent by onthoringde diere.	Plat en wyd, tot effens prominent by onthoringde diere.
Ore	Groot, dog nie spits nie.	Groot, dog nie spits nie.
Horings	Sterk en matig lank, wit met swart punt in volwasse dier, rond of baie effens ovaal, kom sywaarts uit kop, dan vorentoe en opwaarts. Onthoringde diere en natuurlike poenskop diere is toelaatbaar.	Sterk en matig lank, wit met swart punt by volwasse diere. Rond of effens ovaal uit kop dan vorentoe en opwaarts. Onthoringde diere en natuurlike poenskop diere is toelaatbaar.

	BUL	KOEI
NEK, SKOF EN KEELVEL (6 punte)		
Nek	Matig, kort en sterk, bo breed en gevlees, diep met egalige aansluiting aan kop en skouers.	Fyn, lenig dog reguit en sterk met goeie diepte wat mooi aansluit aan kop en skouers.
Skof	Groot, plat en goed aan skouers geheg.	Feitlik geen skof nie.
Keelvel	Goed en eweredig ontwikkel. Strek van kakebeen tot borsstuk.	Goed en eweredig ontwikkel. Strek van kakebeen tot borsstuk.
SKOUERS, BORSSTUK, BORSKAS, RIBBES EN KAPASITEIT (12 punte)		
Skouers	Sterk, diep, goed en egalig gevlees, stewig aan kambene en ribbes geheg. Kambene nie prominent nie. Skouers ook opvallend egalig gevorm en gespierd bo kambene.	Diep, goed egalig gevlees. Fyn en mooi aan ribbes en kambene gevoeg. Kambene nie prominent nie.
Borsstuk	Wyd en redelik diep, nie te prominent nie.	Nie prominent nie, wyd en redelik diep.
Borskas	Diep, wyd en vol agter die blaaië en elmboë.	Redelik diep, wyd en vol agter die blaaië en elmboë.
Ribbes en kapasiteit	Goeie ribsprong, rond en diep met goed ontwikkelde verteringsruimte.	Goeie sprong van ribbes, rond en diep met goed ontwikkelde verteringsruimte.
BOLYN, RUG, LENDE, HEUPE, KRUIS EN STERT (16 punte)		
Bolyn	Lank en reguit van kambene tot heupe.	Lank en reguit van kambene tot heupe.
Rug	Opvallend lank, breed en eweredig gevlees.	Opvallend lank, breed en eweredig gevlees.
Lende	Breed, vol en diep gevlees met mooi inskakeling by rug en kruisstuk.	Breed, vol en dik gevlees met mooi inskakeling by rug en kruisstuk.
Heupe	Breed en goed bedek, maar nie met prominente heupbene nie.	Breed en goed bedek, maar nie met prominente heupbene nie.
Kruis	Goed bespierd, sonder vetophoping, opvallend lank, wyd tussen draaibene, val effens na sit- en draaibene gevolglik effens dakvormig. Sitbene redelik ver uitmekaar. Bekkenwerwels nie te prominent nie.	Goed gevul en opvallend lank sonder vetophoping, wyd tussen draaibene met 'n effense val na die sitbene en draaibene gevolglik effens dakvormig. Sitbene redelik ver uitmekaar. Bekkenwerwels nie te prominent nie.
Stert	Sertaanhegting redelik hoog maar nie prominent nie, van middelmatige dikte met growwe kwas en lengte tot onderkant hakke.	Sertaanhegting redelik hoog maar nie te prominent nie, van middelmatige dikte met growwe kwas en lengte tot onderkant hakke.
DYE, BROEK EN BINNEBOUD (Bul: 12 punte)		(Koei: 10 punte)
Broek/Dye	Lank, breed en vol. Strek af tot naby hakke dog nie oordrewe rond nie.	Lank, breed en vol. Strek af tot naby hakke dog nie oordrewe rond nie.
Binneboud	Diep en vol.	
BENE, KLOUE EN BEENSTRUKTUUR (10 punte)		
Bene	Onderste skenkels redelik kort, sterk, reguit en vierkantig geplaas. Knieë en hakke groot en sterk. Goed gespierd.	Onderste skenkels redelik kort, sterk, reguit en vierkantig geplaas. Knieë en hakke groot en sterk. Goed gespierd.
Kloue	Groot, hard, swart en mooi gerond.	Groot, hard, swart en mooi gerond.
Beenstruktuur	Kwaliteit getoon deur 'n sterk, harde en platbeen.	Kwaliteit getoon deur 'n sterk, harde en platbeen.
TEELORGANE (Bul: 8 punte)		(Koei: 10 punte)
	MANLIKE ORGANE: Egalig gevorm, goed ontwikkel en ewe groot teelballe met minimum testes omvang volgens minimum standaarde.	UIER: Groot, soepel, lang uier met goeie voor- en agteraanhegting, nie vlesig of hangend nie. Melkare groot en vertak.
	SKEDE: Nie oormatig ontwikkel.	SPENE: Spene van middelmatige lengte vierkantig en wyd uitmekaar geplaas.
VEL EN HAAR (3 punte)		
Vel	Dik. Los en soepel.	Los en soepel.
Haar	Blink-swart, van medium lengte en fynheid, growwer in nek en kop, reguit en dig.	Blink-swart van medium lengte en fynheid, reguit, blink en dig.

Inleiding

VELD- EN KUDDEBESTUUR

*en ons beste se uitnemende rol daarin – in harmonie
met die natuur*

As inheemse ras is die Drakensberger met sy aanpasbaarheid en gehardheid, die ideale ras om 'n beduidende rol te speel in die toekoms van die Suid-Afrikaanse landbou. Die doelstelling van herlewingslandbou en die fokus op langtermyn volhoubare landboubeginsels is ideaal belyn met die eienskappe van die inheemse Drakensberger. Hierdie gedeelte van die joernaal bevat artikels oor die rol van die Drakensberger in herlewingslandbou, weidingsbestuur en kuddebestuur.

Artikels in hierdie joernaal is gepubliseer in óf Afrikaans óf Engels. Die artikels waarvan 'n vertaalde weergawe ook beskikbaar is, het 'n QR-kode wat verwys na die Drakensberger SA webblad waar dit aanlyn beskikbaar is.

Seleksie en bestuur van **VERSE EN EERSTEKALFKOEIE**

Die seleksie en bestuur van vervangingsverse is baie belangrik, aangesien dit die toekomstige koeikudde is en verkeerde seleksiebesluite en/of swak bestuur van verse groot finansiële implikasies kan inhou oor die kort- sowel as die langtermyn.

Die doelwit met seleksie en bestuur van verse kan as volg opgsom word:

- Om verse se onproduktiewe periode so kort moontlik te maak deur hulle op 'n relatief jong ouderdom dragtig te kry.
- Om 'n hoë persentasie verse (90%+) dragtig te kry binne 'n kort (maksimum 90 dae, maar verkieslik korter) teelseisoen.
- Om kalfprobleme by verse tot 'n minimum (laer as 3%) te beperk.
- Om die eerstekalkoeie so gou moontlik na kalwing weer dragtig te kry.
- Om relatief swaar kalwers te speen van die eerstekalkoeie.

SELEKSIE

Soos met bulseleksie, is die grondslag van die seleksie van vervangingsverse duidelike teel doelwitte en 'n weldeurdragte teelstrategie. Dit geld natuurlik nie net vir die stoetteler nie, maar ook vir gewone vleisbeesboere. Sonder duidelike teel doelwitte en 'n weldeurdragte teelstrategie is dit bykans onmoontlik om enige sinvolle seleksie te doen en kan mens maklik vergeet om te fokus op daardie eienskappe wat werklik ekonomies belangrik is.

Omdat 'n vers geen bewese rekord het ten opsigte van eienskappe soos reproduksie, gemak van kalwing en moederlike vermoë nie, moet alle beskikbare inligting van veral haar moeder en, waar toepaslik, ook haar vader en ander verwantes gebruik word om 'n ingeligte besluit te neem by seleksie. Waar beskikbaar, behoort teelwaardes (liewer as indekse) gebruik te word in seleksie, omdat teelwaardes 'n meer betroubare aanduiding is van 'n dier se genetiese meriete. Die geheim is egter om hierdie teelwaardes altyd in balans te gebruik met ander belangrike eienskappe, veral funksionele doeltreffendheid.

Die volgende seleksieprosedure word aanbeveel by die seleksie van verse:

- Die eerste seleksie van verse vind gewoonlik plaas wanneer hulle gespeen word. Die eienskappe waarna daar op hierdie stadium opgelet behoort te word is die volgende:
 - Voorspeense groei en melkproduksie: Die vers se speenindeks is 'n evaluering van beide haar moeder se melkproduksie en haar eie groeitempo tot op speen. Skot verse met 'n lae (onder 90) speenindeks uit, veral as haar moeder 'n rekord het dat sy kalwers speen met swak speenindekse en/of swak teelwaardes vir speen direk (voorspeense groei) en/of speen maternaal (melkproduksie).

- Gemak van kalwing: Skot verse uit wie se moeder 'n rekord het van moeilike kalwing.
- Reproduksie: Skot verse uit wie se moeders eers op 'n hoë ouderdom vir die eerste keer gekalf het en/of se gemiddelde tussenkalfperiode (TKP) lank is en/of reproduksie-indeks laag (onder 90) is.
- Erflike gebreke: Skot alle verse uit met enige erflike gebrek, byvoorbeeld 'n skewe gesig, kort onderkaak, ensovoorts.
- Funksionele foute: Skot alle verse uit met ernstige funksionele foute, wat betref bene (byvoorbeeld regop hakke, kootgewigte wat deurtrap), hoewe (byvoorbeeld uitgroei of misvormde hoewe), vel en haarkleed (byvoorbeeld lang hare, ongepigmenteerde vel), ensovoorts.
- Raamgrootte: Skot alle verse uit wat te groot en/of rankerig is.
- Hormonale wanbalans: Skot alle verse uit wat onvroulik of osagtig lyk en/of met onderontwikkelde geslagsorgane (klein vulva). Dit alles is tekens dat daar moontlik 'n probleem is met haar vroulike hormone of dat daar 'n hormonale wanbalans is.
- Temperament: Skot alle verse uit met 'n swak (wilde) temperament.
- Die tweede seleksie van verse vind gewoonlik plaas net voordat hulle gedek word (15–24 maande ouderdom). Die eienskappe wat op hierdie stadium geëvalueer behoort te word, is die volgende:
 - Voor- en naspeense groei: Skot verse met 'n lae (onder 90) 12-maande en/of 18-maande indeks uit. Omdat die 12- en 18-maande indekse bereken word op die groei vanaf geboorte, is hierdie indekse 'n funksie van beide die moeder se melkproduksie, die kalf se groeivermoë tot op speen en die naspeense groeivermoë tot 12- of 18 maande.
 - Gaan weer die verse deur vir erflike gebreke, funksionele foute, raamgrootte, swak temperament en tekens van 'n hormonale wanbalans.
 - Meet verse se pelvisopening: Ten einde verse wat waarskynlik moeilik sal kalf vroegtydig te identifiseer, kan hul pelvisiese openinge deur 'n veearts gemeet en dié met klein pelvisopening uitgeskot word voordat die teelseisoen begin. 'n Vers wat maklik kalf se baarmoeder en geboortekanaal herstel vinniger en sy kom gouer weer op hitte as 'n vers wat moeilik kalf.
 - Keuring deur 'n telersgenootskap: Waar keuring deur 'n telersgenootskap gedoen word, vind dit gewoonlik ook op hierdie stadium plaas.

- Die derde seleksie van verse vind plaas wanneer dragtigheids-ondersoeke gedoen word. Op hierdie stadium moet alle verse wat nie dragtig is nie, uitgeskot word.
- Indien daar meer dragtige verse oorbly as wat nodig word vir vervanging en/of kuddebou, kan dit oorweeg word om die verse wat laat in die teelseisoen dragtig geword het en dus laat in die kalfseisoen gaan kalf, ook uit te skot, aangesien dit gewoonlik daardie koeie is wat die volgende jaar nie dragtig gaan word nie.
- Die vierde seleksie van verse (einkalf dan eerstekalkoeie) vind plaas wanneer hul gekalf het. Skot alle koeie uit wat moeilik gekalf het, in ag genome natuurlik dat daar nie ander faktore was (soos byvoorbeeld oorvoeding kort voor kalwing of die gebruik van 'n bul wat besonder groot kalwers gee by geboorte) wat daartoe gelei het nie.
- Die finale seleksie (van eerstekalkoeie) vind plaas wanneer hul kalwers gespeen word. Skot alle eerstekalkoeie uit wie se kalf 'n lae (onder 90) speenindeks het. Skot ook eerstekalkoeie uit met 'n lae (onder 90) koeidoeltreffendheidsindeks. Die koeidoeltreffendheid evalueer die speengewig (aangepas vir ouderdom tot 205 dae) van 'n koei se kalf in vergelyking met haar eie metabolisme of onderhoudsgewig (gewig tot die mag 0.75) by kalwing (of speen indien nie aangeteken tydens kalwing). Bv. 'n koei van 500kg wat 'n kalf van 250kg speen is meer doeltreffend as 'n koei van 600kg wat 'n kalf van dieselfde gewig speen.

Die LNR se Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema het 'n verslag, die sogenaamde Teelkuddeseleksieverslag, beskikbaar wat al die belangrike data bevat wat nodig is om koeie en verse te selekteer. Dit sluit in al die reproduksie maatstawwe, indekse, teelwaardes, goedkeuringsverhoudings en toekennings. Swak presteerders ten opsigte van elke eienskap word gemerk met 'n rooi kring om dit maklik te maak om hulle te identifiseer. Hierdie verslag is 'n waardevolle en uiters gebruikersvriendelike hulpmiddel om die teelkudde mee te evalueer en probleemdiere te identifiseer. (Terloops, die Teelkuddeseleksieverslag is ook beskikbaar in die plaas sagteware bestuursprogram, BeefPro).

BESTUUR

As gevolg van die hoë koste verbonde daaraan om 'n vers groot te maak tot na eerste kalwing, kan geen boer dit bekostig om jong koeie op hierdie kritiese stadium van hul reprodutiewe lewe te verloor nie. Soos reeds genoem, behoort bestuurspraktyke by verse en eerstekalkoeie daarop gemik te wees om verse vroeg en maklik te laat kalf en eerstekalkoeie weer vinnig in kalf te kry, aangesien hierdie aspekte die mees algemene probleme is wat beesboere ondervind ten opsigte van die reproduksiebestuur van hul kuddes.

Die primêre doelwit met versbestuur is om die maksimum aantal verse so vroeg en koste-effektief as moontlik dragtig te kry in 'n relatief kort tydperk, vir kalwing gedurende 'n tydperk wat die gunstigste is vir herkonsepsie, kalf oorlewing en voorspeense groei van die kalwers. Verse behoort, in die algemeen gesproke, dragtig te wees voordat hulle 27 maande oud is, sodat hulle sal kalf voordat hulle 36 maande oud is. Die gewig, kondisie en groeitempo van verse is belangriker aanduiders as ouderdom om te bepaal wanneer verse die eerste keer gedek kan word. Dit moet natuurlik inskakel by jou kudde se teelseisoen(e), sodat optimale gebruik gemaak word van die goedkoopste bron van hoë gehalte voer, naamlik goeie somer weiding (in 'n somer reënval gebied).

Die volgende bestuurspraktyke word aanbeveel om te verseker dat verse vroeg en maklik kalf en eerstekalkoeie weer gou dragtig word en 'n relatief swaar kalf speen:

Algemeen:

- Maak seker dat die verse inpas by die produksie-omgewing. Waak veral teen grootraam verse (wat grootraam koeie gaan word) waar die beskikbaarheid van voedsel beperkend is. Omdat eerstekalkoeie self nog groei en 'n kalf soog, is hul voedingsbehoefte baie hoog en sal hul reproduksie noodwendig daaronder lei indien hul baie kondisie verloor.
- Bestuur verse en eerstekalkoeie apart. Dit is baie belangrik dat verse, as 'n aparte groep of groepe bestuur word vandat hulle gespeen is totdat hulle die tweede keer kalf. Dit behels onder andere dat meer aandag aan hulle gegee word, dat hulle die beste kampe kry, dat hulle strategiese byvoeding kry wanneer nodig en dat 'n spesiale gesondheidsprogram gevolg word.

Paring:

- Kry verse op 65% van verwagte volwasse gewig by dekking. Indien die volwasse koeie gemiddeld 500kg weeg, moet die verse dus ongeveer 325kg weeg aan die begin van die teelseisoen. Voor kalwing moet die verse 80 – 85% van hul verwagte volwasse gewig weeg.
- Gebruik 'n kort teelseisoen. Die teelseisoen van verse behoort ideaal gesproke slegs 45 – 65 dae te wees. Die primêre voordeel van 'n kort dek- en kalfseisoen is om druk te plaas op seleksie vir vrugbaarheid. Dit het ook die voordeel dat beter toesig gehou kan word tydens kalftyd.
- Dek verse 4 tot 6 weke voor die koeie se teelseisoen begin. Deur verse vroeër as die koeie te dek, gee dit hulle 'n langer postpartum herstelperiode wat tot hoër herkonsepsies behoort te lei. Hierdie praktyk moet egter slegs oorweeg word indien die verse voldoende voeding kry vóór kalwing en ook ná kalwing totdat voldoende groen gras beskikbaar is, anders gaan hulle te veel kondisie verloor wat tot laer herkonsepsies kan lei. Dit is egter belangrik dat hul kalwers 4 – 6 weke vroeër gespeen word as die res van die koeie se kalwers, anders kan hulle steeds te veel kondisie verloor.
- Dek verse op 18 – 21 maande ouderdom indien hulle te swaar en/of te vet word om op 24 – 27 maande ouderdom te dek. Hierdie praktyk moet egter slegs oorweeg word indien voldoende goeie kwaliteit weiding en/of oesreste, hooi of kuilvoer beskikbaar is na kalwing om te verseker dat hul kondisie optimaal bly vir herkonsepsie. Indien sulke eerstekalkoeie dan ses maande gerus word voordat hulle weer gedek word (om dan in die hoof kalfseisoen te kalf), sal dit hoër herkonsepsie verseker. Die maksimum verkorting van verse se onproduktiewe lewe kan verkry word deur verse op 12 – 15 maande te dek, maar hierdie praktyk moet slegs oorweeg word indien die voeding- en algemene bestuur in 'n kudde op 'n baie hoë vlak is.
- Dek meer verse as wat nodig is vir vervanging. Tot 50% meer verse as wat nodig word vir vervanging behoort gedek te word, sodat daar voldoende dragtige verse beskikbaar is om alle nie-dragtige koeie en koeie wat vir ander redes uitgeskot moet word, te vervang.
- Oorweeg sinchronisasie van verse. Die doel met sinchronisasie is om verse so vroeg moontlik vroeg dragtig te kry gedurende 'n kort teelseisoen. Sinchronisasie is 'n redelik algemene praktyk by KI, maar hou ook voordele in by natuurlike dekking.
- Gebruik beproefde gemak-van-kalwing bulle op verse. Moeilike kalwing verleng die postpartum herstelperiode wat lei tot swakker herkonsepsie. Gebruik dus slegs bulle met 'n relatief lae teelwaarde vir geboortegewig op verse om maklike kalwing te verseker.
- Gebruik 'n hoër verhouding bulle by verse. Die gebruik van 'n hoër verhouding bulle (15 – 20 verse per bul) by verse – veral gedurende die eerste 21 dae van die teelseisoen – sal verseker dat verse wat op hitte kom makliker dragtig word vroeg in die teelseisoen.
- Stel verse en eerstekalkoeie bloot aan koggelbulle. Die

blootstelling van verse en eerstekalkoeie aan koggel- of steriele bulle of geandroginiseerde koeie vir minstens 9 dae voor die begin van die teelseisoen, sal hulle stimuleer om te begin ovuleer en meehelp dat meer verse dragtig word vroeg in die teelseisoen.

Voeding:

- Die kondisie van verse by paring en by kalwing is krities belangrik. Op 'n 1 – 5 punteskaal (1 = brandmaer; 5 = oorvet), moet verse 2.5 – 3.0 wees by paring en 3.0 – 3.5 by kalwing. Indien nodig, moet die voedingspeil van eerstekalkoeie verhoog word ná kalwing om hul liggaamskondisie in stand te hou.
- Gee aan eerstekalkoeie die beste beskikbare voeding. Die voorsiening van die beste beskikbare voeding (hetsy weiding, hooi of mieliereste) aan eerstekalkoeie nadat hulle gekalf het is krities om te voldoen aan hul hoë voedingsbehoefte en te verhoed dat hulle kondisie verloor.
- Byvoeding (in die vorm van lekke) moet gebalanseerd wees ten opsigte van proteïene, energie, minerale en spoorelemente. Die lek moet aangepas word volgens die seisoen, hoeveelheid en kwaliteit van die weiding en die kondisie van die verse.
- Voorsien 'n prikkellek 21 dae voor die teelseisoen begin. Die voorsiening van 'n prikkellek 21 dae voor die teelseisoen begin tot 42 dae in die teelseisoen, sal meehelp om 'n hoë konsepsiesyfer te behaal.
- Vermoeg oormatige energie byvoeding in die laaste drie maande van dragtigheid. Indien nodig, kan addisionele energie gedurende die laaste 50 dae van dragtigheid gegee word om te verseker dat verse se kondisietelling 3 – 3 1/2 is by kalwing. Wees egter versigtig, aangesien oormatige energie byvoeding in die laaste drie maande van dragtigheid kan lei tot groot kalwers, moeilike kalwing, 'n

langer herstelperiode vir die geboortekanaal en gevolglik langer tydperk tot herkonsepsie. Wees veral versigtig om nie verse op mielielande waar die koppe nie opgetel is nie, te laat oorwinter, want dit kan geboortegewigte verhoog en verse oorvet laat word, met gevolglike moeilike kalwings.

- Voorsien ionofore aan koeie na kalwing om die benutting van voer te verbeter. Verskeie studies het getoon dat die voer van ionofore na kalwing voerkostes met slegs ongeveer 12c/dag verhoog, maar dat dit die postpartum interval verkort met gemiddeld 18 dae, mits voldoende energie beskikbaar is.

Ander bestuurspraktyke:

- Verleen vroegetydig hulp by moeilike kalwings indien hulp benodig word. Nadat 'n vers 1 1/2 uur in stadium 2 (hoeve sigbaar) van kalwing was, sal elke addisionele 30-minute vertraging in hulpverlening lei tot 'n addisionele ses dae in die interval tot sy weer dragtig word.
- Oorweeg kruipvoeding vir eerstekalf koeie se kalwers, veral as die weiding swak is. Dit sal die kalwers se speengewigte verhoog en die koeie help om kondisie te behou wat herkonsepsie sal verbeter.
- Speen kalwers vroeg gedurende droogtes of voedingstekorte. Vroeë speen van kalwers (tot 40 dae vroeër) is volgens navorsing een van die beste metodes om die reproduksie-tempo van eerstekalkoeie te verbeter, aangesien dit voorkom dat hierdie koeie te veel kondisie verloor.

SLOT

Die seleksie en bestuur van verse en eerstekalkoeie is krities belangrik vir 'n hoë reproduksietempo, hoë speengewigte en lae kalfmortaliteite in 'n vleisbeeskudde. ■

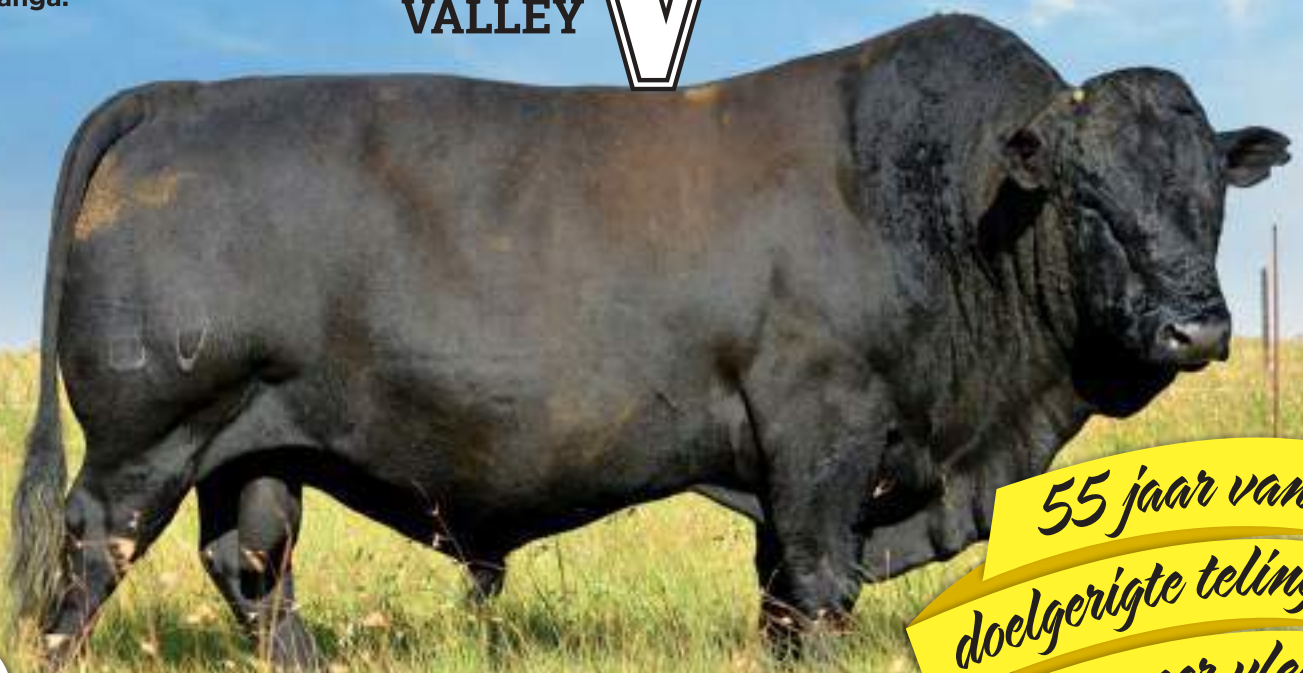
TUISTE VAN DIE DRAKENSBERGER

**Vir volgeregisteerde Drakensbergers
vanaf strawwe Rooiwater, Galsiekte
Suurveld oos van Carolina,
Mpumalanga.**

HOME OF THE DRAKENSBERGER

**John Roos 082 809 7941
Vic Roos 082 805 3932**

*55 jaar van
doelgerigte teling
vir meer vleis*

Bewaar landbougrond só **DEUR BIODIVERSITEIT**

Bewaringslandbou is 'n wye begrip wat die bestuur en die beskerming van natuurlike hulpbronne vir volhoubare landbou-produksie insluit. Die beginsels van bewaringslandbou wat lewendehawe-integrasie insluit, volg die natuur se voorbeeld.

Bewaringslandbou is 'n benadering tot die bestuur van plase (of landbou-ekostelsels) vir verbeterde en volgehoue produktiwiteit, verhoogde winste en voedselsekerheid, terwyl die hulpbronnabasis en die omgewing bewaar en verbeter word. Dié benadering word gekenmerk deur drie beginsels wat veronderstel is om gelyktydig toegepas te word.

MINIMALISEER GRONDVERSTEURING

Meganiese grondversteuring, soos bewerking met 'n ploeg, skottel-eg of beitelploeg of oorbeweidings, wat kaal of gekompakteerde grond tot gevolg het, is vernietigend en ontwrigtend vir grondmikrobes.

Dit skep 'n vyandige omgewing, pleks van 'n gunstige habitat vir grondmikrobes om in te lewe en te werk.

Die grond kan ook chemies of biologies versteur word deur die misbruik van insette soos kunsmis en plaagdoders. Dit ontwrig die simbiotiese verhouding tussen mikro-organismes en gewaswortels.

Deur chemiese insette strategies te verminder of aan te pas, kan voordeel getrek word uit dié grond-ekostelsel om plante toe te laat om noodsaaklike voedingstowwe vrylik te verkry.

DIVERSIFISEER

Suikers word deur die wonder van fotosintese deur plante vervaardig. Dit word dan deur hul wortels in die vorm van vloeibare koolstof in die grond vrygestel, en word geruil met grondmikrobes vir voedingstowwe om plantegroei te ondersteun.

Hierdie grondekostelseldiens is 'n belangrike element van gesonde grond, en kan verbeter word deur die insluiting van soveel verskillende plante en diere as wat prakties moontlik is.

Vee wat byvoorbeeld dekgewasmengsels en natuurlike weiding benut, dra tot die diversiteit by.

Met ultrahoëdigheidsbeweidings, wat 30-50% van die beskikbare plantmateriaal gebruik, kan vee wortelontwikkeling stimuleer en 80% van die voedingstowwe in die vorm van mis herwin. Biodiversiteit lei direk tot uiteenlopende grondmikrobes uit 'n verskeidenheid funksionele groepe. Op sy beurt verbeter dit die grond se vermoë om gewasse, weiding, vrugte en groente te ondersteun wat baie voedingstowwe bevat en uiters lewenskragtig is.

Drakensbergerbeeste skakel baie goed by bewaringslandbou in. Dié kudde van mnr. Danie Slabbert word in 'n hoëdrukbeveidingsstelsel bestuur. Sy kontantgewasse sluit sojabone, sonneblomme en mielies in. FOTO: Liza Bohlmann

Biodiversiteit is uiteindelik die sleutel tot die sukses van enige landboustelsel. 'n Gebrek aan biodiversiteit beperk die potensiaal van enige boerderystelsel aansienlik, en verhoog die kans op siektes en plaagprobleme.

'n Verskeidenheid funksionerende grondvoedselnetwerke verskaf voedingstowwe, energie en 'n watersiklus wat die grond in staat stel om sy volle produksiepotensiaal te bereik.

WORTELS IN DIE GROND

Nóg 'n beginsel van bewaringslandbou is om lewende wortels se groei reg deur die jaar te stimuleer. Daar is baie voedselbronne in die grond wat die grondvoedselnetwerk voed, maar daar is geen beter kos as die vloeibare koolstof wat deur lewende wortels uitgeskei word nie. Grondorganismes voed eerstens op vloeibare koolstof uit lewende plantwortels, daarna op dooie plantwortels, gevolg deur bognondse oesreste soos strooi, kaf, doppe, stingels, blomme en blare. Laastens voed hulle op ander organismes laer af in die grondvoedselketting.

Gesonde grond is afhanklik van hoe goed die grondvoedselketting gevoer word. Die voorsiening van maklik toeganklike voedsel (vloeibare koolstof) stimuleer grondmikrobes om voedingstowwe te herwin sodat plante kan groei. Die werking van die grondekostelsel word dus bepaal deur die teenwoordigheid, diversiteit en fotosintetiese tempo van aktiefgroeiende groen plante en wortels.

Só lyk grond wat propvol mikro- en makro-organismes is. Sekere landboupraktieke kan die gunstige omgewing vir grondmikrobes vernietig, en daarmee saam die simbiotiese verhouding tussen dié organismes en gewaswortels. FOTO: Bertie Coetzee

Dekgewasmengsels en gesonde, natuurlike weiding dra by tot die grond-ekostelsel vanweë die fotosintetiese tempo van aktiefgroeiende groen plante en wortels. Hier is 'n somerdekgewasmengsel met onder meer voersorghum, babala, dolichos, akkerbone en sonneblomme. FOTO: Gerrie Trytsman.

Dekgewasmengsels en gesonde natuurlike weiding produseer worteluitskeidings met wisselende samestellings en uitwerkings, en verskillende gebiede van voedingstofopname, aangesien die hoeveelheid, diepte en patrone van wortelvertakking verskil.

BEDEK GROND

'n Permanente organiese grondbedekking is deel van bewaringslandbou. Grond moet altyd bedek word deur groeiende plante en/of hul reste. Kaal grond moet selde van bo af sigbaar wees. 'n Deklaag hou die grond koel en klam, wat 'n gunstige habitat bied vir baie organismes wat die ontbinding van reste aan die gang sit deur dit in kleiner stukkie af te breek.

Volgens die Verenigde Nasies se Voedsel- en Landbou-organisasie (FAO, 2011) is die beginsels van bewaringslandbou universeel van toepassing op alle landboulandskappe en grondgebruik, met plaaslik aangepaste praktieke. Dit beteken dat enige boer bewaringslandbou enige plek ter wêreld kan toepas om biodiversiteit en natuurlike biologiese prosesse bo en onder die grondoppervlak te verbeter.

Boere moet meganiese grondversteuring tot die minimum beperk. Gebruik eksterne insette soos landbouchemikalieë en plantvoedingstowwe van minerale of organiese oorsprong optimaal, en in hoeveelhede en op 'n manier wat nie inmeng met die biologiese prosesse of dit ontwrig nie.

Bewaringslandbou help boere om goeie praktieke te beoefen, soos tydig aksies, en verbeter algehele boerdery vir gewasproduksie. Aangevul deur ander bekende goeie praktieke, waaronder die gebruik van gehaltesaad, en geïntegreerde plaag-, voedings-, onkruid- en waterbestuur, lê bewaringslandbou die grondslag om volhoubare landbouproduksie te versterk. Dit skep meer opsies vir die integrasie van produksiebedrywe soos gewasse en lewende hawe, en die integrasie van bome en weivelde in landbougebiede.

BEWARING IN AFRIKA

Die voorkoms van volhoubare gewas-lewendehawestelsels in Afrika suid van die Sahara is so oud soos die berge. Die integrasie van lewende hawe met gewasstelsels is al honderde jare die grondslag

van landbou in dié streek.

Volgens die VLO (2010) lewer gemengde produksiestelsels tans sowat 50% van die wêreld se graan en die meeste van die stapelvoedsel wat deur arm mense verbruik word.

Hulle produseer ook die grootste deel van die lewendehawe-produkte in die ontwikkelende wêreld (75% van die melk en 60% van die vleis).

Dié produksiestelsels het miljoene mense in diens op plase of op formele en informele markte, en by verwerkingsaanlegte en in verwante poste in die waardeketting.

MINDER RISIKO

Die integrasie van lewende hawe met bewaringslandboustelsels was die afgelope dekades van die belangrikste vernuwings in sulke gemengde produksiestelsels om ekonomiese en ekologiese volhoubaarheid en veerkragtigheid te verseker. Terselfdertyd word ekostelseldienste soos verhoogde biologiese diversiteit, voedingstofsiklus en verbeterde grondgesondheid verskaf. Dit verhoog ook bos-, grasveld- en savanne-bewaring, en dra by om die uitwerking van klimaatsverandering te versag.

Op ekonomiese en produksiegebied versterk volhoubare, geïntegreerde gewas-lewendehawestelsels diversifikasie.

Boonop bied die optimalisering van produksiemiddele, waaronder arbeid, 'n beter herstelvermoë van ekonomiese druk en verminder dit ekonomiese risiko's.

Vanuit 'n sosiaal-kulturele perspektief is die stelsels ideaal om boere te help om hul aspirasies om 'n bestaan te kan maak, te bereik. Dit dra by om 'n billike sosiale dinamiek te verseker, veral vir ouer persone, vroue en die jeug. Voedselsekerheid en voedselveiligheid word verhoog, terwyl aan verbruikerskeuse en -vraag voldoen word.

Mense kan dalk vra: "Wat is nuut hieroor in Suid-Afrika, en is dit die moeite werd om die geïntegreerde en volhoubare produksie van gewasse en vee te bevorder?"

Die werklikheid is dat Suid-Afrika 'n dringende behoefte het aan meer volhoubare en produktiewe landboustelsels, wat ook die uitwerking van klimaatsverandering kan versag. Die meeste tradisionele landboupraktieke (op klein en groot skaal) lei tot erge grondaftakeling.

Landboupraktieke soos intensiewe bewerking en oorbeweiding lei dikwels tot groot verliese aan grondorganiese materiaal en beskikbare grondvog, verswak die grondstruktuur en dra by tot gronderosie.

Bewaringslandbou het in die meeste gevalle bewys dat bykomende koolstof in die grond vasgelê word, en dit lei tot beter grondgesondheid, produktiwiteit en winsgewendheid.

Lewende hawe op verbeterde weiveld, wat die gevolg is van weidingsrotasie, produseer nie net meer vleis per eenheid weiding nie, hulle produseer ook meer voedsel per eenheid kweekhuis-gasvrystellings. Gegronde op die gunstige ervaring en navorsingsresultate van boere en ander praktisyns die afgelope drie dekades in die wêreld (waaronder Afrika suid van die Sahara), is 'n nuwe soort volhoubare, intensiewe landbou besig om na vore te kom, gegrond op bewaringslandbou.

INTEGRASIE

Wat is die rol van bewaringslandboubeginsels binne volhoubare gewas-lewendehawe-integrasie?

Benewens die verbetering van die fisieke, chemiese, hidrologiese en biologiese eienskappe van die grond kan gediversifiseerde gewasse, waaronder dekgewasse, suksesvol as veevoer gebruik word. Die meeste rotasie- en dekgewassespesies is eintlik reeds voorheen as veevoer gebruik, waarskynlik selfs voor hul rol om grondeienskappe te verbeter algemeen bekend was. Verskeie graan- en dekgewassespesies kan die produktiwiteit van die veestelsel aansienlik verbeter deur:

- Hoër drakrag te handhaaf;
- Voer van 'n hoër gehalte te bied wat dieregroei koerse verhoog (bv. peulgewasse); en
- Waardevolle voer te verskaf gedurende die winter en vroeë lente.

Voer wat in die winter voorsien word (soos hawer, wieke, medics en lusern) het ook 'n hoër waarde weens die lae aanbod en gehalte van ander voer wat in dié tyd beskikbaar is. Na gelang van die situasie kan hierdie gewasse direk beweï word of gebruik word as hooi, kuilvoer of in gewasrotasie, wat grane insluit. Bestuurspraktyke soos die bemesting van gewasse en weidingsbestuur kan 'n invloed hê op die opbrengs en voeding-status van voer.

EKONOMIE EN OMGEWING

Ekonomiese ontledings het getoon dat bewaringslandbou 'n uiters winsgewende stelsel is vergeleke met konvensionele stelsels. Die netto boerdery-inkomste styg gewoonlik aansienlik binne 'n tydperk van tien jaar, teenoor konvensionele stelsels se netto inkomste wat volgens berekeninge geneig is om af te neem.

Die verandering in die opbrengs op kapitaal van bewaringslandboustelsels vergeleke met konvensionele stelsels is nogal indrukwekkend. Die volgende ekonomiese voordele van bewaringslandbou het uit langtermyneksperimente geblyk:

- Beleggings in masjinerie is 39% laer.
- Kragvereistes is 75% laer.
- Werktyd is 60% tot 80% minder.
- Brandstofverbruik is 60% tot 84% laer.
- Veranderlike koste: Lone is 70% tot 84% minder, en herstellkoste is 60% tot 65% laer.

Deur gewasdiversiteit selfs marginaal te verhoog en grond-organiese materiaalinhoud en biologiese aktiwiteite te bou, kan hoër natuurlike grondvrugbaarheid bereik word.

Dit kan 'n groot finansiële en omgewingsimpak hê. Dekgewasse (soos peulgewasse) kan jaarliks tot 100 kg grondstikstof

'n Kuddes van Drakensbergers en Nguni-beeste beweï 'n stuk veld tussen sonneblomlande. Dekgewasse en oesreste op landerye waar tans kontantgewasse groei, sal later as voerbron dien, terwyl die beeste met hul hoefaksie, mis en urine hul bydrae tot die ekosisteem lewer. FOTO's: Liza Bohlmann

Dr. Hendrik Smith, bewaringslandboufasiliteerder van Graan SA. FOTO: Johan Norval

per hektaar bydra, wat kostebesparings van meer as R1 500 per ha op N-kunsmis (2019-pryse) meebring. Dit verminder ook onkruidsaadbanke en gewasverliese weens insekplae en siektes, vergeleke met enkelgewasboerderystelsels. Dié waardes sal tussen verskillende streke en plase verskil, maar die neiging sal waarskynlik in die meeste wêrelddele dieselfde wees.

Met ekonomiese vergelykings tussen konvensionele stelsels en bewaringslandbou, moet die hele stelsel oor 'n aantal jare vergelyk word, en 'n geldwaardemoet gekoppel word aan dinge soos verlies/wins van organiese materiaal en grondvrugbaarheid.

Oor die algemeen verlaag plaasinkomste in konvensionele stelsels weens dalende opbrengste, terwyl dit met bewaringslandbou styg. Die verandering in inkomste en veranderlike koste tussen die eerste en tiende jaar onder bewaringslandbou weerspieël toenemende opbrengs, 'n hoër gewasintensiteit en besparings per gewas aan kunsmis en onkruid- en insekdoder.

Die voordele van bewaringslandboustelsels sluit in:

- Dit verminder koolstofvrystellings en erosie.
- Dit verhoog die beskikbaarheid van water vir gewasse en verbeter so weerstandigheid teen droogte.
- Dit verbeter die hervulling van ondergrondse water en versag die impak van die oënskynlik toenemende weerwisselvalligheid wat met klimaatsverandering verband hou.

Die voordele lei tot betroubaarder oeste en verlaag risiko's, veral vir kleinboere, wat deurslaggewend is vir die voedselsekerheid van sowat 3 miljoen kleinboergesinne in Suid-Afrika. Dit beteken dat bewaringslandboustelsels se opbrengs (en huishoudelike voedselvoorraad) op aanvaarbare hoë vlakke volgehou kan word.

AANHANG VERSTERK

Vanweë die vele voordele van bewaringslandbou wat betref opbrengs, volhoubaarheid van grondgebruik, inkomste, tydigheid van gewaspraktyke, gemak van boerdery en ekosisteldienste, het die gebiede onder bewaringslandboustelsels in baie lande aansienlik uitgebrei, hoofsaaklik danksy die inisiatief van boere en hul organisasies.

In Suid-Afrika is die totale oppervlakte onder bewaringslandbou nog relatief klein teenoor gebiede wat meganies bewerk word. Daar is egter 'n beduidende ommeswaai in die aantal boere wat bewaringslandbou beoefen. Boonop toon navorsings- en ontwikkelingsinisiatiewe aansienlike verbeterings wat bewaringslandbou verder sal bevorder.

Dr. Hendrik Smith is Graan SA se bewaringslandboufasiliteerder.

NAVRAE: Dr. Hendrik Smith,
012 943 8239; e-pos: hendrik.smith@grainsa.co.za

DRAKENSBERGER 6+ TELERS

Ons teel vir meer geld
in jou sak

 6+ Drakensberger telers

Freddie Wasserfall
Otjiwa
082 556 4452

Neels & Elmien Wilken
Jesumar
083 638 2152

Fanie & Linnie van Dyk
Brakenjan
082 774 4952

Monja Esterhuizen
Mobaza
084 580 5808

Carel & Anita Nel
Grasmunt
082 828 1984

Frannie & Miemie du Toit
Turfkuil
072 355 7601

Petri & Hendrina Bezuidenhout
082 859 7023

VEE HET BELANGRIKE ROL *in bewaringslandbou*

Die rol van weidiers as aanspoorders van 'n landbou-ekostelselverandering in 'n geïntegreerde boerderystelsel vir bewaringslandbou is noemenswaardig. Mnr. Gerrie Trytsman, 'n onafhanklike navorser wat dekgewasproewe doen, wat die evaluering van gewasse en mengsels insluit, skryf in hierdie artikel oor die impak van grootskaalse beweidings, soos beeste, op die omgewing.

Drakensbergerbeeste wei in 'n hoëdrukbeveidingstelsel. Dié weistelsel verhoog die mededinging tussen weidende diere. Só word alle weiding, waaronder groen onkruid, beweë en die veld optimaal benut. FOTO: Liza Bohlmann

Bewaringslandbouboerderystelsels was 'n algemene praktyk in die verlede. Mettertyd is die integrasie van lewende hawe en gewasse uitgefaseer namate landboustelsels meer gespesialiseerd geraak het.

Daar word aangevoer dat stelsels wat gewasse en lewende hawe integreer, die volgende voordele inhou:

- Dit kan grondgehalte verbeter.
- Opbrengste kan styg.
- Dit kan 'n verskeidenheid voedselsoorte lewer.
- Bestuiwers se getalle kan toeneem.
- Dit kan met plaagbekamping help.
- Die doeltreffendheid van grondgebruik kan verbeter.

Die volhoubare versterking van boerderystelsels is dus 'n uiters belangrike komponent van landbouvooruitgang in die komende

jare om produktiwiteitsdoelwitte te bereik sonder om maatskaplike en ekologiese uitkomst in gevaar te stel. Geen enkele praktyk of bestuurstrategie sal genoeg wees om hierdie doelwitte te bereik nie. 'n Samevoeging van benaderings, wat by die plaaslike konteks en omgewingstoestande aangepas is, word eerder vereis.

PLAASLIKE KONTEKS

In Suid-Afrika beskou boere grondvog as die beperkendste faktor vir produksie.

Dit is omdat reënval in die algemeen laag, wisselvallig, oneweredig versprei en onbetroubaar is. Byna 91% van die land kan beskryf word as droog, halfdroog en droog-subhumid.

Die agteruitgang van grond is die belangrikste omgewingsprobleem wat baie gebiede in Suid-Afrika raak. Die belangrikste uitwerkings

van grond wat agteruitgaan, is grondverarming en plantegroei wat vatbaarder vir droogte is. Faktore wat daartoe bygedra het, veral in die kommersiële bedryf, is:

- Monokultuurgraanproduksie.
- Intensiewe bewerking.
- Beperkte wisselbou.

As 'n beginsel van bewaringslandbou word dit as 'n bestebeheerspraktiek beskou om minstens drie gewasse in wisselbou te hê wanneer droë-landboerdery beoefen word. Mielies en sonneblomme is tans die enigste gewasse wat vir boere in die westelike dele van die land beskikbaar is. Dit is te wyte aan die feit dat die mark vir graansorghum onbetroubaar is en dat sojaboonoeste dikwels laag is weens langdurige hoë temperature.

Die vraag is of die inwerkingstelling van 'n geïntegreerde gewaslewende-hawe-stelsel as deel van 'n bewaringslandboustelsel op plaasvlak die agteruitgang van die natuurlike hulpbronne kan voorkom en terselfdertyd waterverbruiksdoeltreffendheid kan verbeter.

GRONDGEBRUIK

By geïntegreerde gewas-lewende-hawe-stelsels is spesifieke grondgebruikpraktieke van toepassing. Verskillende weidingspraktieke kan deurslaggewend wees in die regenerasie, oftewel die herlewering, van grond en die verskaffing van broodnodige voedingstowwe aan vee. Sogenoemde rusweiding vorm deel van 'n lang wisselboustelsel.

Die begrip "rusweiding" beteken verskillende dinge vir verskillende mense. Dit kan 'n verskeidenheid eenjarige of meerjarige plantsoorte, peulgewasse of grasse insluit wat in kort- of langtermynwisselbou gebruik word. Daar is dus 'n reeks rotasielengtes en samestellings van plantsoorte tot die boer se beskikking. Die produksie van veeprodukte, soos vleis en melk, kan die herstel van hierdie grond 'n lewensvatbare en winsgewende opsie maak.

Rusweiding in gewasrotasiestelsels het die vermoë om grond wat verswak het, te rehabiliteer, grondgesondheid te herstel, die produktiwiteit van lewende hawe te verbeter en belangrike omgewingsprobleme te verminder. Met die dalende vrugbaarheids- en produktiewe vermoë van groot dele van Suid-Afrikaanse landbougrond is daar 'n toenemende behoefte om suksesvolle rusweidingstelsels in graanproduserende streke te ontwikkel.

Hier is vier voorbeelde:

1. Meerjarige rusgewasweiding. In Suid-Afrika vorm rusgewasboerdery, grasse en peulgewasse wat winsgewend en ekologies met graangewasse en veebedrywighede geïntegreer is, die grondslag vir buigsame en volhoubare droëlandboerderystelsels. Meerjarige grasmengsels (soos smutsvinger-, rhodes-, buffels- en oulandsgras) en peulgewasse (soos soetwitblomklawer) herstel die grond en verskaf voer vir skape en beeste in die weidingsfase van die gewasvolgorde.

Gewoonlik sal boere hierdie gewasse in Januarie tot Februarie met vee benut en dan die weidings laat hergroeï tot die eerste ryp voorkom. Tydens hierdie biomassa-opboufase kan die staandehooiprodukte dan saam met 'n goeie winterlek van minerale en 'n NPN-bron gedurende Augustus tot September gebruik word. Sekondêre voordele van dié tipe geïntegreerde stelsels sluit in:

- Geïntegreerde plaagbestuur met 'n beter onderbreking van plaeg en siektes se lewensiklus en onkruidonderdrukking.
 - Verminderde kunstmisinsette en verbeterde lug- en watergehalte.
 - Grondbewaring en verbeterde grondgehalte.
 - Die potensieel globale voordeel van koolstofvaslegging soos verwant aan die hoër primêre produktiwiteit van rusgewasboerdery.
2. Eenjarige rus- of dekgewasse. Hoewel eenjarige dekgewasse veelsydig is, maak hulle die bestuur van die stelsel ingewikkelder.

Oesreste, urine en mis laat 'n doeltreffende deklaag ná beweiding waarin kontantgewasse geplant kan word. FOTO: Liza Bohlmann.

Uiters afgetakelde veld wat deur slangbos (Seriphium plumosum) ingeneem is. FOTO: Hennie Snyman.

'n Goedgevormde mishoop is sowat 5 cm hoog, rond in die middel, en as dit val, klink dit soos wanneer jy met bakhande klap. FOTO: Liza Bohlmann.

'n Moontlike nadelige uitwerking wat boere moet oorkom as dekgewasstelsels in werking gestel word, is die mededinging om water met kontantgewasse. Toenemende dekgewasbiomassa met 'n hoë C:N-verhouding het getoon dat dit die beskikbaarheid van anorganiese stikstof en die daaropvolgende gewasopbrengs nadelig beïnvloed as dit nie reg bestuur word nie.

Tydens 'n weidingsproefneming by Ottosdal in Noordwes is 'n veelading van 50 grootvee-eenhede per hektaar gebruik. Daar is opgemerk dat 'n voldoende deklaag (100%) op die grondoppervlak geskep is. Diere is elke drie dae na 'n nuwe kamp verskuif. Droë grondtoestande het beteken dat weidingsdiere geen invloed op grondverdigting gehad het nie.

Die infiltrasietoets, wat ná die weidingsproef gedoen is, het getoon dat dit 25 mm water slegs 2 minute en 15 sekondes

geneem het om in die grond weg te sak, sonder enige ooglopende verdigting. 'n Infiltrasietempo van minder as 3 minute word as goed beskou.

Weiding teen 'n té hoë intensiteit vir té lank sal die hoeveelheid reste op die grondoppervlak verlaag. Dit sal ook die droëmateriaalinname van diere deur middel van byt-massabeperking beïnvloed, wat gevolglik diereprestasie beïnvloed.

Aan die ander kant bevoordeel 'n ligte veelading individuele prestasie, maar dit is nie finansiële doeltreffend vir die omskakeling van biomassa in dierprodukte per hektaar nie.

3. Beweiding van oesreste. Die intensiewe strookbeweiding van oesreste is 'n praktyk wat dikwels met bewaringslandbou verbind word wanneer dit gebruik word volgens die beginsels van hoëdrukbeweiding.

Daarvolgens bly vee nie lank genoeg in 'n gebied om die grond te verdig nie en dit word op 'n geskeduleerde grondslag, byvoorbeeld uurliks, verskuif. Deur beeste gereeld te verskuif, word verseker dat hulle van 'n eenvormiger voedingsinname van reste voorsien word.

In normale omstandighede bepaal die oesindeks van 'n gewas die hoeveelheid reste wat beskikbaar is. Mielies met 'n oesindeks van 50% sal byvoorbeeld dieselfde hoeveelheid reste as graan lewer. Deur die helfte van die oesreste te vreet, verseker jy dat beeste slegs die voedsaamste beskikbare graan, blare en kopblare inneem. Hierdie tipe weiding sal beter diereprestasie lewer en genoeg reste as grondbedekking laat.

Betreklik klein stroke vir beweiding sal die mededinging tussen weidende diere verhoog. Daar is opgemerk dat groen onkruid op lande in hierdie toestand eerste bewei is.

Geen duur gebruik van trekkers met stronkkappers was nodig om die perfekte deklaag te skep nie.

4. Veldbeweiding. In die halfdor streke van Suid-Afrika moet veld gelos word om lank uit te groei voor dit bewei word, waarna 'n volle groeityd se rus moet volg.

Veelading en die intensiteit van beweiding sal die ekologiese toestand van die natuurlike weiding weerspieël. Hoe hoër die vlak van agteruitgang, hoe hoër veelading word aanbeveel. In gevalle van kaal grond en plant-indringing word selfs aanbeveel dat hooi van 'n goeie gehalte gevoer word as 'n aanvulling om te voorkom dat diere te veel gewig verloor en steeds 'n voordelige uitwerking op die afgetakelde grond of plantegroei het.

Die goue reël is 33% bewei, 33% vertrap en 33% gelos om te herstel. 'n Waardevolle moniteringsoefening is om gereeld na diere se kondisie te kyk. Miskoeke kan ook 'n aanduiding gee van die voedingsinhoud van die rantsoen van weidingsbeeste. 'n Goeie miskoeke moet net ongeveer 5 cm hoog wees en 'n mooi, ronde middel hê.

ULTRAHOËDRUKBEWEIDING

Tropbeweiding of ultrahoëdrukbeweiding kan ingespan word as hulpmiddel om biodiversiteit te bewaar. 'n Lang genoeg hergroei-en rustydperk is noodsaaklik. Hierdie weidingsbestuurspraktyk word in die algemeen gekenmerk deur:

- 'n Hoë veelading.
- Stroke of klein kampies met volwasse weiding.

'n Stelsel van ultrahoëdrukbeweiding word met Drakensbergerbeeste gebruik op mnr. Danie Slabbert se plaas by Reitz. Let op die gebruik van die verskuifbare, geëlektrifiseerde heiningdraad wat die bestuur en verskuifwing van kuddes met kort intervalle maklik maak. FOTO: Liza Bohlmann

- Kort weitydperkte.
- 'n Lang hersteltydperk.

Die stelsel boots die natuurlike beweging van groot troppe herkouers deur 'n gebied na. Hulle vertrap en bewei alles om hulle voor hulle aanbeweeg na nuwe weidings en die grasse los om weer te groei, volwassenheid te bereik en te produseer.

Grasplante het oor miljoene jare in sulke weidingstelsels ontwikkel. Boere het eers die afgelope honderd jaar begin om omheinde dele (kampe) en afgebakende veld te gebruik.

Dit het die grasse blootgestel aan 'n heeltemal ander weidingsdrukpatroon, soos aanhoudende beweiding en die herbeweiding van die onvolwasse plante.

Grasse en ander voerplante is swak aangepas vir sulke behandeling. Gevolglik word groeikragtigheid verminder en volhoubaarheid bedreig.

Draagbare, geëlektrifiseerde heinings werk goed om die beweging van diere te beheer. Sonpanele kan gebruik word om batterye te herlaai wat as kragbron vir die heining dien.

Die nuutste tegnologie in geëlektrifiseerde heinings is draagbaar en uiters lig, betroubaar en duursaam. Beeste kan so gereeld as elke 20 minute na 'n nuwe gebied met vars gras verskuif word deur die geëlektrifiseerde heinings te gebruik.

Die komponente van 'n geëlektrifiseerde heining is:

- Draagbare omheiningstolle. Hierdie tolle word vervaardig van plastiek en metaal van 'n hoë gehalte.
- Polybraid. Polybraid is 'n mengsel van geweefde, buigbare plastiek en metaal.
- Draagbare Step-In-pale. Dit word ook uit plastiek vervaardig, met 'n metaalpunt.
- 'n Kragbron vir die heining. Bogenoemde het 'n kragbron, soos 'n battery, nodig om te werk.
- Genoen water is noodsaaklik vir volhoubare lewendehaweproduksie. Teen 'n koste van R500 000 is 'n waterstelsel op mnr. Danie Slabbert se plaas, Van Rooyenswoning, by Reitz opgerig. Die waterstelsel vir suipings bestaan uit 16 km x 50 mm-pype en drie sementdamme wat deur swaartekrag water aan alle uithoeke van die plaas verskaf. S6 word die stelsel van ultrahoëdrukbeweiding op die plaas ondersteun. 'n Watertrog met 'n groot genoeg vermoë om water aan sowat 400 stuks vee te verskaf, word gebruik.

TALLE VOORDELE

Geïntegreerde gewas-lewendehawestelsels het die potensiaal om aan te pas by uiterste weerstoestande, wat hulle meer klimaatgehard maak as monokultuurstelsels. Dié stelsels maak byvoorbeeld staat op rusgewasboerdery as deel van 'n verskeidenheid gewaskeuses. ►

BRAKENJAN

DRAKENSBERGERS

Prestasie
deur samewerking

FANIE VAN DYK 082 447 4952
fanie.vandyk1@gmail.com

Hierdie weidings bied 'n groot voordeel tot die gunstige balans van koolstof wat in die grond opgeberg word.

Gewasse wat in wisselbou met weiding gegroei het, kan winsgewender wees, aangesien opbrengste dikwels verbeter word en duur kunsmisinsette laer kan wees. Die teenwoordigheid van weidinggewasse kan die afloop van voedingstowwe verminder en die stikstofoksiedvrystellings verminder.

Veemis bly 'n ander lewensvatbare alternatief om aan grondvrugbaarheidsvereistes met die intensiewe gebruik van dekgewasse te voldoen. Herkouers se mis bevat die volledige verskeidenheid voedingstowwe wat plante benodig – en rofweg in dieselfde verhoudings. Daarom is dit nie verbasend dat vermoed word plante en diere het uit dieselfde ekosistiel ontwikkel nie.

Namate die herkouer die plantmateriaal benut, word dit deel van die voedingsiklus van die veld. Terwyl die voedingstowwe wat teruggehou word, belangrik is vir diereproduktiwiteit, beland bykans 75% of meer van die verbruikte voedingstowwe terug in die grond deur mis en urine.

Hierdie siklus van voedingstowwe is van groot belang om grondvrugbaarheid en gewasproduktiwiteit te handhaaf. Nadat dit egter deur die dier beweeg het, verander die stabiliteit en plantbeskikbaarheid van die voedingstowwe.

Die diversiteit van boerderybedrywighede in geïntegreerde gewas-lewendehawestels verminder die algehele risiko van mislukking. Deur verskillende gewasse op 'n plaas te hê, word die risiko dat een komponent misluk, verminder.

Hierdie diversiteit bied ook veerkragtigheid van die boerderystelsel teen klimaatsverandering en die gepaardgaande uiterste weerstoestande.

Beter geïntegreerde gewas-lewendehawestels wat moderne tegnologie gebruik, kan die landbou omvorm om produktiwiteit te verhoog.

Geïntegreerde gewas-lewendehawestels kan ook omgewingskade verminder, biologiese diversiteit beskerm en verbeter en die afhanklikheid van fossielbrandstowwe verminder.

Geïntegreerde stelsels bied gesonder en potensieel 'n groter verskeidenheid kos. Dit verhoog ook ekonomiese en kulturele geleenthede in baie verskillende streke van die wêreld. Diverse landboustelsels wat vee, meerjarige grasse, peulgewasse en 'n wye verskeidenheid eenjarige dekgewasse insluit, bied verbeterde landbou-ekosistelveerkragtigheid.

Boonop toon die graan- en vleismark dikwels ongekorreleerde

neigings wat geen verband met mekaar het nie, en buffer mekaar sodoende. Die groter vlak van diversifikasie in geïntegreerde gewas-lewendehawestels maak hulle minder gevoelig vir markskommelings as enkelkommoditeitsbedrywighede.

Wisselinge in die jaarlikse opbrengs van vee teenoor kontantgewasse is tipies ongekorreleer. Dit beteken dat een onderneming die ander kan beskerm teen klimaat- en prysveranderinge, selfs wanneer dit afsonderlik bedryf word.

HERKOUERKRAG

Wat maak herkouers so spesiaal en watter krag lê in hul spysvertering opgesluit?

Die binnekant van 'n dier se spysverteringstelsel is anaërobies, altyd klam en baie warm. Verskillende organismes en verskillende chemiese prosesse vind binne diere plaas wat nêrens anders in die natuur herhaal kan word nie.

Dié unieke proses herwin voedingstowwe vinniger as wat grondorganismes ooit kan omdat die toestande in 'n dier se rumen bevorderliker vir chemiese reaksies is.

Plante het ontwikkel in omgewings waar dieremis byna altyd beskikbaar was. Hulle het dus ontwikkel met 'n behoefte aan hierdie maklik beskikbare voedingstowwe vir optimale groei. Benewens dieremis is kunsmis die enigste ander bron van hierdie ekstra voedingstowwe.

Die verskil tussen dieremis en kunsmis is dat dieremis, wanneer dit natuurlik uitgewerp word, nie skadelik vir grondorganismes is nie en 'n laer koolstofspoor het.

VOLHOUBAARHEID

Om familieplase te bou wat veerkragtig en buigsaam is, is soos om 'n marathon pleks van 'n naelloop te hardloop.

Om in boerdery te wees, vereis dat nie net die boere vir verandering aanpasbaar moet wees nie, maar dat sy boerderystelsel verskillende struikelblokke (klimaat en finansieel) kan oorleef.

Boere word aangeraai om wanneer dit goed gaan, geld te spaar vir moeilike tye wat kan voorlê.

Geïntegreerde gewas-lewendehawestels is 'n benadering wat boere kan help om op hul plaas te bly en mettertyd produktiewer te wees. ■

■ NAVRAE: Mnr. Gerrie Trytsman, e-pos: trytsmangerrie@gmail.com

Dié verskuifbare watertrog is deur mnr. André Lund ontwikkel vir gebruik in ultrahoëdrukke-weidingstelsels. FOTO: Verskaf.

Mnr. Gerrie Trytsman. FOTO: Liza Bohlmann.

Antwoord vir GESONDE GROND

Die heropbou van grond deur middel van bewaringslandbou is 'n belangrike faktor in die toekomstige volhoubaarheid van gemengde gewas-en-veeboerderye. Wêreldwyd rus dié taak op die huidige geslag produsente. Hier is raad oor die basiese beginsels.

Bewaringslandbou is hier om te bly en die sukses daarvan word bepaal deur hoe goed dit toegepas word.

“Die manier waarop die mens in die toekoms gaan boer, gaan óf meer koolstof in die lug plaas en verder tot aardverwarming, stofstorms en grondagteruitgang bydra, óf dit gaan koolstof terugplaas in die grond, reg onder ons voetsole waar dit hoort. Só kan ons deel word van die langtermynoplossing,” sê dr. Hendrik Smith, bewaringslandboufasiliteerder verbonde aan Asset Research en die Mielietrust.

Die sleutel tot grondgesondheid, die beter bestuur van aardverwarming, en produktiwiteit en volhoubaarheid lê opgesluit in die balansering van koolstofvlakke in die atmosfeer en die grond.

“Bewaringslandbou is die enigste manier waarop dit in die praktyk kan plaasvind. Op elke hektaar waar grondorganiese materiaal met net 0,1% verhoog word, word 8,9 ton koolstofdioksied (CO₂) vasgelê. Dit is merkwaardig. In die praktyk word dit reeds deur verskeie goeie bewaringsprodusente oortref,” sê Smith.

Bewaringslandbou behels die toepassing van dié praktyke:

BEPERK GRONDVERSTEURING

Grondversteuring moet sover moontlik vermy word om die agteruitgang van grond te keer. Die mikpunt is om in onversteurde, maar goed bedekte grond te plant sonder meganiese grondvoorbereiding deur middel van minimum- of geenbewerkingspraktyke. Spesiale geenbewerkingsplanters is hiervoor nodig. Nog voordele is 'n groot afname in beide energieverbruik en die vrystelling van kweekhuysgasse.

ORGANIESE GRONDBEDEKKING

Grondbedekking beskerm grond teen erosie. Namate grondbedekking van 100% tot 1% verminder, verhoog die erosietempo met sowat 200%. Grondbedekking van minstens 30% is nodig, maar die ideaal is 100%. Die praktyk van braaklande is 'n “selfvernietigende oefening” en moet tot elke prys vermy word, volgens die internasionale grondgesondheidspesialis dr. Christine Jones. Tydens droë tydperke rig winderosie groot skade aan, gevolg deur watererosie tydens donderstorms, wat ál hewiger gaan word. Grond kan maklik bedek word deur oesreste en dekgewasse.

LEWENDE WORTELS

Hoewel baie bronne van voedingstowwe in grond voorkom, sê Smith daar is nie 'n beter hulpbron as die vloeibare koolstof wat lewenskragtige wortels vrystel nie. Dié vloeibare koolstof hang af

*Plante is die belangrikste skakel tussen die son se energie en die grond.
FOTO: Verskaf.*

van die fotosintesevermoë van die dekgewasstelsel wat toegepas word. Elke plant stel sy eie unieke weergawe van vloeibare koolstof vry wat verskeie biologiese samestellings soos suiker, ensieme en aminosuur bevat.

GEWASDIVERSITEIT EN DEKGEWASSE

Plante is die belangrikste skakel tussen die son se energie en grond. “Hoe meer en hoe langer plante in die grond groei (of lewende wortels in die grond het), hoe vinniger vind die opbou van koolstof in die grond deur die vloeibarekoolstofbrug plaas,” sê Smith.

Meer as twee gewasse moet verkieslik in rotasie of assosiasie wees. Die gebruik van multispesie-dekgewasstelsels om hierdie biologiese prosesse te versnel, neem vinnig toe.

Dekgewasse bied ook die ideale oplossing aan produsente wat weens droë toestande nie betyds kontantgewasse kon plant nie. 'n Geskikte dekgewas of -mengsel kan enige tyd van Januarie tot Maart gevestig word om die grond te beskerm en te verbeter, maar ook om veevoer van goeie gehalte te voorsien. 'n Dekgewasmengsel vir die winter, wat verkieslik voor middel Maart geplant moet word, bestaan uit swarthawer (30 kg/ha), weiwieke (15 kg/ha) en radyse (3 kg/ha).

DIE INTEGRASIE VAN DIERE

Die integrasie van diere in bewaringslandboustelsels is 'n voorrangsaak vir telersgroepe soos die Drakensberger Beestelersgenootskap van Suid-Afrika, waarvan die lede hulle met die beginsels van bewaringslandbou vereenselwig. Lewende hawe, soos beeste, skape, varke en hoenders, wat dekgewasmengsels en natuurlike weiding benut, is deel van die natuurlike ekosisteem wat tot die diversiteit van gewasse bydra. ►

Met die toepassing van hoëdigheidsbeweiding in 'n weidingstelsel word 30-50% van die beskikbare plantaardige materiaal op 'n weiveld benut. Smith sê dié benutting kan hoër wees op natuurlike weiding, wat die wortelontwikkeling van plante bevorder en sowat 80% van die benutte voedingstowwe in die vorm van mis herwin. Indien 'n voldoende blaaroppervlak van plante deur die jaar behoue bly, word die uitwerking van beweiding op die kapasiteit van fotosintese verlaag. Dit bespoedig die herstel van die weiding.

Kort siklusse van hoëdigheidsbeweiding oor 'n tydperk van

12 maande, gevolg deur 'n voldoende rustyd, sal die hoeveelheid, gehalte en diversiteit van die weiding aansienlik verhoog. “Dit lei ook tot verbeterde koolstofvaslegging in die grond,” sê Smith. Die organiese bemesting van digte troppe beeste op 'n klein oppervlakte maak bemesting met anorganiese kunsmis oorbodig. ■

NAVRAE: Dr. Hendrik Smith,
e-pos: smith.hendrik@gmail.com,
082 331 0456.

TEMA: Veld- en kuddebestuur PUBLIKASIE: Bylae tot Landbouweekblad JAAR: 2021

Resep vir gesonde veld? LAAT DIE NATUUR VIR JOU BOER

Hoëdruk- en ultrahoëdrukbeweiding is gonswoorde as deel van herlewingslandbou, maar wat behels dit en hoe moeilik is dit om daarmee te begin en vol te hou? 'n Weidingskundige en 'n boer wat al sy skoolgeld betaal het, verduidelik hoe boere saám met die natuur kan boer.

Weidingsbestuur in die konteks van herlewingslandbou gaan daaroor dat boere terugkeer na die natuur se manier van doen.

“Goeie herlewingslandbou behels om historiese landboupatrone so goed moontlik na te boots. 'n Mens doen dit deur hoëdruk- en ultrahoëdrukbeweiding,” sê mnr. Frits van Oudtshoorn, 'n weidingskundige. Hy het op 'n webinaar van die Drakensberger Beestelergenootskap van Suid-Afrika oor weidingsbestuur gepraat.

“Dit is hoog tyd dat daar herlewings in weidingsbestuur kom, want Suid-Afrika se veld is regtig nie in 'n goeie toestand nie.”

Hoëdruk- en ultrahoëdrukbeweiding is gegrond op die voordele wat die groot migrasies van wild vir die veld se welstand ingehou het.

Van Oudtshoorn beskryf dié weidingstelsels as hernuwings-en-restourasietipe metodes.

Voorheen was grasvelde, savanne en droë dele, soos die Karoo, blootgestel aan die migrasie van groot troppe diere. Dit het 'n belangrike impak op die natuur gehad, wat verlore gegaan het nadat die eerste heinings vir boerdery gespan is. Een daarvan was 'n nie-selektiewe beweidingpatroon waarin diere min of meer alles gevreet het – nie net gras nie, maar ook kruidagtige plante. Dit het tot 'n groter verskeidenheid voedingstowwe in hul dieet gelei. Diere het plante ook redelik kort afgevrete en eers maande of selfs 'n jaar later

na dieselfde gebied teruggekeer.

“Ek sê nie daar was nooit diere op plekke waar die migrasies reeds verby was nie. Daar het altyd 'n paar agtergebly. Hulle het leeukos geword, en só is die genepoel van die grasvreterers gesond gehou. Roofdiere en droogtes het ook 'n rol gespeel in die balans tussen die vraag na voeding en die voer wat beskikbaar was.

“Ná 'n droogte het die diere stadig aangeteel. Daar was dus nie oorbeweiding tydens of direk ná 'n droogte nie en die veld kon redelik maklik herstel. Dit is egter nie maklik om dit vandag in praktyk toe te pas nie. Dit is moeilik om diere te verminder. Daarom hou ons hulle kunsmatig aan die lewe deur hulle te voer. Een van die beginsels van herlewingslandbou is egter om net jou

Die weidingskundige mnr. Frits van Oudtshoorn sê om goeie herlewingslandbou toe te pas, moet die boer historiese landboupatrone naboots.

*Mnr. Danie Slabbert, boer van Reitz in die Vrystaat, sê ultrahoëdrukbe-
weiding gebeur nie oornag nie. Dit verg 'n groot bestuurskuif.*

beste diere tydens droogtes te hou en die natuur na te boots deur van jou swak diere, dus die swak teelmateriaal, ontslae te raak,” sê Van Oudtshoorn.

VERTRAPPING

Nog 'n belangrike impak van die groot migrasies wat met hoëdruk- en ultrahoëdrukbeveiding nageboots word, is die bydrae van vertrapping tot veldgesondheid.

“Tot sowat tien jaar terug het die meeste mense gedink vertrapping is 'n slegte ding. Ons het egter intussen besef vertrapping en swaar vertrapping is eintlik goed, solank dit op kort termyn is.

“Saad ontkiem nie as dit op die grond lê nie; dit moet ingetrap word. 'n Magdom sade kry dus ná so 'n vertrapping die kans om te ontkiem. Nie net die vorige jaar se saad nie, maar ook die saad van die vorige jare is kiemkragtig.”

Nog 'n gunstige impak van migrasie was dat die diere se mis en urine goed versprei was en nie soos vandag alles in een hoek van 'n kamp of naby 'n krip lê nie. Dit voed die grondorganismes, en die hersirkulasie van voedingstowwe vind dan vinniger plaas.

WAAR BEGIN JY?

Mnr. Danie Slabbert, wat naby Reitz in die Vrystaat boer, is reeds geruime tyd besig met ultrahoëdrukbeveidingsprojekte waarby Van Oudtshoorn betrokke is.

“Jy staan nie een ooggend op, begin dit doen, en alles is maneskyn en rose nie. Dit verg 'n groot skuif in jou gedagtegang. Dit verg ook 'n groot verandering in jou plaasbestuur, grond, veld en arbeid,” het Slabbert op die webinaar gesê.

Elke boer se omstandighede verskil wat betref vermoë, infrastruktuur en hulpbronne, en daarom gaan elke boer so 'n projek anders benader.

“Ek het grond verkoop, beeste gekoop en dadelik my belading vervierdubbel, maar ek het begin met tien jaar ondervinding van bewaringslandbou agter my.”

Slabbert se raad aan boere is om hul kampe te verdeel en in 'n gedeelte daarvan hoëdrukbeveiding te beoefen, pleks van om halsoorkop die hele plaas om te skakel, wat tot onnodige foute kan lei. Hy waarsku egter die boer wat klein begin, om nie daar vas te haak nie.

Daar is ook boere wat glo hierdie beweidingstelsels gaan nie vir hulle werk nie.

“Die ongunstige uitkyk op ultrahoëdrukbeveiding is meestal deur mense wat in 'n moeilike posisie is om dit te doen. Ek dink veral aan deeltydse boere. Ultrahoëdrukbeveiding het redelik hoë bestuursinsette nodig en daar is diegene vir wie dit nie moontlik is om daardie insette op die plaas te lewer nie. Maar hulle moet dit ook nie as 'n verskoning gebruik om nie hul weidingsbestuur te verbeter nie,” het Van Oudtshoorn gesê.

“Jy kan steeds jou huidige stelsel stelselmatig intensiewer maak deur kampe te onderverdeel en dan in sekere kampe met strookbeveiding te begin of hoëdrukbeveiding in een kamp toe te pas.”

Mnr. Willie Landman het presies dit op sy plaas tussen Potchefstroom in Noordwes en Parys in die Vrystaat gedoen.

“Ons volg 'n stelsel iewers in die middel, na hoëdruk se kant toe. Ons belaa kampe met sowat drie beeste per hektaar, wat relatief laag is. Dit word dan net vir 'n week beweï voordat ons aanskuif.”

Die beginsel is om die diere te skuif voordat hulle die smaaklikste grasspesies in die grond in vreet sodat hergroei kan plaasvind. “Die meeste van die gewenste grasse begin eers ná vier dae tot sewe dae teruggroei, en jy wei nooit hergroei af nie. Ons laat rus 'n derde van die plaas vir die hele groeityd en die daaropvolgende winter beweï ons dit regtig baie swaar.”

Op dié spesifieke plaas is 16 kampe, waarvan 12 in 'n groeityd beweï word. Die beeste kom dus eers ná 11-12 weke weer in dieselfde kamp.

“Ons sien buitengewone herstel. In sommige kampe was nie 'n enkele halm rooigras nie en nou is daar klein kolonies. Daar was ook baie ou materiaal en dooie gras, maar met die gereelde skuif het die beeste dit ook begin benut.”

BRANDBEHEER

Met die klem op grasvreter om die veld te herstel, is die vraag of brande ook 'n natuurlike manier is om die veld te bestuur.

“Veldbrande lewer veral in hoë reënvaldele 'n belangrike bydrae tot die ekologie. In suurveld sal 'n brand vir 'n maand of wat die gras heelwat smaakliker maak en die diere gaan minder selektief vreet,” het Van Oudtshoorn gesê.

Brande word egter dikwels gebruik om net die simptome te behandel van veld wat agteruitgaan.

“Jou veld- en weidingbestuur moet goed wees. Jy moet probeer om die samestelling van jou grasspesies te verbeter deur middel van hoëdrukbeveiding sodat jy meer goeie grasse het.”

Maar hoe weet 'n boer die samestelling van sy grasspesies is reg? Slabbert sê boere moet in die veld stap en kyk hoeveel saailinge hulle sien.

“Met 'n selektiewe stelsel sal daar ou gras en polle wees. As daar duisende saailinge is, weet jy jy is op die regte pad. ■

NAVARAE: Mnr. Frits van Oudtshoorn,
078 228 0008; Danie Slabbert,
082 339 9018.

SOORTE WEIDINGSTELSLS

Mnr. Frits van Oudtshoorn het die benaderings tot weidingsbestuur as volg uiteengesit:

Die mees ekstensiewe manier van weidingsbestuur is aanhoudende beweiding. Dit beteken al die diere is in een groot gebied vir 'n jaar of meer, soos op 'n wildplaas met geen binneheining nie. Dié metode het die minste bestuursvaardighede en -insette nodig. Om volhoubaar te wees, moet die veld 'n lae belading hê omdat dit 'n baie selektiewe manier van beweiding is. Met 'n lae belading sal die diere se kondisie goed wees, want hulle vreet net die goeie gras.

Die meers intensiewe manier van weidingsbestuur is ultrahoëdrukbeveiding, waar die diere elke uur geskuif word. Dubbel die hoeveelheid, of selfs meer, diere kan só volhoubaar aangehou word.

'n Semi-intensiewe weidingbestuurstelsel is die konvensionele wisselweidingstelsel waar daar miskien vier of ses kampe is en diere dalk een keer per week of elke tweede week na 'n volgende kamp verskuif word.

Bestuur van veld en kudde EWE BELANGRIK

Plaaslike veeboere wat vanaf natuurlike weiding vleis produseer, verkies die Drakensberger. Die veld het egter net soveel liefde en bestuur nodig as jou kudde.

Drakensbergers is bekend om hul uitstekende weidingsvermoë en aanpasbaarheid in verskeie veldtoestande. Die rol van vee om natuurlike veld te bestuur en verbeter, is 'n bestuursfaktor wat boere met groot vrug kan gebruik.

Prof. Klaus Kellner, 'n veldkenner verbonde aan die Skool vir Biologiese Wetenskappe en die Eenheid van Omgewingswetenskappe en -bestuur aan die Noordwes-Universiteit se Potchefstroom-kampus, deel in hierdie artikel 'n paar insigte wat hy oor jare opgedoen het, veral in die droër savanne-gedeeltes van Suid-Afrika.

Danksy sy navorsing en ervaring rakende die beste benutting van grond het hy 'n unieke perspektief op weidingsbestuur, grondverbetering en hoe om grasveld en natuurlike weiding te bestuur en te verbeter.

BESTE PRAKTYKE

“Bepaal watter tipe veld op jou plaas voorkom. As jy nie self die kennis het om grasspesies of onkruid te identifiseer nie, kan jy hulp inroep. Nader 'n kenner of raadpleeg die internet. Skakel in by studiegroepe of gaan kyk op webtuistes wat verskeie wenke, nuus en projekte bevat wat klem lê op veldrehabilitasie en -bestuur,” sê Kellner.

Stel prakties ondersoek in om vas te stel wat die status van die veld en weiding in 'n sekere kamp of gedeelte van jou plaas is.

“Meet 'n stuk van sowat tien meter af waarlangs jy in die veld in loop en merk dit. Identifiseer dan die verskillende plantspesies wat op daardie lyn voorkom en vra jouself af wat jy sien: Is daar baie smaaklike en een- of meerjarige grasspesies of nie? Is daar baie indringerspesies of houtagtige struik? Is daar tekens van erosie? Kan jy minstens vyf verskillende grassoorte op jou plaas uitken?”

Herhaal hierdie stappe 'n paar keer om die toestand van die veld te bepaal.

“Ken jou plaas en teken aan wat jy gemeet het. Meet ook die kort- en langtermynreënval. As jy nie die grondtipes kan identifiseer nie, laat grondontledings doen en maak aantekeninge oor die gras- en plantspesies wat op verskillende plekke op verskillende grond of landskappe voorkom.

“Herhaal dié opname van gegewens 'n paar keer en noteer die verskille oor 'n tydperk, veral as jy sekere weidingspraktyke toepas. Die verandering in die toestand van die hulpbron met verloop van tyd kan so bepaal word.

“Wanneer jy 'n goeie idee het van wat op die plaas aangaan, kan jy 'n plan van aksie saamstel. Daar is nie één oplossing vir almal nie, maar vir elke plaas is daar 'n oplossing.”

As inheemse ras is die Drakensberger-beerras goed aangepas om natuurlike veld en grassoorte te vreet en in vleis om te skakel. Met goeie bestuur en die regte weidingspraktyke kan 'n boer sy veld met 'n beeskudde in stand hou en selfs verbeter. FOTO: Liza Bohlmann.

Kellner beveel ook aan dat boere hulself met inligting moet bemagtig deur inligtingssessies, boeredae en konferensies by te woon wat op weiding- en veldbestuur toegespits is.

Wanneer weiding wanbestuur word, kan jy binne een seisoen baie skade aanrig aan jou grond en veld, sê Kellner. Veeboere moet altyd hul grasveld voorop stel en as 'n bestuursprioriteit ag.

“As 'n veeboer jou tydens 'n plaasbesoek vertel van die gras en sy weiding op sy plaas, is hy op die regte pad. As hy jou egter net na sy beeste of wild toe vat, moet hy nog leer. Gras is die hulpbron wat die vee en wild voer. Daarsonder kan daar nie diere wees nie.”

BEWEIDING

Weidingverbetering is moontlik met behulp van grasvreters, soos beeste. “Waak daarteen om jou grond te beroof. Hoëdrukbeveidingstelsels werk as jy dit reg bestuur. Volg die riglyne streng, want anders vernietig jy net jou veld weens oorbeweiding. Kry die beginsels van dié stelsel onder die knie voordat jy dit toepas.

“Ek en my span doen baie navorsing en werk rakende veldverbetering (rehabilitasie). Dit behels verskillende metodes, na gelang van die gebied, tipe plantegroei en reënval.

“'n Groot bekommernis, veral in Noordwes, is die toename in die voorkoms van slangbos (bankroetbos). Dit is 'n gesukkel om dit uit te roei, en om dit te brand of die bos te probeer afkap maak die slangbos net kwaad. Hy groei dikwels met mening terug.”

Op plekke waar oorbeweidings of skade in weikampe voorkom, kan die veeboer relatief goedkoop en maklik “eilande” skep waar gras kan hergroei en saad maak vir die natuurlike hervestiging van die veld. Deur takke te pak, kan geen vee of wild daar wei nie, en kan die gras ongesteurd hergroei. Die takke van bome en struik wat tydens ontbossingsaksies gesny is, kan hiervoor ingespan word. 2. S6 groei die gras welig uit onder beskerming van takke wat in eilande gestapel is. 3. Saad wat vorm in die beskermde eilande waar takke gepak is, sal mettertyd natuurlik waai en saai om nuwe gras te vestig.

FOTO'S: Klaus Kellner.

Hierdie tipe uitroepogings is arbeidsintensief en nie altyd geslaagd nie. Slangbos kan met verantwoordelike chemiese bestuur uitgeroei word.

“Moenie oorboord gaan met die chemiese toedienings nie. Volg die aanwysings en dien net die regte hoeveelheid toe. Ek het al in afgryse aanskou hoe ’n boer slangbos met ’n brandslang in strome van ’n chemiese oplossing verdrink, terwyl net ’n baie klein hoeveelheid nodig is. Op daardie behandelde kolle is die veld en biologiese lewe saam met die slangbos vernietig.”

Gelukkig is daar ’n oplossing om selfs binne kampe “eilande” te skep waar diere nie kan wei nie sodat die veld kan rus, hergroei en saad maak. Deur eenvoudig takke van bome en struik af te sny (sommers daar waar jy ontbossing doen) en die takke in “eilande” te pak, skep jy veilige hawens vir gras om te hergroei. Die beeste kan nie daar wei nie en die takke sal mettertyd verweer en afbreek. Intussen sou hulle saad vorm en help om die natuurlike grasveld te hervestig.

BOSVERDIGTING

Kellner sê bosverdigting is nog ’n kwessie waarmee talle veeboere sukkel, veral in Suid-Afrika se savanne-gedeeltes.

“Bosverdigting kom veral voor op plase waar die veld nie gereeld genoeg gebrand word nie én oorbenut is, veral tydens ’n droogte. Dié kombinasie lei tipies tot bosverdigting.”

Meer bosse kan egter voordelig wees vir blaarvreters, wat belangrik is vir die wilddedryf, mits dit reg bestuur word. Wees gewaarsku oor die voorkoms van *Prosopis*-spesies (Suidwesdoring), wat weiding kan binnedring en tot bosverdigting lei, veral in die rivierlope in die droë gedeeltes van die land.

RUS EN BESTUUR

Genoeg rustyd vir weidingskampe is ’n móét, sê Kellner, en is seker een van die belangrikste stappe om jou hulpbron te bewaar. Deel jou plaas in weikampe op en laat een kamp vir nege maande tot ’n jaar lank rus, na gelang van die reënval en grondtipe. Dié ruskamp kan jaarliks aanskuif sodat elke weikamp ’n goeie ruskans elke paar jaar geniet.

“Ek ken ’n boer wat met minder as 3 000 hektaar al vyf sy seuns deur universiteit gekry het omdat hy goeie weidingsbestuur toepas. Hy boer in die duineveld aan die westekant van die land, ’n gebied waar lae reënval voorkom, maar gebruik ’n kampstelsel waarvolgens geen kamp oorbewei word nie. Hy pas sy veegetalle aan en skep ’n lang genoeg rusperiode vir hergroei. Dié boer is ’n uitstekende voorbeeld van iemand wat nie sy hulpbronne beroof nie, en hy pluk die vrugte daarvan.”

’n Eenvoudige voorbeeld wat die boer vir sy plaas kan aanpas, is om die beskikbare weiding in vier dele te verdeel, met verskillende kampe op elke deel. Laat rus een deel van Augustus/September tot

April/Mei. Op die ander drie gedeeltes kan jy die kuddes byvoorbeeld elke week tussen kampe verskuif. Verdeel die beskikbare weiding in dieselfde veld- en grondtipe.

GRONDSKADE

Vermyn oorbeweidings van die beskikbare weiding, sê Kellner. As dit nie genoeg gereën het nie, moet jy jou kuddegetalle aanpas en nie gulsig wees nie.

Hier kom jou vaardighede as veeboer en beesteler na vore. As jou rekordhouding van beeste se produksie en van die hulpbron op peil is, kan jy akkurate besluite neem oor veldbestuur, byvoorbeeld watter diere om uit te skot indien kuddes verklein moet word.

“As jy in so ’n geval nie betyds begin om jou kudde uit te dun nie, gaan die voerrekening jou inhaal én het jy waarskynlik jou veld reeds so beskadig dat die nagevolge vir jare daarna nog sal voortduur.”

EKONOMIESE BESLUIT

Met relatief min moeite en ’n sinvolle bestuurstelsel kan jy meer uit jou plaas kry. Dit is ’n ekonomiese besluit om te weet wat die beste praktyk vir jou plaas is.

“Onthou, as jy jou veld oorbewei met 5% of 10%, kry al die beeste daarna swaar, nie net 5% of 10% van jou kudde nie. S6 skep jy ’n mensgemaakte droogte.”

Tref voorsorg in jou plaas se begroting, wat jou sal help om gou tot aksie oor te gaan indien veldrehabilitasie nodig is. Beplan vooruit en moet nie probeer optree as dit reeds te laat is nie.

Dit kan ’n droogte, brand, vloed of ’n plaag miere wees wat dele van jou veld beskadig, nie net oorbeweidings nie.

“Diversiteit van plant- en grondlewe versprei jou risiko, maar al lyk jou veld hóé goed, moet jy altyd begroot vir veldrehabilitasie, en die toestand van die hulpbron bepaal.”

As jy grassaad koop of self geoes het, moet jy die kiemkragtigheid eers toets. Kellner beveel aan dat jy “vars” saad eers b6re in ’n droë, koel plek vir ’n jaar. Toets dan of die saad maklik ontkiem voordat jy dit saai, veral vir veldverbetering.

Verskillende grassade word ook anders hanteer as dit hersaai word. Wollerige sade soos dié van borseltjiegras moet byvoorbeeld eers met sand of kalk gemeng word om dit makliker te saai.

WAARSKUWING

Ken die geskiedenis van jou plaas of ’n stuk grond wat vir weiding geoormerk is, veral as dit ’n nuwe plaas of huurgrond is en jy nie weet watter bestuurspraktyke voorheen toegepas is nie. Dit sal bepaal hoeveel insette benodig word om die veld in ’n goeie toestand vir weiding te kry. ■

NAVARAE: Prof. Klaus Kellner, e-pos: klaus.kellner@nwu.ac.za; www.ecorestore.co.za; 018 299 2510 of 082 5696 145.

Herlewingslandbou: LÊ KLEM OP DIERE ÉN VELD

Die oorgang van selektiewe laedrukbeweiding na nie-selektiewe hoëdruekbeweiding vereis 'n ernstige kopskuif. Twee ervare boere uit die Vrystaat wat herlewingslandboubeginsels toepas en elke dag daarna streef om koolstof in die grond terug te plaas, vertel van hul ervaring en gee raad.

Twee Vrystaatse boere, mnre. Gerrit van Zyl van die plaas Struisfontein by Dewetsdorp en De Wet Coetzee van die plaas Moeilikheid by Lindley, is dit eens dat nie-selektiewe beweiding, as een van die pilare van herlewingslandbou, 'n groot bydrae tot grondgesondheid kan lewer.

“Ná heelwat navorsing en besoeke aan boere wat ultrahoëdruekbeweiding suksesvol toepas, was ek oortuig dat nie-selektiewe beweiding die pad is om te volg,” sê Van Zyl.

“Om egter van selektiewe laedrukbeweiding (bewaringsboerdery) na nie-selektiewe hoëdruekbeweiding (herlewingsboerdery) te beweeg, verg durf. Benader dit eerder as 'n proses pleks van 'n gebeurtenis.”

Herlewingslandbou behels boerderybeginsels en praktyke wat verhoogde biodiversiteit, verrykte grond en 'n verbeterde watersiklus en ekostelsel ten doel het om uiteindelik koolstof in die grond en bogrond-biomassa vas te lê.

WATERBEPLANNING

Van Zyl gee hierdie wenke:

- Beplan jou watergebruik sorgvuldig. Begin by die bron wat jy wil gebruik, hetsy 'n boorgat of gronddam. Maak seker jy kan gemaklik en volhoubaar genoeg water lewer vir dubbeld die getal diere, in een groot trop, as wat jou huidige drakragnorm voorstel.
- 'n Volwasse dier drink sowat 60 liter water per dag. Jou bron moet dus daaglik minstens 60 liter maal die aantal diere op lang termyn van water kan voorsien.
- Verseker 'n groot genoeg opgaarkapasiteit om jou trop diere 'n week lank water te kan gee. Gebruik 'n dik genoeg pyp om voldoende watervloei van die opgaardam tot by die krip te kry.

LAAT DIERE AANPAS

Dit is belangrik om genoeg reserwes te hê om jou tot by die reënseisoen deur te dra.

Van Zyl sê die meeste boere wat met herlewingslandbou begin

Moenie só baie aandag aan die gras gee dat jy van die diere vergeet nie. Albei is ewe belangrik.

het en dit dan nie volhou nie, het aanvanklik te veel op die gras en te min op die diere gekonsentreer, of die diere nie toegelaat om behoorlik aan te pas nie.

“Oorweeg dit ernstig om jou kudde met 10% te vergroot om te vergoed vir die aanvanklike verlies aan reproduksie weens diere wat sukkel om onder die nuwe bestuur te presteer.

“Dit is ook voordelig om 'n spesie-opname te doen voordat jy met nie-selektiewe beweiding begin sodat jy jou vordering kan meet.

“Die enigste manier om meer geld op jou belegging te verdien as wat die bank kan bied, is om jou beladingstempo op natuurlike weiding deur die regte bestuur volhoubaar te verhoog, terwyl jy terselfdertyd natuurlike hulpbronne verbeter,” sê Van Zyl.

Benut die beste ook só dat Moeder Natuur se hulpbronne geoptimaliseer word. Die goedkoopste manier is om die drakrag van jou natuurlike weiding deur bestuur te verbeter. Mik na 'n beladingstempo wat dubbel die huidige norm is.

Uiteindelik moet alles daarom wentel om met 'n holistiese

benadering 'n winsgewende balans tussen weidingsverbetering en diereproduksie te kry.

Van Zyl sê sy eerste groot aanpassing was om die benadering van produksie per dier te verander en meer klem te lê op wins per hektaar.

Hoewel getalle 'n groot rol speel, lê die geheim daarin hoe doeltreffend jy getalle verhoog, terwyl jy steeds 'n aanvaarbare produksievlak handhaaf en koste in toom hou.

PAS HOËDRUKBEWEIDING TOE

Die beginsel is meer beeste in 'n kleiner gebied wat meer gereeld verskuif word. Jy kan self bepaal hoeveel beeste daar moet wees, hoe groot die kampe is en hoe gereeld jy beeste wil verskuif.

Vir beplanningsdoeleindes het ek begin met 'n tropgrootte van 100 grootvee-eenhede (GVE'e). Dit sal beïnvloed word deur elke plaas se grootte, ligging, reënval, reënvalpatrone en arbeid, asook huidige en toekomstige beladingstempo.

Ek is gemaklik daarmee om op die oomblik die beeste elke derde dag te verskuif. Verder het ek wiskundig beplan om net 'n deel van die plantmateriaal per weidingsgeleentheid te benut. Volgens die internasionale grondgesondheidspesialiste dr. Christine Jones en mnr. Jay Fuhrer bied 50% ontblaring voordele, soos min wortelafsterwing en genoeg oppervlakte vir fotosintese, wat die herstel in die groeityd bespoedig. Hou hierdie buigsaam vir die optimale bestuur en die tyd van die jaar.

Met dié berekening in gedagte het ek al die groter, permanente kampe verder verdeel in kleiner kampies van so na moontlik aan 5 hektaar, elkeen met sy eie water.

Eers het ons elke dag nuwe tydelike kampies gespan, maar daarna is die kampe verdeel met 'n enkele staaldraad wat met sonkrag geëlektrifiseer is.

As jy aanvaar 'n GVE vreet 3% van sy/haar gewig per dag, vreet 'n GVE 4 927 kg droëmateriaal per jaar. Met 'n drakrag van 6 ha/GVE beteken dit dié gebied lewer teoreties gesproke 821 kg droëmateriaal per hektaar. Breek jy dit af in weidare, bied 6 hektaar dan 365 weidare; 'n hektaar bied dus 60 weidare.

Nou moet jy jou beeste in groter troppe kry, gereeld verskuif en die kampe genoeg kans gee vir herstel. My gevoel is om nie 'n kampie langer as drie dae te laat bewei nie.

Ek het die weidare van elke kamp bepaal en kon vir die veewagters 'n sigblad gee van hoe lank ek 'n spesifieke trop in 'n klein kamp wou laat wei. Die troppe se grootte kan verander word.

Met die byhou van die sigblad kan ek op enige tydstop teoreties weet wat die persentasie weidings is wat oor is. Aanvanklik moet jy 10-15% produksie in as jy oorskakel. Die hoër getalle vergoed vir dié "verlies". Maak egter seker dit is nie te veel in die beginjare nie, want die rekeninge moet steeds betaal word.

My weidingsjaar strek van 1 Augustus tot 31 Julie. In dié stelsel rus een derde van die weiding vir 'n volle jaar vir grasproduksie, wat as 'n droogtebuffer dien, en die res word optimaal bewei.

- GERRIT VAN ZYL

Verskuif die diere gereeld en gee jou kampe kans om te herstel.

Die diere en die veld vorm 'n holistiese geheel. Gee die diere genoeg kans om by 'n nuwe stelsel aan te pas.

DE WET COETZEE

Van Zyl sê die eerste man wat hy op sy reis na herlewingslandbou gaan besoek het, was Coetzee, wat al van 1998 af besig is om meer koolstof in sy grond terug te sit deur beeste op weiding te gebruik om organismes in die grond op te bou.

Hy sê hy het aanvanklik min vordering gemaak. Sy huidige vordering beteken hy kon die drakrag van sy veld al verdubbel en op sommige dele van sy plaas drie keer verbeter.

"Die diere en die veld vorm 'n holistiese geheel. Die moeilikste deel vir toetreders tot herlewingslandbou is nie om die grond op te bou nie, maar om die kopskuif te maak om die korrekte bestuur toe te pas," sê Coetzee.

Hy sê kommersiële vleisbeesboere se mededingende voordeel is dat hulle die stelsel teen 'n taamlike lae koste kan bedryf. Hy stem saam met Van Zyl dat die oorsakeling van 'n konvensionele beweidingsstelsel na hoëdrukweidingspraktyke 'n proses is wat mettertyd plaasvind.

"Daar is nie net 'n skakelaar wat gedruk kan word om die ommeswaai te maak nie. Diere sal nie dadelik by 'n nuwe stelsel kan aanpas nie."

Geen boerderystelsel is volhoubaar as dit nie ekonomies, ekologies en sosiaal volhoubaar is nie.

"Indien jy nie wins maak of jou grond opbou nie, staan 'n mislukking jou in die gesig. Jy moet jou boerdery ook binne jou eie bestuursvermoë en omstandighede bedryf," sê Coetzee.

Sy aanbeveling aan die toetreders tot herlewingslandbou is om soveel druk moontlik op beweidingsstelsels toe te pas sonder om die diere se prestasie in te boet – anders is dit nie volhoubaar nie.

"Deur seleksiedruk op diere toe te pas met die oog op 'n laer liggaamsonderhoud, beweeg boere in die regte rigting om meer geleidelike druk op die beweidings toe te pas."

Diere wat die hoër druk beter kan hanteer, het die volgende eienskappe:

- 'n Inherente, goeie liggaamskondisietelling.
- Genoeg melk.
- Meer lyfvet.
- Hormonaal gebalanseerd.
- Aangepas vir die omgewing.
- Regte tipe. Diere met 'n kleiner raam is meer geskik.

Van al dié eienskappe is die liggaamskondisietelling die sleutel tot beesproduksie. Hoe gouer in die onderhoudsbehoefte voorsien word, hoe gouer is daar energie oor vir melk en reproduksie.

'n Groter veebelading met die regte soort bees is 'n wonderlike tegniek om die weiding korrek te benut. Gebruik dus die regte digtheid vir jou weigeleenthede. ■

NAVRAE: Mnr. Gerrit van Zyl,
e-pos: gerrit@mabitzo.co.za, 083 325 3047.
Mnr. De Wet Coetzee, e-pos:
dewetc@compuking.co.za, 082 862 9492.

LEDELYS 2022

BLACK FOX

KLERKSDORP
Dr Johann Fourie
johannfourie1964@gmail.com

BLACK HILLS

POTCHEFSTROOM
Willie Landman
willie@blackhills.co.za
Jean van der Merwe
jean@blackhills.co.za

BLOUBOSPUT

REIVLO
Francois Weideman
bloubosput@gmail.com

BLYDE

SOUTHDOWNS ESTATE
Eli van der Merwe
elivdm@mweb.co.za

BOLLIE

DUNDEE
Johann Schutte
waldheim@skyafrika.co.za

BONHEIM

VLAARDIF
Nelmarie van Staden
bonheim.drakensberger@gmail.com

BRAKENJAN

BRANDFORT
Fanie van Dyk
js.vandyk@mweb.co.za

BUFFALO VALLEY

CAROLINA
John Roos
buffalovalley@skyafrika.co.za
johnroos@gmail.com

CALELA

ERMELO
Jannie Jacobsz
calelaj@vodamail.co.za

D'HOFSTEE

HEIDELBERG
Jan Dhooze
jandhooze67@gmail.com

DELAM

FICKSBURG
Henk Delpert
delam.h@outlook.com
delam.s@outlook.com

DRIE D

BARKLEY-OOS
W du Randt
sdurandt@gmail.com

EDMAN

VENTERSBURG
Mike Jansen van Rensburg
mikevr@lantic.net

EMBEE

TASBET PARK
Magiel Blom
magielblom@vodamail.co.za

FERAX

BROOKLYN PLEIN
Gerrit Grobler
gerritgrob@law.co.za

FOURBOU

KLERKSDORP
SP Fourie
fourbou@gmail.com

GRASMUNT

BRANDFORT
Carel Nel
carelnel02@telkomsa.net

GROENVLEI

BELFAST
Werner Krynauw
floradale@telkomsa.net

GRYSHOEK

VOLKSRUST
Pikkie Uys
identity.redken@gmail.com

HAASKRAAL

RICHMOND
Van Zyl Naudé
haaskraal@vodamail.co.za

HANSEL

PAULPIETERSBURG
Dr Hans Schütte
hanselna@lantic.net

HENDRIK HANCKE

BETHAL
Hendrik Hancke
hancke.ch1@gmail.com

HORMAN

BETHAL
Carel Hancke
cshancke@mymtnmail.co.za

HUGHDALE

NOUPOORT
SP van der Walt
sp@lcom.co.za

INFRACOR

PRETORIA
Derick Orsmond
derick@infracor.co.za

JESUMAR

DEWETSDORP
Freddie Wasserfall
otjiwa@vodamail.co.za
elmien.wilken@gmail.com

KOJO

AMERSFOORT
Koos van Niekerk
kojo@kojobdy.co.za

MAMBANE

VREDE
Louis Botha
bothaboerdery04@gmail.com

MOBAZA

CENTURION
Monja Esterhuizen
monjaest@gmail.com
info@mobaza.co.za

MOOIVELD

BALLITO
Andre Nel
andre@jonel.co.za

NADAU

HANOVER
Johannes Retief
gordonsfontein@karoomail.co.za

NEBA

LINDEN
Bertus Nel
bruwershoek@gmail.com

NEUMAN BROERS

VREDE
Rodney Neuman
rodney@neumandrakensbergers.co.za

NEUSBERG

MIDDELBURG
Clift Frewin
neusberg@nokwi.co.za

NITIQUE

HANOVER
Grant Naude
kriegerspoort@nitique.co.za

OUHOUTFONTEIN

PRETORIA
Dr Danie du Toit
danieedt@global.co.za

QUAGGAFONTEIN

ZASTRON
Dr Liesel Foster
lfoster@vodamail.co.za

RAKA

CRADOCK
Frans & Jan Erasmus
jde009@gmail.com

REDBACK

VERKYKERSKOP
Neil Pienaar
neil.pienaar@gmail.com

RIETKOL

STANDERTON
Piet de Villiers
pietvilliers@gmail.com

ROUVUS

VENTERSBURG
Gawie Roux
rouvus@gmail.com

SALOME

VOLKSRUST
Willie & Carl Watermeyer
willie.watermeyer@gmail.com

SAMBESI

KLERKSDORP
Dr Sampie Smith
sampie.smith@yahoo.com

SSENDRA

PARYS
JP Theunissen
jptheunissen@ssendra.co.za

TALMAN

ERMELO
Petrus Taljaard
talmant@gmail.com

TURFKUIL

BULTFONTEIN
Frannie du Toit
turfkuildutoit@gmail.com

VAN DYK

TASBETPARK
Andre van Dyk
avdboerdery10@gmail.com

VERLAND

AROAB, NAMIBIE
Gerhard Maritz
broncocc@iway.na

WALDBERG

LUNEBURG
Udo Beneke
waldbergdrakensbergers@gmail.com

WELGELUK

WESSELSBRON
Eduan Naude
welgeluk@dekeduan.co.za

ERELEDE

& *Spesiale lede*

MNR D. BENEKE

PAUL PIETERSBURG
Dieter Beneke
lynell@lantic.net

MNR G.P. BEZUIDENHOUT

BRANDFORT
Petri Bezuidenhout
vadersgift@vodamail.co.za
kittykatty2061@gmail.com

DANCO STUD FARMS CC

CENTURION
Matthys Blom
dancostud@mweb.co.za

ME I. DE BRUYN

ELDORAIGNE
Ingrid de Bruyn
debruyni@mweb.co.za

MNR P. N. ESTERHUIZEN

FICKSBURG
Pieter Esterhuizen
esterhuizenpn@icloud.com

DR H. DREYER

VREDE
Dr Hannes Dreyer
hannescjdreyer@gmail.com

MNR D. W. EDEN

KLEIN BRAKRIVIER
Dave Eden
dave.carol.eden@gmail.com

MNR J. J. LOMBARD

MORGENZON
Hannes & Hano Lombaard
westendb@yebo.co.za

MNR J. C. NEL

WELKOM
Christo Nel
christonel36@gmail.com

MNR S. E. PANGANE

BELFAST
Elias Pangane
pangane@mweb.co.za

MNR F. POULTER

ALBERTON
Frank Poulter
cathy@drub.co.za

MNR W. J. RETIEF

HANOVER
Willem Retief
willemjretief@gmail.com

MNR F. ROUX

VENTERSDORP
Frik Roux
rouvus@gmail.com

MNR Z.J. TSHABALALA

WITSIESHOEK
Jakob Tshabalala
jakob.bmz@mymtnmail.co.za

MNR M. J. UYS

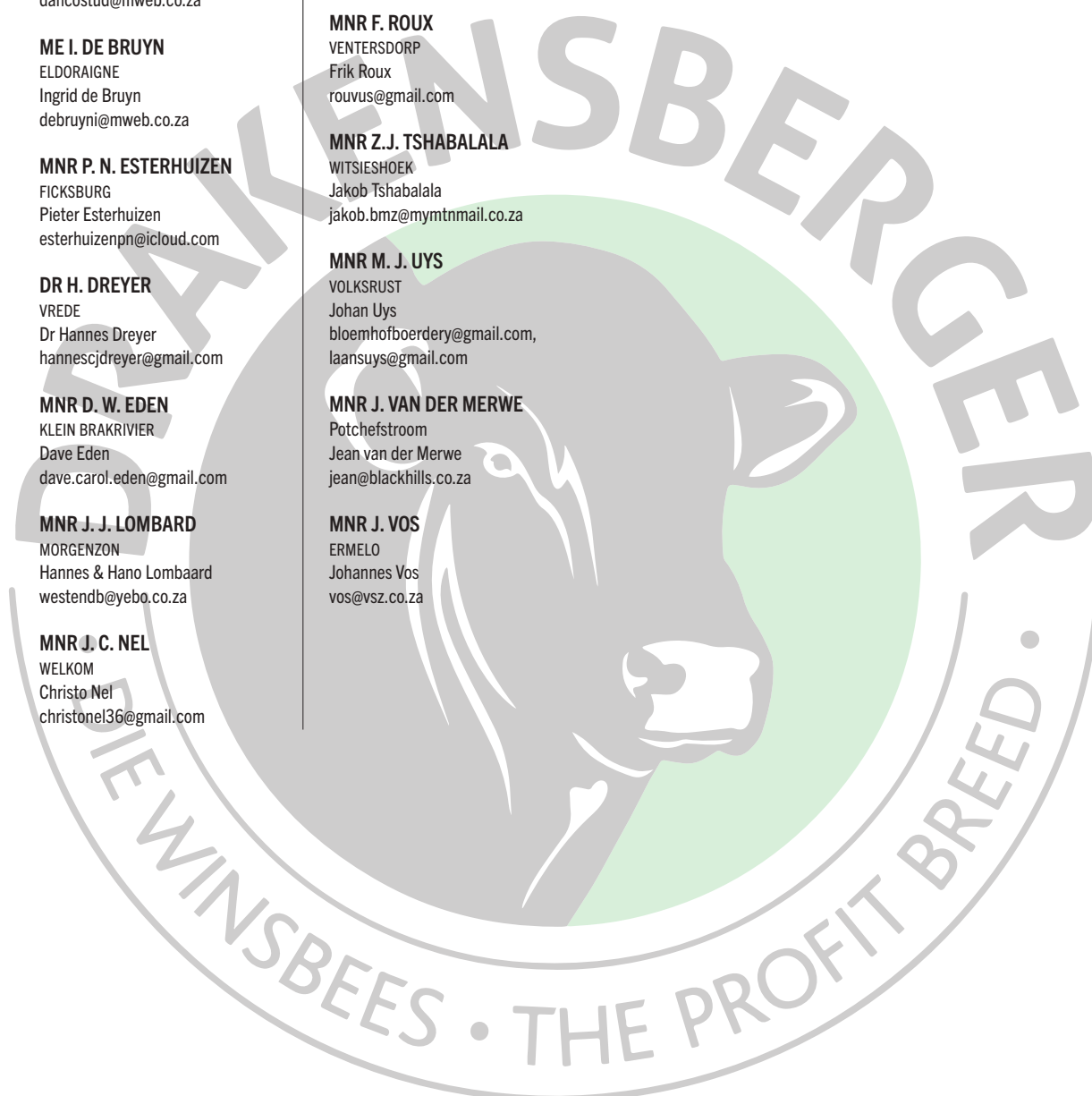
VOLKSRUST
Johan Uys
bloemhofboerdery@gmail.com,
laansuys@gmail.com

MNR J. VAN DER MERWE

Potchefstroom
Jean van der Merwe
jean@blackhills.co.za

MNR J. VOS

ERMELO
Johannes Vos
vos@vsz.co.za

IS JY BOER GENOEG?

SWART OP GROEN

2022

VERSE- BUNDEL

*'n Versameling van gepubliseerde
artikels en geskiedenis*

